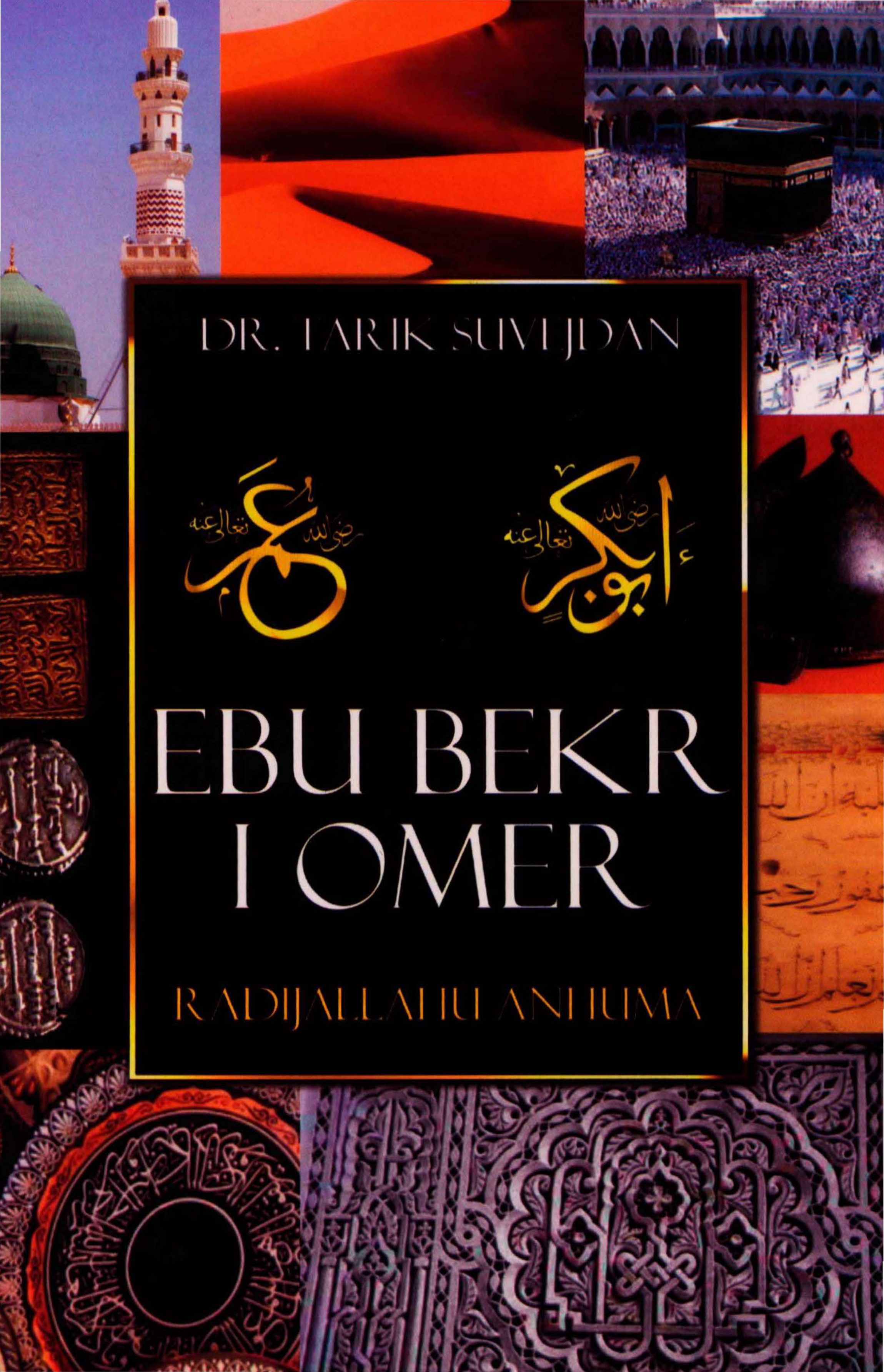

DR. TARIK SUVEJDAN

عمر رضي الله تعالى عنه

أبو بكر رضي الله تعالى عنه

EBU BEKR I OMER

RADIJALLAHU ANHUMA

EBU BEKR I OMER

radijallahu anhuma
hronologija najznačajnijih događaja
iz života prve dvojice halifa

Naslov orginala:
SIRETUS-SIDDIK VEL FARUK

Autor:
Dr. Tarik Suvejdan

UMJESTO PREDGOVORA

Svi ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bili su časni, pošteni i pravedni. To je generacija koju je Allah Plemeniti u svojoj časnoj Knjizi pohvalio, naglasivši:

„Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate, i u Allaha vjerujete!“[1]

Iako se ovaj ajet odnosi na cijeli ummet Muhammeda, s.a.v.s., i na svako vrijeme, ipak, Ibn Kesir smatra da se njime posebno potcrtava prva generacija muslimana i njihovo vrijeme.[2] Osim Kur'ana, to je potvrđeno i Sunnetom i idžma'om.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., u hadisu koji prenosi Abdurrahman b. Avf, r.a., izdvojio je deseterìcu ashaba obećavši im Džennet, pa su to, po mnogima, ujedno i najvredniji ashabi. U tom hadisu Vjerovjesnik, s.a.v.s., je spomenuo sljedeću deseterìcu: Ebu Bekra es-Siddika, Omera b. el-Hattaba, Osmana b. Affana, Ali b. Ebi Taliba, Talhu b. Ubejdillaha, Ez-Zubejra b. el-Avvama, Se'ida b. Zejda, Ebu Ubejda b. el-Džerraha, Sa'da b. Ebi Vekkasa i Abdurrahmana b. Avfa.[3]

Inače, najvredniji ashabi, čak najvrednija stvorenja, nakon Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako ističe Ibn Kesir, su: Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija, r.a. To je stav i muhadžira i ensarija.[4]

Da'vetski angažman ashaba bio je paradigmatičan svim generacijama koje su dolazile nakon njih. Ništa ih nije moglo spriječiti da Allahovu riječ dostave drugima. Nije onda čudo kakvo im je mjesto Allah dao, kao što tvrdi Poslanik islama, s.a.v.s., u jednoj predaji:

„Doista je Allah – izuzevši poslanike – dao prednost mojim ashabima nad ostalim ljudima!“[5]

Ashabi su sve svoje mogućnosti i potencijale upotrijebili da bi dostavili i afirmirali istinu. Na tom putu su žrtvovali sve: i imetak, i život, i

1 *Alu 'Imran, 110.*

2 *Uporedi: Tefsir Ibn Kesira, str. 221. (Izdanje Visokog saudijskog komiteta za pomoć BiH).*

3 *Hadis bilježe Tirmizi i Ahmed.*

4 *Ibn Kesir, Ihtisaru ulumi-l-hadis, str. 173-174. (štampano zajedno sa komentarom Ahmeda Muhammeda Šakira).*

5 *Hadis bilježi El-Bezzar sa pouzdanim lancem prenosilaca.*

vrijeme... To je, uistinu, jedinstvena generacija u povijesti ljudskog roda, koja se sa takvom snagom, pregalaštvom i savješću nije ponovila. Nije onda ni čudo što su napravili takav uspjeh o kojem drugi mogu samo sanjati!

Angažiranost hulefai-r-rašidina

Prva četverica halifa su svoj časni zadatak vođenja islamske države i nesebičnog zalaganja na prezentiranju islama i njegovih ideja, sprovodili svega trideset godina, od 10. do 40. god. po Hidžri, upravo onako kako je najavio Allahov Poslanik, s.a.v.s., u predaji koju prenosi Sefine, r.a., a koja glasi:

„Hilafet će trajati trideset godina, a onda će nastati monarhija!“[1]

U drugoj predaji koju prenosi Ubejde b. el-Džerrah, r.a., Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao:

“Vaša vjera je počela poslanstvom i milošću, nastaviće se hilafetom i milošću a onda će nastupiti monarhija i despotizam!”[2]

Iako je period vladavine hulefai-r-rašidina bio relativno kratak, ipak je on obilovao izuzetnim da'vetskim pokretom koji je obilježio to razdoblje. Misionarski angažman, posebno u vrijeme prve trojice halifa, bio je od neprocjenjivog značaja za da'vu u cjelini.

U to vrijeme zastava islama zavihorila se u mnogim novim područjima, da bi taj zalet donekle bio zaustavljen za vrijeme hilafeta Alije b. Ebi Taliba, r.a., zbog poznatih unutrašnjih razmimoilaženja i sukoba među muslimanima.

Vrijeme Ebu Bekra, r.a.

Ebu Bekr b. Ebi Kuhafe es-Siddik, r.a.,[3] iako je predvodio islamsku državu samo dvije godine i tri mjeseca, napravio je izuzetan podvig na

1 *Predaja je vjerodostojna. Bilježe je Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibn Madže, Ahmed i Ibn Hibban.*

2 *Hadis je sa dobrim lancem prenosilaca. Bilježi ga El-Bezzar.*

3 *Puno mu je ime: Abdullah b. Osman b. Amr b. Omer b. Ka'b b.Sa'd b. Tejm b. Murre b. Ka'b b. Luejj b. Galib. Rođen je dvije i po godine nakon tzv. Godine slona. Umro je 13. god. po Hidžri u 63. godini života. (Vidi: dr. Faruk Hammade, u knjizi: Fadailu-s-sahabe Imama Nesaije, str. 51.)*

političkom, vojnom, ekonomskom, socijalnom ali još veći na da'vetskom planu! On je svojom hrabrošću i pronicljivošću savladao odmetnike, sredio račune sa onima koji su odustali plaćati zekjat i spremio vojsku na čelu sa Usame b. Zejdom, r.a., te tako proširio ideju islama u nove krajeve i područja. Cilj usmjeravanja boraca u različita područja bio je jasan: da'vetsko djelovanje i dominacija Allahove riječi na Zemlji!

Takvi uspjesi, posebno na da'vetskom planu, mogu se tumačiti pronicljivošću, blagošću i iskrenošću Ebu Bekra es-Siddika, r.a. Za njega brojni izvori tvrde da je bio inteligentan, privlačan, prijatan, elegantan, blag i drag. On je najbolje znao rodoslovlje Kurejšija. Znao je da čita i piše. Mnogi su se trudili da budu uz njega zbog njegova znanja, poštenja u trgovini i njegove druželjubivosti.[1]

Plijenio je srca ljudi svojom pojavom, znanjem i suptilnošću. Otuda je i sam Allahov Poslanik, s.a.v.s., izjavio da kada bi sebi uzimao prisnog prijatelja (halila), uzeo bi prije svih Ebu Bekra es-Siddika![2]

Nije se čuditi što je Poslanik, s.a.v.s., znajući za Ebu Bekrove visoke moralne vrline, najprije njemu ponudio da prihvati islam. Ovaj Poslanikov, s.a.v.s., izbor pokazao se perfektnim, jer će Ebu Bekr, r.a., svojom istančanom profinjenošću i suptilnim metodama pravoga da'ije uvesti u islam svu mekkansku elitu, kao što su recimo: Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Talha b. Ubejdillah, Zubejr b. Avvam, Sa'd b. Ebi Vekkas, Ebu Ubejde b. el-Džerrah i dr.[3]

Ebu Bekr, r.a., nije se zadovoljio samo teoretskim pozivanjem u islam,već je u taj poziv utkao i kompletnu svoju ličnost, pa čak založio i sav svoj imetak! Onog dana kada je prešao na islam, u njegovoj kući se zadesilo 40.000 dirhema. Sve ih je podijelio na Allahovom putu! Učinio je to, uglavnom, oslobađajući nemoćne robove koje su maltretirali robovlasnici samo zato što su postali muslimani. Aiša, r.a., prenosi da je Ebu Bekr, r.a., tada oslobodio sedam robova koji su trpjeli žestok teror i mučenja![4]

---

1 *Vidi: Ibn Hišam, Poslanikov životopis, str. 47 i Hilmi Ali Ša'ban, Ashabi Allahovog Poslanika, str. 10.*

2 *Hadis bilježe Buhari, Muslim, Tirmizi, Ahmed i dr.*

3 *Vidi: Ibn Hišam, cit. djelo, str. 47; Munir Muhammed Gadban, El-Menhedžu-l-hareki li-s-sireti-n-nebevijje, 1/22 i Hilmi Ali Ša'ban, Ashabi Allahovog Poslanika, str. 11.*

4 *Bilježi Ibn Asakir. Vidi: Es-Sujuti, Tarihu-l-hulefai, str. 36.*

Na planu širenja islama i afirmiranja istine dijelio je sve što je imao. Omer b. el-Hattab, r.a., pripovijeda zanimljiv slučaj u kome spominje da im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da nešto, u ime Allaha, podijele, pa je Omer, r.a., pokušao bar tada preteći Ebu Bekra, r.a., pa je pola svog imetka podijelio na Allahovom putu! Kada ga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., upitao: **„Šta si ostavio svojoj porodici?“**, odgovorio je: **„Ostavio sam im isto toliko!“** Ebu Bekr, r.a., je došao i sa sobom donio sve što je imao i sve to podijelio na Allahovom putu. Poslanik, s.a.v.s., ga je upitao: **„Ebu Bekre, a šta si ostavio svojoj porodici?“** Odgovorio je: **„Ostavio sam im Allaha i Njegovog Poslanika!“** Nakon ovoga Omer, r.a., je zaključio: **„Nikada ga ni u čemu neću moći preteći!“**[1]

Toliko je Ebu Bekr, r.a., dijelio svoj imetak u želji da što snažnije potpomogne istinu, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., u predaji koju prenosi Ebu Hurejre, r.a., izjavio: **„Ničiji mi imetak nije bio od koristi kao imetak Ebu Bekra!“** Kada je to čuo, Ebu Bekr, r.a., je zaplakao i rekao: **„A kome ja i moj imetak pripadamo, ako ne tebi, Allahov Poslaniče?!“**[2]

Nije onda čudo što brojni autori smatraju da je sebebi-nuzul/razlog objavljivanja kur'anskog ajeta: **„... a od nje će daleko biti onaj koji se bude Allaha bojao, onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio, ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao, i on će, zbilja, zadovoljan biti!“**[3] upravo bilo Ebu Bekrovo, r.a., nesebično dijeljenje na Allahovom putu u cilju potpomaganja Istine.[4]

Ako analiziramo Ebu Bekrov, r.a., život, vidjećemo da je on imao poseban karakter. Otkrićemo da on, čak ni u predislamskom periodu, nije obožavao kipove niti je pio alkohol![5]

Na temelju samo djelića onoga što smo iznijeli iz života Ebu Bekra, r.a., nameće se retoričko pitanje: Otkuda toliki uspjeh na političkom, vojnom, ekonomskom, socijalnom, a posebno, da'vetskom planu i otkuda takav šarm koji je osvajao i plijenio ljudska srca?!

---

1 *Hadis je autentičan. Bilježe ga Ebu Davud i Tirmizi.*

2 *Hadis bilježi Ahmed.*

3 *El-Lejl, 17-21.*

4 *Ove predaje bilježe: Taberani, Taberi, El-Bezzar, Ibn ebi Hatim i dr.*

5 *Vidi o tome: Tarihu-l-hulefai, str. 30 i Sabir Abduh Ibrahim, Ebu Bekr prvi halifa, str. 12.*

Možemo samo reći da je Ebu Bekr, r.a., bio inspiriran Kur'anom i sunnetom Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i da su svi njegovi postupci emanirali iz njegovog bića ispunjenog stabilnim, nepatvorenim i nesalomljivim imanom, koji je najbolje odslikao Omer, r.a., kada je kazao:

„Kada bi se mjerio iman Ebu Bekra i iman svih stanovnika Zemlje, prevagnuo bi iman Ebu Bekra!!!“[1]

Vrijeme Omera, r.a.

Omer b. el-Hattab, r.a.,[2] predvodeći islamsku državu deset godina, pet mjeseci i dvadeset i jedan dan[3], uspio ju je ojačati i proširiti, a na planu da've napraviti velike pomake i izuzetne rezultate. Ustvari, to je bio kontinuirani nastavak briljantne da'vetske aktivnosti njegovog prethodnika Ebu Bekra es-Siddika, r.a., koju je on samo znalački nastavio i napravio takve poteze koji će mu osigurati lijep spomen sve do Sudnjeg dana!

Ono što je značajno primijetiti u vezi s ovim velikim ashabom i pravednim halifom jeste da je on svoj politički, društveni i vjerski autoritet upotrijebio za afirmiranje da'vetskih aktivnosti. Njegov prepoznatljivi

1 *Ovu predaju bilježi Bejheki u Šu'abu-l-imanu.*

2 *Njegovo puno ime je: Omer b. el-Hattab b. Nufejl b. Abdi-l-'Uzza b. Rijah b. Abdullah b. Kart b. Rezah b. Adijj b. Ka'b b. Le'ujj b. Galib, Emiru-l-mu'minin, Ebu Hafs, el-Kureši el-'Adevi, el-Faruk. Iz njegovog imena se vidi da vodi prijeklo od plemena Adijj b. Ka'b, dakle, ogranka kurejšijskog plemena Adnan. S obzirom da je njegovo pleme bilo siromašno, Omer, r.a., je to pokušavao nadoknaditi znanjem. Tako se posvetio znanju i iščitavanju pisane mudrosti, pamtio je stihove i prozu tog vremena. Bio je među onim malobrojnim koji su znali čitati i pisati. Omer, r.a., je od djetinjstva volio jahanje konja, streljaštvo, mačevanje i učestvovanje na raznim takmičenjima. Sve takmičare je pobjeđivao. Nije ni čudo, budući da je bio visok preko dva metra, jake tjelesne konstitucije i čvrstih mišića. Na islam je prešao 6. god. po Objavi, nakon što je islam primilo 45 muškaraca i 21 žena, i tada je imao po Ibnu-l-Dževziju 27 godina, a po Sujutiju 35 godina. Ubio ga je vatropoklonik Ebu Lu'lu' el-Medžusi, na sabah-namazu, 23. god. po Hidžri, a ukopan je početkom mjeseca muharrema 24. god. po Hidžri.. Omeru, r.a., je tada bilo 63 godine. (Vidi šire: Ibnu-l-Dževzi, Menakibu emiri-l-mu'minine Omer b. el-Hattab, str. 9-260; Ibn Hadžer, El-Isabe fi temjizi-s-sahabe, 2/518-519; Es-Sujuti, Tarihu-l-hulefai, str.101-138 i Hilmi Ali Ša'ban, Ashabi Allahovog Poslanika, str. 29-49.)*

3 *Vidi: Ibnu-l-Dževzi, Menakibu Emiri-l-mu'minine Omer b. el-Hattab, str. 231.*

idžtihad bio je, primijetno je, u službi da've, a osvajanje novih područja nije bilo ništa drugo nego svojevrsna da'vetska prezentacija direktno potaknuta od Omera, r.a.![1]

Omer, r.a., nastavlja započetu vojnu misiju istim žarom kako je to činio i njegov prethodnik Ebu Bekr, r.a.

Odlazak vojnih ekspedicija u područja do kojih nije stigla ideja islama doprinio je da se tamošnji narodi upoznaju sa islamom, tako da se bilježi značajno islamiziranje određenih područja bez ratnih sukoba, čemu je uveliko doprinio sam halifa Omer, r.a., koji je fascinantnom mudrošću odabirao ne samo velike junake nego i mudre i iskusne da'ije, koji su djelotvornim metodama prezentirali islam na način koji je osvajao srca u područjima u koja su dolazili![2]

Analizirajući Omera, r.a., i njegov život dolazi se do konstatacije da je takav briljantan uspjeh i na vojnom i na da'vetskom planu bio očekivan! Zbog njegove odlučnosti, karaktera i borbe za istinu, sam Poslanik islama, Muhammed, s.a.v.s., nazvao je Omera **El-Faruk**/Onaj koji rastavlja istinu od neistine![3] Ibn Abbas prenosi predaju u kojoj se kaže da su se stanovnici nebesa obradovali Omerovom, r.a., prelasku na islam![4]

Posebno se Omerovom, r.a., prelasku na islam obradovala mala skupina muslimana koja je bila žestoko maltretirana i mučena. Tako Abdullah b. Mes'ud, r.a., nakon njegovog prelaska na islam, izjavljuje: **„Omerovo primanje islama bila je pomoć, njegova hidžra bila je pobjeda, a njegova vladavina bila je milost. Mi nismo mogli klanjati kod Kjabe sve dok Omer nije primio islam! Tek nakon njegovog prelaska na islam, mogli smo to činiti!"[5]**

---

1 *O tome vidi izvanrednu studiju: Omer ed-da'ijjetul-l-mudžtehid, u knjizi: Ed-Da'vetu-l-islamijjetu fi 'ahdi Emiri-l-mu'minine Omer b. el-Hattab iz pera Husni Muhammed Ibrahima Gajtasa, str. 87-144, u izdanju poznate izdavačke kuće El-Mektebu-l-islami, 1985. god.*

2 *O fascinantnim da'vetskim metodama ashaba koji su upućeni u ove krajeve od strane Omera, r.a., vidi opširno u spomenutoj knjizi Hunija Gajtasa, u poglavlju: El-Futuhatu-l-islamijjetu fi 'ahdi Omer b. el-Hattab ve eseruha fi nešri-d-da've, str. 211-296.*

3 *Vidi: Ibn-l-Dževzi, nav. djelo, str.19 i 26 i Tarihu-l-hulefai, str. 107.*

4 *Predaju bilježe: Ibn Madže i Hakim od Ibn Abbasa, r.a. Vidi, takođe: Ibn Sa'd, Et-Tabekat, 3/269; Ibnu-l-Dževzi, str. 18 i Tarihu-l-hulefai, str. 107.*

5 *Ibnu-l-Dževzi, str. 18-19, Tarihu-l-hulefai, str. 107 i Hilmi Ali Ša'ban, Ashabi Allahovog Poslanika, str.33.*

Iman i bogobojaznost bile su prepoznatljive crte tog islamskog velikana. Dovoljno je samo spomenuti da je, učeći ajete, iz strahopoštovanja prema Gospodaru svemira, plakao, sve dok ne bi pao, pa bi ga ljudi obilazili kao bolesnika![1] Od plakanja su mu na licu ostale urezane dvije crne crte![2] Ibnu-l-Dževzi navodi da je znao plakati na sabah-namazu, tako da bi se njegovi jecaji čuli i u trećem saffu![3]

O njegovoj bogobojaznosti i odgovornosti Ibnu-l-Dževzi navodi i sljedeće primjere:

- Ložio je vatru i stavljao ruku u nju, govoreći sam sebi: **„Sine Hattabov, možeš li ovo izdržati?!"**

- Uzeo je slamku u svoje ruke i rekao: **„Da sam Bog d'o ova slamka!"**

- Jednom prilikom je rekao: **„Kada bi mazga na sjeveru Iraka slomila nogu (zbog lošeg puta), ja bih za nju odgovarao na Sudnjem danu!!!"**[4]

Nije onda čudo što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u snu vidio ljude u košuljama koje im sežu do grudi, druge u košuljama ispod njih, a Omera, r.a., u košulji koja se vuče za njim. Na upit ashaba šta to znači, Poslanik, s.a.v.s., je odgovorio da to simbolizira vjeru![5]

Ako prelistamo islamsku literaturu, naći ćemo brojne primjere Omerove, r.a., skromnosti i zuhda. Pogledajmo:

- Bio je halifa a na njegovom ogrtaču bilo je dvanaest zakrpa!

- Jeo je hljeb od ječma sve do smrti!

- Dok je bio halifa, njegova hrana sastojala se od hljeba i ulja, a hrana muslimana od hljeba i mesa!

- Gledajući jednom prilikom lijepo janje, izjavio je: **„Da se ne bojim odgovornosti, naredio bih da nam se ispeče ovo jagnje!"**

- Prohtjelo mu se da kupi nešto što je koštalo samo jedan dirhem, pa je odugovlačio sa kupovanjem čitavu godinu![6]

---

1 *Menakibu Emiri-l-mu'minine Omer b. el.Hattab, str. 168.*

2 *Mahmud Šakir, Et-Tarihu-l-islami, 3/202 i Ahmed Ferid, Bistro more pobožnosti i suptilnosti, str. 219.*

3 *Menakibu Emiri-l-mu'minine, str. 168.*

4 *Cit. djelo, str. 161-162.*

5 *Ovu autentičnu predaju Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., bilježi Buhari u svom Sahihu.*

6 *Ove primjere vidi: Ibnu-l-Dževzi, cit. djelo, str. 137-146 i M. Šakir, cit. djelo, 3/203.*

Omer, r.a., je slovio kao najpravedniji vladar u historiji. Ako pogledamo samo neke primjere, to ćemo, doista, i ustanoviti:

- Tražio je da sluge jedu sa njim!

- Jednom prilikom obratio se svojoj mazgi riječima: **„Bojim se da ne odgovaram za tebe!“**

- Jednog čovjeka je udario zato što je pretovario devu!

- Jednom prilikom je ostarjeli Židov tražio osnovne potrepštine od njega, prvo ga je odveo svojoj kući i dao mu šta je mogao a onda ga poslao u državnu blagajnu i naredio da se taj čovjek obezbijedi, jer, zbog starosti, nije mogao zarađivati!

- Sin egipatskog namjesnika Amra b. el-Asa, r.a., takmičio se sa jednim nemuslimanom, pa ga je taj nemusliman pobijedio, na što ga je namjesnikov sin udario. Saznavši za to, Omer, r.a., je naredio da obojica dođu u Medinu. Kada su došli do njega, zahtijevao je da nemusliman udari namjesnikovog sina kao što je i on njega udario![1]

- Njegovu skromnost i težnju za pravdom na najbolji način će ilustrirati primjer koji je zabilježen u islamskim izvorima u kojem se kaže da je izaslanik Kisre, jedanput, kada je dolazio u Medinu, pitao za kraljev dvorac. Muslimani su mu odgovorili da oni niti imaju kralja, niti imaju dvorce. Rekli su mu da imaju halifu, koji stanuje u običnoj kućici u kakvoj i ostali muslimani stanuju. Omera, r.a., su našli kako spava u hladu pod jednom palmom. Kada su izaslaniku rekli da je to vladar tada najmoćnije države, on se zaprepastio, pitajući muslimane za tjelohranitelje Omera, r.a., jer ih ne vidi kod njega! Kada se izaslanik, doista, uvjerio da je to Omer, r.a., i da nema niti jednog tjelohranitelja uz njega, izrekao je poznatu rečenicu: **„Pravdu si uspostavio, pa si zato mirno zaspao!“**[2]

To je Omer, r.a.! Čovjek koji je naređivao pravdu ali je, u isto vrijeme, bio i najpravedniji! Kažu da je ovaj izaslanik, vrlo brzo nakon susreta sa Omerom, r.a., prihvatio islam! Njegova pravda bila je prekretnica za nemuslimane u brzom prihvatanju islama i jedna od bitnih da'vetskih komponenti koje su krasile ovog velikog ashaba!

Omer, r.a. , je mogao biti takav zahvaljujući znanju koje je posjedovao, a koje je zadobio u Poslanikovoj, s.a.v.s., školi! Abdullah b. Mes'ud,

---

1 *Vidi ove primjere: Ibnu-l-Dževzi, str. 96, 97 i 103 i M. Šakir, cit. djelo, 3/202, 207 i 211.*

2 *Vidi ovaj primjer: Hilmi Ali Ša'ban, cit. djelo, str. 48-49.*

r.a., je rekao: **„Kada bi se na jedan tas vage stavilo znanje Omerovo, a na drugi tas znanje čitavog svijeta, prevagnulo bi Omerovo znanje! Omerovom smrću nestalo je devet desetina znanja!“**[1] Imam El-Gazali spominje da je Ibn Mes'ud, r.a., tada bio upitan: **„Kako tako tvrdiš, a među nama živi još toliko poznatih ashaba?!“** Odgovorio je: **„Ja pod tim ne podrazumijevam fetve, fikhske propise i obične informacije. Omer je imao znanje o Allahu i najbolje Ga je spoznao!“**[2]

Nije onda čudo što ga je šejtan zaobilazio i kada bi ga primijetio, bježao bi drugim putem![3] Također, nikoga ne treba čuditi što je u Džennetu pripremljen dvorac vanredne ljepote kako navodi Poslanik islama, s.a.v.s., upravo za tog velikana![4]

Ako se još kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., izjavio u hadisu koji prenosi Ukbe b. Amir, r.a: **„Kada bi bilo vjerovjesnika nakon mene, onda bi to bio Omer b. el-Hattab!“**[5], onda doista ne treba ništa više reći o tom velikom čovjeku, hrabrom junaku i izuzetnom prijatelju Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a uz to, vanrednom da'iji, koji je svojom zaljubljenošću u Allahovu vjeru, svojom mudrošću i lijepim metodama postigao fascinantne rezultate!

Karakteristike ove knjige

Tarik Suvejdan u ovom ponuđenom štivu najljepšim bojama slika period ove dvojice sjajnih halifa, koji su na najljepši mogući način nastavili sa afirmiranjem islama i islamske misli nakon smrti Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s. On navodi brojne historijske, geografske, statističke i druge detalje, ali, očito je, to nije cilj ovog njegovog štiva. Temeljni cilj, što je prepoznatljivo iz ponuđenog materijala, jeste da elastičnim bojama naslika ovu dvojicu pravednih halifa i ukaže, prije svega, na njihovu da'vetsku svijest i i njihovu permanentnu brigu za očuvanje islama i izvorne islamske misli. Sve te silne borbe i osvajanja

1 *Ibnu-l-Dževzi, cit. djelo, str. 247.*
2 *Uporedi: Ihjau ulumi-d-din, 1/40.*
3 *Predaju bilježe Taberani i Darekutni. Vidi, također, Sujuti, cit. djelo, str. 111.*
4 *Hadis je autentičan. Bilježe ga Buhari, Muslim, Tirmizi i dr.*
5 *Hadis bilježe Tirmizi i Hakim, i ocjenjuju ga vjerodostojnim. Hadis, također, prenose Taberani, posredstvom Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., i Ibn Asakir, posredstvom Ibn Omera, r.a.*

imali su samo jedan cilj: afirmiranje istine, istinskih vrijednosti i humanih vrednota.

Ta crta je prepoznatljiva u ovom štivu. Tarik Suvejdan, kao vrstan da'ija, upravo ovu crtu je obojio žarkim bojama i one dominiraju kroz ovaj tekst. To i jeste najdragocjenije u ovoj knjizi. Historijski i drugi detalji mogu se naći u historijskoj i drugoj relevantnoj literaturi, ali ono što je potcrtao ovaj maestralni da'ija, teško je naći u takvoj vrsti literature.

Senad Ćeman, prevodilac i priređivač ovog materijala, uložio je, to je sasvim primijetno, ogroman trud da se kaseta ovog vrsnog da'ije pretoči u slova i rečenice. Mora se priznati da je to uradio izuzetno dobro i kvalitetno. Naime, njegove rečenice su jezički tanane i stilski pitke, pa će, nadamo se, čitateljima biti uživanje čitati ovakvo štivo.

U poplavi napete, nadute i teorijama isprepletene literature i štiva koje se u ovom vremenu nudi, očekivati je, da će ova knjiga Tarika Suvejdana, u prijevodu Senada Ćemana, biti relaksirajuća i osvježavajuća. Zbog svih ovih elemenata toplo je preporučujemo čitateljima, moleći Allaha Milostivog da nagradi autora i prevodioca, na ovom trudu i svestranom angažmanu!

U Zenici, 18. 01. 2006.
Prof. dr. Šefik Kurdić

PREDGOVOR PRIJEVODU

Bismillahirrahmanirrahim

Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova, na blagodati islama kojom nas je počastio, i neka je salavat i selam na našeg Poslanika Muhammeda, s.a.v.s., njegovu porodicu, ashabe i sve one koji budu slijedili njegovu uputu do Sudnjeg dana.

Prošle su dvije godine otkako sam odlučio obraditi audio zapisa poznatog kuvajtskog daije dr. Tarika Suvejdana o prvoj dvojici muslimanskih halifa, odnosno direktnih Poslanikovih nasljednika, Ebu Bekra i Omera, r.a. Ovoga puta sam dobro znao u šta se upuštam, s obzirom na to da sam već ranije, Allahu hvala na tome, obradio još jedan audio zapis pomenutog autora o vjerovjesnicima. Dobar prijem i uglavnom pozitivne kritike kod čitalaca knjige „*Vjerovjesnici i njihovi narodi – pouke i poruke*", uporno nagovaranje prijatelja koji su preslušali i ovaj materijal o Ebu Bekru i Omeru, r.a., te duboko ubjeđenje da nam je potrebna jedna knjiga na bosanskom jeziku napisana upravo ovakvim stilom o ovoj dvojici muslimanskih velikana, bili su opredjeljujući razlozi da pristupim ovom projektu.

Prevođenje sa drugih jezika je složen proces, ali prevođenje audio materijala i njegovo prilagođavanje pismenom obliku je mnogo zahtjevnije. Sabranu građu o ovoj temi ne možemo naći u jednoj knjizi. Za nas je to uradio dr. Suvejdan i izložio je na tako jedinstven i sveobuhvatan način da nas je upravo to opredijelilo za prevođenje ovog audio materijala.

Ova knjiga je jedna vrsta hronologije događaja vezanih za život prve dvojice muslimanskih halifa. Obuhvata period prvih dvanaest godina poslije preseljenja našeg Miljenika, s.a.v.s., i razvoja islamske države. Ona nas vraća u period ashaba odgajanih vahjom (Objavom) i za Poslanikovom sofrom. U njoj su sabrani fragmenti iz života mnogih ashaba, koji nas vjerno vraćaju u prošlost i dočaravaju nam dio ambijenta u kojem je stasavao muslimanski ummet. U kazivanjima o prvoj dvojici halifa nalazimo mnoštvo primjera kojima je ne samo teorijski nego i praktično pokazana univerzalnost i ljepota islama. Upravo u praktičnosti, jednostavnosti, iskrenosti, jednakosti, odlučnosti i pravdi prve dvojice halifa možemo vidjeti većinu nedostataka današnjih muslimana i

uzrok stanja u kojem se oni nalaze. Napominjem da se radi o stvarnim likovima i događajima, koji se za naše prilike i svakodnevni život čine gotovo nestvarnim. I oni su bili muslimani poput nas, imali su porodice, potrebe, strahove i sve ono što je nama sljedbenicima islama i ljudima koji žive na dunjaluku zajedničko.

Radeći na ovom materijalu nastojao sam, gdje god je to bilo moguće, dokumentovati sve ono što se u knjizi spominje o događajima i ljudima. Provjerili smo gotovo sve navode. Uvrstili smo samo one za koje smo našli potvrdu u vjerodostojnim izvorima historije islama, tefsira i hadisa. Našli smo određena neslaganja islamskih i zapadnih historičara. Vjerovali smo islamskim historičarima, jer smo ubijeđeni da učesnici u pohodima bolje znaju šta i kako je bilo od onih koji nisu u njima učestvovali i koji pišu o tome sa vremenske i svake druge distance. Žalosno je vidjeti muslimane općenito, a intelektualce među njima posebno, kako bezrezervno prihvataju historiju nemuslimanskih autora, a prema muslimanskim historičarima su veoma sumnjičavi. I jedni i drugi su samo ljudi, pa zašto bi jedni bili predodređeni samo za objektivnost, a drugi su, kao, predodređeni samo za subjektivnost.

Na ovom materijalu je bilo i dosta istraživačkog rada, tako npr. nakon čitanja ove knjige postaje jasna nesuvislost pojedinih zapadnih historičara koji tvrde da Halid b. Velid nije poznavao taktike ratovanja, kao Hanibal recimo. Taj isti Halid nijednu bitku nije izgubio, protiv Perzije je predvodio muslimane u sedamdeset bitaka. Historijska činjenica je da su muslimani u doba halife Omera, r.a., za samo četiri godine vojno nepovratno uklonili sa svjetske scene najmoćniju imperiju tog vremena Perziju, u isto vrijeme ratujući i sa Bizantijom, drugom po moći svjetskom imperijom. U želji da ova knjiga ponudi što više odgovora o stanju muslimana iz vremena prve dvojice pravovjernih halifa, bilo je neophodno uraditi slijedeće:

- Prevesti dva kompleta audio zapisa od po šest kaseta, što čini gotovo deset sati predavanja o životu prve dvojice halifa i ashaba koji su im bili odani.
- Prilagoditi predavanja pismenoj formi knjige.
- Odrediti naslove i podnaslove.
- Uraditi fus note, spomenuti izvor i tačan datum spomenutih događaja.

- Provjeriti imena ashaba, vojskovođa, mjesta i događaja.
- Uporediti spomenute događaje iz historije islama sa onim što se nalazi u drugim historijskim izvorima.
- Detaljno pretražiti srodne teme na internet stranicama.
- Uraditi mape najznačajnijih događaja.
- Dodatno pojasniti određene pojmove i događaje.

Ovaj projekat bi bio pretežak za moja krhka pleća. Ljudi potpisani na početku ove knjige pomogli su da se ovo hairli djelo privede kraju. Zahvaljujem im na svakoj sugestiji, ispravci i poklonjenom vremenu. Bez njihove, kao i bez podrške moje porodice sve bi bilo teže i neizvjesnije. Ovako, ovu knjigu nudim na uvid javnosti, znajući da sam zaista strpljivo radio na tome da bude što je moguće potpunija. Kao i svaki drugi insan, ne preostaje mi ništa drugo nego da priznam sopstvenu manjkavost.

Naša posljednja dova je neka je hvala Uzvišenom Allahu, Gospodaru svih svjetova.

Sarajevo, 24.5.2006.
Senad Ćeman

Prvi dio

EBU BEKR r.a.

EBU BEKROVE r.a. OSOBINE I IZBOR ZA HALIFU

U ovom blagoslovljenom ciklusu govorit ćemo o periodu nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti. Periodu pravovjernih halifa (el-hulefau-'r-rašiduna) za koje nam je Poslanik, s.a.v.s., naredio da ih slijedimo i hodimo njihovim stazama. Molimo Svemogućeg Allaha da vrati ovom ummetu dostojanstvo kojim su živjeli prvi muslimani i pomogne mu u slijeđenju njihovog puta.

Prije nego počnemo govoriti o događajima neposredno nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti, spomenut ćemo ukratko najvažnije informacije o Ebu Bekru.

Ebu Bekrovo porijeklo, prihvatanje islama i položaj u društvu

Poznat je kao Ebu Bekr, pravo ime mu je Abdullah b. Ebi Kuhafe Osman b. Amir. Iz plemena je El-Kurejš i vodi zajedničko porijeklo sa Poslanikom, s.a.v.s., od Murre b. Ka'ba. Rođen je dvije godine nakon Amul fila - Godine slona, tako da je od Poslanika, s.a.v.s., bio mlađi dvije godine.

Prije pojave islama bio je imućan i živio je u izobilju. Pomagao je nevoljnike, ugošćavao goste, bio lijepe naravi i veoma moralna osoba. Po tome je bio poznat prije islama, a te njegove vrline su se još jasnije isticale nakon prihvatanja islama.

Bio je prvi odrasli muškarac koji je prihvatio islam. Prva je, naravno, prihvatila islam Hatidža, r.a., zatim je to učinio Alija, r.a., u to vrijeme maloljetni dječak, pa Ebu Bekr es-Siddik, a potom Zejd b. Haris. Alija, Zejd i Hatidža, r.a., živjeli su u Poslanikovoj, s.a.v.s., kući, tako da je Ebu Bekr es-Siddik bio prvi musliman koji nije bio jedan od Poslanikovih, s.a.v.s., ukućana.

U tome je velika vrijednost Ebu Bekra, r.a., o kome je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Nisam pozvao nikoga u islam, a da se nije dvoumio i razmišljao – osim Ebu Bekra.*

Nije pitao ni raspravljao. Došao mu je Poslanik, s.a.v.s., i obavijestio ga da je on Poslanik kome je objavljeno da nema drugog božanstva osim Allaha i da je Muhammed Allahov Poslanik.

- Svjedočim da nema drugog božanstva osim Allaha i da si ti Allahov Poslanik - bio je Ebu Bekrov odgovor.

Jednostavno tako, bez ikakvog raspravljanja, traženja dokaza i ubjeđivanja. To je kasnije potvrdio u brojnim situacijama, sve dok ga Poslanik, s.a.v.s., nije prozvao Es-Siddik.[1]

Za vrijeme Poslanikovog, s.a.v.s., noćnog putovanja na Isra' i Miradž, kada su ljudi u laž ugonili Poslanika, s.a.v.s., on mu je povjerovao i govorio:

- Istinu si rekao.

Na te riječi mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *A ti, Ebu Bekre, si Es-Siddik.*

Postao je poznat po ovom nadimku koji je ukazivao na položaj (mertebu) hvale dostojan ne samo na dunjaluku nego i na Ahiretu. Riječ je o položaju koji po redoslijedu vrijednosti dolazi odmah nakon položaja poslanstva. Odmah poslije Allahovih vjerovjesnika - el-enbija', dolaze istinoljubivi - es-siddikun. Njihov položaj veći je od položaja šehida. Zbog toga je u hadisu, koji je vjerodostojan, o vrijednosti i položaju Ebu Bekra Es-Siddika, Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Nije zemljom hodao, poslije poslanika, bolji čovjek od Ebu Bekra.*

Najbolji čovjek poslije vjerovjesnika bio je i ostao Ebu Bekr es-Siddik, r.a. To je njegov položaj i mjesto koje mu pripada u islamu.

Odmah po prihvatanju islama angažovao se na pozivanju drugih u islam. Preko njega su islam prihvatili Osman b. Affan,Talha b. Ubejdillah, Zubejr b. Avvam i mnogi drugi. Oni svoju pripadnost islamu nisu iskazali pred Poslanikom, s.a.v.s., nego su to učinili pred Ebu Bekrom. Povjerovao je i odmah nakon toga i druge pozvao da to isto učine. Pred njim su islam prigrlila peterica od deseterice[2] kojima je još za života obećan Džennet. I ova činjenica nam ukazuje na značaj i položaj ovog ashaba. Učestvovao je u otkupu slobode za nekoliko muslimana koji su bili robovi. Otkupio je slobodu i učinio slobodnim Bilala b. Rebbaha, r.a. Zato je Omer, r.a., rekao:

- Ebu Bekr je naš prvak koji je oslobodio našeg prvaka - aludirajući na Bilala, r.a.

Oslobodio je i Amira b. Suhejru i druge muslimane koji su bili roblje nemuslimana. I to nam govori o njegovoj vrijednosti i položaju koji mu pripada.

1 *Istinoljubivi, onaj koji uvijek istinu govori.*

2 *El-ašeretul mubešširine lehum bil dženneti.*

Biografi i historičari ga opisuju kao čovjeka srednjeg rasta, bijele puti, veoma mršavog, suhih obraza, propalih očiju, na sredini savijenog nosa. Kad je osijedio, kažu da je bradu bojio kanom.

Imao je šestero djece. Tri sina: Abdurrahmana, Abdullaha i Muhammeda, radijallahu anhum edžmein, i svi su bili ashabi, osim Abdullaha koji je, kažu, rođen nakon očeve smrti. I tri kćeri: Esmu, Aišu i Ummu Kulsum.

Bio je Poslanikov, s.a.v.s., prijatelj i prije Objave, i vjerno ga je pratio sve dok ih smrt nije rastavila. Allah, dž.š., ga je spomenuo u Kur'anu Časnom i nazvao ga „sahib"[1]. Allah, dž.š., kaže: **„Kada je rekao drugu svome"** – znači Ebu Bekru.

Kad je Poslanik, s.a.v.s., naredio seobu u Abesiniju, Ebu Bekr se odazvao i krenuo prema Abesiniji. Na putu ga je sreo Ibn Degunneh, jedan od prvaka i starješina arapskih plemena, i upitao:

- Gdje ideš, Ebu Bekre?

- Idem u Abesiniju, reče mu.

Ispričao mu je u kakvom stanju žive muslimani u Mekki. Ne, tako mi Allaha, reče mu on, ljudi poput tebe ne smiju napustiti Mekku! Ti si plemenit, častan i moralan čovjek. Kako je moguće da te protjeraju iz Mekke!? Vrati se, uzimam te pod svoju zaštitu i ja za tebe garantujem! Zbog toga se to Ebu Bekru broji kao hidžra, mada je nije obavio, ali bi to sigurno učinio da na taj način nije vraćen. Zbog toga je, kad je vidio neprijatnosti koje su zadesile muslimane, rekao: „Allaha mi, zadesilo me je isto ono što je i njih zadesilo!" Odbio je živjeti u zaštiti Ebu Dugunnea i živio je istim životom i u istim iskušenjima kao i ostali muslimani.

Jedna od njegovih posebnih odlika je ta da je upravo on učinio hidžru sa Poslanikom, s.a.v.s. Bio je jedini pratilac Poslanika, s.a.v.s., na putu hidžre. Boravio je zajedno s njim tri dana u pećini Sevr i pratio ga na svakom njegovom putovanju.

Uzvišeni Allah je rekao:

إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ
لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا
السُّفْلَىٰ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝

1 *Prijatelj, pratilac*

„Ako ga vi ne pomognete - pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prislili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kada su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: "Ne brini se, Allah je s nama!", pa je Allah spustio smirenost na druga njegova, a njega pomogao vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je - gornja. Allah je silan i mudar."[1]

Riječ je o još jednom opisu Ebu Bekra po kome Allah, dž.š., pomaže Poslanika, s.a.v.s., i pomaže Ebu Bekra. Nije rečeno: Allah je „sa mnom", nego „sa nama". Dakle, sa mnom i s tobom Ebu Bekre.

Poslanik, s.a.v.s., je prije hidžre zaprosio, a nakon hidžre i oženio njegovu kćerku Aišu, r.a.

Učestvovao je u svim Poslanikovim, s.a.v.s., vojnim pohodima. U mnogim vojnim pohodima i bitkama bio je bajraktar i nosio visoko podignutu zastavu islama. Tako je bilo i na posljednjoj Poslanikovoj, s.a.v.s., vojni, pohodu na Tebuk.

Kad je oslobođena Mekka, Poslanik, s.a.v.s., nije želio te godine obaviti hadždž u prisustvu idolopoklonika i nagih ljudi, te je naredio Ebu Bekru da umjesto njega predvodi hadžije te godine. U toj odluci se da naslutiti koga je Poslanik, s.a.v.s., vidio kao svog nasljednika. Ebu Bekr je još za vrijeme Poslanikovog, s.a.v.s., života predvodio muslimane u obredima hadždža, devete godine po hidžri. Poslanik, s.a.v.s., je na samrti rekao:

-Naredite Ebu Bekru da bude imam muslimanima u namazu.

Običaj muslimana toga vremena je bio da ih vođa (emir) predvodi u namazu. Ovo je bio još jedan znak da bi on trebalo da naslijedi vlast od Poslanika, s.a.v.s., poslije njegove smrti.

Otišao je glasnik da mu saopći Poslanikovu, s.a.v.s., naredbu, ali ga nije našao. Ugledao je Omera, r.a., pa mu reče:

-Klanjaj ljudima kao imam!

Omer, r.a., je prošao ispred safova i počeo im kao imam klanjati. Poslanik, s.a.v.s., je bio na bolesničkoj postelji.

Nakon što je začuo Omerov glas, Poslanik, s.a.v.s., reče:

-Gdje je Ebu Bekr!? Gdje je Ebu Bekr!? Allah to ne prihvata, niti to prihvata Njegov Poslanik, a ni vjernici! Allah to ne prihvata, niti to

1 Et-Tevbe, 40.

prihvata Njegov Poslanik, a ni vjernici! Allah to ne prihvata, niti to prihvata Njegov Poslanik, a ni vjernici!

Dakle, ne prihvataju da muslimane predvodi u namazu bilo ko drugi osim Ebu Bekra. Ne prihvataju da neko drugi, osim njega, bude halifa. Sve ovo su dokazi da je Poslanik, s.a.v.s., ukazivao muslimanima da im halifa poslije njega treba biti Ebu Bekr, r.a.

U hadisu, koji je vjerodostojan, kaže se da je došla jedna žena kod Poslanika, s.a.v.s., i od njega nešto zatražila. On joj reče:

- *Dođi mi slijedeće godine!*

- A šta ako te ne nažem živog.

- *Ima Ebu Bekr.*

Ovo je još jedan dokaz o njegovoj želji da Ebu Bekr bude izabran za njegovog nasljednika.

Izbor Ebu Bekra za prvog halifu muslimana

Kad se muslimani u ljetnikovcu Benu Sakife nisu mogli dogovoriti o tome ko će biti halifa nakon Poslanika, s.a.v.s., raspravu je prekinuo Omer, r.a., pitanjem:

- Ko će od vas proći ispred Ebu Bekra i kao imam mu klanjati?!

Dakle, ko će od vas, nakon što postane halifa, proći ispred Ebu Bekra i biti mu imam, nakon što ga je Poslanik, s.a.v.s., postavio za imama i svoga nasljednika. Niko nije ustao! Svi su znali da nema toga ko je toga dostojan, jer vladar je bio taj koji je kao imam predvodio muslimane u namazu. Nisu bili zadovoljni da im kao imam klanja neko koga Poslanik, s.a.v.s., nije imenovao imamom.

Tada je Omer, r.a., rekao:

- Pruži ruku Ebu Bekre.

Pa je ispružio ruku, a Omer mu dade prisegu. Tako je Ebu Bkr, r.a., na sebe preuzeo hilafet.

Ebu Bekr, r.a., je prihvatio hilafet, svi su mu muslimani dali prisegu, osim njih nekoliko, među kojima je bio i Ali b. Ebi Talib, r.a. O tome je kazano toliko toga, ali pravi razlog Alijinog kašnjenja može se naći u vjerodostojnim hadisima koje bilježe imam Muslim i drugi. Tako imam Muslim bilježi od Aiše, r.a., da je rekla da je Poslaniko-

va, s.a.v.s., kćerka Fatima, r.a., nakon njegove smrti poslala nekoga da pita Ebu Bekra o Poslanikovom, s.a.v.s., nasljedstvu (mirazu), od onoga što mu je Allah kao imetak dao u Medini, Hadedžu[1] i onoga što je ostalo od petine Hajbera. Tražila je svoj dio od tog nasljedstva. Ebu Bekr, r.a., mu reče:

- Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *"Mi smo poslanici i nas naši potomci ne nasljeđuju, ono što ostavimo milostinja (sadaka) je".*

Sve što ostane iza poslanika sadaka je i ne nasljeđuje se od strane najbližih krvnih srodnika.

- Muhammedova, a.s., porodica se izdržava iz tog imetka, a ja-rekao je Ebu Bekr - tako mi Allaha, neću izmijeniti ništa od Poslanikove, s.a.v.s., milostinje i stanja u kojem je ona bila za vrijeme njegova života, niti ću sa njom postupati drukčije nego je sa njom postupao Allahov Poslanik, s.a.v.s.

Ebu Bekr je odbio da iz tog nasljedstva isplati bilo šta Fatimi, r.a., jer je kao dokaz za takav svoj postupak imao pomenuti hadis u kome se kaže da poslanike ne nasljeđuju njihovi nasljednici. Fatimina porodica je zbog toga osjećala nezadovoljstvo prema Ebu Bekru. Kako je moguće, pitali su se, da ona, kćerka Poslanika, s.a.v.s., nije čula za ovaj hadis! Uglavnom, dogodio se nesporazum zbog kojeg je Fatima, r.a., u sebi osjećala ljutnju prema Ebu Bekru. Udaljila se od njega i sve do svoje smrti s njim nije progovorila nijednu riječ. Živjela je svega šest mjeseci nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti. Kad je umrla, pokopao ju je njen suprug Alija, r.a., i o njenoj smrti nije obavijestio halifu Ebu Bekra, r.a.. Klanjao joj je dženazu bez pristanka Ebu Bekra, jer da je Ebu Bekr znao za njenu smrt - on bi joj kao imam klanjao dženazu. Običaj je bio da halifa klanja dženazu uglednim ličnostima.

Alija je dao prisegu na vjernost halifi

Ashabi su smatrali da Alija, r.a., nije dao prisegu da ne bi povrijedio Fatimu, r.a. Nakon njene smrti ljudi više nisu opravdavali takav Alijin postupak. Smatrali su da više ne postoji nijedan opravdan razlog da ne da svoju saglasnost izabranom halifi. Među onima koji, podržavajući Aliju, nisu dali prisegu bili su Talha i Zubejr. Čekali su

1 *Selo u blizini Medine.*

da se Alija, r.a., izjasni o tom pitanju. Ljudi su otvoreno negodovali i govorili Aliji da nije u pravu i da treba dati prisegu. Pod tim pritiskom, Alija, r.a., poziva Ebu Bekra, r.a., da dođe kod njega. Ebu Bekr se odaziva pozivu, a Alija mu nakon proučenog šehadeta reče:

-Znamo mi, Ebu Bekre, tvoju vrijednost i dobro kojim te Allah odlikovao nad drugim muslimanima. Mi se ne nadmećemo s tobom u dobru koje je Allah tebi darovao. Ali, ti si to bez nas učinio, a mi smatramo da smo zbog svoje bliskosti sa Poslanikom, s.a.v.s., trebali biti ubrojani.

Da li je ovdje govor o hilafetu ili o nasljedstvu?

-Ti si podijelio Poslanikovo nasljeđe i ništa nam od njeg nisi dao. Mi smatramo da nama od njega pripada dio, zbog našeg krvnog srodstva sa Poslanikom, s.a.v.s.

Alija, r.a., mu je govorio sve dok nisu zasuzile Ebu Bekrove oči. Uplakanih očiju, Ebu Bekr mu reče:

-Draže mi je starati se o Poslanikovoj, s.a.v.s., porodici nego o mojoj. Vi ste meni draži i bliži od moje porodice. U sporu koji je nastao između mene i vas oko ovog imetka – dakle, cijeli razgovor je bio vezan za nasljedstvo, a nikako za hilafet (vlast) – ja nisam u tome odstupio od istine, niti sam učinio išta što nije i sam Poslanik, s.a.v.s., činio. Taj imetak ja nisam sebi uzeo, s njim sam nastavio postupati onako kako je i on njime raspolagao.

Objasnio im je da on taj imetak nije uzeo sebi i da je jedini razlog takvog njegovog postupka pomenuti hadis, te da on ne može postupiti suprotnu Poslanikovom, s.a.v.s., hadisu. Alija, r.a., prihvati opravdanje Ebu Bekra i tom prilikom mu reče:

- Večeras je vrijeme da ti dam prisegu.

Nakon što je Ebu Bekr klanjao podne-namaz, popeo se na minber, proučio šehadet, spomenuo važnost i mjesto koje pripada Aliji, razlog i opravdanje zakašnjele prisege, potom je proučio istigfar i sišao s minbera. Potom se na minber popeo Alija, r.a., proučio šehadet te naglasio veliki značaj i počasti koje pripadaju Ebu Bekru. Naglasio je da njegov postupak nije nastao kao rezultat nadmetanja sa Ebu Bekrom.

- Stvar je jasna, nesporazum nije nastao oko vlasti. Niti se to desilo kao pokušaj da se ospori ono sa čime je Allah, dž.š., odlikovao Ebu

Bekra nad ostalim ashabima. Mi smo, međutim, smatrali da nama pripada jedan dio nasljedstva, on nam je to osporio i nama je to teško palo.

Ljudima je ovo donijelo veliko olakšanje. U Muslimovoj verziji hadisa se kaže: "Ljudi su se tome jako obradovali." Mnogi od njih su rekli: „Bio si u pravu." Alija, r.a., postao je ljudima još draži zato što je ovaj nesporazum riješio na tako miran način. Nakon toga je Alija dao prisegu, a poslije njega su to učinili Talha i Zubejr, te je na taj način Ebu Bekr, r.a., bio vladar priznati od svih muslimana.

Ovo je najbolji odgovor onima koji tvrde da Alija nikada nije odobrio izbor Ebu Bekra, r.a., za halifu. On je dao prisegu, a razlog njegovog kašnjenja je bio ono što smo spomenuli.

Tako je okončana kriza vezana za izbor prvog izabranog halife muslimana nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti.

Pred kraj života, Poslanik, s.a.v.s., pripremio je vojsku za čijeg komandanta je imenovao Usamu b. Zejda[1]. Zadatak te vojske bio je da napadne pleme Benu Kuda'a u Šamu[2]. Cilj tog vojnog pohoda bio je da se odgovori na prijetnje koje su dolazile od Bizantijaca. Ova vojska je postala poznata po svom komandantu Usami b. Zejdu, pa su je zbog toga prozvali Usamina vojska. Poslanik, s.a.v.s., izabrao je Usamu za vojskovođu kako bi ashabima pokazao ugled koji ovaj ashab kod njega uživa. Postojao je i drugi razlog. Naime, pleme Benu Kuda'a učestvovalo je u Bici na Mu'ti i njeni pripadnici su ubili Usaminog oca Zejda b. Usamu. Poslanik, s.a.v.s., kao da je ovim izborom vojskovođe želio omogućiti Usami da osveti ubijenog oca.

1 *Mladić sa jedva 18 godina, sin Poslanikovog, s.a.v.s., posinka Zejda, r.a.*

2 *Šire područje današnje Sirije i Jordana.*

BORBA PROTIV ODMETNIKA OD ISLAMA

Odmetništvo od islama

Nakon što je Usama završio sve potrebne pripreme i nakon širenja vijesti o Poslanikovoj, s.a.v.s., smrti, pročulo se da su se pojedina plemena odmetnula od islama. Usama je bio u iščekivanju vijesti. Šta se to dešava sa dunjalukom, šta je to s ljudima!? Bio je zatečen činjenicom da se gotovo cijelo Arabljansko poluostrvo odmetnulo od islama. Svi gradovi su otkazali poslušnost halifi i odmetnuli se od islama. Samo tri grada ostala su čvrsto u islamu: Poslanikov grad Medina, Taif i Mekka.[1]

Razlog zbog kojeg se Mekelije nisu odmetnule od islama

Malo je trebalo da se i stanovnici Mekke odmetnu od islama. Često su o tome međusobno razgovarali. Vijest o odmetanju plemena od islama se tako snažno proširila da se vladar Meke uplašio za svoju sigurnost i napustio taj grad, tako da je Mekka ostala bez vladara. Poznati mekanski pjesnik Luej imao je veliku zaslugu što se Mekelije nisu odmetnule od islama. Za tog pjesnika se veže jedan zanimljiv događaj za vrijeme Bitke na Bedru. U to vrijeme, Luej je još uvijek bio idolopoklonik i u svojim stihovima je napadao Poslanika, s.a.v.s. Omer, r.a., reče:

- Dozvoli mi, Allahov Poslaniče, da mu presječem vrat!

- *Pusti ga!*

Omer, r.a., je bio uznemiren zbog toga, jer je pjesnik u to vrijeme bio ono što su danas sredstva javnog informisanja.

- Dozvoli mi, Allahov Poslaniče, da mu makar razbijem zube! Kako ne bi mogao kasnije biti ni govornik ni pjesnik.

- *Ostavi ga Omere! Možda jednog dana zauzme stav zbog kojeg mu nećeš moći prigovoriti!*

Taj stav koji je Poslanik, s.a.v.s., nagovijestio obistinio se za vrijeme odmetništva od islama. Kad je Mekka počela govorkati o odmetništvu, istupio je Luej i obratio im se riječima:

1 *Usprkos činjenici da je Taif jedan od posljednjih gradova čiji su stanovnici prihvatili islam, nakon oslobađanja Mekke i Bitke na Hunejnu. Bez obzira na to, njihov islam bio je ispravan, pa su bili čvrsti u ovom velikom iskušenju.*

- Allaha mi, presjeći ću vrat svakome koga čujem da govori o odmetništvu!

Ljudi su mislili da iza njega stoje njegovi istomišljenici, ali on nikoga nije imao iza sebe. Svi se pobojaše za svoj život i prestadoše o tome dalje govoriti. Tako Mekka osta čvrsta zahvaljujući njegovoj čvrstini.

Oblici odmetništva od islama

Osim Medine, Taifa i Mekke cijelo Arabljansko poluostrvo se odmetnulo od islama. Bilo je nekoliko oblika odmetništva. Neki od njih potpuno zanijekaše islam. Neki su ostali muslimani, ali odbiše dati zekat. Obavljali su namaz, postili su, ali nisu htjeli nastaviti davati zekat.

- Zekat smo plaćali Poslaniku, s.a.v.s., i nećemo ga mimo njemu nikome drugom plaćati - govorili bi.

Treći oblik odmetništva ispoljavao se lažnim tvrdnjama da je neko poslanik. Pojavili su se lažni „Božiji poslanici". Jedan od njih je bio i Tulejha b. Huvejlid el-Esdijj, koji je za sebe govorio da je Božiji poslanik. Slijedila su ga plemena Benu Tajj - pleme Hatema et-Taija, Benu Esed, kome je pripadao i sam Tulejha, i veliko arapsko pleme Gatafan. Musejlime Kezzab je bio drugi lažni poslanik. Bio je iz plemena Benu Hanife koje ga je slijedilo u njegovoj laži. I Esved el-Ansijj se u Jemenu proglasio Božijim poslanikom i slijedila ga je većina stanovnika Jemena. Musejlime i Esved su za sebe tvrdili da su Božiji poslanici još za života Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Za njih se pročulo tek nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti. I jedna žena se proglasila poslanikom. Zvala se Sedžah bintu Haris et-Taglubijje, kršćanka iz plemena Benu Taglub. Tako su se odmetnula od islama najpoznatija arapska plemena: Benu Temim na čelu s još jednim lažnim poslanikom po imenu Malik b. Nuvejre, Hevazin, Avs, Zubjan, Benu Esed, Kenane, Benu Hanife, Bahrejn[1]. Odmetnu se Oman, Jemen, Hadramevt, Nedžd, Gatafan, Benu Selim, Kinde i Nežran. Sva ta plemena su se odmetnula i okrenula protiv islama.

1 *Ovdje se ne misli na danas poznatu državu Bahrejn. Tada su se cijela današnja istočna saudijska pokrajina El-Ahsa, Katar i Bahrejn nazivali Bahrejn.*

Muslimani su se našli u neopisivom vrtlogu. Omer, r.a., govoreći o tim danima, opisuje ih kao „crnu dlaku na bijelom biku". Vrlo mali broj muslimana našao se sa svih strana opkoljen odmetnicima od islama. Sva plemena bila su protiv muslimana.

Ebu Bekrova odlučnost da silom pokori odmetnike od islama

Ovdje počinju odgovori na pitanje da li će Usama izvršiti zadaću koju mu je povjerio Poslanik, s.a.v.s., ili će ta naredba biti opozvana i on sa svojom vojskom ostati u Medini i štititi je od tog ogromnog nadolazećeg vrtloga. Omer, r.a., bio je mišljenja da Usamina vojska treba prvo zaštititi grad. Ssmatrao je da treba ignorisati one koji odbijaju platiti zekat i ne ratovati protiv njih, sve dok ne prođe ova oluja. Ebu Bekr je to energično odbio.

- Tako mi Allaha - govorio je - Usamina vojska će nastaviti započeto. Tako mi Allaha, ja neću spustiti zastavu koju je podigao Poslanik, s.a.v.s.

Ashabi koji su bili pored njega upitaše ga:

- Ebu Bekre, a šta ako napadnu Medinu?

- Borit ćemo se protiv njih!

- Kako ćemo se boriti, pa Usamina vojska je naša jedina vojska. Nemamo mi druge vojske! Ako ode Usamina vojska, ko će braniti grad?

- Borit ću se sam protiv njih, makar životom platio! Neću zaustaviti vojsku koju je opremio Poslanik, s.a.v.s.

Ashabi su se našli u veoma nezavidnom položaju. Svi vojno sposobni ashabi bili su u Usaminoj vojsci, osim onih koji su pristigli u Medinu nakon što je Poslanik, s.a.v.s., formirao Usaminu vojsku. Omer je bio uporan u svom stavu.

- Ebu Bekre - govorio je, - Tako mi Allaha, zauzet će Medinu!

Ebu Bekr mu reče:

- Tako mi Allahu, poslat ću Usaminu vojsku po cijenu da psi hodaju ispred nogu Majki pravovjernih.[1]

---

1 Poslanikovih, s.a.v.s., supruga - Ummehatul mu'minine.

Omer se uhvati za bradu i sam sebi reče:

- Zar si, Omere, silnik u džahilijjetu, a slabić u islamu! Čega se bojiš?

Pogledajmo kako se standardi mijenjaju! Ebu Bekr, r.a., bio je poznat po blagosti, suosjećanju, uplakanom glasu u namazu, mehkoći i osjetljivosti. Omer, r.a., bio je poznat po snazi, temperamentnosti i sili. Ali, u ovoj situaciji je došla do izražaja snaga Ebu Bekra, r.a., koja nadvlada Omerovu snagu. U ovoj situaciji Ebu Bekr, r.a., je postao hrabriji i snažniji od Omera, r.a. Odakle se pojavila takva hrabrost? Pojavila se iz njegove čvrste vjere (imana). Zbog toga u sahih hadisu Poslanik, s.a.v.s., kaže:

- *Kada bi se iman cijelog ummeta mjerio sa imanom Ebu Bekra, pretegnuo bi Ebu Bekrov iman.*

Vjera samo jedne osobe među muslimanima bila bi jednaka vjeri cijelog ummeta![1] U ovoj situaciji se tako jasno pokazala Ebu Bekrova vjera (iman).

Ebu Bekr, r.a., naredi pokret Usaminoj vojsci. U Medini ostade samo mali broj vojnika da je štiti.

U to vrijeme plemena Benu Abs i Zubjan iz Nedžda[2] i brda Tajja i skupina iz plemena Benu Esed i Kenane opremiše vojsku i povedoše je prema Medini. Vojska se zaustavila u mjestu Azruk[3], na udaljenosti od oko tri dana hoda od Medine u mjestu zvanom Zul Kissa[4], udaljenom dvadeset četiri milje od Medine. Željeli su pregovarati sa Ebu Bekrom oko neplaćanja zekata. Poslaše delegaciju da razmotri mogućnost da oni kao muslimani i dalje obavljaju namaz, ali da ne plaćaju zekat. Delegacija stiže u Medinu i bi iznenađena da u njoj nema muslimana. Nigdje nikoga, Usamina vojska je već bila otišla. Obavijestili su ga o razlogu njihovog dolaska, nadajući se da će Ebu Bekr prihvatiti njihov zahtjev zbog stanja u kome se nalazila Medina. Ebu Bekr, r.a., međutim, odbi njihov zahtjev i ponižene ih vrati odakle su i došli.

---

1 *Kad se, naravno, izuzme vjera Poslanika, s.a.v.s.*

2 *Pokrajina u današnjoj Saudijskoj Arabiji.*

3 *Naziv za lokaciju oko 100 km sjeveroistočno od Medine, oko 10 km udaljenu od današnjeg gradića Hanakija koji je jedino naseljeno mjesto u širem regionu.*

4 *Zul Kissa je naziv za lokaciju u blizini lokacije Azruk.*

Ebu Bekr, r.a., je predosjećao opasnost jer je grad bio pust i bez vojske. Naredi četverici ashaba da svaki od njih na četiri strane čuvaju stražu i upozore na svaki eventualni napad na grad. Naredi da se svi ostali stanovnici Medine sklone u džamiju. Ta četverica bili su Alija, r.a., Ebu Talha, Zubejr i Ibn Mes'ud, radijallahu anhum edžmein. Njih četverica čuvali su grad, svi ostali stanovnici Medine bili su u mesdžidu.

Delegacija koja se vrati u Benu Abs i Zubjan obavijesti ih da je Medina pusta i da u njoj nema nikoga. Prilika za napad na pustu Medinu učinila im se idealnom! Naglo im poraste apetit za zauzimanjem Medine.

Ebu Bekr, r.a., se poboja da će Medina pasti bude li čekao. Hitno oformi vojsku sačinjenu od vojno sposobnih muškaraca koji su ostali u Medini. Mala skupina odvažnih ashaba krenu prema Benu Absu i Zubjanu. Oni, naravno, nisu očekivali napad iz puste Medine. Iznenada i sasvim neočekivano napade ih vojska. Počeše bježati, a Ebu Bekr ih poče slijediti sve do mjesta Zu Hašeb. Bili su se približili Medini, svega jedan dan hoda od nje. Izviđači su pratili njihovo kretanje i Ebu Bekr ih napade na udaljenost dan hoda od Medine. Tu se odmetnici utaboriše i napraviše varku muslimanima. U velike lonce navliše vodu i sa okolnih brda ih pobacaše na muslimane. Lonci napraviše buku od koje se deve prepadoše i pobjegoše prema Medini. Malobrojna Ebu Bekrova vojska bila je prisiljena da se te noći povuče prema Medini. Ebu Bekr, r.a., ponovo okupi vojsku i po drugi put ih napade.

Pogledajmo snagu i čvrstinu Ebu Bekra, r.a. Bila je to jedna od najopasnijih situacija u cjelokupnoj historiji muslimana. Bez Ebu Bekrove odlučnosti i hrabrosti ne bi bilo ni islama!

Ebu Bekr ih po drugi put napade, a oni se, po drugi put, prepadoše i razbježaše. Slijedio ih je sve do mjesta Zul Kissa, udaljenog tri dana od Medine. Zauze to mjesto i ostavi Nu'amana b. Mukarrina da upravlja tim mjestom, a on zajedno sa malobrojnom vojskom potjera odmetnike sve do Zubjana, do njihovih kuća. Potom osvoji i Zubjan. Tako savlada vojsku koja umalo da osvoji Medinu. Zatim se s vojskom vrati u Medinu.

Vijest o pobjedi muslimana pronese se strahovitom brzinom Arapskim poluostrvom. Mnoga plemena su gajila neskrivene pretenzije na Medinu. Proču se da, usprkos tome što je Usamina vojska

izvan Medine, u njoj ima vojska koja je porazila Abs i Zubjan! U Medini se, dakle, mislili su odmetnici od islama, nalazi još jedna moćna vojska! Naravno, nije bilo vojske, ali ta Ebu Bekrova odlučnost i hrabrost sačuvali su islam. Svi oni koji su razmišljali o napadu na Medinu, napustili su tu ideju. Tako Medina posta sigurna i mirna.

Islamski učenjaci su o ovoj Ebu Bekrovoj, r.a., ustrajnosti, borbi protiv odmetnika i neprihvatanju namaza bez zekata, rekli:

„Dva događaja su presudna za islam, da ih nije bilo, islam bi zastranio. Mnogo je slučajeva kada muslimani skrenu s pravog puta. Ovdje je, međutim, riječ o samom islamu, a ne o muslimanima. Do nas bi došao islam u formi u kojoj nije bio poznat za života Poslanika, s.a.v.s. Prvi od momenata presudnih za islam je stav Ebu Bekra es-Siddika za vrijeme odmetništva. Da nije bilo takvog njegovog stava, danas bismo imali islam bez zekata, a i sam islam bi skrenuo s pravog puta. Drugi je stav Ahmeda b. Hanbela o pitanju stvaranja Kur'ana. Cjelokupna ulema tog vremena bila je ili u zatvoru, ili je od straha zanijemila, ili je popustila i pogriješila. Samo je Ahmed b. Hanbel ustrajao braneći istinu. I bez njegove odlučnosti islam bi zastranio, a islamsko vjerovanje (akida) bilo bi iskrivljeno."

To su veličanstveni događaji i stavovi putem kojih je sačuvan islam.

Usamina vojska je ostala četrdeset dana izvan Medine. U tom periodu uspjela je poraziti i pokoriti Kuda'u i vratiti se sa bogatim ratnim plijenom.[1] Ponovo se pročulo kako islam svakim danom jača.

Dvanaest Ebu Bekrovih vojski

Po povratku Usamine vojske u Medinu, Ebu Bekr im naredi da ostanu u Medini i da se odmore. On krenu prema mjestu Zul Kissa u kome je ostavio Nuamana b. Mukareba. Utabori se u tom mjestu i pozva sve one koji su ostali u islamu da mu se pridruže na tom mjestu. Ljudi iz Meke, Taifa i s drugih krajeva Arabljanskog poluostrva koji su ostali vjerni islamu počeše pristizati u Zul Kissu. Ebu Bekr užurbano poče pripremati vojsku. Čim bi opremio jedan dio vojske, poslao bi ga da pokori jedan dio odmetnika. I tako sve dok nije oformio i pokrenuo dvanaest vojski.

1 Usamina vojska se vratila 2. augusta 632. godine.

Prva vojna jedinica bila je pod zapovjedništvom Halida b. Velida el-Mahzumija, poznatog i kao Isukana Allahova sablja. Poslao ga je prema Tulejhi b. Huvejlidu el-Esdijju. Tulejha je predstavljao opasnost za muslimane, jer je oko sebe okupio nekoliko plemena, bio je veoma blizu Medine, bliži od plemena Benu Hanife i lažnog poslanika Esveda el-Ansija iz Jemena. Opasnost od njegovog napada bila je realna i očekivana.

Ebu Bekr, r.a., naredi Halidu:

- Kada završiš s Tulejhom, kreni prema Maliku b. Nuvejri, a zatim prema Bitahu.

Ebu Bekr, r.a., je poslao jednu vojsku prema Musejlimi Kezzabu, koji je oko sebe okupio veliki broj odmetnika od islama, njih oko četrdeset hiljada. Predstavljao je glavnu opasnost za muslimane. Muslimanska vojska krenu prema Benu Hanifi u pravcu Jemame, koja se nalazila na istoku Nedžda.

Ebu Bekr, r.a., izda vojskovođi Ikrimi b. Ebi Džehlu slijedeću zapovijed:

- Ne žuri, tvoja vojska se brojčano ne može nositi s Musejliminom vojskom, sačekaj pojačanje!

Ebu Bekr je ispratio ovu vojsku na čije čelo je postavio Šurahbila b. Hasenea, kome je naredio:

- Idi i budi podrška Ikriminoj vojsci!

Tako i Šurahbil sa svojom vojskom krenu prema Musejlimi.

Zatim Ebu Bekr oformi još jednu vojsku pod komandom Muhadžira b. Ebi Ummeje i posla ga prema Esvedu el-Ansiju. Kasnije ćemo spomenuti detalje vezane za ovog lažnog poslanika. U to vrijeme, kada je vojska krenula prema njemu, on je već bio mrtav, ali je njegova vojska ostala kao prijetnja muslimanima i poslije njegove smrti.

Ebu Bekr, r.a., opremi još jednu vojsku na čelu sa Huzejfom b. Muhsanom i uputi je prema mjestu zvanom Diba, koje je bilo trgovački centar i nalazilo se između današnjih Arapskih Emirata i Omana, sjeverno od omanske prijestolnice Maskata.

Odmetnici su se okupili i formirali veliku vojsku kod Zu Lukaja koji je za sebe tvrdio da je poslanik. Pojavili su se lažni poslanici: Tulejha, Musejlime, Esved i Zu Lukaj. Njih četverica su za sebe tvrdili da su Božiji poslanici, te je Ebu Bekr, r.a., zbog toga prvo prema njima

poslao vojske. Njihovo nevjerovanje bilo je jače, te je otuda i opasnost od njih bila veća.

Nakon toga je poslao Arfedžu el-Ezdija prema Hadramevtu.

Suvejd b. Mukarrina poslao je prema Jemenu.

Ala' b. Hadremija prema Bahrejnu.

Tarfeu b. Hadžiba prema plemenu Benu Sulejmu i Hevazinu.

Amra b. Asa poslao je prema plemenu Benu Kuda'u - sjeverno prema Šamu.

Halida b. Seida b. Asa također prema Šamu.

Pleme Benu Kud'a nakon poraza koi im je nanijela Usamina vojska poče nagovarati Bizantijce da napadnu muslimane. Pleme Benu Kuda'a, koje se odmetnulo od islama, poraženo je od muslimana. Bili su žedni osvete i u svojoj nemoći počeše nagovarati Arape kršćane da zajedno sa Bizantijcima napadnu muslimane. Vijest je stigla do bizantijskog cara Heraklija[1] koji poče opremati vojsku kako bi zaštitio to područje.

Dva pisma upućena odmetnicima od islama i muslimanskim vojskovođama

Ebu Bekr, r.a., napisa dva pisma, jedno svojim namjesnicima, a drugo odmetnicima od islama. Citirat ćemo ta dva pisma iz kojih se najbolje može vidjeti njegov metod rada.

Odmetnicima od islama napisao je pismo slijedećeg sadržaja:

„U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog! Od Ebu Bekra, namjesnika Allahova Poslanika, s.a.v.s., svima do kojih dođe ovo moje pismo, bili oni u islamu ili se od njega odmetnuli. Neka je Allahov mir i spas na sve koji slijede Uputu i poslije nje se više ne vraćaju u zabludu i sljepilo. Zahvaljujem Allahu, pred vama, osim Kojeg drugog boga nema. Svjedočim da je Allah, dž.š., Jedan, da nema druga, i da je Muhammed, a.s., Njegov rob i Poslanik. Potvrđujem da je Istina ono s čim je došao, a kažemo da je nevjernik onaj koji to niječe. Protiv takvih ćemo ratovati. Uistinu je Uzvišeni Allah poslao svim stvorenji-

1 Arapi su bizantske vladare nazivali Heraklo. Ovaj Heraklo je bio Flavius Heraclius Augustus (575-641).

ma Muhammeda, a.s., sa Istinom od Njega, da opomene onoga ko ima pameti i da se obistini prijetnja nad nevjernicima. Allah je uputio Istini onoga ko se odazvao, a Poslanik je ratovao protiv onoga koji se odmetnuo, sve dok se, milom ili silom, ne bi pokorio islamu. Potom je Allah usmrtio Poslanika, s.a.v.s., koji je ispunio Allahovu naredbu, posavjetovao muslimane (ummet) i ispunio svoju zadaću. Allah je njemu i muslimanima još prije toga to pojasnio ajetom:

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ۝

"Ti ćeš, zacijelo, umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti."[1]

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِن مِّتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ۝

"Nijedan čovjek prije tebe nije bio besmrtan; ako ti umreš, zar će oni dovijeka živjeti?"[2]

Vjernicima je rekao:

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِن مَّاتَ أَوْ قُتِلَ انقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَن يَنقَلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ فَلَن يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ۝

"Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro ili ubijen bio, zar biste se stopama svojim vratili? Onaj ko se stopama svojim vrati neće Allahu nimalo nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi."[3]

Onaj ko je obožavao Muhammeda, pa Muhammed je, zaista, umro. A onaj ko je obožavao Allaha Jedinog, ne čineći mu širka, pa Allah ga posmatra, On je Živi, Samoopstojeći, Održavatelj, ne obuzima Ga ni drijemež ni san, čuva Svoju vjeru, a žestoko kažnjava Svoga neprijatelja. Savjetujem vam da se bojite Allaha, a vaša sreća i udio na dunjaluku su vam od Allaha i u onome s čim je došao vaš Poslanik, s.a.v.s. Savjetujem vam da slijedite Njegovu Uputu i da se čvrsto Njegove vjere držite. Zaista je zalutao svako koga On ne uputi, svako koga On ne zaštiti je iskušan, a svako koga On ne pomogne je ponižen. Onaj koga Allah uputi - bude upućen, a onaj koga Allah u zabludi ostavi - bude izgubljen.

---

1 *Ez-Zumer, 30.*

2 *El-Enbija, 34.*

3 *Ali Imran, 144.*

Uzvišeni Allah kaže:

مَن يَهْدِ اللهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَن يُضْلِلْ فَلَن تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُّرْشِدًا

"Koga Allah uputi na Pravi put, on će Pravim putem ići, a koga na stramputicu skrene, ti mu nećeš naći zaštitnika koji će ga na Pravi put uputiti."[1]

Takvima djela na ovom svijetu neće biti priznata sve dok islam ne priznaju, niti će im postupci i pravednost biti prihvaćeni na onom svijetu. Doprla mi je vijest o odmetanju onih koji su ostavili svoju vjeru, nakon što su je bili prihvatili, pokušavajući prevariti Allaha i zapostaviti Njegova naređenja, da bi udovoljili šejtanu. Uzvišeni Allah kaže:

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا

"A kad smo rekli melekima: "Poklonite se Ademu!" - svi su se poklonili osim Iblisa, on je bio jedan od džina i zato se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga. Pa zar ćete njega i porod njegov, pored Mene, kao prijatelje prihvatiti, kad su vam oni neprijatelji? Kako je šejtan loša zamjena nevjernicima!"[2]

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

"Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa ga takvim i smatrajte!"[3]

Šaljem vam odrede vojske sastavljene od Muhadžira, Ensarija i onih koji ih slijede u dobru. Naredio sam im da ni protiv koga ne otpočinju borbu niti ga ubijaju prije nego ga pozovu u islam. Ko im odgovori pozitivno i počne raditi dobra djela, bit će mu primljeno i pomoći će mu se, a ko odbije, naredio sam da se protiv takvih bori i da se prema njima nema nikakvog obzira, da se spale, poubijaju, žene i djeca porobe. Od njih se prihvata jedino islam i ništa drugo. Onaj ko ga bude slijedio, bit će mu dobro, a onaj ko ga napusti, pa on neće moći Allahu umaći. Naredio sam svakome svom izaslaniku da pročita ovo moje pismo na svakom vašem okupljalištu i mjestima

1 *El-Kehf, 17.*
2 *El- Kehf, 50.*
3 *Fatir, 6.*

gdje se ezan uči, pa ako muslimani prouče ezan, i vi ga proučite, da bi vas ostavili na miru. Ako ne prouče ezan, neka muslimani navale na njih. Ako prouče ezan, neka ih pitaju o njihovim dužnostima, pa ako poreknu dužnosti, napadnite na njih, a ako prihvate, oprašta im se šta je bilo i preuzimaju na sebe sve dužnosti i obaveze."

U drugom Ebu Bekrovom pismu upućenom komandantima vojnih jedinica koje je slao da pokore odmetnike, pisalo je:

"U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog! Ovo je ugovor Ebu Bekra, namjesnika Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dat tom i tom (bilo je napisano ime vojskovođe) onda kad ga je, zajedno s drugima, poslao da se bore protiv onih koji su se odmetnuli od islama. Njime ga obavezuje da se, koliko god je u mogućnosti, i tajno i javno, boji Allaha, da bude ozbiljan u izvršavanju Allahovih naredbi, da se bori protiv onih koji su Allahu leđa svoja okrenuli, i koji su se odmetnuli od islama, priklanjajući se šejtanovim željama, nakon što ih, tražeći im opravdanje, pozove islamskim pozivom. Pa, ako mu se odazovu, ostavit će ih na miru, a ako mu se ne odazovu, napadat će ih sve dok mu islam ne priznaju. Potom će ih obavijestiti o njihovim pravima i obavezama. Uzet će od njih ono što je njihova obaveza, a dati im ono što je njihovo pravo. Neće im dati priliku da umaknu, niti će odvraćati muslimane od borbe protiv njih. Ko se odazove naredbi Uzvišenog Allaha i prizna je, to će mu biti primljeno i pomoći će mu se u korisnim stvarima. Ratovat će se samo protiv onih koji svojim nepriznavanjem Božije naredbe zaniječu Allaha. Onaj ko se odazove pozivu, ništa mu nažao neće biti učinjeno, a Allahu će račun položiti za ono što je u sebi tajio. Onaj ko se ne odazove onome ko Allahu poziva, pogubljen će biti i protiv njega će se boriti, ma gdje bio i ma kuda otišao. Ni od koga se neće primiti ništa osim islama. Onaj ko se odazove pozivu i prizna islam, od njeg će biti prihvaćeno i primljeno. A onaj ko odbije, protiv njega će se boriti, pa ako Allah dadne da poražen bude, oružjem i vatrom bit će uništen. Zatim će muslimani međusobno podijeliti ono što im kao ratni plijen prispije, osim jedne petine koju će nama poslati. Svojim vojnicima će zabraniti brzopletost, neposlušnost i nered. Neće dozvoliti drugima da im se pridruže dok ih ne upoznaju i dok ne budu potpuno sigurni ko su oni, da se ne bi ispostavilo kako su oni špijuni preko kojih se muslimanima želi nauditi. Prema muslimanima će biti umjeren, na putu i u kućama će blago s njima postupati,

pomno ih pratiti, i neće jedni prema drugima ishitreno postupati. U društvu će lijepo prema muslimanima postupati i biranim riječima će im se obraćati."

Rat, dakle, nije bio zbog ratovanja niti zbog plijena nego zbog islama. Pogledajmo zapovijedi koje je izdao vojskovođama!

Dakle, riječ je o kristalno jasnim standardima po kojima se postupalo u tim ratovima.

Ko je smatran odmetnikom od islama

Ebu Bekr, r.a., smatrao je odmetnicima od islama one muslimane koji su odbijali dati zekat, bez obzira na to što su u isto vrijeme svjedočili da nema drugog božanstva osim Allaha i da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov rob i Allahov poslanik, što su obavljali namaz i postili ramazan. Nije pravio razliku izmedu onih koji ne prihvataju jedan dio islama i onih koji su potpuno odbacivali islam kao vjeru. Svako ko odbije prihvatiti nešto što je svim muslimanima poznato i oko čega ne postoji nikakvo razilaženje – niječe islam i smatra se odmetnikom od vjere. Ebu Bekr, r.a., naređuje da se takvi kazne vatrom, a žene da im se odvedu u roblje. Nastali problem se ogledao u odmetništvu, a ne u laganom skretanju od islamskog učenja. Ovdje se nije radilo o problemu različite inerpretacije islama. Ne, Ebu Bekr, r.a., to je smatrao izlaskom iz muslimanske zajednice (milleta), te se prema njima i odnosio kao prema nevjernicima.

Takav je bio njegov stav: čvrst, odlučan i snažan. Pomoću njega je Allah sačuvao islam.

Rat protiv Tulejhinih odmetnika

I krenuše vojske prema odmetnicima od islama. Prva od njih krenu prema Tulejhi b. Huvejlidu el-Esdijju, pod zapovjedništvom Halida b. Velida, r.a. Tulejha je bio vrač i proglasio se poslanikom i prije Poslanikove, s.a.v.s., smrti. U tome su ga slijedili jevreji. I ovdje se može vidjeti licemjerno ponašanje jevreja koji su, naravno, znali da je Tulejha lažac. Oni nisu bili zadovoljni ni s jednim poslanikom, ali su bili zainteresirani da se napravi nered i unese pometnja među musli-

mane. Samo iz tih pobuda, podržaše Tulejhu, što je, vidjet ćemo, bila njihova stalna praksa. Jednostavno, vidjeli su da određeni broj ljudi podržava Tulejhu, pa ga i oni odlučiše podržati.

Poslanik, s.a.v.s., posla vojsku prema Tulejhi pod komandom Dirara b. Esveda el-Esdija, koji je bio iz istog plemena kao i Tulejha, iz plemena Esdijj. Prije nego se Dirarina vojska sukobila s Tulejhinom vojskom, stiže im vijest o Poslanikovoj, s.a.v.s., smrti. Broj Dirarinih vojnika je bio isti, a broj Tulejhinih vojnika se naglo poveća, te Dirare odluči da se neobavljenog zadatka vrati u Medinu. Kasnije će Ebu Bekr, r.a., poslati novu vojsku prema Tulejhi pod komandom Halida b. Velida. Za to vrijeme Tulejha je ojačao svoj položaj. Sada su ga pored plemena Benu Esed i jevreja slijedili i plemena Hevazin, Gatafan, Tajj i Benu Džuzejme. Radilo se o velikim plemenima na Arabljanskom poluostrvu.

Prva vojska koju je Ebu Bekr poslao na odmetnike od islama bila je ova, upućena prema Tulejhi i njegovim sljedbenicima. Zajedno s Halidom u ovoj vojsci bio je i poznati ashab Adij b. Hatim et-Taijj. Adij je bio jedan od prvaka plemena Tajj, koje je sada postalo Tulejhin saveznik. Kad je Halid došao sa vojskom pred pleme Tajj, Adij od njega zatraži dozvolu da im se obrati prije borbe. Halid mu dozvoli, te on ode da razgovara sa svojim narodom koji je sada u savezu s Tulejhom. Ubjeđivao ih je, pričao im i pozivao ih razumu, sve dok nisu prihvatili njegove argumente i ponovo se vratili u okrilje islama. Napustili su Tulejhu i pridružili se Halidovoj vojsci. Ohrabren ovim pregovaračkim uspjehom, Adij ovoga puta zatraži od Halida da mu dozvoli da pregovara s plemenom Benu Džuzejme, jer je i s njima imao dobre odnose. Ubjeđivao ih je i pozivao sve dok ga nisu poslušali i prešli na stranu Halidove vojske. Adij je uspio svojim diplomatskim vještinama da vrati pod okrilje islama cijela dva plemena. Ostali saveznici ostaše vjerni Tulejhi. Dvije vojske se sukobiše u borbi u kojoj je poraz Tulejhine vojske postajao svakog časa sve izvjesniji. Tulejha je odmah na početku poraza pripremio konja za sebe i svoju suprugu, te vidjevši da je njegova vojska poražena pobježe prema Šamu.

U redovima njegove vojske nastade rasulo, jedan dio vojnika pobježe za svojim komandantom, a drugi ponovo prigrli islam. Islam ponovo prihvati većina pripadnika plemena Benu Esed i Gatafan. Tako muslimani pokoriše Tulejhinu vojsku. Tulejha je pobjegao u Šam

i tamo ostao dugo vremena, ali će kasnije ponovo prihvatiti islam, iako je za sebe jedno vrijeme tvrdio da je poslanik. Nakon ponovnog prihvatanja islama priključio se muslimanskoj vojsci i učestvovao u osvajanju Perzije. Posebno zapaženu ulogu imao je u Bici na Kadisiji, o čemu ćemo kasnije govoriti. Za Tulejhu se kaže da je kao šehid poginuo u Bici kod Nehavenda. Pogledajmo kako Allah mijenja stanja ljudi. Tulejha je nakon odmetništva od islama i samoproglašenja za poslanika prihvatio islam i kao borac na Allahovom putu okončao ovozemaljski život.

Rat protiv Sulminih odmetnika

Pleme Gatafan koje je bilo s Tulejhom i koje je poraženo zajedno s njim, ponovo se okupi u pokrajini zvanoj Hav'ez i ovaj puta sebi za vođu izabraše ženu po imenu Sulma bintu Malik b. Huzejfe. Te vijesti dođoše do Halida koji se odmah s vojskom uputi prema Sulmi. Dvije vojske se sukobiše i bitka se rasplamsa. Koliko su se žestoko borili za Sulmu najbolje pokazuje podatak da je samo u odbrani Sulmine deve, na kojoj se nalazila Sulma, poginulo stotinu boraca. Ali, Halid je uspio doći do Sulme, ubiti je i rastjerati pleme Gatafan.

Pod tim žestokim pritiskom islamske vojske, arapska plemena se počeše ponovo vraćati islamu. Jedno od prvih plemena koje se vratilo islamu bilo je pleme Benu Amir. Kada su vidjeli šta se dogodilo s plemenima Benu Esed i Gatafan, došli su Halidu i rekli mu:

- Ulazimo u ono iz čega smo izašli. Vraćamo se u islam i vjerujemo u Allaha i Njegova poslanika.

Halid prihvati njihov zahtjev pod uslovom da uz to obavljaju namaz i daju zekat, te da isto narede svojim suprugama i djeci. Zatim zatraži da mu predaju sve osobe koje su u vremenu odmetništva od islama učinili zločin prema muslimanima, kako bi nad njima bila izvršena odgovarajuća kazna.

Neobičan događaj s prevarantom El-Fudžaeom

Što se tiče plemena Benu Sulejm, za njeg se veže neobično kazivanje. Jedan pripadnik tog plemena po imenu Ijas b. Hafaf, poznat kao El-Fudžae došao je kod Ebu Bekra, r.a., tražeći da ga pomogne u borbi protiv odmetnika od islama. Ebu Bekr, r.a., mu pruži traženu pomoć i imenova ga komandantom jedne manje vojne jedinice. On se, međutim, odmetnu od islama nakon što se vrati svom narodu. Ubio bi svakog muslimana i odmetnika pored kojeg bi prošao, a njihov imetak bi uzeo sebi kao plijen. Vijesti o prevari ovog čovjeka dođoše do Ebu Bekra, r.a., koji posla jednu od svojih vojski na ovog prevaranta i njegov narod. Ebu Bekr, r.a., znao je da je prevara veliki zločin koji ako se ne sankcionira može donijeti velike nedaće muslimanima. Naredi Tarfeu b. Hadžibu, jednom od zapovjednika vojski protiv odmetnika od islama, da se obračuna s njim. U toj bici je El-Fudžae uspio pobjeći, ali je kasnije uhapšen i u okovima poslat Ebu Bekru, r.a., koji naredi da taj prevarant bude bude u okovima spaljen na lomači El-Bekiji. Kada su ostali članovi plemena Benu Sulejm vidjeli razvoj događaja, vratiše se islamu. Pogledajmo kako je Ebu Bekr, r.a., stalnim pritiskom i kažnjavanjem onih koji su pravili prevare, uspio prisiliti odmetnuta plemena da se vrate pod okrilje islamske države. Kao što kaže Poslanik, s.a.v.s.:

- Ponosom onog ko je ponosan ili poniženjem onog ko je ponižen, Allah će dati ponos kojim će učiniti islam i muslimane ponosnim, a dat će i poniženje kojim će poniziti nevjerovanje i nevjernike.

Rat protiv odmetnika Malika b. Nuvejre

Situacija je bila teška i s plemenom Benu Temim, koje je bilo jedno od najbrojnijih i najmoćnijih arapskih plemena. Poslanik, s.a.v.s., je zbog veličine plemena imenovao šest svojih namjesnika u njemu, podijelivši na taj način ovo veliko pleme na šest dijelova. Svakim od njih vladao je jedan od njegovih namjesnika. Namjesnici su se zvali Zuburkan b. Bedr, Kajs b. Asim, Safvan b. Safvan, Subra b. Amr, Veki'a b. Malik i Malik b. Nuvejre. Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti u islamu i zekatu od njih šest ostali su samo Zuburkan b. Bedr i Safvan b. Safvan.

Kajs b. Amir i Malik b. Nuvejra sa sebi lojalnim dijelom plemena Benu Temim odbiše dati zekat. Dio plemena koji je ostao u islamu poče napadati onaj dio plemena koji se odmetnuo od islama. Tako se to veliko pleme podijeli na dva dijela; muslimanski i odmetnički.

Dok su oni bili zauzeti međusobnim ratovanjima, sa sjevera Arabljanskog poluostrva dolazila je nova opasnost za islam i muslimane. Žena po imenu Sedžah[1] iz plemena Benu Taglub okupi vojsku na sjeveroistoku Poluostrva. Njenu vojsku sačinjavali su pripadnici plemena Benu Taglub i ratnici koje su nazivali „Evbašul Arab". Tako su Arapi zvali zločince, drumske razbojnike, one koji se nisu osjećali kao pripadnici bilo kojeg plemena, lopove i „slobodne strijelce". Većina takvih okupila se ovoga puta oko žene zvane Sedžah, koja je za sebe tvrdila da je božiji poslanik. „Neću gubiti vrijeme i ratovati s drugim plemenima", planirala je Sedžah, „nego ću se hitno uputiti prema Medini, zauzeti je i zavladati nad Arapima". To je bila njena strategija. Krenula je sa svojom vojskom u napad na Ebu Bekra es-Siddika. Pogledajmo kojom su se brzinom počeli razvijati događaji na Arabljanskom poluostrvu.

U tom periodu još jedan lažni poslanik, koji se pojavio još za Poslanikova, s.a.v.s., života, nije mirovao u mjestu zvanom Jemamme.[2]Pleme Benu Amir bilo je u sukobu s plemenom Benu Hanife, pa pleme Benu Amir odluči napasti Jemamu. Ponovo su svi Arapi bili u međusobnom ratu. Arabljansko poluostrvo vrati se ponovo džahilijjetu! Jedna plemena su napadala druga. Islam je taj koji ih je ujedinio, kada su napustili islam, ponovo su se vratili starim podjelama i bili su tako razjedinjeni.

Krećući se prema Medini Sedžah je stigla do područja koje je pod kontrolom držao ogranak plemena Benu Temim kojim je komandovao Malik b. Nuvejre. Sedžah je htjela proći preko njihove teritorije bez sukoba s njima. Zatraži od Malika sporazum o medusobnom nenapadanju. On pristade na to, ali pod uvjetom da mu njena vojska pomogne u borbi protiv sunarodnjaka muslimana. Ona prihvati taj

---

1 *Vrlo inteligentna, obrazovana i nadarena žena. Nakon neuspjeha u svojoj „misiji" Sedžah se povukla u Irak. Kasnije je prihvatila Islam i za vrijeme halife Muavije, r.a., se nastanila u Kufi, gdje je živjela vrlo pobožno. Doživjela je duboku starost. (www.swordofallah.com).*

2 *Područje u sjeverozapadnoj Saudijskoj Arabiji.*

uvjet, i zajednički krenuše prema muslimanima plemena Benu Temim. Kad su muslimani vidjeli ogromnu vojsku pred njima, pobojaše se i pobjegoše s bojnog polja.

Sedžah nastavi dalje put prema Medini sve dok ne dođe do sela zvanog Nibadž.[1] Muslimani plemena Benu Temim je napadoše u tom selu, zarobiše nekoliko njenih boraca, ali i njena vojska zarobi nekoliko muslimana. Potom otpočeše pregovori o razmjeni zarobljenika, koji su rezultirali puštanjem zarobljenika na slobodu. Sada joj se Medina učini dalekom, jer su vrlo često njenu vojsku u pohodu ka Medini zaustavljala druga plemena.

- Zašto bismo osvojili Medinu - pitala se ona - kad možemo osvojiti isto takvo mjesto koje se zove Jemama!

Odustala je od daljeg napredovanja prema Medini i s vojskom se uputila prema Jemami. Pogledajmo šta se dešava s Arapima bez islama! Njena vojska više nema jasan cilj i motiv. Sve se svodilo samo na ratni plijen, ratovanje s drugima, pokoravanje drugih i kontrolu. Njena vojska krenu prema Jemami.

Sada se Musejlima Kezzab našao u veoma teškoj situaciji. Tri vojske kretale su se prema njemu: vojska plemena Benu Amir, muslimanska vojska protiv odmetnika od islama pod komandom Ikrime b. Ebi Džehla i vojska Sedžah bintu Harisa.

Za to vrijeme Halid b. Velid stigao je do plemena Benu Temim, nakon što je porazio vojsku Tulejhe b. Amira el-Esdijja. Malik b. Nuvejre je počeo shvatati da, ako se tako nastavi, ratovi nikada neće prestati na Arabljanskom poluostrvu. Vodio je rat protiv drugog dijela plemena, imao sukob s vojskom Sedžah i sada rat protiv Halida b. Velida. Strahovao je od Halida, te naredi svom narodu da ga ne napadaju, jer oni nisu u stanju oduprijeti se tom nepobjedivom vojskovođi.

- Raziđite se u manjim grupama - naredi im Malik.

Halid b. Velid podijeli svoju vojsku u manje grupe i posla ih u potjeru za Malikovim malobrojnim grupama. Nedugo zatim većina Malikove vojske bi zarobljena i privedena. Tokom noći zarobljenici su se međusobno dogovarali. Većina je bila mišljenja da se vrate u islam, ali Halid ne čekajući njihov dogovor naredi da ih sve pobiju.

---

1 *Nekad važan grad, a danas selo u Saudijskoj Arabiji, udaljeno oko 30 km sjeveroistočno od grada Bureida ili oko 350 km sjeverozapadno od Rijada.*

Naravno, Halid je pogriješio. Bio je dužan sačekati, ne bi li se oni vratili u islam. Ali, Halid im nije dao dovoljno vremena da razmisle. Pojedini muslimanski historičari pokušavaju dokazati kako Halid nije izdao naređenje da se zarobljenici pogube. Oni kažu da je ta noć bila hladna, da je Halid naredio svojim vojnicima „en judfi'u esrahum" da pokriju zarobljenike, a da je to u vojnom žargonu značilo da pobiju zarobljenike. Međutim, postoji mnogo veći broj predaja koje kažu da se radilo o pogrešnoj Halidovoj procjeni (idžtihadu). To je bila prva greška, druga je da je oženio ženu Malika b. Nuvejre. Slagali su na Halida da ju je oženio prije isteka iddeta[1]. Tačno je da ju je Halid oženio poslije isteka iddeta.

Te vijesti su stigle do Medine. Omer b. Hattab došao je Ebu Bekru srdit, govoreći mu:

- Kako je moguće da budu ubijeni oni koji razmišljaju da se vrate u islam! I kako je mogao oženiti ženu kojoj nije prošao iddet!?

Zatražio je od Ebu Bekra da kazni Halida, ali on to odbi učiniti, obrazloživši to riječima:

- Procijenio je, pa je pogriješio. Nemoj tako pričati o Halidu!

Pogledajmo preciznost s kojom Ebu Bekr prilazi rješenju problema. Da je Halid namjerno ubio Malika b. Nuvejru i da je oženio ženu u iddetu, to Ebu Bekr ne bi prešutio. Ebu Bekrove riječi: „Procijenio je, pa je pogriješio", pojašnjavaju cijelu ovu situaciju.

- Onda ga smijeni! - zatraži Omer.

Ebu Bekr mu nedvosmislemo i sasvim otvoreno reče:

Ja neću spustiti sablju koju je Allah podigao nad nevjernicima!

Halid je bio još za života Poslanika, s.a.v.s., poznat po brzini kojom je ubijao ljude. Poslanik, s.a.v.s., je, kada je Halid požurio i ubio Ibn Revijju, rekao:

- Zaista u sablji Halida b. Velida ima brzopletosti i džahilijjeta. Gospodaru moj, od Tebe tražim da ne budem odgovoran za ono što je uradio Halid.

Isto tako je Ebu Bekr es-Siddik zatražio od Allaha da ne bude odgovoran za ono što je Halid uradio s Malikom b. Nuvejrom. Uprkos mnogim raspravama napisanim o događajima vezanim za Malika

1 *Period pričeka žene između dva braka.*

b. Nuvejru, oni bi se mogli sažeti u slijedeće: bila je to pogrešna procjena Halida b. Velida.

Halid b. Velid je i dalje ostao glavni muslimanski vojskovođa, ali su svi ti događaji uticali na Omera, r.a., koji ga je za vrijeme svog hilafeta smijenio s tog položaja.

Rat protiv odmetnika Musejlime Kezzaba

Nakon što je pokorila odmetnike Malika b. Nuvejre, muslimanska vojska krenu prema Musejlimi koji je bio poznat kao „Kezzab" – lažac. Podsjetit ćemo se na posljednje dane Poslanikova, s.a.v.s., života. Izaslanici plemena Benu Hanife došli su Poslaniku, s.a.v.s. Jedan od njih bio je i Musejlime b. Hubejb. Kad su stigli u Medinu, Musejlime je bio toliko drzak da je rekao:

- Ako me Muhammed učini svojim nasljednikom, slijedit ću ga.

Poslanik, s.a.v.s., je u društvu Sabita b. Kajsa b. Šemmasa, r.a., krenuo prema njemu, noseći u ruci komad drveta koji su nazivali „ardžun", pa mu reče:

- *Da si zatražio da ti dam ovaj ardžun, ne bih ti ga dao! A ako okreneš leđa od islama, Allah će te sigurno poniziti. Prema tebi ću postupiti onako kako budem postupio.*

Ibn Abbas je došao Ebu Hurejreu i pitao ga o Poslanikovim, s.a.v.s., snovima, pa mu on reče da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Usnio sam da su mi na rukama dvije zlatne narukvice, pa me je to zabrinulo. Naređeno mi bi da u njih puhnem, ja puhnu, a one odletješe.*

Upitali su Poslanika, s.a.v.s., kako tumači taj san, a on odgovori:

- *Tumačim ga kao dva lažna poslanika koja će se pojaviti poslije mene.*

I zaista, za života Poslanika, s.a.v.s., pojaviše se dva lažna poslanika: El-Esved el-Ansijj u Jemenu i Musejlima Kezzab u Jemami.

Kad se Musejlima vratio u Jemamu, koja se nalazila na Arabljanskom poluostrvu, između Nedžda i Bahrejna, Musejlime ne samo da se proglasi poslanikom nego ustvrdi kako je on postao partner s Muhammedom, s.a.v.s., u poslanstvu. Poče ga slijediti jedan broj njegovih sunarodnjaka. Musejlime napisa pismo Poslaniku, s.a.v.s., u kome je stojalo:

"Od Musejlime, Allahovog poslanika, Muhammedu, Allahovom poslaniku. Neka je mir na tebe! Ja sam ti postao partner u tvojoj misiji. Meni pripada pola zemlje, a Kurejšijama pola; samo što su oni nepravedni, pa će od mene uzeti više od pola."

Tako se Musejlime rugao Kurejšijama i Poslaniku, s.a.v.s. Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori pismom slijedećeg sadržaja:

„Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, Musejlimi Kezzabu[1]. Neka je mir na onoga ko slijedi uputu! Cijela Zemlja pripada jedino Allahu, i On daje da je naslijede od Njegovih robova oni koje On odabere, a lijepom završetku mogu se nadati samo bogobojazni."

Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti Musejlima pridobi veliki broj sljedbenika iz svoga plemena Benu Hanife. Slijedilo ga je više od stotinu hiljada ljudi. Ebu Bekr, r.a., odredi jedan vojni bajrak i pod njim okupi vojsku pod komandom Ikrime b. Ebi Džehla, r.a., i uputi je prema Musejlimi Kezzabu. Ovu vojsku pojača s još jednom vojskom kojom je komandovao Šurahbil b. Hasene, r.a. Ebu Bekr, r.a., naredi Ikrimi da ne žuri s napadom i da sačeka spajanje sa Šurahbilovom vojskom. Ali, Ikrime nije izdržao, nije mogao otrpjeti i ne napasti ovog lašca koji je za sebe tvrdio da je poslanik. Odmah uđe u rat protiv njega i doživi težak poraz. Vijest o porazu naljuti Ebu Bekra, r.a., koji mu naredi da se ne vraća u Medinu, nego da ide u Jemen. U drugoj predaji se kaže da mu je naredio da sačeka i priključi se drugoj vojsci.

Ebu Bekr ovoga puta pozva Halida b. Velida koji je već bio porazio Tulehu i Malika b. Nuvejru. Naredi mu da krene prema Jemami, stavljajući mu na raspolaganje sve muhadžire i ensarije sposobne za borbu. Cijela Halidova vojska brojala je dvanaest hiljada vojnika, zajedno sa ostacima Ikrimine vojske i sa Šurahbilovim pojačanjem. Musejlime je komandovao vojskom od četrdeset hiljada boraca.

1 Arapi kezzabom nazivaju osobu koja mnogo laže. Zbog toga što je Poslanik, s.a.v.s., takvim imenom nazvao Musejlimu, on je ostao upamćen kao Kezzab.

Brak lažnih poslanika Musejlime i Sedžah

Bici s Musejlimom prethodila su dva opasna događaja. U isto vrijeme dok je Halid išao s vojskom prema Jemami, pleme Benu Amir se spremalo da napadne Jemamu. Spominjali smo ženu po imenu Sedžah koja se proglasila poslanikom, i koja je također krenula prema Jemami. Musejlima se našao na udaru tri vojske: Benu Amira, Sedžahe i Halida b. Velida. On odluči poslati jedan dio svojih vojnika i prvi napasti pleme Benu Amir, a s vojskom Sedžahe otpočeo je pregovore. Ponudi joj pola ukupnog uroda Jemaminih plodova u slučaju da ga ne napada i ponudi joj brak i spremnost da s njom podijeli vlast.

Sedžah uvidje da je njen položaj nezavidan, razbojnici oko nje nisu joj davali sigurnost, a i vojska je bila sve manje disciplinirana. Ona odluči da uzme pola uroda Jemaminih plodova i da se uda za njaga. Međutim, u braku s njim bila je svega tri dana, nakon čega se s dobijenim urodom vrati odakle je i došla. Kad su joj njeni sunarodnjaci prigovorili da je sramota da se tako ugledna žena poput nje uda bez mehra, ona zatraži od Musejlime da joj pošalje mehr, a on joj odgovori da u zamjenu za mehr oslobađa nju i njen narod od obavljanja jacije i sabah-namaza. I ovaj podatak dovoljno govori kako su se njih dvoje maloumno ponašali!

Na taj način se Musejlima riješi opasnosti zvane Sedžah da bi se mogao posvetiti pripremama za konačani obračun protiv najopasnije od te tri vojske, protiv vojske Halida b. Velida.

Pripreme za konačni obračun s Musejliminim odmetnicima

Halid naredi Šurahbilu i ostatku Ikrimine vojske da sačekaju njegov dolazak. Musejlima i Benu Hanife, nakon što saznaše za njegov dolazak, odlučiše da izađu iz gradskih zidina i utabore se u predgrađu Jemame. Musejlime dozvoli svima iz plemena Benu Hanife i iz svih drugih arapskih plemena koja se žele boriti protiv muslimana da mu se pridruže. Neke predaje spominju da je ukupan broj Musejliminih vojnika iznosio stotinu hiljada boraca.

Halid je napredovao prema Jemami sve dok joj se nije primakao na svega dan hoda. Utabori se na jednom mjestu i iznenada opazi

vojsku Mudžae b. Murare, koju je, spomenuli smo to ranije, Musejlime poslao da prva napadne pleme Benu Amir. Na putu prema Benu Amiru zastali su da se odmore, zaspali su zajedno sa stražom, tako da ih je muslimanska vojska uspjela bez borbe zarobiti. Halid od njih zatraži da prihvate islam, ali oni to odbiše učiniti. Obuze ih plemenski fanatizam, te jedan od njih, znajući Halida i njegovu žestinu, reče:

- Lažni poslanik iz našeg plemena draži nam je od iskrenog poslanika iz vašeg plemena.

Halid potom naredi da ih jednog po jednog ubijaju, ali oni ostaše uporni u svom odmetništvu od islama, sve dok jedan od njih ne reče:

- Možete nas sve pobiti, ali ja vam savjetujem da ukoliko želite Benu Hanifi dobro ili zlo, ostavite u životu ovog čovjeka, Mudžau b. Muraru.

Halid malo razmisli i zaključi kako mu jedan zarobljenik ne može nanijeti veliku štetu. Poštedi mu život, što će, vidjet ćemo, kasnije mnogo koristiti muslimanima.

Bitka na Jemami

Musejlime je bio potpuno spreman za rat protiv muslimana, a i Halid isto tako. Musejlime je vojno komandovanje prepustio čovjeku po imenu Muhakkem b. Tufejl, koji je poznavao strategiju ratovanja bolje od njega, a on je bodrio ljude na rat protiv muslimana. Halid b. Velid je lično zapovijedao muslimanskom vojskom. Poče boj o kome oni koji su u njemu učestvovali kažu da je to najsurovija bitka u historiji ratovanja muslimana. Vojska Musejliminih odmetnika od islama uspjela je poraziti muslimansku vojsku i natjerati je da se povuče sve do komandnog šatora Halida b. Velida. Ušli su u šator i htjeli mu zarobiti ženu. U tom istom šatoru bio je Mudžaa b. Murare, koga je čuvala i služila Halidova žena Ummu Temim, koja je humano postupala prema njemu. Musejlimini vojnicu su digli sablju na nju, ali im Mudžaa reče da je ostave jer je prema njemu lijepo postupala. Za to vrijeme muslimanska vojska se pribrala. Začu se poziv:

- O sljedbenici Muhammedovi, o sljedbenici Muhammedovi!

Muslimani se odazvaše pozivu, zatvoriše prilaz Halidovom šatoru i onemogućiše oslobađanje Mudžae b. Murare.

Allah, dž.š., spusti smiraj na srca muslimana. Halid s muslimanima krenu u protunapad u kome su uspjeli vratiti neprijatelje iza njihovih početnih položaja. Musejlimini vojnici se pobojaše poraza, ponovo složno napadoše i ponovo stigoše gotovo do samog Halidovog šatora, što natjera mnoge muslimane da se povuku. Ovaga puta glasnik je pozivao:

- O Ensarije, o Ensarije!

Kako su Ensarije odgovorile na ovaj poziv najbolje se vidi iz svjedočenja Abdullaha b. Omera, jednog od učesnika ove bitke, koji kaže:

- Kod Ensarija sam vidio nešto uistinu čudno. Vidio sam čovjeka odsječene desne ruke u lokvi krvi, koji kada je čuo poziv upućen Ensarijama, uze sablju u lijevu ruku, pokuša ustati, ali kad to nije mogao, poče puzati. "Čovječe, kuda si pošao", upitah ga. "Odazvati se na poziv", reče. "Zovu me imenom", reče. "Ne zovu tebe imenom", rekoh, "oni dozivaju Ensarije". "Ja sam jedan od Ensarija", reče, "i ja ću im se odazvati makar puzeći išao".

Allahu dragi, o kakvim borcima je ovdje riječ! Kakvi borci postaju oni čija srca se napune imanom i kakvim komandantima postanu. Iz ovih primjera se najbolje vidi sva dubina značenja žrtve, džihada, hrabrosti i neustrašivosti.

Ensarije ovoga puta složno napadoše neprijatelja i ponovo ga vratiše iza početnih položaja. Musejlimini odmetnici od islama još jednom u kontranapadu nasrnuše na muslimane. Činilo se kao da će muslimani po treći put zaredom biti prisiljeni na povlačenje, ali se ovog puta začu poziv:

- O hafizi Kur'ana, o hafizi Kur'ana!

Abdullah b. Omer, r.a., kaže:

- Vidio sam na Jemami Ammara b. Jasira, r.a., kako stoji na stijeni sa odsječenim uhom, koje mu je visilo na glavi, i doziva: "O hafizi Kur'ana, o hafizi Kur'ana! Uljepšajte Kur'an vašim djelima"!

Veliki broj hafiza – čuvara Kur'ana, odazva se na njegov poziv. Bili su to hafizi koji nisu naučili Kur'an napamet da bi ga uljepšavali svojim glasovima, nego su ga napamet učili da bi se po njemu primjerno

vladali. Sakupi se hiljadu hafiza, te kao jedan nasrnuše na neprijatelja. Kakva je to bila vojska, kakav je to bio ponos! Da li ste ikada čuli za vojsku čiji su svi vojnici znali cijeli Kur'an napamet? Bila je to muslimanska vojska na Jemami. Islamski bajrak ovog puta ponio je Salim, Huzejfin sluga, za koga je Omer, r.a., rekao:

Tako mi Allaha, da je Salim živ, ne bih vam dao mogućnost da putem dogovora sebi izaberete halifu. Njega bih vam za halifu imenovao.

Toliko je bio priznat, učen, ugledan i primjeran ovaj časni ashab Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Zamislite vojsku od hiljadu hafiza koja napada vojsku od sto hiljada vojnika! Rasplamsa se teški boj u kome život izgubi pet stotina hafiza Kur'ana. Čujte ovo dobro vi koji ste Kur'an naučili napamet i znajte da se Kur'an ne pamti da bi se samo melodičnim glasom učio. Kur'an se čuva i djelom. On nije objavljen da bi se samo po džamijama melodično učio, nego je objavljen da se u namazima uči kako bi se srca mobilisala ka Allahu, ali i da se radi po njemu sve dok se ne otupi oštrica nevjerovanja i dok ne bude visoko podignut bajrak tevhida – La ilahe illallah, Muhammedun resulullah. Hiljudu hafiza napadoše tako snažno da Salim, Huzejfin sluga, nije mogao napredovati od gužve. Neprijatelji svom žestinom usmjeriše pritisak prema njemu u želji da vrate islamsku zastavu, ali Salim poče kopati rupu u koju sjede, kako se ne bi mogao povući nazad.

Ovaj Halidov napad u kojem su glavni teret iznijeli hafizi Kur'ana uspio je unijeti pometnju u redove neprijatelja. Muslimani su uspjeli ubiti Muhakkema b. Tufejla, zapovjednika Musejlimine vojske, a zatim i njegovog glavnog vezira Redždžala b. Anfvea. Kad je Musejlime vidio njihovu smrt, naredi svojim sljedbenicima da se povuku u park koji će u historiji ostati poznat kao „Park smrti“.[1]

Taj park se nalazio izvan zidina Jemame, ali je i sam bio ispregrađivan velikim zidovima. Centrom parka dominirao je Musejlimin dvorac, iza kojeg su se nalazili palmovici i bašče. Nevjernici pobjegoše prema parku i nasta rasulo u Musejliminoj vojsci. Jedan broj njegovih vojnika razbježa se po pustinji, drugi potraži utočište iza gradskih zidina, ali većina vojnika krenu prema parku. Halid je po-

---

1 U literaturi islamskih historičara ovo mjesto je poznato pod imenom Hadikatul mevt. Danas taj park ne postoji, ali su historičari rekonstrukcijom događaja utvrdili mjesto gdje je bio smješten.

kušavao sustići vojnike koji su bježali prema parku, ali oni zatvoriše kapije parka i tako se utvrdiše. Halid b. Velid je zajedno s hafizima Kur'ana uspio gotovo izgubljenu bitku pretvoriti u pobjedu. Cijena te pobjede bila je veoma visoka. Hiljadu muslimana, od kojih su njih pet stotina bili hafizi Kur'ana, izgubilo je život u ovoj bici. Halid je sada držao park pod opsadom, a Musejlime je iza zidina parka pokušavao konsolidovati redove svoje poražene vojske.

Neustrašivost Bera'a b. Malika

Halid i njegove vojskovođe su pokušavali naći rješenje i zauzeti park. Ovdje je zablistao još jedan velikan medu muslimanskim borcima, hrabri ratnik, Ensarija, Bera' b. Malik, r.a., o kome je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Ima ljudi, umornih i prašnjave kose, koji kad nestanu, ne izgube se, i koji kad se zakunu Allahom i od njeg nešto zatraže, Allah im dadne ono što traže. Jedan od njih je Bera' b. Malik.*

Kad god bi Bera b. Malik zamolio: „Allahu, daj mi to i to", Allah bi mu to dao. Takav je bio Bera' b. Malik čija je dova uvijek kod Allaha bila primljena. Njegova neustrašivost najjasnije se pokazala u ovoj bici, kad je povikao:

- Bacite me u park!

- Šta je s tobom - pitali su ga - kako ćemo te baciti među hiljade neprijateljskih vojnika?!

- Bacite me u park, bacite me u park - vikao je glasno.

- Kako se misliš boriti protiv toliko neprijateljskih vojnika?

Bera' je bio uporan, sve dok ga Ensarije nisu stavile na veliki čelični štit i kopljima ga podigli na zid, s kojeg Bera skoči u park. Možemo zamisliti samo kakva je to bila šehidska akcija! Jedan čovjek se našao u okruženju nekoliko desetina hiljada neprijateljskih vojnika, i to ne skriveno i po noći nego usred dana i ljutog boja. Da li ste čuli za takvog ratnika?!

Nevjernici su bili zatečeni kada su ugledali jednog muslimanskog vojnika kako trči prema kapiji parka. I poče trka za kapiju. Bera' je skoro uspio doći nadomak kapije, ali ga oni u tome spriječiše. Poče napad na Bera'u, koji se branio i polahko primicao kapiji. Ranjavali su

ga sabljama i kopljima, ali je on strpljivo i hrabro išao ka svom cilju. Tom prilikom zadobio je više od trideset rana. Da li ste čuli da je u cijeloj ljudskoj historiji borac s toliko rana ostao u borbi? I ne samo to, Bera' je na kraju uspio otvoriti kapiju parka. Nevjernici su pokušavali zaustaviti njegovo napredovanje, ali usprkos njihovoj brojnosti i oružju, štitila ga je njegova vjera u Allaha. Na kraju je uspio otvoriti kapiju. Pripadnici plemena Benu Hanife navališe svom žestinom, strahujući od opasnosti kojoj će biti izloženi otvori li se kapija. Udarali su Bera'a, ali je on sve to strpljivo podnosio, štiteći se jednom rukom a otvarajući kapiju drugom, sve dok muslimanska vojska ne uđe kroz kapiju.

Bera' je ostao u lokvi krvi. Kasnije su ga muslimani liječili mjesec dana nakon čega mu je Allah dao ozdravljenje i on se još dugi niz godina borio u muslimanskoj vojsci, sve dok kao šehid nije preselio na bolji svijet. O tome ćemo govoriti kada budemo govorili o osvajanjima za vrijeme hilafeta Omera, r.a.

Ubistvo Musejlime Kezzaba

Muslimanska vojska uđe kroz kapiju u Park smrti. U očima poraženih Musejliminih odmetnika od islama vidio se samo strah od vojske koja ne zna za poraz. Njegova vojska se razbježa, a njemu nikako nije bilo jasno kako je jedan muslimanski borac uspio oduprijeti se cijeloj njegovoj vojsci i otvoriti kapiju. Shvativši da je poražen, Musejlime se dade u panični bijeg, a u utrku ko će prvi stići do Musejlime uključiše se dva muslimanska vojnika. Jedan od njih dvojice bio je Ebu Dudžane Semmak b. Fereše, hrabri mudžahid, vlasnik crvene trake i sablje koju je preuzeo od Poslanika, s.a.v.s., na Dan Uhuda kad je Mustafa, s.a.v.s., dozivao:

- *Ovu sablju uzet će onaj ko je s pravom zaslužuje.*

Muslimanski borci su se utrkivali koji će prvi doći do nje, ali je Poslanik, s.a.v.s., čvrsto držao sablju, ne dajući je nikome od njih, govoreći:

- *Ko će od vas uzeti s pravom ovu sablju?*

Prilazio bi drugi ashab, a Poslanik, s.a.v.s., bi ponovio:

- *Ko će od vas uzeti s pravom ovu sablju?*

Ebu Dudžane stade ispred poslanika i upita ga:

- Allahov Poslaniče, a koje je njeno pravo?

- *Njeno pravo je - reče Poslanik, s.a.v.s., - da se njome udaraju nevjernici sve dok se ne iskrivi.*

- Allahov Poslaniče - reče Ebu Dudžane - ja ću je uzeti s njenim pravom!

Poslanik, s.a.v.s., mu dade sablju koju je odbio dati borcima poznatijim od njega. Ebu Dudžane na glavu priveza crvenu traku i poče se kočoperiti između dvije vojske, što Poslanik, s.a.v.s., prokomentira riječima:

- *Ovakvo hvalisavo, oholo i nadmeno hodanje je mrsko Allahu i Njegovu Poslaniku, osim u slučajevima džihada, borbe na Allahovom putu.*

Hrabrost i odlučnost iskazana pred nevjernicima je poželjna osobina svakog muslimana. Ebu Dudžane je pokazao svoju hrabrost na Uhudu, braneći Poslanika, i sada u Jemami, kad je uspio doći do Musejlime. Još jedan muslimanski vojnik je vrebao Musejlimu. I taj drugi vojnik imao je zapaženu ulogu na Uhudu, ali na drugoj, mušričkoj strani. Njegovo ime je Vahšij b. Harb, Hamzin ubica. Kasnije će on postati musliman i učestvovati u mnogim bitkama[1]. Osjećao je da je ovo prava prilika da se bar djelimično iskupi za Hamzino ubistvo koje je počinio. Vahšij se kasnije pokajao, došao Poslaniku i obznanio mu svoj islam. Poslanik, s.a.v.s., ga prepozna i sjeti se Hamze, te osjeti snažnu bol u prsima dok je gledao Hamzinog ubicu. Poslanik, s.a.v.s., bio je čovjek, teško mu je bilo sakriti svu tugu za Hamzom, za kojim je tako gorko plakao. Gledajući Hamzino nepomično tijelo, Poslanik, s.a.v.s., je rekao:

- *U životu nisam imao teži momenat od ovog!*

Kad je Vahšij došao i kao musliman stao pred Poslanika, s.a.v.s., on mu reče:

- *Ti jesi musliman, ali ja od danas ne želim da ti više ikada vidim lice, ne želim da se prisjećam šta si uradio Hamzi.*

---

1 *Ibn Kutejbe i Ibn Hišam bilježe da se Vahšij, nakon mnogo bitaka, skrasio u Homsu u Siriji. Bio je prvi musliman u Siriji kojeg je hazreti Omer kaznio sa 80 udaraca bičem zbog pijenja alkohola. Hazreti Omer je na to rekao: „Možda je ovo Allahova kazna Vahšiji zbog prolivanja Hamzine krvi". Doživio je duboku starost.*

Vahšij je postao čestit musliman, ali ga je stalno tištilo to što je uradio Hamzi i što je toliku bol nanio Poslaniku, s.a.v.s. Htio se iskupiti tako što će ubiti jednog od najljućih neprijatelja islama. Znao je da mu je ovo neponovljiva prilika. U ruci je držao koplje kojim nije znao promašiti i kojim je ubio Hamzu.

Zamislite taj prizor u kojem Musejlime bježi od Ebu Dudžanine sablje i Vahšijinog koplja! Ebu Dudžane prvi dođe do Musejlime i podiže sablju da ga ubije. Nedaleko od njih svojim kopljem mahao je čovjek koji je kao rijetko koji ratnik znao njime rukovati i koji je svojim preciznim hicem ubio Allahovog lava, Hamzu b. Abdulmuttaliba.

U samo jednom trenu, Ebu Dudžane je iznad Musejlimine glave zamahnuo sabljom, a Vahšij je zamahnuo kopljem. Ebu Dudžane spusti sablju, ali je koplje bilo brže i prije sablje našlo put do Musejliminog tijela. Znamo da ga je koplje prvo pogodilo po tome što je jedna od Musejliminih žena, gledajući taj prizor s njegovog dvorca, povikala:

- O naš vladaru! Ubi ga crni muslimanski rob!

Vahši je ubio Musejlimu, ali je u njegovom ubistvu učestvovao i Ebu Dudžane. Vahši je govorio:

- U mom srcu je ostala sumnja zbog Hamzinog ubistva sve dok nisam ubio Musejlimu. Tek tada mi se srce smirilo.

Tako je neutralisana velika opasnost za islam i poraženo pleme Benu Hanife iz kojeg je život u Bici na Jemami izgubilo dvadeset i jedna hiljada ljudi. Tada je poginulo hiljadu muslimana. Jedna trećina od tog broja bili su Muhadžiri, druga trećina bili su Ensarije, a treća trećina bila su njihova djeca, tabiini. Od njih hiljadu, pet stotina bili su hafizi Kur'ana, koji su položili veliki ispit na Jemami.

Osvajanje Jemame

Halid b. Velid je krenuo da nakon parka zauzme i grad Jemamu. Mudžaa b. Murare, koji je bio zarobljen prije Bitke kod Jemame, zatraži sastanak s komandantom muslimanskih snaga, Halidom b. Velidom. Halid pristade na sastanak sa svojim zarobljenikom, koji je bio jedan od vođa plemena Benu Hanife.

- Halide - reče mu Mudžaa - tako mi Allaha, većina boraca utvrđena je iza zidina Jemame. Oni koji su pobjegli iz parka, našli su uto-

čište u gradu. Tek sada treba početi glavna bitka. Dozvoli mi da pregovaram sa svojim narodom i budem spona između tebe i njih.

Halid je već bio zarobio određeni broj boraca, žena i djece. Mudžaa zatraži od Halida dozvolu da posreduje u pregovorima i zatraži od njega da pristane osloboditi sve zarobljenike, a da će on ubijediti svoj narod da mu daju sve što imaju od imetka.

- Sve drugo osim ljudi se može nadoknaditi, Halide - govorio je Mudžaa - garantuj slobodu i život svim zarobljenicima i svim stanovnicima Jemame, dat ćemo ti svo bogatstvo Jemame.

Halid poče razmatrati ponudu. Imao je hiljadu poginulih, stotine ranjenih, muslimani se do tada nisu sukobili s tako odlučnim borcima, te na kraju prihvati Mudžainu ponudu. Mudžaa uđe u grad i zateče veoma mali broj muškaraca. U gradu su bile mahom žene, djeca i starci. Većina vojnika je pobjegla. Uđe u grad i naredi onima koji su bili u njemu da učine veoma neobičnu ratnu varku. Naredi svim ženama i djeci da obuku željezne oklope i poredani stanu na zidine grada. Mudžaa se vrati Halidu i reče mu da su odbili ponuđeni dogovor i da ga smatraju veoma nepovoljnim po njih. Halid pogleda grad i učini mu se prepun boraca, jer s te daljine se nije mogao razlikovati muškarac od žene. S te udaljenosti mogao se vidjeti samo odsjaj željeza. Znao je Halid i za gubitke u svojim redovima, te reče:

- Pristajem na mir, pod uslovom da mi predate sve zlato i srebro koje imate, pola zarobljenika, cijelo naoružanje i u svakom selu po jednu farmu.

- Dozvoli mi da ih pitam - reče Mudžaa.

Ode, vrati se i reče da su i taj prijedlog odbili.

- Žele da oslobodiš sve zarobljenike, a zauzvrat spremni su ti dati četvrtinu ratnog plijena.

Halid, svjestan težine situacije i bitaka koje predstoje s drugim odmetnicima od islama, pristade na Mudžain prijedlog. Tako pobjednička vojska uđe u grad Jemamu. Halid je bio iznenađen! U gradu su bili uglavnom nemoćni, starci, žene i djeca. Halid pozva Mudžau i ljutito mu reče:

- Prevario si me!

- Oni su moj narod i ja nisam mogao drukčije postupiti - odgovori mu Mudžaa.

U tom trenutku stiže pismo od Ebu Bekra es-Siddika, r.a., u kojem naređuje Halidu da pobije sve zarobljene punoljetne muškarce, jer su predstavljali stalni izvor prijetnje za islam. Ebu Bekr je tim činom htio odaslati jasnu poruku svim odmetnicima od islama da se prema njima neće imati nikakvog obzira i milosti.

Sada se Halid našao između mira koji je sam odobrio i naredbe halife koji nije znao za taj Halidov dogovor. Halid je odabrao da ispoštuje ugovor i održi datu riječ, bez obzira na jasno naređenje koje je dobio od halife, jer muslimani ne varaju i ispunjavaju dato obećanje. Drže se obećanja bez obzira na mogući razvoj događaja.

Postignut je dogovor kojim su pripadnici plemena postali slobodni ljudi, iako su bili tako blizu da postanu roblje, a u njihovom posjedu ostale su tri četvrtine njihovog bogatstva. Ovim gradom ponovo su vladali muslimani. Halid posla određeni broj muslimana da pozovu u islam odbjegle Musejlimine vojnike, da im kažu da je Musejlima Lažac ubijen, da je istina jasna i da trebaju da se vrate u islam.

Mnogi od njih prihvatili su ovaj poziv, tako da je Halid b. Velid poslao jednu delegaciju iz Jemame u Medinu da pred halifom Ebu Bekrom po drugi put javno obznane svoje prihvatanje islama. Ebu Bekr ih je dugo pitao o Musejlimi, o njegovim stihovima i njegovim raznim glupostima. Ebu Bekr je shvatio o kakvom se maloumniku radilo, te im reče:

- Hvaljen neka je Allah! Tako mi Allaha, te riječi su toliko besmislene da ja ne mogu shvatiti kako ih je vaš razum mogao prihvatiti, kako ste tako nešto mogli slijediti i za to se boriti.

Prisutni se izviniše za svoja djela, te im Ebu Bekr dozvoli da se vrate svojim kućama.

Tako je završena još jedna velika bitka sa odmetnicima od islama. Bitka koja je u historiji islama poznata kao Bitka kod Jemame.

Za to vrijeme su bile u toku mnoge bitke s odmetnicima, neke od njih su već bile završene pobjedom muslimanske vojske. Međutim, ovo je bila posljednja Halidova bitka protiv odmetnika od islama. On je nakon te bitke krenuo u osvajanje Iraka i Perzije. Prije nego nastavimo govoriti o novim Halidovim pohodima, govorit ćemo o borbama protiv odmetnika od islama koje su se odigrale na Arabljanskom poluostrvu.

Rat protiv odmetnika u Bahrejnu

Jedna od borbi protiv odmetnika dogodila se u Bahrejnu. Kad se spominje Bahrejn toga vremena, ne misli se na danas poznatu državu Bahrejn, nego na teritoriju koja obuhvata današnji Katar, Bahrejn i istočnu pokrajinu Saudijske Arabije zvanu Ahsa. U tadašnjem Bahrejnu živjela su mnoga arapska plemena, kao što su Abdul Kajs, Benu Džuzejme i Benu Bekr b. Vail, koja su bila ogranci velikog arapskog plemena Benu Rebia.

Delegacija Bahrejna posjetila je Poslanika, s.a.v.s., i pred njim javno prihvatila islam. Poslanik, s.a.v.s., im je dopustio da njihov dotadašnji kralj Munzir b. Savi bude njegov namjesnik. Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti, Munzir je ostao privržen islamum, ali ubrzo i on umre. Stanovnici Bahrejna se međusobno podijeliše. Pleme Abdul Kajs se odmetnu od islama. Među njima se pojavi Džarud b. Mualla el-Abdij koji ih, nakon što je čuo kad su govorili: „Da je Muhammed bio poslanik, ne bi umro", sakupi i reče im:

- Znate li vi da je bilo Božijih poslanika prije Muhammeda, a.s.?

- Znamo.

- Šta je bilo s njima?

- Pomrli su.

- Muhammed je umro, kao što su i oni umrli, a ja svjedočim da nema drugog božanstva osima Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik.

- I mi svjedočimo da nema drugog božanstva osima Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik.

Nakon toga oni koji su ga saslušali, zahvaljujući Džarudovoj odanosti islamu, više nisu razmišljali da se odmetnu od islama. Ostale pripadnike ovog plemena u odmetništvo od islama povede Hutam b. Dubej'a iz plemena Benu Bekr b. Vail. On sakupi veliku vojsku istomišljenika i za svoje sjedište odabra mjesto zvano Katif, te počeše vršiti stalne napade na one koji su ostali odani islamu. Džarud se s ostalim muslimanima našao pod njihovom opsadom. Vijesti o najnovijim previranjima u Bahrejnu dođoše do halife Ebu Bekra, r.a., koji odmah posla vojsku prema Bahrejnu pod komandom Ala'a b. Hadremija, r.a., preko koga su stanovnici Bahrejna i primili islam, jer ga je Poslanik, s.a.v.s., poslao kralju Munziru da ga pozove u islam. Ala' je dobro poznavao taj kraj i njegove stanovnike.

Kad je Ala' stigao do Jemame, koja je tada već bila pokorena i ponovo vraćena u sastav islamske države, priključi mu se Sumame b. Usal sa vojskom iz plemena Benu Hanife koji se nisu bili odmetnuli od islama, kao i Kajs b. Asim sa svojim vojnicima i neke druge manje vojne formacije muslimana iz Jemena. Ala' je išao žurno prema Bahrejnu u želji da izbavi iz opsade Džaruda i muslimane koji su zajedno s njim ostali privrženi islamu. Zbog toga Ala' nije odabrao uobičajeni put za Bahrejn, nego je krenuo prečicom, preko užarene pustinje. Odlučili su da prenoće usred pustinje. Ulogorili su se na jednom mjestu, ali im se deve uzbuniše i pobjegoše sa svim što su na sebi nosile. Muslimani su se našli u velikoj nevolji; ostali su bez ičega usred vrele pustinje. Ala' ih upita:

- Čega vas je strah?

- Kako možeš tako nešto pitati kad dobro znaš da će nas prvo jutarnje sunce spržiti.

Ovakva situacija bi se učinila bezizlaznom za većinu muslimana, ali ne i za Ala'a, r.a. Njegova vjera u Allaha i ubijeđenost da On pomaže kome hoće, dade mu nevidenu sigurnost, te im on sasvim mirnim glasom reče:

- Ljudi! Ne bojte se! Zar niste muslimani? Zar niste na Allahovom put? Zar niste Allahovi pomagači.

- Naravno da jesmo - rekoše.

Onda budite radosni, jer, Allaha mi, vi ni zbog čega nećete tugovati." Pogledajmo povjerenje koje vjernik mora imati prema Allahu, dž.š., čak i onda kada mu svi ovosvjetski parametri kažu da nema nade, da nema koristi, da opasnost dolazi sa svih strana i da će neprijatelj pobijediti. Istinski vjernik nikada ne gubi nadu u Allaha i svoju vjeru. Jedan od takvih bio je Ala', r.a.

U zoru narednog dana, muslimani su predvođeni Ala'om klanjali sabah-namaz, nakon čega je Ala' proučio dovu na koju su ostali aminovali. Kad se razdanilo, u daljini se ukaza bljesak vode. Muslimani potrčaše prema njoj, ne znajući da li je ona stvarna, ili je riječ samo o priviđenju. Stigoše do nje i uvjeriše se da je riječ o pravom čudu. Voda usred pustinje! Pili su, kupali se i zahvaljivali Allahu na spasu. Nisu željeli napustiti to mjesto, jer su im pobjegle deve i na sebi odnijele sve što im je potrebno za prelazak preko pustinje. Kad je jutro poodmaklo, iznenada se pred njima pojaviše njihove deve, koje

su također krenule prema vodi. Tako se toj vojsci vratiše deve i sva potrebna opskrba za nastavak puta. Allah im se smilova i spasi ih od sigurne smrti, ukazujući i njima i nama na značaj vjere u Allaha, jer Uzvišeni Allah kaže:

وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا ۝ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۝

„...a onome koji se Allaha boji, On će izlaz naći i opskrbit će ga odakle se i ne nada; onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta."[1]

Potom Ala' posla glasnika i zatraži od Džaruda da sa svojim pristašama krene prema njemu, što on i učini, te se te dvije muslimanske vojske spojiše. Muslimani se ukopaše i započe borba koja bi trajala po cijeli dan. Navečer bi se vojnici vraćali u svoje tabore bez pobjede, ali i bez poraza. Tako je bilo nekoliko noći, sve dok muslimani nisu primijetili čudne glasove koji su dopirali iz neprijateljskog tabora. Ala' posla izviđače da vide šta se tamo dešava.

- Opijaju se - rekoše izviđači - dosadila im je ova neriješena borba, spas su pokušali naći u alkoholu.

- Pustite ih - reče Ala'.

Kad su se glasovi utišali, Ala' naredi noćni napad koji muslimanima donese pobjedu. Odmetnička vojska bila je razbijena, a njeni vojnici su spas potražili u bijegu ili su bili zarobljeni. Njihov komandant Hutam b. Dubaj'a je ubijen. Odbjegli dio njegove vojske se pregrupisao na Bahrejnskoj obali, ali ih tu muslimani još jednom pobijediše.

Ala' se vrati u Medinu da lično prenese radosne vijesti halifi Ebu Bekru, r.a. o ovoj velikoj pobjedi. Na taj način su muslimani ponovo vratili Bahrejn u sastav islamske države.

Rat protiv odmetnika u Omanu

Za to vrijeme borbe protiv odmetnika u Bahrejnu i na jugoistoku Arabljanskog poluostrva, u Omanu dešavala su se velika previranja. Predislamskim Omanom vladala su dva brata, Džejfer i Abbad. Njih dvojica su primili islam od Amra b. Asa, a preko njih su stanovnici Omana postali muslimani. Poslanik, s.a.v.s., im nije osporio vlast, ostavljajući ih da u njegovo ime vladaju Omanom.

1 *Et-Talak, 2-3.*

Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti u Omanu se pojavi čovjek po imenu Lekit b. Malik el-Ezdijj, kojeg su u džahilijjetu zvali Džulenda. Bio je jedan od najljućih protivnika dvojice kraljeva. On se proglasi božijim poslanikom i to je bilo dovoljno njegovom narodu da ga slijedi i prizna za vladara. Dva omanska kralja, bojeći se za svoju sigurnost, pobjegoše u brda. Muslimanski namjesnik u Omanu, kralj Džejfer, zatraži pomoć od halife Ebu Bekra, r.a.

Ebu Bekr, r.a., posla Huzejfu b. Muhsina el-Himejrija i Erfedžu b. Hejsema el-Ezdiju prema gradovima Mehreu[1] na sjeveru i Hadramevtu na jugu Omana. Dogovor je bio da, kad se spoje dvije vojske, zapovjednik bude onaj na čijem teritoriju se izvrši spajanje. Ako se spoje na sjeveru, komandovat će Huzejfe, a ako se spoje na jugu Omana, komandovat će Erfedže.

Kad su se približili Omanu, počeše se dopisivati s Džejferom. Za njima Ebu Bekr, r.a., posla Ikrimu b. Ebi Džehla, koga je nakon njegove brzopletosti i poraza smijenio s pozicije komandanta Bitke na Jemami. Ebu Bekr, r.a., imenova Halida za komandanta na Jemami, a Ikrimi naredi da se sa svojom vojskom pridruži muslimanskoj vojsci u Jemenu.

Tri vojske kretale su se prema Omanu. Ikrimina vojska je stigla prije ostale dvije vojske. Muslimani iz unutrašnjosti Omana krenuše prema muslimanskim snagama izvana, tako da se spojiše s njima u Saharu, tadašnjoj prijestolnici Omana.

Omanski lažni poslanik Lekit el-Ezdij utaborio je svoje trupe u mjestu zvanom Diba, trgovačkom centru toga vremena, sjeverno od današnje omanske prijestolnice Maskata. Potom je uslijedila žestoka borba dvije vojske u kojoj se činilo da će muslimani biti poražena strana. Lekitova vojska bila je brojnija i jača u toj borbi. U tom momentu, hvaljen i uzvišen neka je Allah, obližnje pleme Benu Nadžije razmišljajući o islamu odluči ostati mu vjerno i prikloniti se muslimanskoj vojsci. I dok je bitka plamtjela a muslimanska vojska bila pred porazom, dođoše vojnici plemena Benu Nadžije da pomognu i spase muslimane. Promijeni se omjer snaga na terenu, muslimani krenuše u odlučni napad i poraziše odmetničku Lekitovu vojsku. Tom prilikom muslimani ubiše omanskog lažnog poslanika Lekita i

1 *Mehre je mjesto u Jemenu, između njega i Omana je razdaljina od mjesec dana hoda. Mu'džemul buldan (5/234).*

zarobiše ogroman ratni plijen od njegove poražene vojske. Po Erfedži poslaše petinu tog plijena halifi Ebu Bekru, r.a.

Huzejfe b. Jeman ostade u Omanu da pomogne tamošnjim muslimanima da ostanu u islamu. Erfedže se vrati s ratnim plijenom u Medinu, a Ikrime b. Ebi Džehl, r.a., sa saveznicima iz plemena Benu Nadžije krenu prema Hadramevtu. U blizini Hadramevta sazna kako su se svi njegovi stanovnici odmetnuli od islama i podijelili u dva tabora. Jednim je komandovao Musabbah, a drugim Šahrit. Ta njihova međusobna podjela bila je velika milost za muslimane. On započe slati pisma Šahritu u kojima ga pozva da se vrati u islam, što on prihvati i pridruži se muslimanskoj vojsci. Pisao je Ikrime i Musabbahu, ali on, obuzet šejtanskim prkosom i plemenskim fanatizmom, odbi da prihvati islam. I sukobiše se dvije vojske. Muslimanska vojska uspjela je i ovog puta savladati neprijatelje, ubiti Musabbaha i vratiti Hadramevt u sastav islamske države.

Rat protiv odmetnika u Jemenu

U vrijeme borbe protiv odmetnika u Omanu Jemen i njegova okolina je ključali. Previranja u Jemenu počela su još dok je Poslanik, s.a.v.s., bio živ. Predislamskim Jemenom vladao je perzijski namjesnik Bazan, a Jemen je bio jedna od brojnih pokrajina Perzijskog carstva. Bazan prihvati islam, a Poslanik, s.a.v.s., ga nakon toga imenova svojim namjesnikom u Jemenu. Bazan je umro za vrijeme Poslanikova, s.a.v.s., života, te Poslanik, s.a.v.s., odluči da Jemen podijeli na nekoliko pokrajina. Sana'om je, zbog zasluga svoga oca, koje se nisu mogle poreći, i uvođenja Jemena u islam, vladao Bazanov sin Šihr. U Me'ribu je Poslanik, s.a.v.s., za svog namjesnika imenovao Ebu Musaa el-Eš'arija. Hemedanom je vladao Amir b. Šihr. Poslanik, s.a.v.s., je Muaza b. Džebela, r.a., imenovao za muftiju Jemena, koji je posjećivao razne predjele Jemena i muslimane podučavao propisima vjere.

Lažni poslanik Esved el-Ansij

Prije Poslanikove, s.a.v.s., smrti čovjek iz plemena Ans po imenu Abhele, koga su zvali Zul Kumar, poznat kao Esved el-Ansij, proglasi se poslanikom. Slijedilo ga je pleme Mizhadž, uz čiju pomoć zauze grad Nedžran i protjera namjesnika tog grada Amra b. Hazima i Halida b. Seida b. Asa koji odoše u Medinu. Esved uz pomoć sedam stotina svojih vojnika zauze Sana'u, ubi njenog vladara Šihra b. Bazana i oženi se njegovom ženom, usprkos njenom neprihvatanju tog braka. Potom krenu prema jugu Jemena i ovlada teritorijom između Sana'a i Hadramevta. Nakon toga krenu prema sjeveru i dođe nadomak Taifa. Na kraju je krenuo u osvajanja prema Bahrejnu, nastojeći da ovlada istočnim dijelom Arabljanskog poluostrva. Na taj način Esved el-Ansij uspostavi kontrolu nad jugoistočnim dijelom Arabljanskog poluostrva. Muaz b. Džebel, r.a., napusti područja koja je osvojio Esved i nađe utočište kod Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a. u Me'ribu.

Do Poslanika, s.a.v.s., stigoše vijesti o previranjima u Jemenu stigoše Esved je predstavljao najveću opasnost za muslimane toga vremena. Poslanik, s.a.v.s., posla više pisama muslimanima Jemena u kojim je od njih tražio da neutrališu opasnost koja muslimanima dolazi od Esveda i njegove vojske. Poslanik, s.a.v.s., zatraži od njih da ubiju Esveda na bojnom polju, a ako to nije moguće, onda da nađu načina i izvrše atentat na njega. Fejruz i Dazevejh, potomci Perzijanaca koji su vladali Jemenom, uspjeli su uz pomoć Šihrove žene, koju je Esved oženio bez njenog pristanka, skovati zavjeru i izvršiti atentat na Esveda. Atentat je izvršen noću, a egzekutor je bio Fejruz. Esvedove vojnike je probudio sabahski ezan, nakon čega su se oni dali u panični bijeg, zarobivši tom prilikom jedan broj maloljetne muslimanske djece. Zauzvrat, muslimani zarobiše Esvedovu djecu i djecu njegovih sljedbenika. Počeše pregovori o razmjeni zarobljene djece. Esvedova vojska tako ostade bez svog vođe, grada i bez jasnog cilja. To bi u najkraćim crtama bilo ono što je značajno za Esveda, od čijeg je samoproglašenja božijim poslanikom do smrti prošlo svega četiri mjeseca.

Muslimanski namjesnici se vratiše u gradove iz kojih su vladali u ime islamske države. Ostao je jedan grad bez namjesnika, prijestolnica Sana', čiji je namjesnik Šihr ubijen. Muslimani predložiše Muazu b. Džebelu da on bude namjesnik, što on i prihvati ali pod uvjetom

da to bude samo dok Poslanik, s.a.v.s., ne imenuje nekog drugog od muslimana.

Tako je zaustavljena opasnost od Esveda el-Ansija, ali ne i od njegove vojske koja je ostala na okupu. Istina, bila je to vojska bez jasnog cilja ali brojna i dalje opasna vojska, koja se kretala između Sana'a i Adene.

Muslimani poslaše glasnika s radosnim vijestima Poslaniku, s.a.v.s., u Medinu, ali te vijesti stigoše tak nakon njegove smrti. Bile su to prve radosne vijesti kojima je obradovan halifa Ebu Bekr es-Siddik.

Kad se pročula vijest o Poslanikovoj, s.a.v.s., smrti, jedan od vladara Jemena po imenu Kajs b. Abd Jegus el-Mekšuh se odmetnu od islama. On pozva odbjeglu Esvedovu vojsku da mu se pridruži, što oni i učiniše. Prije nego se vijest o njegovom odmetništvu proširila, on odluči prije vojnih sukoba riješiti se sinova perzijskih vladara Jemena. Trojicu od njih, Fejruza, Dazavejha i Džušejša, pozva na gozbu i napade. Prvi se gozbi odazva Dazavejh i bi ubijen. Na putu prema Kajsu, Fejruz je čuo dvije žene kad su rekle:

- I ovaj će biti ubijen kao i Dazevejh.

Fejruz se vrati i obavijesti Džušejša o onome što im se sprema. Kajs se dade u potjeru za njima, ali oni nađoše utočište kod plemena Havlan. Nakon toga, Kajs ovlada Sana'om i odluči protjerati sve Bazanove nasljednike i konfiskovati im cijelu imovinu. Fejruz uz pomoć plemena Benu Ukajl b. Rebia spasi svoju porodicu, da bi se nakon toga uputio prema Sana'i.

Za to vrijeme Ebu Bekr es-Siddik, r.a., prema Jemenu posla vojsku pod komandoma Muhadžira b. Ebi Umejje da pokore vojsku Esveda el-Ansija. U to vrijeme Ikrime b. Ebi Džehl je pokorio Jemen i Hadramevt, te se i on sa svojom vojskom uputi ka Jemenu, koji se nađe opkoljen muslimanskom vojskom sa sjevera i istoka. Te dvije vojske se spojiše sa jemenskim muslimanima i zajednički napadoše i poraziše vojsku Kajsa b. Abd Jegusa. Tom prilikom muslimani zarobiše Kajsa i njegovog zapovjednika, poznatog predislamskog arapskog junaka, za koga su vjerovali da vrijedi koliko hiljadu drugih boraca, Amra b. Madikerba. Amr je bio najpoznatiji arapski junak koga je muslimanska vojska uspjela zarobiti i zajedno s Kajsom ga poslati Ebu Bekru, r.a., da im on presudi. Ebu Bekr mu reče:

- Kajse, ubio si Bazanovog sina Dazavejha i poveo odmetnike u rat protiv vjernika.

Kajs nije htio priznati da je on ubio Dazavejha, jer za to nije postojao valjan dokaz. Potom se Ebu Bekr okrenu prema Amru b. Madikerbu i reče mu:

- Zar te više nije sramota da svaki dan budeš ili pobjednik ili poraženi. Da si samo pomogao ovu časnu vjeru, Allah bi te uzvisio.

- Dosta je! Nikada se više protiv nje neću boriti - reče Amr.

Dvojica zatvorenika se pokajaše i ponovo prihvatiše islam, nakon čega im Ebu Bekr, r.a., dozvoli da se vrate svojim kućama. Na taj način se Jemen ponovo vrati pod okrilje islama.

Rat protiv odmetnika Kinde

U vrijeme previranja u Jemenu, događala su se velika previranja u gradu Kinde, čiji stanovnici su se u vrijeme Esveda odmetnuli od islama i odbili platiti zekat svom namjesniku Zijadu b. Lubejdu el-Ensariju, r.a. Jedini koji su ostali vjerni islamu bili su Šurahbil b. Samt i njegov sin. Šurahbil reče odmetnicima iz plemena Benu Muavije iz Kinde:

- Slobodni i časni ljudi ustežu se da sumnjivu stvar zamijene sigurnom, strahujući da će im drugi ljudi zamjeriti zbog promjene mišljenja i to smatraju sramotom. Šta mislite šta je tek sa onima koji ono što je lijepo i istina zamijene sa onim što je ružno i neistina? Kako možete islam, koji je jasan i lijep, zamijeniti za odmetništvo, koje je tako odvratno i ružno? Gospodaru moj, mi nikada nećemo pomoći svoj narod u tome, niti ćemo u tome učestvovati.

Pogledajmo kako je islam prve muslimane uzdigao iznad svake vrste plemenskog fanatizma i nacionalizma! Šurahbil se zatim uputi prema Zijadu, vladaru muslimana u toj pokrajini, pa mu reče:

- Odmetanje od islama je tek počelo i još nije uzelo maha, ako budeš čekao, nećeš imati kome komandovati, ostat ćeš bez vojske, jer će svi prijeći na drugu stranu. Zato, napadni ti prvi!

Zijad posluša njegov savjet, napade i porazi odmetničku vojsku, zarobi njihove vođe i ovlada tom pokrajinom. Vraćajući se iz te bitke, pripadnici plemena Benul Haris b. Muavije nalazili su se u svojim utvrdama i još nisu bili obznanili svoje odmetanje od islama. Kad su čuli šta je Zijad učinio plemenu Benu Muavije u Kindi, nisu se mogli

suzdržati i ne napasti. U tom napadu uspjeli su povratiti ratni plijen koji je Zijad ponio sa sobom. Njihov vođa zvao se Eš'as b. Kajs. Sada je on sa svojom vojskom odmetnika od islama kontrolirao to područje.

Zijad zatraži pomoć od Muhadžira, ashaba koji je osvojio Jemen. Muhadžir se odazva i sa svojom vojskom krenu da pomogne Zijadu u Kindeu, a Ikrimu, r.a., ostavi da vlada Jemenom. On porazi Eš'asovu vojsku u mjestu zvanom Mahdžeruz-zurkan i zauze Kindeu. Poražena vojska plemena Benul Haris pobježe u svoj dobro utvrđeni grad zvani Nudžejr. Muslimani su ih pozivali u islam, ali oni, kad više nisu mogli izdržati opsadu, izađoše iz utvrde i pružiše žestok otpor. Sve to ih nije moglo spasiti od sigurnog poraza. Odlučiše se još jednom povući iza sigurnih gradskih zidina. Potom Eš'as posla Muhadžiru pismo slijedećeg sadržaja:

„Predat ćemo se, ali pod uvjetom da nam garantujete život. Posebne garancije tražimo za naših devet vojskovođa čija su imena ta i ta."

Eš'as zaboravi u tom pismu napisati svoje ime sa imenima onih za koje traži garanciju. Muslimani zauzeše taj grad i ne kršeći ugovor pustiše na slobodu one čija imena su se nalazila u pismu. Muslimani se iznenadiše kad vidješe da se među tih devet imena ne nalazi Eš'asovo ime. Muhadžir ga htjede pogubiti, ali se prije toga posavjetova sa ashabima. Zajednički odlučiše da ga pošalju halifi Ebu Bekru da mu on presudi. Tako Eš'as b. Kajs, taj poznati predislamski junak među Arapima, kao zarobljenik muslimanske vojske i bez ikakvih garancija bi poslat halifi muslimana da mu presudi u tom sporu. Ebu Bekr, r.a., ga pozva u islam, on to prihvati, nakon čega ga Ebu Bekr pusti na slobodu. Kasnije će Eš'as učestvovati u osvajanju Iraka.

Trojica najpoznatijih predislamskih arapskih junaka su prihvatili islam, potom se od njega odmetnuli, da bi mu se ponovo vratili i nakon toga učestvovali u osvajanju Iraka i Perzije. Tulejha b. Huvejlid el-Esdij je prihvatio islam, zatim se odmetnuo od islama i proglasio božijim poslanikom. Potom ga je porazio Halid b. Velid pred kojim je pobjegao u Šam, zatim se vratio islamu i učestvovao na Bici na Kadisiji. Amr b. Madikerb je prihvatio islam, nakon čega se od njega odmetnuo i priključio Esvedu el-Ansiju, a zatim je poražen i zarobljen. Ponovo se vratio islamu i učestvovao na Kadisiji. Treći je bio

ovaj iz Kinde, Eš'as b. Kajs - primio je islam, zatim se odmetnuo. Bio je poražen nakon čega je ponovo prihvatio islam i učestvovao u osvajanju Iraka. Hvaljen neka je Onaj Koji mijenja stanja i srca ljudi!

Završna riječ o odmetnicima

Tako su završeni ratovi protiv odmetnika islama. Većina tih ratova dogodila se krajem jedanaeste i početkom dvanaeste godine po hidžri. Iz tih ratova možemo naučiti kako treba slijediti prve muslimane. Mu'min ne smije biti slab ma koliko neprijatelj izgledao moćniji. Ebu Bekr, r.a., i oni koji su bili s njim u jednom momentu su izgledali, kao što sami o sebi kažu „poput bijele dlake na crnom volu". Pa, i pored toga, zahvaljujući odlučnosti tog velikana među ashabima, Ebu Bekra es-Siddika, r.a., oni nisu skrenuli s pravog puta. Svojim čvrstim držanjem učvrstio je muslimane i islam. Svi Arapi toga vremena bili su njegovi neprijatelji, ali on nije dopustio da nastane bilo kakva iskrivljenost u vjeri, niti je propustio obavezu da se oružjem bori za opstojnost institucije zekata. Da nije bilo Ebu Bekrove nepopustljivosti, islam bi do nas bio prenesen bez zekata i manjkav. Neka je Allah zadovoljan s njim i njegovim držanjem koje je potvrdilo kur'anske riječi:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ۝

„O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti."[1]

Velikom odlučnošću i veličanstvenim pobjedama, pridobi Arape da mu se poklone i tako se učvrsti islam i muslimani zahvaljujući njemu, radijallahu anhu.

Najznačajnije događaje vezane za ratove sa odmetnicima islama mogli bismo sažeti u riječima Hanzale b. Alijja el-Lejsija, r.a., koji je rekao:

„Ebu Bekr posla Halida b. Velida i naredi mu da se bori protiv ljudi zbog pet stvari, bez obzira na to da li oni ostavili samo jednu od tih pet stvari, ili ih sve ostavili. Tih pet stvari su: svjedočenje da nema drugog božanstva osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik,

---

1 *Muhammed, 7.*

obavljanje namaza, davanje zekata, post mjeseca ramazana i obavljanje hadža. U rat protiv odmetnutih od islama iz plemena Benu Esed i Gatafan, Halid i njegovi vojnici su pošli u mjesecu džumadel ahiru. Zarobili su ili ubili neke od njih, ostali su se vratili islamu. U tom ratu su od ashaba poginuli Ukaše b. Muhsan i Sabit b. Akram, r.a. Zatim se Halid sa svojom vojskom, krajem godine, uputio prema Jemami da pokori Musejlimu Kezzaba. Opsada Jemame trajala je danima. Na kraju je Kezzab ubijen, Allah ga prokleo. Ubio ga je Vahšij, isti onaj koji je ubio Hamzu, r.a. U tom ratu je poginulo puno Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba. Dvanaeste godine po hidžri, Es-Siddik je poslao Ala'a b. Hadremija da pokori i vrati u islam stanovnike Bahrejna. Allah, dž.š., je još jednom dao pobjedu muslimanima nad odmetnicima od vjere. Ala' je bio velikan među ashabima, preko njega su Bahrejnci primili islam i zahvaljujući njemu i njegovoj vojsci ponovo se vratiti islamu poslije odmetništva. Potom je Ebu Bekr, r.a., poslao Ikrimu b. Ebi Džehla u Jemen, Muhadžira b. Ebi Umejju u Oman, a Zijada b. Lubejda je poslao da se bori protiv odmetnika Nudžejra. Takva je bila odlučnost Ebu Bekra es-Siddika da ratom pokori odmetnike od islama. Opremio je jedanaest vojski i poslao ih širom Arabljanskog poluostrva. Svaka od njih je, Allahovom voljom, pobijedila neprijatelje islama. Da nije bilo tako čvrstog stava Ebu Bekra, r.a., islam bi zastranio."

Sakupljanje Kur'ana

Jedna od najvećih Ebu Bekrovih zasluga svakako je sakupljanje, ili kodifikacija Kur'ana. Mushaf koji je nama danas poznat, nije tako izgledao u to vrijeme. Nije bio sabran u jednu knjigu, nego je bio ispisan na različitim materijalima i čuvan na različitim mjestima. Poslanik, s.a.v.s., je umro, a muslimani su Kur'an čuvali u svojim prsima, ali ne i zapisan u jednoj knjizi. Nakon odmetanja od islama i džihada u kome su izginuli mnogi hafizi Kur'ana, posebno na Jemami, Ebu Bekr, r.a., se pobojа za Kur'an. Bilo mu je poznato da muslimani vole i čuvaju Kur'an. Ali to čuvanje Kur'ana bilo je samo u njihovim prsima. Pobojao se da će pomrijeti oni koji znaju cijeli Kur'an napamet, te da on nakon toga neće u cijelosti biti sačuvan. Bojao se da u tom slučaju niko od muslimana više sa sigurnošću neće znati raspored kur'anskih ajeta i sura onako kako su oni objavljeni.

U predaji od Zejda b. Sabita, r.a., se kaže da je on rekao:

„Nakon smrti velikog broja hafiza Kur'ana na Jemami, Ebu Bekr, r.a., me pozva sebi. Odazvah se pozivu i zatekoh kod njega Omera, r.a. Ebu Bekr mi reče: 'Došao mi je Omer i rekao: 'Smrt je odnijela mnogo hafiza Kur'ana, pa se bojim da se to ne nastavi u svim budućim ratovima i da se tako izgubi veliki dio Kur'ana. Zbog toga smatram da ti moraš narediti da se Kur'an sabere u jednu knjigu'.[1] Rekoh mu: 'Kako ću uraditi ono što nije uradio sam Poslanik, s.a.v.s.?' Omer mi reče: 'To je, Allaha mi, dobro! U tome je, Allaha mi, samo dobro'. Omer je neprestano ubjeđivao Ebu Bekra, sve dok mu Allah nije prsa učinio prostranim za ono za što je Omerova prsa učinio prostranim. Ebu Bekr mi reče: 'Ti si mlad čovjek, razuman, nizašto nisi optužen i bio si jedan od Poslanikovih, s.a.v.s., pisara objave.[2] Sakupi Kur'an i zapiši ga cijelog na jednom mjestu!' 'Tako mi Allaha, da su mi dali da prenesem brdo s jednog na drugo mjesto, to mi ne bi bilo teže od onoga čime su me zadužili. Kako da uradim ono što nije uradio Poslanik, s.a.v.s.!' Rekoh im: 'Kako vas dvojica možete uraditi nešto što sam Poslanik, s.a.v.s., nije uradio!?' Ebu Bekr mi je ponavljao: 'To je, Allaha mi, dobro', sve dok mi Allah prsa nije učinio prostranim za to. Počeo sam sakupljati Kur'an koji je bio zapisan po palminim listovima, tankim kamenim pločama, koži i kostima devinih plećki. Postavio sam princip po kojem nije bilo dovoljno samo to što sam ja znao Kur'an napamet, nego sam tražio da mi za svaki ajet posvjedoče najmanje dvojica ashaba da su ga direktno čuli i zapamtili od Poslanika, s.a.v.s. Tog pravila sam se držao sve dok nisam došao do posljednja dva ajeta sure Et-Tevbe, koje sam našao jedino kod Ebu Huzejfe el-Ensarija. Svi ashabi koji su direktno od Poslanika, s.a.v.s., čuli te ajete, već su bili pomrli, osim Ebu Huzejfe, r.a. Ajet:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ۝
فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۝

„Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima

1 *Ovo je još jedna vrijednost Omera, r.a., jer je na osnovu njegove inicijative Ebu Bekr izdao takvu naredbu.*

2 *Ebu Bekr, r.a., spomenuo je četiri svojstva koja treba da krase uspješnog muslimana: mladost, oštroumnost, poštenje i kvalificiranost za određeni posao.*

je blag i milostiv. A ako oni glave okrenu, ti reci: 'Meni je dovoljan Allah, nema boga osim Njega; samo se uzdam u Njega, On je Gospodar Arša veličanstvenoga!'"[1]

Našao sam se u velikoj nedoumici, ne znajući kako da postupim. Pokušavao sam na razne načine doći do još jednog svjedoka, ali sve je bilo uzalud. Našao sam samo Ebu Huzejfu koji je te ajete naučio direktno od Poslanika, s.a.v.s. Posavjetovao sam se sa Ebu Bekrom es-Siddikom, r.a., koji mi je posvjedočio da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., Ebu Huzejfino svjedočenje prihvatao kao svjedočenje druge dvojice muslimana."

Pogledajmo kako je Allah, dž.š., olakšao ovaj zadatak i kako je Zejd b. Sabit od početka do kraja Kur'ana ispoštovao pravilo koje je postavio na početku kodifikacije Kur'ana, a to je svjedočenje dvojice ashaba koji su direktno čuli ajet od Poslanika, s.a.v.s., uz saglasnost hafiza i podudarnost sa onim što je od ajeta bilo zapisano kod muslimana.

Na taj način je sakupljen Kur'an u jednu knjigu, poznatu kao Mushaf, veoma preciznim postupkom koji je tom prilikom proveden. Prvi Mushaf napisan je za vrijeme hilafeta Ebu Bekra es-Siddika, r.a. Bio je to veliki hizmet islamu i muslimanima, u čijim plodovima i mi danas uživamo, zaslugom, ponajviše, Ebu Bekra, r.a.

1 *Et-Tevbe, 128,129.*

OSVAJANJE PERZIJE

Početak osvajanja Perzije

Kad je Ebu Bekr okončao ratove sa odmetnicima od vjere i ponovo ujedinio Arape oko islama, odlučio je poruku islama prenijeti drugim narodima. Njihovi kraljevi i vladari su se osjećali nedodirljivo i za jedan stepen iznad ostalog čovječanstva. Činili su nered, nasilje i nepravdu nad svojim lojalnim podanicima. Dolazi islam da izbavi narode od nepravednosti religija i kraljeva, da čovječanstvo izvede iz tmina ovosvjetske tjeskobe na svjetlo ovosvjetskih i onosvjetskih prostranstava. Da izbavi ljude iz tiranija kraljeva u pravednost vjerovanja u Jednog Allaha (tevhida).

Dva najveća carstva koja su graničila sa islamskom državom bila su Perzijsko carstvo na istoku i Bizantijsko carstvo na sjeveru i zapadu. Ebu Bekr, r.a., svoje aktivnosti usmjeri prvo prema Perziji.

Za vrijeme Poslanika, s.a.v.s., postojala je razmjena pisama s perzijskim vladarima. Nakon Hudejbije, Poslanik, s.a.v.s., je po Abdullahu b. Huzafi es-Sehmiju uputio pismo perzijskom Caru Ebervejzu[1] u kojem ga je pozvao u islam. Sadržaj tog pisma bio je slijedeći:

„U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog! Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, Kisri, vladaru Perzije! Neka je mir na onoga ko slijedi uputu i vjeruje u Allaha i Njegovog Poslanika, koji svjedoči da nema drugog božanstva osim Allaha i koji Mu sudruga ne pripisuje, i na onoga koji vjeruje da je Muhammed Njegov rob i Poslanik. Pozivam te Allahovim pozivom i obavještavam da sam ja Poslanik poslan svim ljudima da spasim onoga ko je živ, a istina će se obistiniti nad nevjernicima. Prihvati islam, bit ćeš spašen! Ako odbiješ to učiniti, snosit ćeš grijeh svih vatropoklonika."

1 *Husrev II Pervez. Arapi ga nazivaju Ebervejz, vladar Perzije iz dinastije Sasanida, vladao 590-628. Ne postoji saglasnost historičara oko toga ko je vladao Perzijskim carstvom u periodu od četiri godine nakon njegove smrti. U ovom periodu na sceni su bile dinastijske svađe, gdje se kao Perzijski vladari pojavljuju potomci Husreva II, zatim neki od istaknutih Perzijskih vojskovođa, pa i dvije žene. Prema saglasnosti većine historičara 632. godine na vlast dolazi Yezdgard III koji vlada 632-651, kada Arapi uništavaju dinastiju Sasanida. Također ne postoji saglasnost arapskih i ostalih historičara oko toga da li je Husrev II umro prirodnom smrću ili je zadavljen, kako to navodi dr. Suvejdan. (http://ancienthistory.about.com/library/bl/bl_time_persianempirekings2.htm).*

Kad je Ebervejz pročitao pismo, podera ga i reče:

- Kako se usudio svoje ime napisati prije moga imena!

Tada se pisalo: „Kisri od tog i tog." Ponijela je ga oholost pa je pismo poderao prije nego ga je pročitao. Kad je Poslanik, s.a.v.s., to čuo, reče:

- *Allah pocijepao njegovo carstvo.*

Ta Poslanikova, s.a.v.s., dova bila je jedan od najvećih razloga nestanka Perzijskog carstva. Perzijsko carstvo je nestalo onda kada je perzijski car bio na vrhuncu moći. Ovim golemim carstvom upravljao je trideset osam godina, da bi bio ubijen rukama svoga sina Širavejha. Naime, Ebervejz je poderao Poslanikovo, s.a.v.s., pismo i rekao:

- Ko je taj beduin što mi prijeti?!

Potom posla pismo svom namjesniku u Jemenu po imenu Bazan. U tom pismu mu naredi da pošalje dva snažna vojnika da mu privedu tog Muhammeda. Tako je htio poniziti Muhammeda, s.a.v.s., i na taj način mu poslati poruku da nije jači od dvojice njegovih vojnika. Bazan postupi po carevu naređenju i posla dva vojnika koji Poslaniku, s.a.v.s., rekoše:

- Car ti poručuje da pođeš s nama, ili će on doći po tebe.

Poslanik, s.a.v.s., ih obavijesti da je Ebervejz umro prošle noći.

- Kako ti to znaš - upitali su ga njih dvojica - da bi takva vijest stigla, treba proći nekoliko dana, kako ti znaš šta se jučer tamo desilo?

- *Vratite se vi Bazanu i tako mu recite - reče im Poslanik, s.a.v.s.*

Kad su se vratili ta vijest još nije bila stigla u Jemen. Vojnici obavijestiše namjesnika Bazana da je Muhammed rekao da je te i te noći car umro. Bazan je sačekao vijest u kojoj se pokaza tačnim ono što mu je Muhammed, a.s., poručio. On odluči prihvatiti islam, a nakon njega isto učiniše i njegovi podanici Jemenci.

Tako je ubijen Ebervejz, rukama svoga sina Širavejha, koga veliki perzijski namjesnici prihvatiše za novog perzijskog cara. Međutim, taj mali incident bio je razlogom da Jemen izađe iz sastava Perzijskog carstva i postane dio islamske države. Isto se dogodilo sa Bahrejnom i Omanom koji su bili pod perzijskom zaštitom.

Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti, odmetništva i ponovne stabilizacije islama i muslimana, Ebu Bekr, r.a., posla isukanu Allahovu

sablju - Halida b. Velida, r.a., da bude prvi koji će udariti temelje ove vjere na tlu Perzijskog carstva. Početkom godine, prvog muharrema dvanaeste godine po hidžri Halid po zapovijedi Ebu Bekra krenu prema mjestu zvanom Ubulle[1], na obali rijeke Tigris, istočno od Arapa.[2] To je područje sjeverno od današnjeg Kuvajta i nalazi se u blizini Basre.

U redovima Halidove vojske bio je veliki islamski vojskovođa i borac, Ka'ka b. Amr, ashab Poslanika, s.a.v.s., o čijim vojnim podvizima ćemo govoriti kada budemo detaljno govorili o najvećim bitkama. U sastavu te vojske bio je još jedan velikan među islamskim junacima, Ijad b. Ganem kome Ebu Bekr naredi da sa svojom vojskom krene sa sjevera Iraka, a Halid je sa svojom vojskom krenuo s juga Iraka. Ajad krenu od sela Musejh na sjeveru Iraka, potpomognut vojskom Abduljegusa el-Humejdija.

I poče osvajanje Iraka koji je u to vrijeme bio u sastavu Perzijskog carstva.

Prva pobjeda nad Perzijancima

Kad je Halid došao do mjesta Ubulle, podijeli vojsku na tri dijela. Prvim dijelom komandovao je veliki muslimanski vojskovođa Musenna b. Harise eš-Šejbani, r.a. Drugim dijelom vojske komandovao je Adijj b. Hatim et-Taij, r.a. Trećim dijelom vojske komandovao je lično Halid b. Velid, r.a[3]. Prva dva dijela krenuše prije Halida, s jasnim

1 *U to vrijeme Ubulle je bio centar Perzijske pokrajine Dast Meisan. Danas je Ubulle dio moderne Basre, poznat kao tržnica Ašar.*

2 *Dr. Suvejdan je opise lokacija sela i gradova preuzeo od historičara koji su živjeli prije više vijekova. Tokovi rijeka Tigris i Eufrat su, gradnjom brana, nasipa, plovnih kanala i kanala za navodnjavanje, od tada bitno izmijenjeni. Neka mjesta više nisu na obalama ovih rijeka, dok su druga, skretanjem tokova, sada na obalama.*

3 *Dr. Suvejdan, držeći se arapskih izvora, navodi da se Halid susreo sa Perzijancima kod mjesta Ubulle u blizini Basre u muharremu 12. godine po Hidžri, što odgovara martu 633. godine. Zapadnjački historičari tvrde da je tada na vlasti bio posljednji perzijski car iz dinastije Sasanida, Yezdgard III (vladao 632-651), tako da je tada Yezdgard III bio mrtav. Arapski historičari navode drugačije. Pošto su Arapi susjedi Perzijancima, te pošto su oni, a ne neko drugi tada ratovali sa Perzijancima, pouzdat ćemo se u navode arapskih historičara.*

zadatkom da sačekaju kod mjesta Hufejr koje je udaljeno četiri milje od Basre. Taj predio se nalazio nedaleko od Ubulle i njime je vladao veliki kisrin namjesnik po imenu Hormuz[1]. Arapi su ga mrzili zbog njegovog okrutnog odnosa prema njima i to je bio razlog zbog kojeg su arapska plemena prešla na Halidovu stranu.

Kad je Hormuz saznao za pokrete Halidove vojske, krenu sa svojom vojskom i prvi zauze položaje na Hufejru. Halid odluči da promijeni pravac kretanja i s vojskom se uputi prema mjestu zvanom Kazime, koje je bilo bogato vodom. Hormuz krenu za Halidovom vojskom, ali muslimani prvi stigoše do tog mjesta i bunare s vodom staviše pod svoju kontrolu. Halid naredi svojoj vojsci da se bore oko vode, jer Allah daje vodu onoj vojsci koja je strpljivija.

Hormuz zatraži da mu Halid izađe na dvoboj. Halid bez imalo razmišljanja prihvati poziv na dvoboj i pješice prođe pored dvije vojske kako bi na dvoboju dočekao Hormuza koji je također išao pješice prema njemu. Dva komandanta sukobiše se u dvoboju u kome se činilo da je Halid pobjednik. Kad su Perzijanci vidjeli da je život njihovog komandanta u opasnosti, usprkos pravilima o nemiješanju u dvoboj dvojice do smrti, nisu izdržali da ne napadnu Halida. Kad je Ka'ka b. Amir primijetio pokret perzijske vojske, naredi muslimanskoj vojsci da krene u napad. Muslimani su uspjeli spasiti Halida i poraziti perzijsku vojsku. Halidova vojska je zarobila veliku količinu lanaca kojima su bili vezani perzijski vojnici kako ne bi mogli pobjeći s bojnog polja. Oni se nisu borili iz ubjeđenja, nego su na to bili prisiljeni. Zbog ogromne količine tih lanaca ova bitka nije poznata ni kao Bitka kod Ebulle, niti kao Bitka kod Kazime, nego je poznata kao M'areketus-selasili - Bitka lanaca.

Bila je to prva bitka između muslimanske i perzijske vojske i prva pobjeda muslimana nad Perzijancima. Halid b. Velid posla radosne vijesti i ratni plijen halifi muslimana, Ebu Bekru, r.a. Poznato je šerijatsko pravilo po kojem borcu pripadaju četiri petine ratnog plijena, a jedna petina ide u državnu blagajnu. Konjaniku su pripadala tri dijela, a pješadiji jedan dio. To je bio motiv više da muslimani toga vremena koriste najsavremenije oružje - konjicu. Islam u svim sferama ljudskog života teži progresu, a vojna oblast je jedna od tih sfera.

---

1 Iskusni vojskovođa, namjesnik perzijske pokrajine Dast Meisan (http://www.swordofallah.com).

Halid naredi Musennau da prati kretanje poražene perzijske vojske, ali da, poštujući Ebu Bekrove upute, ratare ostavi na miru.

Vijesti o porazu perzijske vojske stigoše do perzijskog cara. Širavejh je već bio mrtav, a perzijski vladari su se brzo smjenjivali na tronu. U tom momentu car Perzije bio je Ezdešir, koji je vladao iz svoje prijestolnice Medaina, koja se nalazila na obali Tigrisa, južno od Bagdada. Grad Medain prostirao se na obje obale rijeke Tigris. U istočnom dijelu Medaina nalazio se poznati kisrin dvorac iz koga je on vladao Irakom i cijelom Perzijom.

Radi boljeg razumijevanja događaja možemo reći slijedeće: Rijeka Tigris je na istoku, istočno od nje je Perzija, zapadno je Eufrat, prostor između Tigrisa i Eufrata se naziva „Između dvije rijeke", a zapadno od Eufrata su živjeli Arapi lojalni Perzijskom carstvu. Sav taj prostor bio je pod vlašću Perzije, a sam perzijski car boravio je u Medainu, na istočnoj, odnosno desnoj obali Tigrisa.

Kada su stigle vijesti o porazu perzijske vojske, perzijski car se nije mogao načuditi kako je šačica Arapa porazila kraljevsku vojsku Perzije. Nije mogao zamisliti da bi ga Arapi mogli poraziti. Mogao je prihvatiti da bude poražen od Bizantijaca, ali ne i od Arapa. Perzijski car ovoga puta odluči poslati vojsku pod komandom svog poznatog vojskovođe Firjana[1], koji okupi ostatke poražene perzijske vojske i uputi se prema mjestu Mezar[2], nedaleko od Basre. Halid krenu sa svojom vojskom u susret Firjanovoj vojsci, koji željan dokazivanja zatraži dvoboj prije početka bitke. Ovoga puta muslimanske vojskovođe zatražiše da oni izađu na dvoboj perzijskim vladarima. Tako M'akil b. E'ašij en-Nebbaš ubi perzijskog vojskovođu Firjana. U prvoj bici protiv muslimana ovaj veliki perzijski kralj biva ubijen! Halid navali svom silinom na perzijsku vojsku bez vojskovođe, oni počeše bježati, a muslimanska vojska ih potjera sve do rijeke Es-Sinj[3]. Pred naletom muslimanske vojske mnogi perzijski vojnici se utopiše. Nakon toga Halid uze džiziju od ratara koji su živjeli u tim krajevima, koji nakon toga postaše štićenici islamske države (ehluz-zimme). Halid posla ratni plijen i radosne vijesti Ebu Bekru, r.a.

1 *Perzijski vojskovođa Karin b. Kurjana, Arapi ga nazivaju Firjan.*

2 *Ovo naselje je bilo smješteno na desnoj obali rijeke Tigris. Danas ne postoji. Cijeli lokalitet je prekriven muljem zbog promjene toka Tigrisa (http://www.swordofallah.com).*

Bitka kod Veledže

Nizale su se radosne vijesti koje su stizale do halife, baš kao i one koje su stizale perzijskom caru koji je bio povrijeđen i ogorčen. Njegova vojska, kojoj nema kraja, niže poraze od do tada nepoznate arapske vojske!!! Ovoga puta perzijski car odluči opremiti dvije vojske. Jednom je komandovao Ender Zegar, a drugom Behmen Džazevejh[1]. Obojica vojskovođa bili su poznati perzijski junaci. Te dvije vojske, prije Halida i njegove vojske, stigoše do mjesta zvanog Veledže[2]. Halid se iznenadio kada je primijetio da ga čekaju dvije vojske, ali to ga nije spriječilo da još jednom pokaže svoju vojnu genijalnost i nanese još jedan težak poraz Perzijskom carstvu. U ovoj bici ubijen je perzijski vojskovođa Ender Zegar. Halid je zarobio a potom i pogubio jedan dio Arapa iz plemena Benu Bekr b. Vail koji su se borili na strani Perzijanaca.

Drugi perzijski vojskovođa Behmen Džazevejh se spasio, bježeći sa ostatkom svoje vojske pred neustrašivom muslimanskom vojskom.[3]

Arape iz plemena Benu Bekr b. Vail, koji su bili kršćani, obuzeo je bijes zbog toga što je Halid pogubio članove njihovog plemena. Opremiše vojsku i sačekaše muslimane u mjestu zvanom Ulejjes[4]. Od perzijskog cara zatražiše da im pošalje pojačanje u ljudstvu. Perzijski car posla pismo poraženom vojskovođi Behmenu Džazevejhu u kome mu naredi da sa ostatkom svoje vojske pomogne arapskim kršćanima plemena Benu Bekr u ratu protiv muslimana. Veliki perzijski vojskovođa Behmen Džazevejh odbi da se sa svojom vojskom bori pod komandom Arapa, bez obzira što se radilo o Arapima lojalnim perzijskoj kruni. Međutim, on u isto vrijeme nije mogao odbiti nare-

1 *Obojica proslavljeni perzijski generali.*

2 *Oko 100 km nizvodno Eufratom od Nedžefa.*

3 *Vojni analitičari bilježe da je ovdje upotrijebljen frontalni napad u kombinaciji sa bočnim obuhvatima. Ovu taktiku je prvi put primijenio Hanibal 216. godine p.n.e. kod sela Cannae, u današnjoj Italiji, kad je do nogu potukao Rimske legije. Istoričari kažu da dojučerašnji arapski beduin Halid nikako nije mogao ni čuti za Hanibala, a kamoli učiti od njega. Međutim, Halidov briljantni um je sam dokučio šta treba činiti. („Allahova sablja", autor A. I. Akram, general Pakistanske vojske, Oktobar, 1969., Rawalpindi, Pakistan).*

4 *Oko 80 km nizvodno Eufratom od Nedžefa.*

dbu perzijskog cara. Posla jednog od svojih zapovjednika po imenu Džaban da pomogne kršćanima iz plemena Benu Bekr.

Džazevejh se uputi prema perzijskom caru, pod izgovorom da se želi s njim posavjetovati. Dođe do perzijskog cara koga nađe teško bolesnog.

Džaban dođe do Benu Bekra u mjestu Ulejjes. I ovoga puta Halid b. Velid pokaza primjerom kako se komanduje muslimanskom vojskom. Da bi ohrabrio svoje vojnike i bio im istinski uzor, Halid zatraži dvoboj. Na dvoboj mu izađe Malik b. Kajs, komandant plemena Benu Bekr, a Halid još jednom pobijedi u dvoboju. Muslimanska vojska snažno napade borce Benu Bekra i njihove saveznike Perzijance. Borba je dugo trajala, muslimani su bili čvrsti, ali su se i Benu Bekr i Perzijanci čvrsto držali, očekujući pomoć od Behmena koji je otišao perzijskom caru. Međutim, Behmen je čekao ishod kisrine bolesti, a borci Benu Bekra i perzijski vojnici nisu mogli izdržati više od onoga koliko su izdržali. Poraženo je pleme Benu Bekr, perzijski vojnici su bježeći tražili spas, a Halid još jednom posla halifi ratni plijen i radosne vijesti o novim osvajanjima. Bilo je to u mjesecu seferu, dvanaeste godine po hidžri. Sve ove bitke: Kazima, Es-Sinj, Veledže i Ulejjes dogodile su se za manje od dva mjeseca. Četiri velike bitke i četiri uzastopna poraza Perzijanaca dogodila su se za manje od dva mjeseca.

Osvajanje Hire - arapske prijestolnice u Iraku

Halid b. Velid se nadao da će Arapi lojalni Perziji emotivno reagovati i prikloniti se svom narodu. Kad se uvjerio da su oni odlučili ostati vjerni Perziji, odlučio je pokoriti ih i zauzeti prijestolnicu arapskih vladara u tim krajevima zvanu Hira[1]. Razdaljina između Ulejjesa i Hire bila je velika, te Halid odluči tu razdaljinu preći ploveći rijekom Eufrat. Do vladara Hire Amra b. Abdilmesiha b. Bukejlea stiže vijest o dolasku brodova krcatih muslimanskim vojnicima. On sa svojom vojskom izađe izvan grada Hira, šaljući svoga sina da aktiviranjem brana spriječi dotok vode do Halidovih lađa. Stanovnici tih krajeva imali su čudne metode razvodnjavanja Eufrata i skretanja njegove vode u manja vještačka jezera. Ibn Bukejleov sin je uspio sniziti nivo Eufrata i iznenaditi Halida i njegovu vojsku. Lađe su se zaustavile i

1 Grad u današnjem Iraku, oko 20 km jugoistočno od grada Nedžefa.

nasukale na dno Eufrata. Halid siđe na svom konju, pređe Eufrat, stiže i ubi Ibn Bukejleovog sina. Zatim se velikom brzinom uputi prema Hiri. Ibn Bukejle je bio zatečen Halidovim dolaskom jer je očekivao dolazak svoga sina. Ibn Bukejle sa svojom vojskom pobježe s bojnog polja, a Halid poče opsadu Hire, u kojoj su se nalazile brojne kule i dvorci. U svakom dvorcu vladao je jedan od arapskih kraljeva lojalnih perzijskoj kruni.

Halid pozva arapske kraljeve u islam, dajući im da razmisle dan i noć. Narednog dana njihov odgovor bio je negativan. Halid prvo napade samostan u kome su bili smješteni sveštenici koji se pobojaše za svoju sigurnost i narediše kraljevima da zatraže primirje. Vladari dvoraca pozvaše muslimansku vojsku i obavijestiše ih da prihvataju primirje. Vladari dođoše Halidu, a predvodio ih je i u njihovo ime govorio Amr b. Abdilmesih b. Bukajle. Halid ga upita:

- Da li si ti za mir ili si za rat?

- Za mir, naravno.

- Kakvi su ono dvorci?

- Sagradili smo ih da iz njih lakše vladamo našim budalama. Pustimo ih da tamo sjede, i svima lijepo.

Halid shvati da ima posla s mudrim pregovaračem. Tokom pregovora oni odbiše prihvatiti islam i boriti se za njega, ali prihvatiše platiti džizju. Džizja je bila neka vrsta poreza. Muslimani su plaćali zekat i nisu mogli to isto tražiti i od nemuslimana, jer bi to bilo nametanje vjere, a islam nije takav. Nemuslimani su plaćali džizju, koja je nekada bila i manja od zekata. Džizju su plaćali poraženi, a vlast u tim krajevima pripala bi pobjedniku - muslimanima. Plaćanje džizje omogućavalo je poraženima da ostanu na svojim imanjima, sa svojim porodicama i u svojoj vjeri. Zauzvrat su im muslimani garantovali sigurnost i zaštitu. Zbog toga se dešavalo da bi muslimani vratili džizju kada više nisu mogli braniti one koji su je plaćali.

Pogledajmo po kakvom novom, pravednom i progresivnom sistemu se postupalo. Mijenjala bi se samo vlast, sve ostalo je ostajalo netaknuto, onako kako je zatečeno; imovina, običaji, tradicija, navike i vjerski obredi. Muslimani su bili dužni ratovati i brinuti o sigurnosti svoje vlasti. Džizja se plaćala po dogovoru. U Hiri je za vrijeme tih pregovora procijenjena džizja na sto sedamdeset hiljada zlatnika. U poređenju sa nametima koje su plaćali Perziji, stanovnicima Hire se

ovo učinilo veoma prihvatljivim. U znak zahvalnosti počeše davati poklone Halidu, koji ih zajedno s ratnim plijenom i radosnim vijestima o novim osvajanjima posla halifi Ebu Bekru, r.a. On se jako obradova osvajanju najvećeg grada sjeverno od Eufrata. Muslimani su tako zauzeli arapsku prijestolnicu što je samo po sebi bila velika pobjeda za njih. Potom Ebu Bekr naredi da se svi pokloni dati njemu, Halidu ili bilo kome od muslimanskih vojnika ubroje u džizju, jer ne treba davati nikome nikakav poklon osim onog što je predviđeno džizjom. Ništa od toga nije stečeno pojedinačnom snagom nego zajedničkom snagom svih muslimana, te niko nema pravo za sebe prisvojiti dobro svih muslimana. Koliko li muslimanima danas nedostaju ovakve mjere za suzbijanje korupcije! Takva je naša vjera i takav je bio naš prvi halifa, koji nijednom vladaru nije dozvolio da od svoga podanika uzme bilo kakav poklon kojim se htjelo približiti i umiliti tim vladarima.

Tako je osvojena Hira. Kad su okolna mjesta saznala za odnos muslimanske vojske prema poraženima, sva zatražiše mirovni sporazum s muslimanima. Taj novi sistem, poznat kao džizja, izgledao im je tako pravedan i prihvatljiv, pogotovo što je njegova alternativa bila vojni poraz koji je za posljedicu imao gubljenje života, imovine, vlastite slobode i slobode njihove porodice. Na taj način, prihvatanjem džizije, muslimani su zauzeli cijelo to područje. Ukupna džizija u tim krajevima iznosila je milion zlatnih dinara!

Potom je Halid poslao pisma perzijskim vladarima. U jednom od tih pisama napisao je:

„Hvala Allahu koji je srušio vaš sistem, oslabio vaše spletke, razjedinio vašu riječ, jer da mi to nismo učinili, to bi po vas bilo samo zlo. Uđite u naš sistem, pustit ćemo vas i vašu zemlju, i preko vas otići drugima. Ako to odbijete učiniti, porazit ćemo vas i pokoriti rukama naroda koji voli smrt jednako kao što vi volite život."

Sveštenstvu tih krajeva, koje je također uticalo na donošenje političkih odluka, Halid posla pismo slijedećeg sadržaja:

„U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog! Hvala Allahu Koji zaustavi vašu oštrinu, zavadi vašu riječ, baci na tlo vašu svetost i otupi vašu oštricu. Prihvatite islam, bit ćete spašeni! Ako to ne želite - platite džizju, a ako ni to nećete, onda znajte da vam dolazim s narodom koji voli smrt kao što vi volite piti alkohol."

Bila su to nezaustavljiva Halidova osvajanja Iraka, čiji je veliki dio osvojio za kratko vrijeme.

Osvajanje Enbara i bitka Zatul ujun

Halid sa svojom vojskom krenu na sjever, prema Enbaru, gradu na obali Eufrata, sjeverno od Kufe[1]. U njemu je bila stacionirana perzijska vojska kojom je komandovao Šejrezaz[2]. Grad Enbar bio je opasan velikim i dubokim kanalima. Halid naredi da se grad napadne strijelama. Od mnoštva odapetih strijela hiljadu branitelja Enbara je ostalo bez jednog ili oba oka. Napad je bio tako žestok da se začuo vapaj: „Stanovnici Enbara ostat će bez očiju!“ Zbog tog događaja ova bitka postade poznata kao Zatul-ujun (Bitka očiju). Kad je bitka počela Šejrezaz se nije mogao ne diviti požrtvovanosti i hrabrosti muslimanskih boraca koji su tražili šehadet na Allahovom putu. Shvati kako niko ne može zaustaviti takvu vojsku, te zatraži sporazumni prekid borbi. Ponudi predaju Halidu, ali pod uvjetima koje Halid odbi. Nastavi se borba sve dok muslimani ne dođoše do rovova iz kojih su Perzijanci branili prilaz gradu. Tokom povlačenja pred muslimanskim snagama, perzijski vojnici su prešli preko tih rovova, a zatim zatvorili prelaz i tako onemogućili dalje napredovanje muslimanskih trupa. Halid se posluži još jednom briljantnom strateškom dosjetkom. Zakla stotine deva, baci ih u rovove i preko njihovih tijela pријеđe sa svojom vojskom na drugu stranu. Kad je to vidio Šejrezaz, zatraži predaju pod uvjetima koje Halid odredi. Halid prihvati predaju i tako zauze Enbar.[3]

Za to vrijeme perzijska prijestolnica Medain[4] je ključala. U toku su bila velika muslimanska osvajanja, a perzijska vlast se raspadala. Umre perzijski car po imenu Ezdešir, a njegovi nasljednici se posvađaše. Svaki od njih je želio krunu samo za sebe. Nisu mogli da se dogovore oko vlasti dok su gubili jedan po jedan dio carstva. Žene s perzijskog dvora su bile uticajne i one se dogovoriše da vlast pripa-

1 Grad u današnjem Iraku, oko 10 km sjeverno od Nedžefa.

2 Guverner pokrajine Sabat Širzad.

3 Juli 633. godine (rebiul-ahir 13.)

4 Grad Ktesifon. Arapi ga nazivaju Medain. Nalazio se oko 30 km jugoistočno od Bagdada.

dne jednom perzijskom namjesniku koji nije bio potomak perzijskog cara. On će biti privremeni car Perzije, sve dok se nasljednici perzijskog cara ne dogovore i između sebe izaberu kisru Perzije. Izbor je pao na Ferkuzada, koji posta privremeni perzijski car dok se dvor perzijskog cara ne usaglasi oko vlasti. Muslimani su bili u zamahu osvajanja onda kada su se Perzijanci međusobno iscrpljivali podjelama. Rascjepkanost i podjele su uvijek bile glavni razlog slabosti i poraza svakog naroda.

Bitka kod Ajnu Temra

Nakon što je pokorio Enbar, Halid za svog namjesnika imenova Zeburkana b. Bedra, a zatim krenu na zapad prema mjestu zvanom Ajnu Temr. Ova pokrajina se nalazila u unutrašnjosti Iraka, daleko od rijeke. Sva dotadašnja osvajanja bila su vezana za rijeku, no ovoga puta Halid krenu dalje na zapad. Tu ga dočeka velika perzijska vojska, potpomognuta svojim savezničkim arapskim plemenima. Tom vojskom komandovao je Mehran b. Behram[1]. U prve bojne redove Mehran postavi borce iz arapskih plemena lojalnih Perziji, računajući na to da oni bolje poznaju arapsku taktiku ratovanja. Dok je komandant arapskih plemena Akka b. Ebi Akka[2] postrojavao vojsku, Halid naredi brzi napad i sa jednim brojem svojih boraca dođe do komandanta, istrgnu mu oružje i zarobljenog ga odvede do muslimanske vojske. Arapi su se skamenili! Njihov komandant je za nekoliko trenutaka postao muslimanski zarobljenik! Prije borbe i bilo čega! To je Halid i protiv takvog Halida se valja boriti! Kad su Arapi vidjeli da im je komandant zarobljen, pobjegli su s bojnog polja prije početka bitke. Kad je Mehran vidio da su im saveznici pobjegli, odluči da i on pobjegne sa svojom vojskom, ostavljajući kule Ajnu Temra iza sebe. Neki od njegovih boraca utvrdiše se u tim kulama i zatražiše sporazum s Halidom, ali on to odbi jer se sporazum prihvatao samo prije borbe. Halid silom zauze ovaj utvrđeni grad zarobivši samo jednog komandanta! Pogledajmo u slavu i ugled Halida u srcima Arapa i Perzijanaca.

1 *Perzijski vojskovođa Mehran b. Behram Džabin.*
2 *Poznati arapski vojskovođa lojalan perzijskoj kruni.*

Bitka kod Devmeti Džendela

Nakon što je osvojio Ajnu Tmr Halid primi pismo od Ijada b. Gunma, r.a. Sva Halidova osvajanja s juga Iraka pa sve dok nije stigao na sjever Iraka događala su se za vrijeme dok je Ijad vodio svoju prvu bitku kod Devmeti Džendela[1]. U tom pismu on zatraži pomoć od Halida, koji ostavi Ka'kaa b. Amra kao svog zapovjednika u Ajni Temru, a potom krenu da pomogne vojsci Ijada b. Gunma. Ijadova vojska opsjedala je taj grad sa sjevera, a Halidova vojska sa istoka. Odbrambene trupe Devmeti Džendela se razdvojiše na dvije vojske, jedna se borila protiv Ajada, a druga protiv Halida. Dvije muslimanske vojske su ovoga puta uspjele poraziti arapsku vojsku Devmeti Džendela i Halid prvi sa svojom vojskom uđe u ovaj grad. Mjesecima je Ajad bezuspješno opsjedao ovaj grad, koji je Halid uspio osvojiti u veoma kratkom vremenskom periodu. U tome nema nikakvog umanjivanja vojne sposobnosti Ajada i njegove vojske, ali, tokom historije islama, muslimani nisu imali takvog junaka i vojnog stratega kakav je bio Halid b. Velid, r.a. Osvojen je Devletul Džendel, ubijeni su njegovi vladari i poslata je petina ratnog plijena Ebu Bekru es-Siddiku, r.a.

Halid se odmah po okončanju bitke vrati u Hiru i posla muslimansku vojsku pod komandom Ka'kaa da se sukobi s perzijskom vojskom. Ka'ka je prvo napao i zauzeo mjesto Hasid, potom je isto učinio i u Hanafisu. Halid im nakon toga naređuje da mu se pridruže i još jednom zajednički pokore arapska plemena lojalna Perzijancima. Potom Halid posla vojsku pod komandom Rabie b. Budžejra et-Taglubija da sa svojom vojskom pokori ranije osvojeno mjesto Fenij. Muslimani bi zauzimali grad po grad, u osvojenim gradovima bi ostavljali mali broj vojnika da njima vladaju, ali su se često dizale pobune i malobrojne muslimanske trupe bi se morale povući. Tako je bilo i ovoga puta. Halid je još jednom pokorio pobunjene gradove, ali ovoga puta prema pobunjenicima nije imao milosti, niko se živ nije spasio. Tako su muslimani ponovo zavladali tim područjem Enbara i Fenija. Ta mjesta je Halid dva puta osvajao. Vođama pobune u okolnim mjestima na taj način je odaslata poruku da sve i ako uspiju pobunom svrgnuti muslimansku vlast u svojim gradovima, doći će im Halid, ali ovoga puta neće imati obzira prema njima.

1 *Grad na sjeverozapadu Iraka.*

Prva bitka s Bizantijcima

Halid sada kreće prema Firadu. Kršćanska arapska plemena su pokorena, baš kao i njihovi saveznici Perzijanci. Bizantijci su već bili izloženi opasnosti od muslimanske vojske koja im je dolazila iz Medine. Oni su znali da im prava opasnost više ne prijeti od Perzije nego od muslimana. Prvi put u historiji čovječanstva sklopljen je savez smrtih neprijatelja koje je udružio zajednički strah od muslimanske vojske. Rame uz rame protiv muslimana borili su se Perzijanci, Bizantijci i Arapi. Prešli su Eufrat i stacionirali se u mjestu zvanom Firad. Na tromeđi Arabljanskog poluostrva, Šama i Iraka u mjesecu ramazanu dvanaeste godine po Hižri. Halid i njegovi vojnici prekidoše post i započe borba između Allahove i šejtanove partije:

أُوْلَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ۝

„Oni su na šejtanovoj strani, a oni na šejtanovoj strani će, sigurno, nastradati.“[1]

Halid sa svojom malobrojnom vojskom, Allahovom dozvolom, pobijedi mnogobrojnu vojsku saveznika. Ova pobjeda posljedica je žestoke borbe i mudrosti tog velikana među vojnim strategima, ličnosti koja se više nije pojavila u historiji ratovanja, Allahove isukane sablje - Halida b. Velida, r.a.

Halidov bijeg na hadž

Nakon što je ovladao Firadom, Halid naređuje povratak u daleku Hiru. Bilo je to u mjesecu ševalu i u to vrijeme su vršene pripreme za hadž. Halid naredi vojsci pokret, a on se pretvarao da će ostati na začelju vojne kolone. Čak je vojnicima na začelju naredio da krenu naprijed i tako ostao iza vojske. Zatim je uradio nešto veoma čudno. Napustio je Irak, otišao i tajno obavio hadž i opet se prije muslimanske vojske vratio u Hiru. Pojedini historičari sumnjaju u ovu predaju, ali ona je poznata i zabilježena u historijama Taberija, Ibn Esira, Ibn Kesira i Ibn Halduna. Halid je to učinio bez znanja i dozvole Ebu Bekra es-Siddika. Prilika mu se učinila neodoljivom, hadž se primakao

1 *El-Mudžadele, 19.*

i nošen neodoljivom željom da s muslimanima bude na hadžu, u vrijeme kad novih bitaka ionako nije bilo, a on bez njih jednostavno nije mogao, iskoristio je priliku i, kad već nema džihada, obavio hadž.

Do Ebu Bekra, r.a., stigoše vijesti o Halidovoj samovolji. Muslimanska vojska u Šamu je u to vrijeme prolazila kroz velike poteškoće i trebala je pomoć. Ebu Bekr je bio svjestan da je Halid nakon što je svoju zadaću u Iraku uspješno okončao, počeo sve olahko doživljavati i odlaziti na hadž jer nije bilo realne vojne sile koja mu se mogla ozbiljno suprotstaviti ili ga poraziti. Ebu Bekr odluči poslati Halida u Šam. Jedan dio historičara tvrdi da je taj premještaj bio po kazni, dok drugi smatraju da je premještaj posljedica želje da se pravilnije iskoristi taj neosporni Halidov talenat za osvajanjem.

Halida na mjestu glavnog komandanta muslimanske vojske naslijedi Musenna b. Harise eš-Šejbani, r.a., još jedan ashab Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i junak muslimanske vojske. Musenna izabra Hiru za svoju prijestolnicu, vodeći računa o svakom neprijateljskom pokretu, jer je muslimana bilo malo, a vladali su ogromnim prostranstvima. Kontrola nad tim prostorima nije bila nimalo lahak zadatak.

Za to vrijeme perzijski dvor postigao je međusobni konsenzus. Za kisru su izabrali sina ranijeg perzijskog cara Ezdešira. Novi perzijski perzijski car zvao se Širin, koji odmah po preuzimanju vlasti opremi novu vojsku pod komandom Hormuza i uputi je prema Musenni. Sada je osvajanjem Iraka prvi put komandovao neko drugi mimo Halida. Bio je to Musenna b. Harise, r.a.

Poraz Perzijanaca u Babilonu

Kad je Musena saznao za pokrete Hormuzove vojske, odluči da sa svojom vojskom izađe iz Hire i dočeka perzijsku vojsku. Dvije vojske su se susrele u drevnom iračkom gradu Babilonu[1], istočno od Eufrata. Musena je uspio još jednom nanijeti težak poraz perzijskoj vojsci. Nakon ovog poraza umre perzijski car, vratiše se stare razmirice u vrh perzijskog dvora, što muslimanskoj vojsci omogući novi predah.

1 Nekada veleljepni grad iz kojeg je Nabukodonosor vladao skoro cijelim tada poznatim svijetom. Danas je to ruševina oko 80 km južno od Bagdada.

OSVAJANJE ŠAMA

Početak osvajanja Šama

Bizantijsko carstvo bilo je drugo veliko carstvo koje je sa sjevera graničilo sa islamskom državom. Prvi kontakt muslimana s tim carstvom bilo je Poslanikovo, s.a.v.s., pismo koje je on poslao bizantijskom caru Herakliju, u kome ga je pozvao u islam. U tom pismu je pisalo:

„U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog! Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, Herakliju, caru Bizantije. Neka je mir na onoga ko slijedi uputu. Prihvati islam, bit ćeš spašen i Allah će ti dati dvostruku nagradu. Ako to odbiješ učiniti, sav grijeh Bizantijaca past će na tebe."

Poslanik, s.a.v.s., je poslao pisma arapskim plemenima koja su bila u vojnom savezu s Bizantijom. Na jugu Šama živjeli su Arapi iz plemena Gassan, bili su kršćani i lojalni bizantijskoj kruni. Njihovom kralju Eshumu el-Harisu b. Ebi Šemiru el-Gassaniju posla pismo u kome njega i njegov narod pozva u islam. U tom pismu je pisalo:

„U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog! Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, Harisu b. Ebi Šemiru. Neka je mir na onoga ko slijedi uputu i onoga koji povjerova u Allaha. Pozivam te da vjeruješ u Jednog Allaha i da mu nikoga ravnim ne smatraš. Jedino tako ćeš spasiti svoje kraljevstvo."

Bila je to jasna prijetnja upućena ovom kralju da odabere islam ili gubitak kraljevstva. Ponesen grijehom i osjećajem veličine, ovaj kralj odluči napasti Medinu, ali mu dođoše instrukcije od bizantijskog cara koji se pobojao da je to što se događa u Medini uistinu poslanstvo. Bizantijski car se toga bojao i naredi Arapima iz plemena Gassan da ne napadaju muslimane.

Osme godine po Hidžri, Poslanik, s.a.v.s., je prema Šamu poslao vojsku pod komandom Zejd b. Harisa. Dogodila se Bitka na Mu'ti[1]. Bizantijci i njihovi saveznici Arapi opremili su veliku vojsku koja je brojala stotinu hiljada, neki kažu dvije stotine hiljada vojnika. Toj ogromnoj vojsci suprotstavilo se četiri hiljade muslimanskih vojnika. U toj bici poginu Zejd, a na njegovo mjesto dođe Dža'fer b. Ebi Talib koji također poginu. Komandu je tada preuzeo još jedan velikan

1 *Mu'ta je na teritoriji današnjeg Jordana. Ova bitka se odigrala 629. godine.*

među ashabima, Abdullah b. Revvaha, pjesnik islama i veliki junak, ali i on poginu, te muslimanska vojska osta bez komandanta. Nakon toga Allahova isukana sablja - Halid b. Velid preuze komandovanje vojskom i neporaženo se povuče pred, u toj bici, daleko nadmoćnijom vojskom.

Devete godine po hidžri Poslanik, s.a.v.s., još jednom opremi vojsku protiv Bizantijaca kojom je ovaj puta lično komandovao. Taj pohod je poznat kao Pohod na Tebuk[1]. Dođoše mu vladar Ejle, Johanna b. Ru'be, vladar pokrajine Džerba' i Edruh, i zatražiše primirje s muslimanima i da plate džiziju. Poslanik, s.a.v.s., se vrati nakon što je uspostavio kontrolu nad tom pokrajinom.

Vijesti o tome stigoše do Heraklija koji naredi da se Johanna ubije i razapne u svom gradu.

To su bili počeci sukoba muslimana s Bizantijcima.

Neposredno pred svoju smrt, Poslanik, s.a.v.s., spremio je manju vojnu jedinicu pod komandom Usame b. Zejda b. Harisa, r.a. Naredi mu da krene s vojskom prema plemenu Kuda'a i kazni ih za ubistvo njegovog oca. Borci plemena Benu Kuda'a su pobili muslimane na Mu'ti. Usame opremi vojsku, ali ne izađe iz Medine zbog Poslanikove, s.a.v.s., bolesti. Kad je Ebu Bekr, r.a., postao halifa naredi ovoj vojsci da krene tamo gdje ju je Poslanik, s.a.v.s., htio poslati. Usamina vojska ode i nanese težak poraz plemenu Benu Kuda'a, te se nakon toga pobjednički vrati u Medinu.

Potom Ebu Bekr es-Siddik opremi manju vojsku pod komandom Halida b. Seida b. Asa, i naredi mu da se ulogori na jugu Šama, u pokrajini Tejma', koja se nalazila sjeverno od Medine na udaljenosti od tri stotine i pedeset kilometara. Stanovnici te pokrajine pristali su na plaćanje džizije muslimanskoj državi. Ebu Bekr, r.a., posla ovu vojsku da čuva Medinu od bilo kakvih pokreta bizantijske vojske prema njoj i da ih u slučaju napada zadrži dok muslimani ne spreme veću vojsku. Ebu Bekr mu naredi da ne napušta Tejma'u i da se ne bori, osim ako bude napadnut. Ebu Bekr nije želio rat s Bizantijom, htio je samo preventivno djelovati, jer su muslimani u to vrijeme bili zauzeti osvajanjem Iraka.

---

1 *Grad u današnjoj Saudijskoj Arabiji, oko 650 km sjeverozapadno od Medine.*

Do Heraklija stigoše vijesti o Halidovom dolasku u Tejma'u, pa on naredi svojim saveznicima Arapima da opreme vojsku i napadnu Halida b. Seida. Kad je Halid saznao za njihov plan, napade ih i porazi u njihovim kućama, a nakon toga obavijesti Ebu Bekra o najnovijim događajima. Objasni razloge svog odstupanja od halifinih naredbi, što halifa Ebu Bekr prihvati i naredi mu da nastavi izvršavati njegove naredbe. Heraklije posla manje vojne trupe pod komandom bizantijskog vojskovođe Mahana da ometaju kretanje Halidove vojske, ali ih Halid porazi.

Heraklije je bio veoma zabrinut zbog takvog razvoja događaja. Stizale su mu vijesti o nezaustavljivim vojnim pohodima muslimanske vojske u Iraku, a njegove trupe su počele nizati poraze. Bizantijski car odluči opremiti veliku vojsku i riješiti se stalne opasnosti koja mu je prijetila sa Arabljanskog poluostrva.

U tom momentu Ebu Bekr, r.a., više pažnje poče poklanjati Šamu. I on je osjećao opasnost koju sprema Heraklije, te odluči sakupiti najpoznatije islamske vojskovođe na cijelom Arabljanskom poluostrvu. Odazvaše mu se muslimani Jemena, Ikrima b. Ebi Džehl i muslimani Bahrejna. Ebu Bekr pozva Amra b. Asa, r.a., koji je sakupljao zekat u plemenima Benu Sad, Huzejl, Benu Kudai i drugim plemenima. „Vratio sam te na posao koji ti je povjerio Poslanik, s.a.v.s.", glasila je naredba upućena Amru b. Asu. „Želim te za ono što je važnije na ovom i onom svijetu od sakupljanja zekata, osim ako ti više voliš ostati na poslovima koje sada obavljaš". Amr b. As mu posla pismo slijedećeg sadržaja: „Ja sam jedna od strijela islama, a ti si, poslije Poslanika, s.a.v.s., strijelac, pa odaberi najoštriju, najjaču i najbržu i ispali je tamo gdje misliš da treba."

Nakon toga Ebu Bekr, r.a. opremi četiri vojske za osvajanje Šama. Prvu vojsku pod komandom Amra b. Asa poslao je prema Palestini. Drugu vojsku pod komandom Šurahbila b. Hasenea poslao je prema Jordanu. Treću vojsku pod komandom Jezida b. Ebi Sufjana poslao je prema Belka'i, gradu u Šamu. Četvrtu vojsku pod komandom jednog od najpoznatijih islamskih junaka Ebu Ubejde Amir b. Džerraha poslao je u Hims[1].

1 *Grad na rijeci Orantes, u današnjoj Siriji oko 150 km sjeverno od Damaska. Danas se zove Hims ili Homs, a Rimljani su ga nazivali Emesa.*

Ebu Bekrov vasijjet osvajačima Šama

I krenuše vojske. Ebu Bekr bi ih pješice pratio, savjetujući ih kako treba da se ponašaju u ratu. Jedan od njegovih savjeta je i onaj upućen Jezidu b. Ebi Sufjanu, r.a., pa o njemu razmislimo, kako bismo bolje razumjeli sistem po kome je vladao naš prvi halifa i emiri koje je on imenovao:

- Imenovao sam te da te iskušam i isprobam. Ako taj zadatak valjano obaviš, vratit ću te na tvoj položaj, i još više ću ti dati. Ali, ako pogriješiš, smijenit ću te! Moraš se bojati Allaha koji vidi ono što je u tebi kao što se vidi ono što je na tebi. Najodaniji ljudi Allahu su oni koji ga najviše sebi za zaštitnika uzimaju, a najbliži ljudi Allahu su oni koji rade najbolja djela. Postavljam te na mjesto Halida b. Seida, pa se čuvaj predislamske sramote, jer su ona i oni koji je čine, Allahu mrski. Kada se obraćaš svojim vojnicima, pažljiv budi! Lijepo se prema njima odnosi i obraduj ih lijepim vijestima. Kad savjetuješ ljude, budi kratak, jer puno priče poriče samu sebe. Budi dobar prema sebi, pa će i drugi ljudi biti dobri prema tebi. Obavljaj namaz u njegovom vremenu, upotpuni ruku, sedždu i u njemu budi skrušen. Kad ti dođu glasnici tvojih neprijatelja, ugosti ih i odmah primi, kako bi napustili tvoj tabor sa što manje informacija o tebi. Nemoj dopustiti da dugo vremena provedu s tobom i tako uoče mahane tvoje vojske. Primi ih u najjačem dijelu svoje vojske kako bi se oni lično uvjerili u snagu muslimana. Ne dopusti nikome od svojih vojnika da s njima razgovara, samo ti razgovaraj s njima i obavijesti ih o onome što misliš da treba da znaju. Nemoj dozvoliti da se ono što tajiš u sebi razlikuje od onoga što pokazuješ pred drugima. Kad se savjetuješ s ljudima, reci im samo činjenice, da bi ti oni mogli reći cijelu istinu, jer ako im ponudiš polovičnu istinu, i njihov savjeti će biti takvi i neće ti biti od velike koristi. Ako prilikom savjetovanja sakriješ određene činjenice od ljudi, pa te oni na osnovu toga krivo posavjetuju, ti si za to odgovoran. Sijeli noću s prijateljima, čut ćeš mnogo toga i otkrit ćeš mnoge tajne. Osiguraj logor s mnogo stražara i često provjeravaj njihovu opreznost i budnost. Koga nađeš da ne obavlja stražarsku dužnost kako treba, kazni ga, ali ne pregoni s kaznama. Nemoj da jedni uvijek stražare noću, a drugi samo danju. Neka stražara u smjenama i neka smjena početkom noći bude duža od one s kraja noći, jer je prva lakša

zbog blizine dana. Nemoj plašiti svoje komandante kaznom kojoj će biti izloženi ako pogriješe, jer tako neće moći komandovati i nemoj žuriti s kažnjavanjem. Ne budi nemaran prema svojim trupama, pokvarit ćeš ih tako, ali ih nemoj ni špijunirati. Budi oprezan i mudar! Nemoj vršiti istragu o ljudskim tajnama, zadovolji se onim što oni pokazuju. Nemoj se družiti s neodgovornim osobama, nego se druži sa iskrenim i povjerljivim. Budi srdačan i iskren prilikom susreta s ljudima, a nemoj biti kukavica, jer će i oni oko tebe postati takvi.

Vrijednim savjetima je Ebu Bekr ispraćao te vojske.

Pripreme za presudnu bitku

Amr b. As dođe u pokrajinu zvanu Arabe, na jugu Jordana. Šurahbil dođe u Jordan, Jezid u Belka'u, a Ebu Ubejde u Džabiju, na Golanskoj visoravni. Vijesti o kretanju četiri vojske prema njemu stigoše do Heraklija, koji je znao da se radi o poslanstvu i to ga je najviše plašilo. Okupi svoje namjesnike i predloži im da sklope mirovni sporazum s muslimanima.

- Boga mi - reče im Heraklije - da se s njima dogovorite i dadnete im pola Šama, te na taj način zadržite cijelu Bizantiju i pola Šama, bolje vam je nego da vam uzmu cijeli Šam i pola Bizantije! Tražite mir s njima!

Namjesnici i sveštenstvo odbiše njegov savjet i odabraše rat.

Heraklije krenu sa svojim vojskovođama i dođe do Himsa. Naredi da se sve vojne formacije Bizantije stave pod jednu komandu i povedu prema dolini na jugoistoku Šama zvanu Jermuk. Četiri muslimanske vojske kretale su se prema jedinstvenoj, dobro ukopanoj bizantijskoj vojsci. Bizantijski vojnici iskopaše veliki kanal, ostavljajući samo dobro kontrolirane prijelaze preko njega. Prelazili bi preko njega kada su to željeli, a zatim bi to isto zabranjivali muslimanima. Takvo stanje potraja tri mjeseca: safer, rebiul evvel i rebius- sani, trinaeste godine po Hidžri. Puna tri mjeseca su trajale neprestane borbe, ali bez pobjednika i poraženog.

Četverica muslimanskih emira zatražiše od Ebu Bekra pojačanje u ljudstvu. Perzijska vojska imala je u svom sastavu preko dvije stotine hiljada vojnika. Halid b. Velid sa svojom vojskom krenu iz Iraka da

pomogne muslimanima u Šamu. Ebu Bekr mu naredi da svoju vojsku podijeli na dva dijela. Jedan je trebalo da ostane u Iraku pod komandom Musenne b. Harisea i kontrolira osvojeni dio Iraka, a drugi dio da, što je moguće brže, krene prema Šamu. Halid je znao da će, bude li se kretao uobičajenim putevima, trebati mjesec dana da stigne do Jermuka. Raspitivao se da li postoji prečica kojom bi brže prešao ovu veliku razdaljinu. Jedan od izviđača ga obavijesti da postoji put preko pustinje koji se uz velike napore pojedinačno nekako i može preći, ali ga je nemoguće prevaliti sa čitavom vojskom. Halid se poče intenzivno raspitivati o tom putu, o razdaljini, uslovima i potrebama za prijelaz preko njega. Nerješiva enigma bio je nedostatak vode potrebne za deve. S teretom koji na sebi nose one nisu mogle bez vode izdržati tako dug put. Valjalo je pronaći rješenje za vodu potrebnu devama! Halid je dugo razmišljao i tragao za rješenjem. Ako ponese više vode, to zahtijeva veći broj deva, kojima opet treba više vode. Kako brzo stići u pomoć braći na Jermuku, pitao se Halid. Zatim se dosjeti uistinu rijetkog vojnog trika. Izdvoji deve koje su planirane za klanje i prehranjivanje vojske, nahrani ih suhim lišćem te one osjetiše strašnu žeđ. Potom im dopusti da popiju vode koliko god mogu, a onda naredi pokret. Zastajao bi u pustinji, zaklao dio deva potrebnih za prehranjivanje vojske, a potom bi vodom iz utroba zaklanih deva napajao preostale deve. Na taj način je dobijao hranu za vojsku i vodu za deve, bez dodatnog angažovanja drugih deva. Na taj način je Halid za svega pet dana uspio prijeći put za koji je u normalnim okolnostima trebao mjesec dana. Zamislite samo o kakvom strategu se radilo! Zaslužio je da ga prozovu Isukana Allahova sablja.

ZAVRŠNA RIJEČ O EBU BEKRU r.a.

Kakvim životom je halifa Ebu Bekr živio u Medini

Prije nego završimo kazivanje o periodu Ebu Bekrovog, r.a., hilafeta, želimo spomenuti način na koji je sam halifa provodio svoje vrijeme u Medini.

Bio je trgovac i svakodnevno je trgovao na pijaci. Kada je postao halifa, kao i obično, pošao je na pijacu. Na putu ga sretoše Omer i Ebu Ubejde, r.a., pa ga upitaše:

- Kuda si pošao, nasljedniče Allahovog Poslanika?

- Na pijacu.

- A zašto, kad si preuzeo upravu nad muslimanima?

- A kako da prehranim djecu?

- Hajde s nama da ti dogovorimo platu.

Halifa nije sam sebi određivao platu, nego su to činili ljudi oko njega. Odlučili su da mu svakog dana plata bude pola ovce. Po nekim predajama, njegova godišnja plata iznosila je stotinu pedeset zlatnika.

Nakon određenog vremena ponovo su ga vidjeli kako ide na pijacu.

- Dali smo ti platu, zašto ideš na pijacu?

- Ne treba meni ni vaša vlast ni vaša plata. Dali ste mi ono što ni meni ni mojoj djeci ne može biti. Bolje mi je da se ja bavim trgovinom nego time.

- Dat ćemo ti više.

- Meni treba tri stotine zlatnika.

- Ne može toliko, to je puno.

Pogledajmo koliko su vodili računa o javnim sredstvima. Potom dođe Alija, r.a., i reče Omeru da mu daju koliko traži. Omer se nerado složi. Ebu Bekr im reče:

- Vas dvojica ste muhadžiri, ne znam hoće li se ostali složiti. Hajde da i njih pitamo.

Ebu Bekr se pope na minber i reče:

- Moja plata je bila stotinu pedeset zlatnika, a moje potrebe su veće od toga. Omer i Alija su mi obećali tri stotine. Da li ste vi zadovoljni tim prijedlogom?

- Jesmo, zadovoljni smo - rekoše.

Beduin s kraja džamije povika:

- Boga mi, nismo zadovoljni. Gdje je pravo beduina? Treba i beduini da se pitaju, a nije samo Muhadžiri.

Ebu Bekr mu reče:

- Ako Muhadžiri nešto prihvate, to je i za vas obavezujuće.

Takvi su bili prvi muslimani i mi molimo Allaha da se na njih ugledamo.

Ajeti koji su objavljeni o Ebu Bekru

O njemu su objavljene Allahove riječi:

إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا ۝

„Ako ga vi ne pomognete - pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prislili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kada su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: "Ne brini se, Allah je s nama!"[1]

Nakon što je Ebu Bekr otkupio Bilalovu slobodu, neki su rekli da ga je otkupio zato što je Bilal bolji od njega, pa je objavljen ajet:

وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُ مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَىٰ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ۝ وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ۝

„Ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao, i on će, zbilja, zadovoljan biti![2]

Ebu Davud i Hakim bilježe od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"Došao mi je Džibril, uzeo me za ruku i pokazao mi džennetsku kapiju kroz koju će ući moj ummet. Ebu Bekr mu reče: 'Volio sam da sam bio s tobom, da ga vidim'. Poslanik, s.a.v.s., mu reče: 'Ti si, Ebu Bekre, prvi koji će iz mog ummeta ući u Džennet." (Poslije Poslanika, s.a.v.s.)

1 Et-Tevbe, 40.
2 El-Lejl, 19-21

Dovoljno nam je kad bismo o njegovim odlikama rekli samo to da se on koristio svakom prilikom da učini dobro djelo. Jednom prilikom je Poslanik, s.a.v.s., nakon namaza upitao:

- *Ko od vas danas posti?*

- Ja - reče Ebu Bekr.

- *Ko je od vas danas ispratio dženazu?*

- Ja - reče Ebu Bekr.

- *Ko je od vas danas nahranio siromaha?*

- Ja - reče Ebu Bekr.

- *Ko je od vas danas obišao bolesnika?*

- Ja - reče Ebu Bekr.

Poslanik, s.a.v.s., tada reče:

- *Čovjek kod koga se nađu ta svojstva, ućiće u Džennet.*

Ashabi su se takmičili u činjenju dobrih djela. Omer, r.a., je pričao da im je Poslanik, s.a.v.s., naredio da tog i tog dana podijele sadaku siromasima. To se, kaže Omer, dogodilo onda kada sam imao imetka kod sebe. Rekoh sebi: „Danas ću uraditi više dobra od Ebu Bekra." Podijelio je pola svog imetka i to odnio Poslaniku, s.a.v.s., koji mu reče:

- *Šta si ostavio svojoj porodici?*

- Ostavio sam im drugu polovicu - rekoh.

Dođe Ebu Bekr i ostavi svoju sadaku. Poslanik ga isto upita, a on odgovori:

- Ostavio sam im Allaha i Njegovog Poslanika.

Omer je tada rekao:

- Ni u čemu ti nisam ravan.

Vodio je računa da se hrani samo halal hranom. Aiša, r.a., spominje da je imao dječaka koji mu je pomagao u skupljanju poreza. Jednog dana je donio hranu i Ebu Bekr je jeo s njim. Dječak ga upita zna li kako je došao do te hrane.

- Ne znam - reče mu Ebu Bekr.

Dječak ga potom obavijesti da je u predislamskom periodu jednom Arapu, iz zabave, ne znajući ništa o tome, prorekao nešto što se kasnije obistinilo i veoma ga obradovalo. Nakon nekoliko godina taj Arap ga je za to nagradio tom hranom. Aiša, r.a., kaže da je Ebu Bekr

ustao, stavio prst u usta i povraćao sve dok nije sve iz sebe povratio. Pogledajmo njegovu opreznost. Pojeo je u neznanju ono što je bila nagrada gataru, a takva nagrada je haram.

Mrzio je džahilijjet i novotarije u vjeri. Jednom prilikom je vidio ženu koja ne priča. Rečeno mu je da se ona zavjetovala obaviti hadž ne progovorivši nijednu riječ. Ebu Bekr joj tada reče:

- Govori, jer šutjeti nije dozvoljeno, to je džahilijjetski običaj. Šutnja nije ibadet u našem šerijatu.

Vodio je računa o muslimanima koje je kao svoje namjesnike poslao u druge gradove. Druge godine svoga hilafeta obavio je s muslimanima na hadž, zatim i umru, a potom je obilazio muslimane u Meki i s njima razgovarao. Raspitivao se ima li iko da se žali na svoga namjesnika. Primijetio je da svi muslimani pohvalno govore o svojim emirima. Pogledajmo kakva je vladala pravda u to vrijeme. Ebu Bekr je tražio bar jednog muslimana nezadovoljnog namjesnikom neke od muslimanskih pokrajina, ali takvog, jednostavno, nije bilo. Ebu Bekr, r.a., nastojao je da i sam bude uzor drugim namjesnicima u dobru i bogobojaznosti.

Bio je prvi u mnogo čemu. Prvi je od punoljetnih muškaraca primio islam, prvi je sakupio Kur'an, prvi ga je nazvao Mushafom, bio je prvi koga su zvali halifa, prvi koji je naslijedio vlast od Poslanika, s.a.v.s., prvi halifa koji je umro a oba roditelja mu bila živa, prvi halifa kojem su njegovi podanici odredili platu, prvi koji je uredio državnu blagajnu (bejtul mal) i prvi koga su prozvali „Šejhul islam"

Stalno se prisjećao Ahireta. Abdullah b. Ukejl kaže:

„Održao nam je hutbu Ebu Bekr i rekao: 'Savjetujem vam da se bojite Allaha, da Mu onako kako dolikuje zahvaljujete, da ambicije vežete za samilost, da uporno i stalno tražite od Allaha ono što želite, jer je Allah pohvalio Zekerijjaa, a.s., i njegove ukućane riječima:

إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ

„Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni."[1]

1 *El-Enbija', 90.*

Drugom prilikom podsjećao je muslimane na onaj svijet riječima:

- Gdje su naši rođaci koji su pomrli? Otišli su na onaj svijet da se svojim djelima sretnu sa Allahom. U životu su dali ono što su dali, dobro ili loše. Zbog svojih loših djela bit će nesretni, ali će biti sretni zbog onih dobrih. Gdje su silnici koji su sagradili Medain? Eno ih pod kamenjem i bunarevima. Gdje su ljudi lijepih lica? Gdje su junaci koji su bitke dobijali? Eno ih u tminama kaburova. Nema nikakve vrijednosti u riječima kojima se ne želi Allahovo lice, niti ima ikakvog hajra od imetka kojise ne troši na Allahovom putu. Nema nikakvog dobra u čovjeku kojeg srdžba savlada pa zulum učini. Nema hajra u osobi koja se boji prezira onoga ko ne voli Allaha. Zatim će doći smrt, a ona je istina svakom čovjeku.

Razbolio se, radijallahu anhu, u ponedjeljak, sedmog džumadel ahira, trinaeste godine po Hidžri. Okupao se po hladnom vremenu, pa ga je obuzela temperatura. Bolovao je petnaest dana. Nije mogao predvoditi džemat, pa je naredio Omeru, r.a., da muslimanima klanja kao imam. Njegovo zdravstveno stanje postajalo je svakim danom sve teže. Ashabi bi ga obilazili, podsjećali ga na obavezu lijepog mišljenja o Allahu. Enes b. Malik, r.a., kaže:

"Posjetili smo Ebu Bekra kad je bio bolestan pred smrt. Pitali smo ga kako se osjeća toga jutra Poslanikov, s.a.v.s., nasljednik. On nas je gledao neko vrijeme, a onda nas upitao: 'Da li ste zadovoljni mojim odnosom prema vama'? Naravno da smo zadovoljni, rekosmo. Aiša, r.a., ga je njegovala. Ja nemam dinara ni blaga, sve što imam je hrana, pa ako nekome od muslimana nešto treba, neka se obrati Omeru." To je bio prvi znak da Ebu Bekr želi Omera za svog nasljednika.

Selman el-Farisi kaže: „Posjetio sam Ebu Bekra es-Siddika kad je bio bolestan i rekao mu: 'Posavjetuj me danas jer se bojim da te sutra neću naći živog'. Dobro Selmane, reče mi. Desit će se osvajanja i ja ne znam šta će od njih tebi pripasti, da li ono što ćeš staviti u svoj stomak ili na svoja leđa. Znaj da onaj ko bude klanjao pet dnevnih namaza, bit će u Allahovoj zaštiti. Nemojte ubijati nikoga ko je u Allahovoj zaštiti (nemuslimani koji žive u muslimanskoj državi moraju imati svu potrebnu zaštitu), ako to učiniš, Allah će te Džehennemom kazniti."

Bio je svijestan da će napustiti ovaj svijet, nakon što je pokorio odmetnike i započeo osvajanja. Osjećao je da treba imenovati svoga nasljednika još dok je živ. Bojao se da će se muslimani razići po pita-

nju izbora njegovog nasljednika. Još više se bojao da ga ne naslijedi neko ko to ne zaslužuje. Prisjećao se razlika koje su se desile nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti. Zaključio je da on treba imenovati svoga nasljednika. Počeo se savjetovati sa ashabima. Osjećao je da bi najbolje rješenje mogao biti Omer, r.a., zbog njegovog karaktera, stavova i potpomaganja istine. Ali, morao je čuti mišljenje drugih muslimana. Sazvao je savjetodavno tijelo (šuru) i rekao im:

- Mene je snašlo to što vidite i ja mislim da ću umrijeti. Vi ste meni dali prisegu i sad vam je Allah ponovo vraća. Recite mi koga biste najviše voljeli za halifu, jer ja smatram da je bolje izabrati halifu dok sam ja živ, nego da se poslije moje smrti podijelite u mišljenju.

Svi ashabi su odbijali da budu izabrani za halifu, jer je svako od njih mislio da je njegov brat za to bolji od njega. Nakon međusobnog savjetovanja rekoše:

- Halifo Allahovog Poslanika, izaberi ti!

- Dajte mi vremena da razmislim ko najbolje odgovara Allahu, Njegovoj vjeri i Njegovim robovima.

Ebu Bekr zatim poče pojedinačno pozivati jednog po jednog ashaba. Pozva Abdurrahmana b. Avfa, r.a., i reče mi:

- Pričaj mi o Omeru!

- Ne mogu ti o njemu ništa reći a da ti to ne znaš bolje od mene.

- Znam, ali hoću da čujem i tvoje mišljenje.

- Sve što ti znaš dobro o njemu, još je bolje nego što misliš.

Potom pozva Osmana b. Affana, r.a., postavi mu isto pitanje, a on mu odgovori:

- Ono što on taji je bolje od onoga što pokazuje. Među nama nema boljeg od njeg!

Ebu Bekr mu reče:

- Tako mi Allaha, da nisam drukčije naumio, ti bi bio taj budući halifa.

Potom pozva Usejda b. Hudejra. I njemu postavi isto pitanje, a on mu odgovori:

- Allah je svjedok da ja mislim kako je on najbolji poslije tebe. On je najjači od nas i najdostojniji toga položaja.

Zatim je Ebu Bekr pozvao mnoge Muhadžire i Ensarije i svi su bili skoro jednoglasni u odluci da je Omer najbolji izbor. Samo jednog od njih bilo je strah Omerove žestine. Osman i Alija dođoše kod Ebu Bekra, a on im reče:

- Strah me da je istina to što je taj ashab rekao o Omeru.

- A šta je to on rekao - upitaše njih dvojica.

- On tvdi da je Omer manje od vas u islamu.

Osman, r.a., reče:

- Kako je ružno to što je rekao taj i taj. Omer ima snagu koja se ne može naći ni kod jednog od nas.

A Alija, r.a., reče:

- Ti želiš dobro i ono što ti smatraš ispravnim, mi ćemo podržati.

Abdurrahman b. Avf je obišao Ebu Bekra kad je bio bolestan, pa mu reče:

- Osvanu si, Allahu hvala, zdraviji.

- Vidi li se to na meni.

- Da, vidi se.

- Ja sam bolestan, a više od toga me boli briga za vama Muhadžirima. Odredio sam vam za halifu najboljeg među vama i svi ste to priželjkivali. Kao da neki od vas priželjkuju bogatstva dunjaluka koja vam dolaze ususret, kao da želite dunjalučka uživanja. Tako mi Allaha, da budete ubijeni, bolje vam je nego da se utopite u dunjalučkim uživanjima.

Abdurrahman mu reče:

- Lakše malo, to ti samo otežava tvoje stanje. Svako ima svoje mišljenje, neki dijele tvoje mišljenje i oni su većina. Ima i onih koji ne misle tako, ali oni su manjina i ne znaju ono što ti znaš.

Ebu Bekra je posjetilo i nekoliko ashaba koji se pobojaše da će halifa biti Omer koji će biti preoštar prema njima. Jedan od prisutnih upita:

- Šta ćeš reći Gospodaru kada te bude pitao što si nam Omera za halifu ostavio, a znao si za njegovu oštrinu?

Ebu Bekr naredi da mu pomogne da sjedne, zatim se okrenu prema njima i reče:

- Tako vam Allaha, zar ste mislili da ćete me uplašiti. Reći ću da sam postavio za halifu najboljeg među njima.

Potom reče jednom od njih:

- Prenesi svojim istomišljenicima ša sam ti rekao.

Pred kraj zvoga života pozva Osmana, r.a., i naredi mu da piše ono što mu on diktira:

„U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Ovo je ono čemu je pozivao Ebu Bekr b. Ebi Kuhafe na kraju njegovog ovosvjetskog života, napuštajući ga i pripremajući se za onaj svijet, u onom momentu kada nevjernik postaje vjernik, kada razvratnik postaje uljudan i kada lažljivac govori istinu. Za halifu poslijeme mene imenujem vam..."

U tom momentu je Ebu Bekr izgubio svijest. Osman se našao u velikoj nedoumici. Znao je šta namjerava Ebu Bekr i plašio se da ne umre prije nego bude postignut dogovor. Napisa svojom rukom:

„Za halifu poslije mene imenujem vam Omera b. Hattaba."

Nakon nekoliko trenutaka Ebu Bekr dođe sebi i naredi mu da mu pročita ono što je napisao. Osman mu pročita ono što mu je on izdiktirao i pročita nastavak koji je on od sebe dodao. Ebu Bekr reče:

- Allahu ekber! Pobojao si se da ću umrijeti u toj nesvijesti i da će se ljudi poslije mene razići. Neka te Allah za to nagradi svakim dobrom. Tako mi Allaha i ti isto tako zaslužuješ da budeš halifa. Potom mu naredi da zapiše ostatak pisma:

- Slušajte i pokoravajte se! To sam učinio jedino iz prevelike brige za vama i zbog toga što vam želim svako dobro. Ako Omer bude vladao pravedno, pa to je ono što ja mislim da će raditi. A ako se promijeni, pa svakom čovjeku pripada samo ono što sam uradi, a ja sam želio samo dobro, i ja ne znam gajb (nevidljivo). Oni koji učine nepravdu, saznat će kako će završiti. Vesselamu alejkum ve rahmetullah.

Potom njih dvojica ovjeriše to pismo pečatom te Osman zajedno sa Omerom i Usejdom b. Hudejom izvede Ebu Bekra ispred balkona pred kojim su stajali okupljeni muslimani. Ebu Bekr im reče:

- Odlučio sam vam imenovati mog nasljednika. Hoćete li biti zadovoljni mojim izborom?

- Jesmo, zadovoljni smo - rekoše.

Alija istupi i reče:

- Nismo zadovoljni, osim da tvoj izbor bude Omer.

Svi se složiše sa Alijinim prijedlogom i izraziše svoje zadovoljstvo takvim prijedlogom. Potom svi dadoše prisegu Omeru, r.a. Ebu Bekr podiže svoje ruke i reče:

- Gospodaru moj, ja sam time želio samo poboljšati stanje, bojao sam se da ih smutnja ne zadei poslije mene, a Ti znaš bolje od mene ono što ja želim. Posavjetovao sam se s njima i za halifu im postavio najboljeg, najjačeg i najsposobnijeg među njima.

Zatim poče učiti dovu za Omera, r.a.

Potom pozva Omera i reče mu:

- Izabrao sam te za halifu ashabima Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Omere, Allah ima svoje pravo noću i ne prima ga danju i ima Svoje pravo danju i ne prima ga noću. Allah ne prima nafile dok ne obaviš farzove. Zar ne vidiš, Omere, da vrijedi samo onaj čija dobra djela pretegnu na Sudnjem danu. Slijeđenjem istine, čvrstim držanjem za nju i pripremanjem za mizan koji neće primiti osim istinu, tas te vage neće biti težak. Zar ne vidiš, Omere, da ne vrijedi onaj čiji tas dobrih djela bude lahak na Sudnjem danu. Slijeđenjem neistine, istrajavanjem na njoj i pripremanjem za taj mizan samo neistine, tas te vage bit će lahak. Zar ne vidiš, Omere, da su ajeti o uživanju objavljeni sa ajetima o teškoćama, a ajeti o teškoćama sa ajetima o uživanju, kako bi se vjernik nadao onome što je kod Allaha, ali i bojao onoga što je kod Njega. Zar ne vidiš, Omere, da je Allah spomenu stanovnike Džehennema u najgorem stanju i ja kad ih spomenem, kažem: „Nadam se da ja neću biti jedan od njih", a stanovnike Dženneta spomene u najljepšem stanju, jer im je prešao preko njihovih ružnih postupaka i ja kad ih spomenem, kažem: „Gdje su moja djela u poređenju s njihovim?" Kad zapamtiš moju oporuku, neka ti onaj ko je odsutan ne bude draži odonoga koji je prisutan. Smrt će ti doći i ti od nje ne možeš pobjeći.

Ebu Bekr se razbolje i približi mu se smrt. Upita Aišu, r.a., koja ga je njegovala:

- Koji je danas dan?

- Ponedjeljak.

- U kojem danu je Poslanik, s.a.v.s., preselio?

- U ponedjeljak.

- I ja se nadam da ću preseliti u ponedjeljak. U čemu je ukopan Poslanik, s.a.v.s.?

- U tri komada jemenskog platna, nije na sebi imao ni košulju ni turban.

- Kad ja umrem, uzmite dva dijela moje odjeće i u njima me ukopajte.

- Oče, Allah nas je opskrbio boljim od toga. Daj da ti obučemo novu odjeću.

- Živom je novija odjeća potrebnija.

Potom mu dođe smrt. Iz prsa mu je izlazio težak glas. Aiša tada spomenu stihove Ebu Hatima u kojima se kaže da bogatstvo i imetak ne pomažu kad nastupi smrt i kad prsa zaškripe zbog izlaska duše. Ebu Bekr dođe sebi, pa joj reče:

- Nemoj tako govoriti, kćeri, nego reci:

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنتَ مِنْهُ تَحِيدُ

„Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći."[1]

U ponedjeljak, dvadeset drugog džumadel ahira trinaeste godine po Hidžri umro je Ebu Bekr es-Siddik, r.a. Živio je šezdeset tri godine. Bio je prvi halifa i vladao je islamskom državom dvije godine, tri mjeseca i deset dana.

Medinom se začu plač kada se pronijela vijest o smrti es-Siddika, r.a. Ljude je obuzela ona ista tuga kao i kad je umro Poslanik, s.a.v.s. Alija dođe žurnim korakom, uplakanog glasa i reče:

- Svi smo Allahovi i Njemu se svi vraćamo!

Zastao je pred Ebu Bekrovim vratima i rekao:

- Allah ti se smilovao, Ebu Bekre. Bio si, Allaha mi, prvi musliman u svom narodu, tvoje vjerovanje je bilo najiskrenije, tvoje ubjeđenje je bilo najčvršće, najjače si se zauzimao za muslimane i branio ih, bio si najdraži Poslanikov, s.a.v.s., ashab, bio si najsličniji Poslaniku, s.a.v.s., po izgledu, moralu i uputi. Neka te Allahnagradi svakim dobrom. Povjerovao si Allahovom Poslaniku kad su ga drugi u laž ugonili, po-

1 *Kaf, 19.*

mogao si mu kad su drugi škrtarili i bio s njim kad su protiv njega ratovali. Allah te u Svojoj Knjizi prozvao Istinoljubivim (Siddikom), kad je rekao:

وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُوْلَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۝

„A onaj koji donosi istinu i oni koji u nju vjeruju, oni su bogobojazni."[1]

Poslanik, s.a.v.s., došao je sa Istinom a ti si mu povjerovao. Bio si, Allaha mi, bedem islama a za nevjernike si bio kazna. Tvoji argumenti, pronicljivost i ličnost ne blijede. Bio si, kao što kaže Poslanik, s.a.v.s.: 'Slabašnog tijela, jak kod Allaha, skroman prema sebi, velikan kod Allaha, ponizan na Zemlji, ogroman kod vjernika', niko od tebe nije ugrabio ono što mu ne pripada, niko kod tebe nije povlašten. Snažni je kod tebe slab sve dok ne vratiš od njeg pravo koje je uzurpirao, a slabi je kod tebe jak sve dok mu ne vratiš oteto mu pravo. Allah ti to neće nikada zabraniti (fela haremeha allahu ebed) niti ćemo nakon tebe ikada zalutati.

Ebu Bekr, r.a., je bio najbliži Poslaniku, s.a.v.s., po godinama. Enes b. Malik, r.a., kaže:

„Najstariji ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bili su Ebu Bekr i Suhejb b. Derda, pa kada je Poslanik, s.a.v.s., došao u Medinu (tada je imao pedeset tri godine, a Ebu Bekr pedeset jednu godinu), sijedu kosu imao je samo Ebu Bekr, r.a."

Ebu Bekr je oporučio da ga nakon smrti ogasuli njegova supruga Esma bint Umejr, r.a., jedna od velikana među sahabijkama. Poslanik, s.a.v.s., ju je obradovo Džennetom. U istoj oporuci joj reče da ako ne bude mogla sama da ga ogasuli, da joj pomogne njihov sin Abdurrahman. Ona je prva žena u islamu koja je ogasulila svoga muža. Oporučio je i da ga ukopaju pored Poslanika, s.a.v.s., u sobi njegove kćerke Aiše, r.a.

Dženazu mu je klanjao Omer, r.a., u Poslanikovoj džamiji, između kabura i minbera, u časnoj Revdi. Postavljen je na isti krevet na kome je bio postavljen i Poslanik, s.a.v.s. koji je pripadao Aiši, r.a. U kabur su ga spustili Omer, Osman, Talha i njegov sin Abdurrahman, r.a.

---

1 Ez-Zumer, 33

Ibn Omer kaže:

„Htio sam da siđem u kabur i svojim rukama ga spustim u njega, ali mi Omer reče: 'Nemoj!"

Njegov mezar je na najčasnijem mjestu, pored Poslanikovog, s.a.v.s. Njegova glava je stavljena u visini Poslanikovih, s.a.v.s., ramena.

Ebu Bekr je bio učen, povjerljiv, pouzdan, bogobojazan i pravedan.

I na kraju, mnogo toga smo spomenuli vezano za Ebu Bekra, r.a., ali to je samo jedan mali dio onoga što je važno znati o ovoj zvijezdi muslimanskog ummeta. Ma koliko govorili o njemu, ne možemo pobrojati sve njegove zasluge i ukazati na sva značenja koja u sebi nose njegove riječi i postupci. Proučavajući život Poslanika, s.a.v.s., nisam našao da mu je iko od ashaba bio bliži. U svim događajima i na svakom mjestu, pa čak i u privatnom Poslanikovom, s.a.v.s., životu nalazimo stalno Ebu Bekra pored Poslanika, s.a.v.s.

Postao je musliman na početku islama, čvrsto je vjerovao i nijednog momenta se nije dao pokolebati. Kad drugi nisu povjerovali u Isra i Mi'radž, došao je Poslaniku, s.a.v.s., i rekao mu:

- Sadakte, sadakte. (istinu si rekao)

Poslanik, s.a.v.s., mu reče:

- *A ti, Ebu Bekre, si Es-Sidik.* (Istinoljubivi).

Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti naslijedio ga je na vlasti, brinuo o muslimanima i noćima nad njima bdio dok su oni spavali. Čuvao je stražu oko Medine kad je Usamina vojska izašla iz Medine ostavljajući u njoj samo mali broj muslimana. Poveo je rat protiv odmetnika od islama i iskorijenio tu veliku opasnost po opstojnost islama i muslimana. Imao je veliku zaslugu u sakupljanju Mushafa, nakon što je bio čuvan u prsima i na različitim mjestima. Od Ebu Bekra je nama u emanet prenesen Mushaf. Vladao je pravedno, ljudi su za vrijeme njegove vladavine osjetili istinsko bratstvo. Ljudi su se za vrijeme njegovog hilafeta natjecali u pogibiji (šehadetu) na Allahovom putu i spokojno odlazili u džihad, jer su znali da se ima ko brinuti o njihovoj djeci.

Takvi su bili prvi muslimani, članovi jednog društva koji su išli u džihad ispravnog nijjeta i predvodio ih je čestit čovjek.

Takav je bio Ebu Bekr, skroman, bogobojazan, odlučan da istinom brani svoju vjeru, blag i pravedan prema ljudima. U sebi je objedinio mnogo aspekata dobra.

Molim Uzvišenog Allaha da nas sve zajedno počasti njegovim društvom u džennetskim baščama. Amin!

Jedna od najkorisnijih odluka koje je donio bila je ona da izabere muslimanima halifu koji će biti učen, pravedan, hrabar, mudar, pouzdan, skroman, bogobojazan, strog u istini, odlučan u pitanjima Allahove vjere i istinski nasljednik jedne takve institucije i veličine kakav je bio Ebu Bekr, r.a. Za halifu im je izabrao najboljeg među ashabima – Omera, r.a.

Drugi dio

OMER B. HATTAB EL-FARUK r.a.

LIČNOST OMERA r.a.

Omerovo porijeklo i prihvatanje islama

Njegovo ime je Omer b. Hattab b. Nufejl b. Abduluzza b. Rijah b. Abdillah b. Kurt b. Rezah b. Adijj b. Ka'b b. Luejj. Porijeklom je iz plemena Kurejš, zajednički mu je potomak s Poslanikom, s.a.v.s., bio Ka>b b. Luejj. Nadimak mu je Ebu Hafs – Otac Hafsa, a arapska riječ hafs znači mladi lavić. Prozvan je tako po kćerci mu Hafsi koja je bila Poslanikova, s.a.v.s., supruga. Poslanik, s.a.v.s., prozvao ga je El-Farukom, u veličanstvenom danu za islam, kada je Omer, r.a., prihvatio islam i Poslaniku, s.a.v.s. rekao:

- Zašto krijemo svoju vjeru?

Zbog Omerovog insistiranja, Poslanik, s.a.v.s., izašao je na ulice Meke u društvu četrdeset ashaba poredanih u dva reda. Na čelu prvog reda bio je Poslanikov, s.a.v.s., amidža, Allahov lav (Esedullah) i prvak šehida - Hamza b. Abdulmuttalib, a na čelu drugog reda stajao je Omer b. Hattab El-Faruk, r.a.

Njegovim prihvatanjem islama Allah, dž.š., je razdvojio Istinu (hakk) od neistine (batila), te je zbog toga prozvan El-Faruk.

U biografiji Poslanika, s.a.v.s., spominju se mnogi postupci i stavovi Omera, r.a. Od prvog momenta Omerovog prihvatanja islama, on je bio bremenit nevjernicima. Prvi s kim je počeo bio je Allahov neprijatelj Ebu Džehl. Poslanik, s.a.v.s., ranije je molio Allaha u dovama:

- *Gospodaru moj, pomozi islam jednim od dvojice Omera.*

Omer b. Hattabom ili Amr b. Hišamom – Ebu Džehlom. Pa je Allah odabrao Njemu dražeg, Omer b. Hattaba. Otišao je do Ebu Ddžehla, koji je bio najljući Allahov neprijatelj. Pokucao mu je na vrata, a on ga srdačno dočeka. Reče mu:

- Ebul Hakeme, zar ti ne znaš?

- Šta?!

- Zar ne znaš da ja svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik.

Pred licem mu je zalupio vrata rekavši mu:

- Teško tebi, pokvario si mi ostatak dana.

Zatim je pitao:

- Koji Kurejšević najbrže drugima prenosi vijesti? Želim da se ova vijest što prije pročuje.

- Džemil b. Muammir - rekoše mu.

Žurno ode do njega, o čemu svjedoči Omerov sin Abdullah, koji kaže:

- Vidio sam oca kada je otišao Džemil b. Muammiru koji je sjedio u blizini Kabe. Sjeo je pored njega i rekao mu:

- Džemile, zar ti ne znaš?

- Ne znam šta? - upita.

- Zar ne znaš da ja svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik?

- Tako mi Allaha - reče Abdullah - nije mu ništa odgovorio, hitro je ustao i počeo obavještavati ljude o tome.

Kurejšije se zatim okupiše oko Omera b. Hattaba, ali ih on poče žestoko vrijeđati. Oni ga napadoše, te tako poče njihova međusobna tuča koja je trajala od podneva pa sve do zalaska sunca. Omer je bio potpuno iscrpljen i jedva je stajao na nogama. Dohvatio je Utbu b. Rebiu, jednog od kurejševićkih velikana, oborio ga na zemlju i sjeo na njega, a ljudi su ga i dalje udarali. Zatim je stavio prst na Utbino oko, rekavši mu:

- Tako mi Allaha, ili ih udalji od mene, ili ću ti oko iskopati!

Utbe ih poče glasno moliti da se udalje. Kad su se udaljili, on pusti Utbu. Oni ga ponovo napadoše, a on opet dohvati nekog od njih i uradi mu isto što i Utbi. Tako to potraja sve dok među njih ne dođe Asi b. Vail, otac Amra b. Asa.

- Šta se dešava? - upita ih.

Obavijestiše ga o tom događaju, a on, poznavajući Omerovu snagu i iz bojazni da bi to moglo prerasti u rat između njega i plemena Kurejš, reče im:

- Čovjek je sebi odabrao vjeru, pustite ga!

Tek tada ga ostaviše, inače bi ta tuča prerasla u međusobni rat.

Omer, radijallahu anhu, je bio jedan od najjačih ljudi u džahilijjetu, ali je bio jak i u islamu, u šta ćemo se uvjeriti kada budemo govorili o brojnim situacijama u kojima se našao.

Rođen je trinaest godina nakon Poslanika, s.a.v.s. Njegova majka bila je Hantema bint Hašim b. Mugire, iz plemena Benu Mahzum, amidžišna Halid b. Velida. Na taj način je on, preko majke mu Hanteme, bio u krvnom srodstvu sa Halidom. To najbolje opovrgava tvrdnje da je Omer mrzio Halida i da su bili daleko jedan od drugog. Tačno je to da su oni bili rođaci.

U historijskim djelima mu se pripisuju neobična svojstva. Kažu da su on i Halid b. Velid bili izrazito visoki. Kada bi se ljudi okupili, nadmetao bi se s Halidom. Kada bi jahao konja, nogama bi dodirivao zemlju. Bio je ogroman, ne samo visok nego i širok. Svojom pojavom bi izazivao pozornost i izgledao je opasno. Bio je bijele puti, pomalo crvenkast. Debelih nogu i krupnih ruku, veoma mišićav, hitrog koraka kada bi hodao, izgledalo je kao da jaše među ljudima. Teško ga je bilo ko mogao stići. Glas mu je bio neobično snažan. Opisujući njegov glas historičari kažu:

„Podviknuo bi tako glasno da umalo ne bi u nesvijest pali oni koji su ga čuli."

Šifa bint Abdullah, r.a., nakon što je vidjela grupu ljudi koji sporo idu, nerazgovjetno govore i malo jedu, upita:

- Ko su ovi?

- Ljudi koji se ustežu od dunjalučkih uživanja.

- Subhanallah! Tako mi Allaha, vidjela sam kad bi Omer progovorio, da bi se to pomno slušalo, kad bi išao, da bi žurio, kad bi udario, da bi oborio, a kad bi jeo da bi se zasitio. A i on se istinski ustezao od dunjaluka.

Nije suzdržavanje od dunjaluka u tome da se sporo hoda i da se zaklanja iza vjere. Omer, r.a., usprkos svoj sili i žestini, bio je primjer u vjerovanju, obavljanju ibadeta, pobožnosti, skromnosti i bliskosti sa Allahom, dž.š.

Jedna od njegovih osobina je bila i ta da bi se koristio lijevom rukom, ali se vrlo vješto koristio i desnom. Bio je ćelav, sa samo nešto malo dlaka na potiljku. Imao je bradu koju je, kao i ono malo kose što je imao bojio kanom. Imao je duge brkove, koje je dodirivao kada bi bio zabrinut.

Imao je mnogo djece, a najpoznatiji među njima bio je Abdullah, također poznati ashab, muhaddis, velikan među islamskim pravnici-

ma i jedan od članova savjetodavnog tijela (ehluš-šura). Njegovi sinovi bili su Abdurrahman Stariji, Abdurrahman Srednji i Abdurrahman Mlađi. Jedna od njegovih kćeri je i majka pravovjernih, Hafsa, r.a. Njegov je i Ubejdullah, koji je kao Muavijin vojnik poginuo na Siffinu. Njegova je i Fatima, kao i Asim b. Omer, djed po majci znamenitog Omera b. Abdulaziza. Jednom su se članovi porodice Benu Umejje požalili Omeru b. Abdulazizu na postupke određenih umejevićkih vladara, na što im je on odgovorio:

- Tvrdite da ste najbliži rod Omera b. Hattaba, a žalite se!

Prije islama ženio se tri puta, a nekoliko puta se ženio u islamu. Njegova najpoznatija supruga bila je Ummu Kulsum, kćerka Alije b. Ebi Taliba. Obratimo pažnju na riječi pune mržnje od strane onih koji „vole" Aliju, r.a., o Omeru, r.a., a on je bio Alijin, r.a., zet. Alija je za Omera udao svoju kćer za vrijeme Omerovog hilafeta. Dakle, nije se radilo o braku sklopljenom prije hilafeta, pa da su se među njima dvojicom poremetili odnosi kasnije. Ne! Brak je bio sklopljen u vrijeme Omerovog, r.a., hilafeta. Majka Alijine kćerke Ummu Kulsume bila je Poslanikova, s.a.v.s., kćerka Fatima, r.a. Rođena je za života Poslanika, s.a.v.s., zaprosio ju je Omer još dok je bila veoma mlada. Alija je odbio tu prosidbu riječima:

- Premlada je ona za udaju.

Omer mu reče:

- Udaj je za mene Ebul Hasane! Zbog njezine bliskosti sa Poslanikom, s.a.v.s., namjeravam je počastiti onako kako je ne bi niko počastio.

Alija mu reče:

- Dajem svoj pristanak za taj brak, ako ti hoćeš da se njome oženiš.

Poslao je Ummu Kulsum Omeru, r.a., i on je oženi. Zatim je otišao kod Muhadžira koji su sjedili u Revdi Poslanikove džamije, pa im reče:

- Čestitajte mi!

- Na čemu, vladaru pravovjernih?[1]

- Oženio sam Alijinu kćerku Ummu Kulsum.

---

1 *Obratimo pažnju na riječi „vladaru pravovjernih", jer na osnovu njih niko ne može tvrditi da je taj brak bio sklopljen prije Omerovog hilafeta.*

Potom je objasnio i zašto. Rekao im je:

- Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad je rekao: *"Svako prijateljstvo, rodbinska i tazbinska veza bit će prekinuta na Sudnjem danu, osim prijateljstva, rodbinstva i tazbinstva sa mnom".* Meni pripada čast da budem ashab Allahovog poslanika i njegova rodbina, pa sam htio da mi pripadne i čast tazbinstva sa njim.

Sa njom je izrodio Zejda i Rukajju. Fatima i njihov sin Zejd umrli su dan nakon Omerove smrti. Iz ovoga se može vidjeti kolika je bila njihova međusobna ljubav.

Prvi halifa koga su zvali emirul mu'minin[1]

Bio je prvi halifa kome su se muslimani obraćali sa „emirul mu'minine" - vladaru pravovjernih. Ebu Bekra, r.a., su zvali Poslanikov halifa, odnosno zamjenik ili namjesnik. Kada je umro Ebu Bekr, r.a., muslimani su rekli:

- Zamjenik Poslanikovog zamjenika! To bi se moglo odužiti. Hoćemo li Omerovom nasljedniku govoriti: zamjenik zamjenika Poslanikovog zamjenika.

Predložili su da se dogovore oko jednog naziva kojim će nazivati sve halife koje dođu poslije Omera, r.a. U početku ne nađoše odgovarajući naziv, sve dok Lebid b. Rebi'a el-Amirij i Adij b. Hatim nisu poslani kao izaslanici halifi od strane iračkog namjesnika El-Musenne. Nakon što njih dvojica dođoše u Medinu, odoše prvo do mesdžida u kojem sretoše Amr b. Asa.

- Dopusti nam - rekoše mu - da uđemo kod vladara pravovjernih.

Na te njihove riječi Amr im reče:

- Vi ste, tako mi Allaha, pogodili naziv! Mi smo pravovjerni - mu'mini, a on je naš vladar - emir.

Amr uđe kod Omera i reče mu:

- Esselamu alejkum, vladaru pravovjernih!

- Kakav ti je to naziv?

---

1 *Omer je izabran za halifu dan nakon Ebu Bekrove smrti. Ashabi su mu dali prisegu na vjernost 22. džumedel ahira, 13. godine po Hidžri, što odgovara 23. augustu 632. godine po Miladu.*

- Lebid b. Rebia i Adijj b. Hatim stigli su iz Iraka, i zatražili da ih primi vladar pravovjernih, a oni su te, tako mi Allaha, nazvali pravim imenom. Ti si vladar, a mi smo pravovjerni.

Tako je nakon toga i bilo.

Omerova pravda

Omer, r.a., je bio poznat po oštrini i žestini. Kad je postao halifa, ljudi počeše praviti usporedbe između njega i Ebu Bekra, r.a. Ebu Bekr, r.a., bio je idealan primjer blagosti i mirnoće, osim prema Allahovim neprijateljima. Prema muslimanima je bio do te mjere blag i popustljiv, da bi djeca, kad bi ga ugledala, potrčala prema njemu, dozivajući ga: „Oče, oče!" A on bi ih pomilovao po glavi. Takva je bila njegova blagost. Kad bi Omer prolazio pored skupine odraslih muškaraca, oni bi pred njim od straha bježali. Svi su s nestrpljenjem očekivali da vide kako će se Omer, r.a., ponašati kao vladar. Naravno, vijesti o strahovima ljudi brzo nađoše put do Omera, koji posla vjesnika da pozove:

- Okupite se svi na namazu!

Ljudi su došli u džamiju, a Omer se pope na mimber. Poslanik, s.a.v.s., stajao bi na trećoj stepenici mimbera. Ebu Bekr bi za vrijeme svog hilafeta stajao na drugoj stepenici, a sjeo bi na treću stepenicu, na onu na kojoj je sjedio Poslanik, s.a.v.s. Kad je Omer, r.a., postao halifa, stajao bi na prvoj stepenici a sjedio na drugoj, na onoj na kojoj je Ebu Bekr stajao. To je bio znak odgoja i poštovanja prema Poslaniku, s.a.v.s., i prema Ebu Bekru. Nakon što se ljudi smiriše, Omer, r.a., uputi zahvalu Svemogućem Allahu, onako kako Mu i dolikuje, donese salavat na Poslanika, s.a.v.s., zatim se obrati riječima koje ukazuju na njegov način vođenja muslimanske zajednice:

- Do mene je došla vijest da se ljudi plaše moje strogosti i žestine. Govore: "Omer je bio žestok prema nama još za vrijeme Poslanika, s.a.v.s. Nastavio je takav biti prema nama i kada je Ebu Bekr bio živ. Kakav će biti sada kad mu nema ko narediti niti ga zaustaviti". Onaj ko je tako rekao, zaista je istinu rekao. Bio sam s Poslanikom, s.a.v.s., i bio sam mu pokoran i poslušan. Poslanik, s.a.v.s., bio je i ostat će nedostižan uzor u blagosti i suosjećanju sa drugima. Bio je kao što

Uzvišeni Allah kaže: „Prema vjernicima blag i milostiv“. A ja sam bio u njegovim rukama isukana sablja, koju je on držao ili je puštao da čini ono što je sablji činiti. Takav je moj odnos bio prema Poslaniku, sve dok nas smrt ne rastavi a on bi sa mnom zadovoljan. Neizmjerna hvala Allahu na tome, i radi toga sam presretan. Zatim ga je naslijedio Ebu Bekr, r.a., kojem je nemoguće osporiti blagost, dobrotu i velikodušnost. Bio sam i njegov sluga i pomagač. Miješao sam svoju žestinu s njegovom blagošću. Bio sam i u njegovim rukama isukana sablja, koju je on, kad je htio, držao ili puštao da čini ono što je sablji činiti. Takav sam prema njemu bio sve dok nas smrt ne rastavi. I on je sa mnom bio zadovoljan. Neizmjerna hvala Allahu na tome, i radi toga sam presretan. Zatim je meni, o ljudi, povjerena briga o vama. Dobro znajte da se ta žestina sada udvostručila! Ali, ona će biti usmjerena isključivo i samo prema silnicima i neprijateljima muslimana. Što se tiče onih koji uživaju u redu, miru i vjeri, prema takvima bit ću blaži od njih samih prema sebi. Nikom neću dopustiti da provodi silu nad drugima, niti da prema drugom ispoljava svoje neprijateljstvo – a da mu obraz na zemlju ne položim i nogom ga pogazim. Tako ću postupati prema svakome sve dok ne bude poštovao Istinu. A ja ću, sa svoje strane, založiti svoj obraz pred onima od vas koji su pošteni i čedni. Kod mene vi, o ljudi, imate prava i obaveze. Izvršite prema meni ono što je vaša obaveza, a tražite od mene da izvršim ono što je vaše pravo. Vaše je pravo da vam ja ne uzimam od imetka nimalo više od onoga što je Allah Šerijatom odredio. Neću vam uzimati ništa preko toga i neću nikom nepravdu učiniti. Moja obaveza prema vama je da po prispijeću tog imetka u moje ruke, isti usmjerim isključivo u ono čemu je i namijenjen. Ne može se imetak bahato trošiti! Ne može se sa njim poigravati, krasti niti njime kao sa svojom svojinom raspolagati! U tim stvarima nema igre! I najmanji njegov dio mora biti pravilno potrošen. Moja obaveza prema vama je da ne budem škrt. Nemojte reći: “On je malih zahtjeva, ne žudi za prevelikim bogatstvom”. Takav ću biti prema sebi, a prema vama ću biti po vašim zaslugama. Dat ću vam sva bogatstva ovog svijeta koja vam mognem dati. Neću vas uništavati držeći vas dugo u vojnim pohodima. Ako vas pošaljem u džihad, ja sam staratelj vaše djece sve do vašeg povratka. Bojte se Allaha vi koji ste Njegovi robovi. Pomozite sebi tako što nećete imati spora sa mnom. Neka niko od vas ne čini greške, onome ko se bude u skladu sa zakonom i pravedno ponašao, ništa ružno neće se dogo-

diti. Pomozite sebi tako što nećete imati spora sa mnom. A pomozite meni tako što ćete naređivati dobro a od zla odvraćati, i tako što ćete me savjetovati u onome što mi je Allah stavio u obavezu prema vama. To je ono što vam htjedoh reći! Neka Allah oprosti i meni i vama.

Ovo je program koji je utemeljio Omer, r.a. Tačno je da će biti strogosti za vrijeme njegove vladavine, ali će ona postojati isključivo u granicama pravde i zakona. Prema vjernicima i onima koji se pridržavaju zakona bit će blag i milostiv.

Zapamćeno je još jedno obraćanje Omera, r.a., koje je kazao onda kada se pobojao da ga zbog njegove žestine ljudi neće smjeti nasavjetovati. Stajao je ispred ljudi obraćajući im se slijedećim riječima:

- O ljudi, šta biste rekli kad bih ja zbog dunjaluka ovako nadmeno podigao svoju glavu?!

Želio je znati kako bi se ljudi čiji je on vođa ponašali kad bi ga dunjaluk obuzeo i kad bi dunjaluku dao prednost nad islamom i muslimanima. Ljudi su šutjeli. Od straha niko ništa ne reče. Omer, r.a., ponovi isto pitanje:

- Šta biste rekli kad bih ja zbog dunjaluka ovako nadmeno podigao svoju glavu?!

Opet niko ništa ne reče. On ponovi isto pitanje treći put, nakon čega ustade jedan ashab i reče:

- Allaha mi, vladaru pravovjernih, kad bi ti zbog dunjaluka glavu tako nadmeno podigao, mi bismo našim sabljama uradili ovo.

Ovaj ashab se nije bojao i otvoreno mu je rekao da bi ga oni pogubili, bez obzira na njegovu snagu i žestinu.

Želići da ga zaplaši, Omer povika snažnim glasom:

- Šta si rekao?!

- Allaha mi, vladaru pravovjernih, kad bi ti zbog dunjaluka glavu tako nadmeno podigao, mi bismo našim sabljama uradili ovo.

- Hvala Allahu - reče Omer - pobojao sam se da neće niko ustati i podići svoj glas. Bojao sam se za sebe da me niko, bojeći me se, neće smjeti posavjetovati. Sad sam miran!

Omeru, r.a., bilo je jako važno da ga ima ko posavjetovati, ukazati mu na grešku i usmjeriti ga.

Osobine i vrline Omera, r.a.

Brojni su hadisi u kojima se ukazuje na vrijednost i značaj Omera, r.a. Amr b. As kaže:

"Poslanik, s.a.v.s., me četiri mjeseca nakon mog prihvatanja islama postavio za vojskovođu u bici Zatu Selasil. Nakon bitke otišao sam mu sav radostan zbog ostvarene pobjede."

Samo četiri mjeseca nakon prihvatanja islama predvodio je vojsku u kojoj su bili Ebu Bekr i Omer. Amr je pomislio je da je on možda Poslaniku, s.a.v.s., draži od njih dvojice. Pod tim dojmom otišao je do Poslanika, s.a.v.s., i upitao ga:

- Allahov Poslaniče, koji su ti ljudi najdraži?

- *Aiša, reče Poslanik.*

- A od muškaraca?

- *Njen otac.*

- A ko onda?

- *Omer b. Hattab.*

„Zatim sam", kaže Amr, „prestao dalje pitati, plašeći se da me nikako ne spomene."

Takav je ugled uživao Omer, r.a., kod Poslanika, s.a.v.s.

Prenosi se od Muhammeda b. Hanefijje b. Alija b. Ebi Taliba da je rekao: „Rekao sam ocu (Aliji, r.a.):

- Ko je najbolji čovjek poslije Poslanika, s.a.v.s.?

- Ebu Bekr.

- A ko onda?

- Omer.

- A zatim ti?

- Ja sam samo jedan od muslimana.

Ovo je samo znak Alijine, r.a., skromnosti.

Ova dva navedena hadisa bilježi Buharija u svom Sahihu.

Ibn Omer prenosi da je jednom prilikom Poslanik, s.a.v.s., putovao u društvu Ebu Bekra i Omera. Okrenuo se ljudima i rekao:

- *Ovako ćemo biti proživljeni na Sudnjem danu.*

Proživljen će biti Poslanik, s.a.v.s., a odmah nakon njega bit će proživljeni Ebu Bekr i Omer. Ovaj hadis jasno ukazuje na ugled i mjesto koje su kod Poslanika, s.a.v.s., zauzimala ova dva ashaba.

Prenosi se od Abdullaha b. Šekika da je rekao: „Aiši, r.a., sam rekao:

- Koji ashab mu je bio najdraži?

- Ebu Bekr.

- A Onda?

- Omer.

- A onda?

- Ebu Ubejd.

Prenosi se od Ebu Džuhajfe da je čuo Aliju, r.a., kad je rekao:

- Hoćete li da vas obavijestim o najboljem pripadniku ovog ummeta nakon Poslanika? Ebu Bekr! Hoćete li da vas obavijestim o najboljem pripadniku ovog ummeta nakon Ebu Bekra? Omer!

Od Ibnu Omera, r.a., prenosi se da je rekao:

- Još za života Poslanika, s.a.v.s., govorili smo: "Najbolji član ummeta nakon Poslanika, s.a.v.s., je Ebu Bekr, zatim Omer, a onda Osman."

U vjerodostojnom hadisu koga bilježi Buharija od Ebu Musa'a el-Eš'arija, r.a., kaže se: „Abdestio sam se u kući, a potom sam izašao s namjerom da čitav taj dan provedem u Poslanikovom, s.a.v.s., društvu. Došao sam u džamiju i upitao gdje mogu pronaći Poslanika, s.a.v.s. Rekli su mi da je izašao iz džamije i posavjetovali me gdje da ga potražim. Krenuo sam da ga tražim sve dok nisam došao do Urejsovog bunara, bašče nedaleko od Kuba'a. Poslanik, s.a.v.s., je ušao u bašču, a ja sam ostao stajati ispred vrata. Vrata bašče bila su od palminih grana. Poslanik, s.a.v.s., je nakon obavljanja nužde uzeo abdest. Krenuo sam prema njemu dok je sjedio na Urejsovom bunaru. Sjeo je na kraj bunara, zadignute odjeće i spuštenih nogu u vodu. Nazvao sam mu selam, a potom sam se udaljio od njega. Otišao sam do kapije, sjeo pored nje i sam sebi rekao: 'Danas sam Poslanikov, s.a.v.s., vratar'. Došao je Ebu Bekr, pokucao na vrata, a ja sam upitao:

- Ko je?

- Ebu Bekr.

- Polahko! Sačekaj da zatražim Poslanikovu, s.a.v.s., dozvolu.

Otišao sam do Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu:

- Allahov poslaniče, Ebu Bekr traži dozvolu da uđe kod tebe.

- *Dopusti mu i obraduj ga džennetom!*

Došao sam pred Ebu Bekra i rekao mu:

- Uđi slobodno. Poslanik, s.a.v.s., te je obradovao Džennetom.

Uđe Ebu Bekr, r.a., i sjede na drugi kraj bunara, sa desne strane Poslanika, s.a.v.s. Postupi isto kao i Poslanik, s.a.v.s., zadiže odjeću i ispruži obje noge u vodu bunara. Ja se opet vratih do vrata. Iza mene je u kući ostao moj brat da se abdesti, te ja sebi rekoh: 'Nadam se da će, inšallah, doći kako bi Poslanik, s.a.v.s., i njega obradovao Džennetom'. Rekoh sebi: 'Ako Allah bude htio dati mom bratu dobro, on će sada doći'. Zatim sam ponovo začuo kucanje na vratima.

- Ko je - upitao sam.

- Omer!

- Sačekaj - rekoh mu.

Otišao sam kod Poslanika, s.a.v.s., nazvao mu selam i rekao:

- Omer je pred vratima i traži dozvolu da uđe.

Poslanik, s.a.v.s., reče:

- *Dopusti mu da uđe i obraduj ga džennetom.*

Vratih se i rekoh mu da mu je Poslanik, s.a.v.s., dozvolio da uđe i da ga obradovao Džennetom. On je ušao i sjeo pored Poslanika, s.a.v.s., sa njegove lijeve strane, spustivši noge u vodu. Zatim je došao Osman, r.a. Poslanik, s.a.v.s., i njemu dozvoli da uđe i obradova ga Džennetom zbog iskušenja koja će ga pogoditi."

Dakle, ući će u Džennet nakon teškog iskušenja koje će mu se dogoditi. To iskušenje se i zbilo u događajima vezanim za Osmanovo, r.a., ubistvo.

Postoji veliki broj hadisa koji govore o vrijednosti Omera, r.a. Ovdje ćemo spomenuti hadis Seida b. Zejda, jednog od deset ashaba koji su za svog života obradovani Džennetom, u kome on prenosi Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

- *Ebu Bekr je u Džennetu, Omer je u Džennetu, Alija je u Džennetu, Osman je u Džennetu* – i tako redom dok nije spomenuo svih deset. Hadis bilježe Ahmed i drugi autori hadiskih zbirki.

Omer, r.a., bio je krajnje beskompromisan u pitanjima koja se tiču vjere. Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Najblaži čovjek iz mog ummeta prema mom ummetu je Ebu Bekr, a najstrožiji među njima u Allahovoj vjeri je Omer.*

Hadis bilježi Ahmed i drugi autori hadiskih zbirki. Tirmizi od Ebu Hurejrea bilježi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Blago Ebu Bekru, blago Omeru, blago Ebu Ubejdi, blago Usejdu b. Hudajru, blago Sabitu b. Kajsu b. Šemmasu, blago Muazu b. Džebelu, blago Muazu b. Amru b. Džamuhu.*

Dakle, Poslanik, s.a.v.s., imenom je spomenuo jedan broj svojih ashaba.

Buhari i Muslim bilježe od Ebu Hurejrea, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *U snu sam vidio sebe u Džennetu. Okrenuo sam se i ugledao ženu kako uzima abdest pored dvorca. Rekoh: 'Čiji je ovo dvorac?' 'Omerov', bi mi rečeno. Sjetih se tada velike Omerove ljubomore prema ženama. Okrenuo sam se i žurno napustio to mjesto.*

Kad je Omer čuo za ovaj hadis, plakao je i govorio Poslaniku:

- Zar da prema tebi budem ljubomoran, Allahov Poslaniče!?

To je još jedan dokaz o ugledu i položaju koji je Omer, r.a., imao kod Poslanika, s.a.v.s. i dokaz da mu je Džennet bio obećan.

Buhari bilježi hadis Enesa, r.a. u kome se kaže da se Uhud zatresao nakon što se Poslanik, s.a.v.s., u društvu sa Ebu Bekrom, Omerom i Osmanom, za vrijeme trajanja bitke na Uhudu, popeo na brdo Uhud i rekao mu:

- *Smiri se! Zaista na tebi stoji Poslanik Iskreni i dva šehida.*

Ovdje se dakle jasno vidi da je Poslanik, s.a.v.s., obradovao Omera postizanjem šehadeta.

Prenosi se od Ebu Umameta el Bahilijja, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Ušao sam u Dženet i u njemu začuo žamor. Upitao sam: 'Šta je ovo?' 'Bilal', rekoše. Nastavio sam ići dalje kroz Džennet i primijetio da su većina stanovnika Dženneta mekanska sirotinja i umrla maloljetna djeca muslimana. Najmanje sam vidio bogataša i žena u*

Džennetu. Rečeno mi je: 'Bogataši su ovdje, pred vratima, ući će, ali tek nakon što detaljno polože račun. Što se tiče žena, zavelo ih je dvoje crvenih: zlato i svila, pa su zaboravile na Ahiret.' Zatim sam izašao na jednu od osam džennetskih kapija. Kad sam bio pred kapijom, bila mi je donesena vaga. Na jedan njen tas sam stavljen ja, a na drugi moj ummet. Moj tas je prevagnuo. Zatim je doveden Ebu Bekr i postavljen na jedan tas, a na drugi cijeli moj ummet, pa je pretegnuo Ebu Bekrov tas. Potom je Omer postavljen na jedan tas, a na drugi čitav moj ummet, pa je pretegnuo Omerov tas.

Pogledajmo u vrijednost i značaj koje ima Omer, r.a.

Buhari, Muslim i drugi autori hadiskih zbirki bilježe od Ebu Hurejrea da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *Među narodima prije vas bilo je ljudi koji su bili od Allaha nadahnuti, Allah im je pokazao istinu i oni su u njoj uvijek bili. Ako takvih ima u mom ummetu, onda je to Omer b. Hattab.*

Prenosi se od Ebu Seida el Hudarija da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *U snu sam ispred sebe vidio ljude u košuljama. Jednima su košulje dosezale do prsa, a drugima duže od toga. Ugledao sam na Omeru košulju koja se vukla za njim.*

Ashabi su upitali:

- Kako to tumačiš, Allahov Poslaniče?

- *To je vjera - reče im Poslanik, s.a.v.s.*

Kod nekih ljudi vjera je kratka, kod drugih je duga, a Omer je za sobom vukao cijelu vjeru.

Buhari i Muslim bilježe od Omerovog sina Abdullaha, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- *U snu sam vidio posudu mlijeka koja mi je data i ja sam ga pio do sitosti, a ono što je preostalo dao sam Omeru b. Hattabu.*

Ashabi upitaše:

- Kako to tumačiš, Allahov Poslaniče?

- *Znanje - reče im Poslanik, s.a.v.s.*

Zaključit ću citiranje hadisa o vrijednosti Omera, r.a, hadisom koga bilježi Buharija od Huzejfe b. Jemana, r.a., koji je rekao:

„Za vrijeme Omerovog hilafeta sjedili smo kod njega kad nas je upitao:

- Ko je od vas zapamtio hadis o iskušenjima (fitnetu)?

- Ja.

- Ti si stručnjak u ovoj oblasti.

- Čovjekovo iskušenje je u njegovoj supruzi, potomstvu i imetku. Od njega će se sačuvati pomoću namaza, posta, zekata, naređivanja dobra i zabranjivanja zla.

- Nisam na to mislio. Ne govorimo ovdje o običnim iskušenjima, nego o onim koja će se uzburkati poput ogromnih morskih valova.[1]

- Šta se krije iza tvog pitanja, vladaru pravovjernih? Između tebe i iskušenja o kome govoriš su zatvorena vrata. Ona se neće dogoditi za tvoga vremena.

- Hoće li se vrata slomiti ili će se otvoriti?

- Ne, slomit će se.

- Onda je preče da se ne otvaraju. Jer ako se slome, iskušenja se neće moći više zaustaviti.

Ashabi koji su slušali ovu diskusiju nisu znali koja je njena svrha, šta znače vrata, kakva su to vrata, šta znači njihovo otvaranje i zatvaranje!?"

Kad je ustao Omer, ustao je i Huzejfe. Ashabi su se okretali jedni prema drugima, ne bi li našli odgovor na pitanje o kojim vratima je riječ. Rekoše:

- Ne znamo, hajde da pitamo Huzejfu.

Jedan od prisutnih bio je tabiin po imenu Mesruk. On reče:

- Ja ću otići i pitati Huzejfu.

Dođe do njega i reče mu:

- Huzejfa, da li je tebi poznato o kojim vratima Omer govori? Da li on zna koja su to vrata?

- Da - reče Huzejfe - isto kao što zna da prije sutra dolazi noć, tako zna o kojim vratima je riječ. Ja sam ga veoma precizno obavijestio o tom hadisu.

- Kakva su to vrata koja se nalaze između Omera i iskušenja (fitneta), i između ljudi i iskušenja? - upita Mesruk.

- Vrata su Omer! On je taj koji stoji nasuprot iskušenjima, pa kad umre Omer, nastupit će nered i iskušenja! - reče Huzejfe.

1 *Nije riječ o iskušenju pojedinca, nego općenito o iskušenju cijelog ummeta.*

Ovo je samo još jedan u nizu dokaza u o Omerovoj vrijednosti i značaju. Poslanik, s.a.v.s., je govorio:

- Tako mi Allaha, kad bi ti išao jednom stranom puta, šejtan bi išao drugom stranom.

Bio je povod objave pojedinih ajeta

Brojna su Omerova vrijedna i lijepa svojstva i osobine. Omer, r.a., bio je povod objavljivanja brojnih ajeta.

Kada je Poslanik, s.a.v.s., zatražio od ashaba da se izjasne o tome kako postupiti sa zarobljenicima Bedra, i kad su oni smatrali da za njih treba tražiti otkupninu ili ih bezuslovno osloboditi, jedino je Omer, r.a., smatrao da ih sve treba pogubiti i to na način da svako pogubi sebi najbližeg srodnika. Spremnost na takvu brutalnost u tom momentu uznemirila je i samog Poslanika, s.a.v.s. Takav zahtjev uopće nije bio u skladu s Poslanikovom, s.a.v.s., blagošću. Pa je objavljen ajet:

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللهُ يُرِيدُ الآخِرَةَ وَاللهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝

„Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. - Allah je silan i mudar.“[1]

Poslanik, s.a.v.s., plakao je nakon objavljivanja ovog ajeta. Učio ih je Ebu Bekru koji je isto tako plakao. U tom momentu došao im je Omer, r.a., i rekao:

- Allahov Poslaniče, Ebu Bekre, šta vas je tako rasplakalo. Ako zbog toga treba plakati da i ja s vama plačem. A ako zbog toga ne treba plakati, opet ću zbog vašeg plača i ja plakati.

Oni ga obavijestiše o Allahovom prijekoru upućenom njima, pa i on s njima zaplaka. Zatim Poslanik, s.a.v.s., reče:

- Tako mi Allaha, pokazana mi je vaša kazna koja, Allaha mi, da je spuštena na vas, samo bi se od nje Omer spasio.

I ovaj događaj nedvojbeno ukazuje na vrijednost i značaj Omera, r.a.

1 El-Enfal, 67

Presuda u korist jevreja

Za Omera, r.a., se veže jedan čudan događaj. Došao je neki musliman i licemjerno tvrdio da je musliman. Bio je u sporu sa jednim jevrejom. Otišli su kod Poslanika, s.a.v.s., da im presudi u tom sporu, ranije se saglasivši da će biti zadovoljni Poslanikovom presudom. I jevrej je pristao da im Poslanik, s.a.v.s., presudi, jer je bio ubijeđen da Poslanik nikom, pa ni njemu, neće nepravdu učiniti. Dođu licemjer i jevrej kod Poslanika, s.a.v.s., i utvrdi se da je licemjer nepravedan, te Poslanik, s.a.v.s., presudi u korist jevreja. Takvu presudu licemjer nije želio prihvatiti, nego je tražio da se suđenje ponovi pred Ebu Bekrom. Otišli su potom Ebu Bekru da im presudi, te i on presudi u korist jevreja. Licemjer ponovo odbi da prihvati takvu presudu. Zatraži da im presudi Omer. Odoše do Omera, otvoriše vrata i prije nego što Omer reče bilo šta, jevrej ga obavijesti da je u sukobu s tim muslimanom, da je u njegovu korist presudio prvo Poslanik, s.a.v.s., a zatim i Ebu Bekr, ali da je on uporno tražio da se suđenje ponovi i pred Omerom. On se okrenu prema licemjeru i upita ga:

- Da li je tačno to što tvoj parničar tvrdi?

- Jeste - odgovori on - zadovoljan sam samo tvojom presudom, a nisam zadovoljan ni Poslanikovom ni Ebu Bekrovom presudom.

Omer ode u kuću, donese sablju i ubi licemjera.

- Ovo je moj sud o tebi - reče mu Omer.

Ovaj događaj jako teško pade muslimanima, jer im se činilo neprirodnim da se zbog jevreja ubije musliman. Situacija je postala toliko ozbiljna da je Poslanik, s.a.v.s., razmišljao da ga zbog ovog postupka kazni smrtnom kaznom. Pa su objavljeni ajeti:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا۟ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓا۟ إِلَى
الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓا۟ أَن يَكْفُرُوا۟ بِهِۦ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَالًۢا بَعِيدًا ۝

„Zar ne vidiš one koji tvrde da vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, pa ipak žele da im se pred šejtanom sudi, a naređeno im je da ne vjeruju u njega. A šejtan želi da ih u veliku zabludu navede.“[1]

1 *En Nisa, 60*

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ
أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا
إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ۝

„Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio, i On će ih uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, da u njima vječno ostanu. Allah je njima zadovoljan, a i oni će biti zadovoljni Njime. Oni su na Allahovoj strani, a oni na Allahovoj strani će, sigurno, uspjeti."[1]

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا۝

„Kada Allah i Posalanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svome nahođenju postupiti. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s Pravoga puta."[2]

Ovim ajetima je potvrđena ispravnost Omerovog postupka. Tako je otklonjena kazna od Omera, r.a., jer se radilo o ubistvu odmetnika od islama, koji je odbio prihvatiti i pokoriti se Poslanikovoj, s.a.v.s., presudi.

Kasnije ćemo govoriti o Omerovim vojnim osvajanjima i događajima vezanim za njih. Ovdje prije svega govorimo o njegovoj ličnosti, karakteru i odlikama koje su ga krasile.

1 *El-Mudžadele, 22*
2 *El-Ahzab, 36*

Šta je sve Omer uradio prvi u islamu

Prvi je planski gradio muslimanske gradove. Za vrijeme njegove vladavine nastali su gradovi Kufa i Basra u Iraku te Fustat u Egiptu.

Prvi je uspostavio zakonodavni sistem u muslimanskim gradovima i imenovao kadije (sudije) u njima.

Prvi je izvršio popis stanovništva, imovine, tako da je u njegovo vrijeme sve evidentirano. Prvi je osnovao „Daru'd-dekik" (Kuću brašna) koja je predstavljala ono što danas nazivamo socijalnim i osiguravajućim ustanovama, iz kojih je materijalno ugroženim osobama dijeljeno brašno, so, hurme, grožđe i druge životne namirnice.

Prvi je srušio Poslanikovu, s.a.v.s., džamiju, proširio je i pripojio joj prostor Abbasove kuće (Darul-Abbasa). Od Kabe je udaljio Mekamu Ibrahim, kako bi proširio prostor za tavaf i omogućio muslimanima da iza njega obavljaju namaz.

Prvi je sitnim kamenčićima prostro Poslanikovu, s.a.v.s., džamiju, u kojoj su do tada sedždu činili na prašini koja bi se lijepila po njihovim čelima, te bi im to na određen način odvlačilo pažnju od namaza. Kad je Omer, r.a., na taj način prostro Poslanikovu, s.a.v.s., džamiju, muslimani su se mogli potpunije predati namazu.

Prvi je dobrotvor (vakif) u islamu. U trajno vlasništvo muslimanima ostavio je zemlju koju je posjedovao na Hajberu.

Prvi je profesionalizirao državnu službu. U vrijeme Poslanika, s.a.v.s., nije bilo poznato zanimanje vojskovođe ili oficira, nego su razni ljudi imenovani u različitim prilikama za određena zaduženja, ali zvanično nije postojao takav položaj ili zanimanje. Ebu Bekr, r.a., je želio nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti imenovati sudije. Ljudi su mu se stalno obraćali da im presudi u raznim sporovima, a on za to nije imao vremena zbog svakodnevne brige o muslimanima, zbog odmetništva i svega što smo spomenuli govoreći o državničkim obavezama Ebu Bekra, r.a. Zbog toga je Omera, r.a., imenovao za vrhovnog sudiju muslimana. Tako je Omer, r.a., bio prvi sudija u islamu. Tom prilikom mu je Ebu Bekr, r.a., naredio:

- Sudi ljudima, jer ja sam, zaista, zauzet drugim obavezama.

Omer, r.a., prvi je osnovao „Bejtu'l-mal" (Državnu blagajnu). Do tada je bila praksa da se po hitnom postupku daje određena jedno-

kratna pomoć onima koji su je tražili i zaslužili. Omer je prvi uspostavio sistem po kome se postupalo prilikom raspodjele državnih materijalnih sredstava.

Prvi je uveo računanje vremena po hidžretskoj godini. Naime, muslimani tog vremena bili su suočeni s problemom vremenskog definiranja određenih događaja. U hilafet su stizala pisma iz svih krajeva svijeta. Često se dešavalo da pisma koja su kasnije poslata stignu prije onih pisama koja su poslata prije njih. Kod obračunavanja zekata bi nastao nesporazum da li je zekat plaćen za ovaj ili onaj mjesec, prošle ili pretprošle godine. Muslimani su se složili da moraju uspostaviti jedinstven kalendar računanja vremena. Jedni su predlagali da se preuzme rimsko računanje vremena. Omer je to odbio iz razloga što se govori o muslimanskoj, a ne nečijoj drugoj historiji. Drugi su predložili računanje vremena po perzijskom kalendaru, što je Omer, r.a., također odbio. Muslimani su tragali za rješenjem prihvatljivim za sve njih, sve dok im Alija, r.a., nije predložio da početak povijesti muslimana bude računat sa početkom islama. Njegov prijedlog bio je događaj hidžre. Neki muslimani su za početak računanja povijesti islama predložili datum Poslanikovog, s.a.v.s., rođenja, drugi su predlagali da to bude datum Poslanikove, s.a.v.s., smrti, a Alija, r.a., je predložio da to bude datum hidžre. Zatim su se suočili s problemom da hidžra nije bila u prvom mjesecu – muharremu, nego u mjesecu rebiu'l-ahiru. Bili su u dilemi da li početi računanje od muharrema, ramazana, rebia ili od hadždža. Osman, r.a., predloži da početak računanja vremena bude od datuma kad su se ljudi vratili s hadždža, odnosno s početkom muharrema.

Omer, r.a., je prvi uzeo zekat na konje. Do tada se nije izdvajao zekat na konje, jer su se konji uglavnom koristili za džihad. Kad se počelo konjima trgovati, Omer, r.a., je to smatrao trgovinom koja donosi zaradu, te je na osnovu toga naredio da se uzme zekat na konje.

Prvi je uveo kaznu razapinjanja. Poslanik, s.a.v.s., bi, kad bi htio posjetiti Ummu Vereku el-Ensarijje, r.a., ashabima rekao:

- Hajdemo kod šehide (one koja će poginuti kao šehid) da je posjetimo.

Ashabi su se čudili i nije im bilo jasno kako će starica koja sa njima ne ide u džihad postati šehid. Posjećivali bi je sa Poslanikom, s.a.v.s., ne znajući, ali vjerujući Poslaniku, s.a.v.s., da će ona biti šehid. Tako su postupali sve dok ona nije doživjela duboku starost. Imala je veliki

imetak, pohlepnog slugu i sluškinju koji je odlučiše ubiti, a njen imetak sakriti od nasljednika, a potom ga sebi uzeti. Međutim, njihova namjera bi otkrivena, a Omer, r.a., nastojeći spriječiti pojavu da robovi ubijaju vlasnike kako bi se domogli njihovog bogatstva, odluči to dvoje sluga kazniti smrtnom kaznom razapinjanja. To učini s namjerom da više niko ne razmišlja o takvom zločinu, a kamoli da ga počini.

Prvi je okupio muslimane na zajedničkom obavljanju teravih namaza u džamijama. Do tada su ljudi klanjali pojedinačno ili u više manjih džemata u džamiji. Omer im je rekao:

- Bolje bi bilo da klanjate u jednom džema'atu. Poslanik, s.a.v.s., se pribojavao da vam teravih-namaz ne bude propisan kao stroga obaveza (farz), te vam zbog toga nije dopustio da klanjate u jednom džema'atu. Više tog straha nema i sad možete teravih-namaz obaviti u jednom džema'atu.

Ubej b. Ka'b, r.a., im je kao imam klanjao teravih namaz.

Omer, r.a., je, dakle, mnogo djela uradio prije svih drugih muslimana. Ovdje smo spomenuli ona koja se smatraju najznačajnijim.

Jedno od njegovih iznimno korisnih djela je i proširenje Musdžidu'l-Harema u Mekki. U to vrijeme oko Kabe nije bilo džamije. Bila je samo Kaba, jedan dio puste zemlje pa kuće. Ljudi su kuće počeli sve više približavati Kabi. Omer se poboja da će se na taj način stijesniti prostor oko Kabe. Naredio je da se otkupe te kuće, potom da se poruše, a nakon toga podigne zid oko prostora određenog za Kabu. Zid je bio visine čovjeka. U početku nije bilo nikakve građevine, samo zid osvijetljen svijetiljkama.

Prvi je ogrnuo Kabu egipatskim platnom zvanim „katati". Kaba je prije islama bila prekrivena kožom, a Poslanik, s.a.v.s., ju je prekrivao jemenskim platnom. Njen ogrtač nije bio crne, nego bijele ili zelene boje. Crni prekrivač se veže za vrijeme abasijske vladavine, što je i danas praksa.

Prokopavanje plovnog kanala od Nila do Crvenog mora

Velika je Omerova zasluga u izgradnji islamskih gradova. Pisao je Amru b. Asu, r.a., namjesniku Egipta toga vremena, tražeći da ga posjeti sa prvacima Egipta. Oni se odazvaše halifinom pozivu, upriličiše sastanak na kome im Omer reče:

- Amre, Allah je počastio muslimane osvajanjem Egipta, zemlje s puno dobra i hrane. Allah je nas muslimane pojačao Egiptom. Od vremena osvajanja Egipta razmišljam kako da poboljšam životne uslove stanovnicima Dva harema i Poluostrva. Razmišljam o prokopavanju kanala od Nila do Crvenog mora. Poznato vam je da se kopnom treba putovati mjesec dana, a vodenim putem bi se putovalo svega nekoliko dana, od Nila preko Crvenog mora do grada Džidde, a Džidda je blizu Mekke i Medine. Prenijeti na leđima ono što želimo i što nam treba je teško i mukotrpno, a i dugo traje. Zbog toga, krenite sa svojim pratiocima. Otiđite, posavjetujte se o tome, pa mi saopćite vašu odluku!

Amr ode sa svojim saputnicima, održa sastanak sa drugim prvacima Egipta, kojima se takav zahtjev učini opasan i koji rekoše:

- Bojimo se da će se time nanijeti velika šteta Egipćanima. Strahujemo da će sve češće tražiti da im pošaljemo dodatne količine hrane, što će umanjiti zalihe koje su nama potrebne. Plaši nas da će takve riječi naljutiti Vladara pravovjernih. Recite mu: "Takav zahtjev je težak i nemoguć. Nije lahko kanal prokopati, niti je to uobičajena praksa".

Amr b. As ode ponovo do halife Omera, koji mu na licu vidje njihovu odluku. Pogledajmo pronicljivost i oštroumnost vjernika! Zatim mu reče:

- Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, kao da gledam tebe i one s kojima ste se savjetovali kad ste ih obavijestili o onome što od vas tražim. To im se učinilo teškim, pa su vam rekli da bi to nanijelo veliku štetu Egipćanima i da to prikažete Vladaru pravovjernih kao veliku poteškoću, da mu kažete da je takvo očekivanje nerealno, nemoguće i da mi ne možemo naći nikakvo rješenje za ispunjenje tog zahtjeva.

Amr je sav u čudu stajao pred Omerom i nije mu preostalo ništa drugo nego da kaže:

- Istina je, tako mi Allaha, sve to što si rekao, tačno tako je bilo!

Omer mu reče:

- Amre, kreni sad sa snažnom vjerom u Allaha i u ono što tražim od tebe. Uloži sav napor i nemoj da prođe godina dana a da ne izvršiš moju zapovijed!

Amr se nemajući drugog izbora vrati u Egipat i poče vrijedno raditi na prokopavanju kanala, te za manje od godinu dana bi pušten u promet vodeni saobraćaj između Nila i Crvenog mora. Na taj način su muslimani dugi niz godina bili opskrbljeni hranom. Kanal je postojao dugo, sve dok ga ljudi nisu zapostavili zbog čega je vremenom prestao služiti za vodeni saobraćaj. Tragovi tog kanala, koga više nema, mogu se jasno i danas vidjeti.

Jedna od Omerovih karakteristika bila je i sama njegova pojava, čak se i Poslanik, s.a.v.s., drukčije ponašao kad bi došao Omer. Aiša, r.a., kaže:

„Došla sam Poslaniku, s.a.v.s., sa posudom hrane u kojoj je bilo jelo zvano „el-harira“[1]. Stavila sam ga pred Poslanika, s.a.v.s., i rekla Sevdi, r.a.: 'Jedi.' Odbila je to učiniti, jer nije htjela da jede moju hranu. 'Jedi,' rekla sam joj u šali, 'ili ću ti njime namazati lice.' Sevda, r.a., ponovo odbi da to učini. Stavila sam ruku u posudu i namazala joj lice. Poslanik, s.a.v.s., se smijao, pa Sevdi reče: 'Namaži joj lice kao što je ona tebe namazala' Ona mi namaza lice, što nas sve iznova nasmija. I tako, dok smo se smijali, pored nas prođe Omer. Poslanik, s.a.v.s., ga pozva i pomisli da on neće ulaziti kod njih, ali Omer zatraži dozvolu da uđe. Poslanik, s.a.v.s., nam reče: 'Ustanite i operite vaša lica!' Aiša kaže: „Od tada sam se bojala Omera, zbog promjene koju sam vidjela na Poslaniku, s.a.v.s., nakon što je došao Omer."

I ashabi su se bojali Omera, r.a. Jednog dana je Omer išao ispred nekoliko Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba koji nisu mogli pratiti brzinu njegovog hoda. Omer iznenada zastade, okrenu se prema njima, a njima od straha koljena zadrhtaše. Uplakanih očiju reče:

- Moj Gospodaru, Ti znaš da se ja Tebe bojim više nego se oni boje mene.

Ali, takva je bila njegova pojava.

Jedan Kurejšija prilikom susreta s Omerom mu reče:

- Budi blag prema nama! Srca si nam ispunio strahom od tebe.

- Ima li u tome nepravde (zuluma) i da li vas je strah zato što sam nepravedan prema vama?

- Nema!

---

1 *Ukuhano mlijeko pomiješano s brašnom.*

- Allah još više povećao u vašim srcima strah od mene. Nema ništa loše u tome da me se, sve dok sam pravedan, bojite. I dobro je da me se bojite!

Jednom prilikom dok je Omer, r.a., išao izvan Medine sa Džarudom el-Abdijem, susrete ih starica. Omer joj nazva selam, a ona mu odgovori. Zatim mu reče:

- Polahko Omere! Dozvoli mi da ti kažem nekoliko riječi.

- Reci - dopusti joj Omer.

- Omere, dobro se ja sjećam tebe kad su te na pijaci Ukaz u vrijeme džahilijjeta zvali Omerica. Malo vremena prođe, a počeše te zvati Omer.[1] Malo nakon toga prozvaše te Vladarem pravovjernih! Pa, boj se Allaha zbog onih kojima si vladar! Znaj dobro da onaj ko se boji smrti, strahuje da će nešto propustiti!

Žena mu se obrati tako snažnim riječima i tako, za njega, neuobičajenim načinom. Nakon toga, starica se hitro udalji od njih, a Džarud osta sav u čudu stojeći. Nije se mogao suzdržati a da joj ne kaže:

- Polahko! Zar se tako razgovara sa Vladarom pravovjernih!?

Šta je ovo, kakva je ovo hrabrost, pitao se, niko tako ne razgovara s Omerom, a ova žena mu se obraća tako snažnim riječima. Omer mu reče:

- Pusti je, neka ide! Zar ne znaš ovu ženu? Ona je Havla bint Hakim, čije riječi je čuo Allah iznad sedam nebesa. Omer, Allaha mi, mora čuti njene riječi!

Mislio je na ajet:

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۝

„Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala - a Allah čuje razgovor vaš međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi.“[2]

1 Starica se šalila.
2 El-Mudžadele, 1

Kad bi čuo da se Allah spominje, srdžba bi ga napuštala

Usprkos silini i strahu koji ga je pratio, Omer bi, kad čuje da se Allah spominje, brzo odustajao i srdžba bi ga odmah napuštala. Jednom prilikom je tako snažno viknuo na jednog čovjeka da taj čovjek povika:

- Podsjećam te na Allaha!

Omera istog momenta napusti srdžba i reče:

- Podsjetio si me nečim tako velikim!

Njegov sin Abdullah kaže:

- Nikad nisam vidio da Omeru u srdžbi spomenu Allaha, ili mu citiraju određeni ajet iz Kur'ana, a da on ne zastane pred onim što je htio učiniti.

Jednom prilikom je došao Bilal u namjeri da posjeti Omera, r.a. Omerov sluga Eslem mu reče da on spava. Bilal ga upita:

- Esleme, vi služite Omera, pa kakav je on?

- On je najbolji čovjek - reče mu sluga - ali kad se naljuti, to je nešto strašno.

Bilal mu reče:

- Da sam ja s njim, ja bih mu citirao kur'anski ajet uvijek kad bi se on naljutio.

Zabilježen je veoma zanimljiv događaj između Omera i Ujejne b. Husajna, jednog od prvaka Arapa iz vremena džahilijjeta, i onih čija je srca Poslanik, s.a.v.s. želio pridobiti za islam. Poslanik, s.a.v.s., mu je davao velika materijalna sredstva samo da bi ostao u islamu. Ujejne je bio poznat po svojoj grubosti i oštrini. Za vrijeme Ebu Bekrovog hilafeta došao mu je s pismom u ruci i rekao:

- Nasljedniče Allahova Poslanika! Pored naše zemlje nalazi se zemljište bez vlasnika. Ako nemaš ništa protiv, registruj ga na moje ime u ovom pismu u mojim rukama. Možda mi jednog dana bude od koristi.

Ebu Bekr je smatrao da je to uredu, s obzirom da se radi o zemljištu bez vlasnika.

- Posavjetovat ću se s drugima - reče mu.

- Šta mislite o tome - upita prisutne.

- Može - rekoše - ne vidimo u tome nikakve zapreke.

Ebu Bekr mu napisa odobrenje i imena svjedoka, pa i ime Omera b. Hattab, koji u tom momentu nije bio prisutan sa njima.

- Idi - reče mu - neka Omer pečatom ovjeri ovo odobrenje.

On ode do Omera i nađe ga kod Talhine kuće kako na ljestvama popravlja zid oko kuće. Ujejne mu ukratko prenese šta se dogodilo, da je Ebu Bekr dao pristanak i da ga je zapisao kao jednog od svjedoka, pa zatraži da mu to samo ovjeri pečatom.

- Gdje je pismo - upita ga Omer.

- Evo ga. Izvoli!

Omer uze pismo, pocijepa ga i reče mu:

- Odlazi, nema više pisma!

Ujejne se žestoko rasrdi. Kako je moguće da mu Omer uskrati vlasništvo na zemlju. Vrati se ponovo do Ebu Bekra, obavijesti ga šta mu se s Omerom dogodilo, i kritički ga upita:

- Pa dobro, jesi li ti vladar ili je on? Kako to da on može zabraniti nešto što si mi ti dao!

- On je vladar - reče mu Ebu Bekr - samo što on to nije htio prihvatiti!

Nedugo zatim dođe i Omer, pa reče:

- Ebu Bekre, zemljište koje si dao Ujejni je tvoje vlasništvo ili je vlasništvo muslimana?

- Vlasništvo muslimana, naravno.

- Kako si postupio prema njemu? Zašto si ga dao jednom od muslimana kad je ono vlasništvo svih muslimana?![1]

Ebu Bekr mu pojasni kako se on savjetovao sa drugim muslimanima koji su također takvu odluku smatrali ispravnom. Omer im se okrenu i upita ih:

- Da li je ta zemlja vaše vlasništvo, ili je, možda, vlasništvo vaših očeva?! Svi muslimani će biti oštećeni zbog takvog vašeg postupka. Ne, tako mi Allaha, ništa on od toga neće dobiti.

---

1 *Usporedimo to s onim što se događa u ovom našem vremenu! Omer, r.a. se ovdje obraća osobi koja je njegov vladar.*

Zatim se okrenu prema Ujejni i reče mu:

- Ujejna! Poslanik, s.a.v.s., ti je davao u periodu kada je islam bio slab, kako bi pridobio tvoje srce i pripomogao se tvojom snagom. Danas je islam snažan i tako mi Allaha, ako se uzoholiš i ako pomisliš da si ti snažan, ja ću te pogubiti! Nema više pridobijanja za islam takvih kao što si ti.

Ujejna je zanijemio. Pogledajmo Omerov stav prema ovoj vrsti pitanja koja se tiču muslimana.

Čudno je i to da Omer, r.a., nije spavao. Naravno, nema čovjeka koji ne spava, ali se misli da Omer nije odlazio da pripremi mjesto na kome će spavati, pa se onda dugo prepuštao snu.

Omerov odnos prema ukućanima i državnoj imovini

Životopis vladara pravovjernih i islamskog velikana Omera b. Hattaba predmet je trajne inspiracije i divljenja generacija muslimana. Preko njega je Allah, dž.š., učvrstio vjeru i otvorio ljudska srca. Za vrijeme njegove vladavine islam je čovječanstvu pokazan u svoj svojoj punini, ljepoti i moći, onako kako Allah želi da ta vjera sija, izgleda i drugim osvjetljava ovozemaljski život.

Spomenuli smo mnoga njegova svojstva i odlike. Nemoguće je opisati sve ono što je krasilo ovog velikog čovjeka i uzora. Želja nam je ovdje spomenuti još neke događaje i prilike u kojima se našao Omer, r.a., iz kojih se jasno vide njegove vrline i njegov životni put. Zatim ćemo govoriti o vojnim pohodima i osvajanjima koja su se dogodila za vrijeme njegovog hilafeta.

Omer, r.a., bio je poznat po odlučnosti i umjerenosti prema sebi i svojoj porodici, po velikom nastojanju da uzme samo ono što mu je dozvoljeno (halal), a da se udalji od svega što mu je zabranjeno (haram). Nije nikome iz svoje porodice dozvoljavao da sebi prisvoji ni najsitniju korist iz opće državne blagajne (bejtu malil muslimin).

Cijela kolekcija kazivanja ukazuje na svojevrsnu „omerovštinu" i pojavu žestokog vođenja računa o halalu i udaljavanju od harama. Jedno od tih kazivanja je i ono o njegovom sinu Abdullahu b. Omeru, r.a., koji nam pričajući o svom i Omerovom životnom putu kaže:

„Kupio sam devu i odveo je u ograđeni pašnjak za deve. Kada je ona nakon određenog vremena postala debela, otišao sam na pijacu da je prodam. Omer je došao na pijacu i vidio ogromnu i uhranjenu devu. Sve ostale deve bile su mršave, samo je moja deva bila dobro uhranjena.

- Čija je ovo deva - upita on.

- Abdullahova, sina Omerovog - bi mu rečeno.

Otac me pozva i reče mi:

- Abdullah! Polahko, ovo je deva halifinog sina!

- Šta je s tobom, vladaru pravovjernih? Kupio sam devu i dao je na čuvanje s drugim devama. Kad je postala uhranjena, dotjerao sam da je prodam! Jesam li učinio nešto što je zabranjeno?

- Kad je deva stigla na farmu, ljudi su rekli: "Pazite devu halifinog sina, napojite devu halifinog sina, nahranite devu halifinog sina!" Ljudi su posebnu pažnju poklanjali devi halifinog sina, zbog tvog položaja kojeg uživaš kod njih, a tebe paze zbog mene, jer sam ja emirul mu'minin. Ne, tako mi Allaha! Sebi uzmi samo iznos kojim si je kupio, a zaradu vrati u državnu blagajnu!

Iz ovog primjera se jasno mogu vidjeti vrijednost, značaj, pravednost Omera, r.a., i njegova težnja da muslimanima da ono što im pripada. Pogledajmo ogromnu preciznost u raspolaganju općim dobrom i želju da se izbjegne svaka sumnja!

Supruga mu je pomagala u obavljanju povjerene mu brige o muslimanima. Jednom prilikom se dogodilo da se u državnoj blagajni nađe miris. Omer joj, smatrajući da islamska država neće imati koristi od mirisa koji stoji u blagajni, naredi da ga proda ženama, a da zaradu položi u državnu kasu. Omerova žena je pripremala miris za prodaju, jedan dio mirisa bio je u obliku mirisnih grančica i korijenja, usitnjavala ga je i pakovala u manje posude kako bi ga lakše prodala. Tečni miris je presipala u manje posudice, također radi lakše prodaje. Tokom obavljanja tog posla, na njenim prstima ostalo je nešto mirisa, pa je svoju odjeću potirala mirisnim rukama. Omer, r.a., osjeti kod nje ugodan miris. Upita je kakav je to miris, a ona mu pojasni da nije ništa za sebe uzela od onog mirisa, osim onog što je na rukama ostalo, pa je njime odjeću potrala. Omer joj reče:

- Zar sa mirisom muslimana ti da sebe mirišeš! Nećeš, Allaha mi!

Uze prekrivač koji je imala na glavi te ga poče prati, pa mirisati, pa opet prati i primirisavati, i tako sve dok nije bio siguran da na njenoj odjeći nije ostalo ništa od mirisa. Zatim joj reče:

- Tako mi Allaha, nećeš se mirisati nakon ovog dana.

Pogledajmo Omerovu brigu o zajedničkoj imovini muslimana, makar se radilo i o tako neznatnoj količini mirisa.

Za vrijeme njegovog hilafeta nije bilo smutnje

Omerovi oprez, briga i suzbijanje svakog mogućeg oblika smutnje (fitneta) možda se najbolje mogu vidjeti iz primjera koji se dogodio u Egiptu. Kad je osvojen Egipat, Amr b. As postavljen je za egipatskog namjesnika. Nakon Omerove, r.a., smrti često bi govorio:

„Nisam nakon Poslanika, s.a.v.s., i Ebu Bekra es-Siddika vidio da se neko bojao Allaha, dž.š., više od Omera. Omer nije gledao na koga se odnosila kazna ni to da li je osoba koja je pogriješila njegovo dijete ili njegov roditelj. Bio je, radijallahu anhu, žestok u pravdi. Pojavio se u Egiptu čovjek po imenu Usajbig. On je prihvatio islam, ali je nakon toga stalno pokušavao unijeti pometnju u vjerovanje muslimana. Poče ih iskušavati i dovoditi u sumnju postavljajući im pitanja o sumnjivim stvarima. Poznato je da je veoma mali broj ashaba i učenih muslimana u to vrijeme bio prisutan u Egiptu. Pitao ih je npr.:

- Kažete da će se Isa, sin Merjemin, vratiti na ovaj svijet?

- Hoće - rekli bi mu ljudi.

- I Muhammed će se, dakle, vratiti, jer je on bolji od Isaa, a Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ مَن جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝

„Onaj koji ti objavljuje Kur'an sigurno će te vratiti na onaj svijet. Reci: «Gospodar moj dobro zna ko je na Pravome putu i ko je u očitoj zabludi."[1] (El-Kasas, 85)

Ovo je dokaz da će se Muhammed, a.s., vratiti. Postavljao bi ljudima slična pitanja i na taj način ih stalno dodatno zbunjivao. Običan

---

1 El-Kasas, 85

svijet nije znao odgovor na takva pitanja, jer se radilo o muslimanima koji su ne tako davno prihvatili islam.

Amr b. As nije znao kako da postupi sa ovim čovjekom, koji nije ništa uradio osim što je ljude zbunjivao takvim pitanjima. I sam Amr nije bio u stanju da precizno i sa sigurnošću odgovori na takva pitanja. Amr se odluči obratiti Omeru i od njeg zatražiti preporuku kako da postupi u konkretnom slučaju. Omer, r.a., mu posla kratko pismo slijedećeg sadržaja:

„Kad ti dođe ovo moje pismo, hitno mi pošalji Usejbiga, a sa njim mi pošalji i one koji će ga čuvati. Teško tebi ako vam pobjegne!"

Amr b. As hitro posla Usejbiga u pratnji stražara. Kad stigoše u Medinu, do Poslanikove džamije, odoše i zatražiše dozvolu da uđu kod Omera b. Hattaba. Stražar uđe kod Omera i obavijesti ga da je stigao sa Usejbigom. Omer mu reče:

- Allaaah! S tobom je Usejbig!

- Jeste, vladaru pravovjernih.

- Tako mi Allaha, da ti je pobjegao, ti bi umjesto njega bio kažnjen.

Dovedoše ga pred Omera i najpoznatije ashabe koje Omer pozva da prisustvuju njihovom susretu. Omer ga upita:

- Ti pitaš o tome i tome?

- Da, pitam.

- I pitaš za to i to?

- Pitam.

- Ti pitaš o tome i tome?

- Da, pitam i za to.

- Šta još pitaš?

- Pitam o tome i tome, za to i to – poče mu navoditi sve sumnje koje je govorio ljudima. Odgovori mi ti, vladaru pravovjernih!

- Hoću, odgovorit ću ti. Dželatu, dođi!

Prisutni ashabi u čudu stajaše, čovjek pita a Omer zove dželata. Dovedoše dželata, a Omer mu reče:

- Udri!

Dželat poče tako snažno bičevati Usejbiga sve dok mu koža ne popuca i dok se meso ne ukaza.

Omer naredi:

- Vodite ga i liječite!

Kad su ga izliječili, obavijestiše o tome Omera, pa im naredi da mu ga ponovo dovedu. Upita ga:

- Da li si ozdravio?

- Jesam. Dobro sam

- Dželate! Udri!

Dželat ga izbičeva tako jako da mu koža ponovo popuca. Omer ponovo naredi:

- Vodite ga i liječite ga!

Tri puta se ponavljalo isto. Bičevali bi ga dok mu koža ne popuca, a zatim bi ga izliječenog vraćali. Dovedoše ga pred Omera četvrti put, on ga upita da li je ozdravio, a nakon njegovog potvrdnog odgovora Omer opet povika:

- Dželatu! Bičuj!

- Vladaru pravovjernih, ako me želiš ubiti - onda me ubij, jer ja, Allaha mi, ne mogu podnijeti ovakvo stanje.

- Hoćeš li više ikada pitati o onome?

- Neću, tako mi Allaha, sve dok sam živ.

- Vodite ga u Kufu!

- Ali, vladaru pravovjernih, moja porodica i moja domovina su u Egiptu!

- Vodite ga u Kufu!

- Zašto u Kufu?

- U njoj je vladar koji neće propustiti da ubije svakog ko sije smutnju među muslimanima. Tebe će dobro motriti, jer se ti činiš spremnim da siješ razdor. Treba ti neko ko će te kontrolisati.

Usejbig bi protjeran u Kufu, u kojoj je dugo godina nakon toga živio. U njoj je dočekao Omerovu i Osmanovu, r.a. smrt, i bio svjedok pojave haridžija, koji su bili vješti govornici i koji počeše postavljati ista pitanja koja je on ljudima postavljao mnogo vremena prije njih. Jedan od njih dođe Usejbigu, te mu reče:

- Usejbigu! Pojavili su se ljudi koji danas govore ono što si ti davno prije njih govorio. Zašto i ti ne bi bio s njima?!

Usejbig mu poče otkrivati leđa, prisjećajući se dana bičevanja, pa mu sjetno reče:

- Podučio me je dobri čovjek! Ja sam se od toga pokajao i tevbu učinio.

Pouzdano se zna da Usejbig nije učestvovao u tim smutnjama.

Pogledajmo kako je Omer presijecao smutnju u vremenu u kome je živio. Pogledajmo njegovu žestinu u iskazivanju i branjenju istine.

Njegovu oštrinu možemo uočiti u gotovo svim momentima njegovog života. Za vrijeme njegovog hilafeta namjesnik Šama bio je Muavija b. Ebi Sufjan, r.a. Jednom prilikom Omer naredi Muaviji da mu dođe u Medinu. Muavija dođe i zateče ga u društvu najpoznatijih ashaba. Od halife zatraži da mu dopusti da uđe, a on ga prije nego bilo šta reče poče tako snažno štapom udarati i satjera ga u ćošak prostorije u kojoj su se nalazili. Muavija je uzalud tražio od prisutnih da mu pomognu. Zatim ga ostavi, a prisutni su u mukloj tišini u čudu stajali. Velikani među ashabima, poput Alije, Osmana i Talhe nisu mogli, niti su znali šta im je činiti. Zar namjesnik Šama da bude pretučen na takav način!? Omer ga ostavi u ćošku i bez ijedne izgovorene riječi se vrati i sjede na mjesto na kojem je ranije sjedio. Alija, r.a., prvi sakupi hrabrosti i upita Omera:

- Vladaru pravovjernih, kakav zločin je uradio ovaj čovjek da se sa njim tako postupa?

- Nije ništa uradio! Kad je ulazio, vidio sam da je nos podigao, da se uzoholio, da se sam sebi divi, da se kao namjesnik Šama vidi velikim i nezamjenljivim. Pobojao sam se za njega, da ga samoljublje ne obuzme pa sam htio da takav osjećaj zauvijek od njega odvojim! Zbog toga sam sa njim postupio onako kako ste vidjeli.

Muavija je u to vrijeme bio veoma mlad. Takav je bio Omer, r.a. Pogledajmo kolika je bila njegova briga za očuvanje zdrave ličnosti, posebno namjesnika, jer mu je bilo dobro poznato da će svi ljudi postati nevaljali ukoliko njihovi vladari i namjesnici postanu takvi. Takva je bila njegova praksa i tako je odgajao ljude oko sebe.

Zbog toga su ga se svi vladari, širom tako prostrane države, kakva je u to vrijeme bila islamska država, bojali i strahovali da naprave i najmanji propust. Bojali su se da bi vijest o tome nekako mogla stići do Omera, a, kao što smo vidjeli iz ovog primjera, suočiti se sa njim bilo je tako strašno i opasno!

Bilala šalje da bogatim namjesnicima konfiskuje pola imetka

Za vrijeme njegovog hilafeta namjesnik u Bahrejnu bio je Ebu Hurejre, r.a. Do Omera dođoše vijesti o tome da je Ebu Hurejre postao veoma bogat čovjek. Iz Bahrejna su stizale sve glasnije vijesti o tome da se ljudi tamo uglavnom bave trgovinom, ali da niko od njih nije tako bogat kao njihov namjesnik, te da se sve glasnije pitaju kako je to moguće. Omer je savjetovao bogate namjesnike da za sebe uzmu pola imetka, a da drugu polovinu podijele ljudima. Halifa odluči bogatim namjesnicima poslati Bilala b. Rebbaha sa zadatkom da im oduzme pola imetka koji su posjedovali. Naredio mu je da im prenese slijedeću naredbu vladara pravovjernih:

- Ili predajte pola svoje lične imovine, ili se povucite s položaja.

Kad to čuše namjesnici, rekoše:

- Ništa nismo pogrešno učinili! Zarada od trgovine je dozvoljena!

- Znamo da se radi o trgovini, jer da ste krali, ruke bi vam odsjekao! Ali zašto je vaša dobit toliko veća od dobiti običnih građana? Zato što ljudi vas posebno gledaju jer ste vi namjesnici. Da niste namjesnici, sigurno ne biste tako puno zarađivali.

Bilal je bio toliko precizan u obavljanju povjerenog mu zadatka da je uzeo jednu od dvije Ebu Hurejrine papuče, na što mu on prigovori riječima:

- Uzmi onda i drugu papuču! Šta da radim samo sa jednom!

- Ne! Omer mi je rekao da uzmem pola i ja ću uzeti samo pola, jer ako ne postupim tako, bojim se da će me Omer kazniti!

Pogledajmo Bilalovu želju da potpuno i tačno ispuni povjereni mu emanet. Pogledajmo poštovanje prema pravednom i snažnom Omeru, čija pravda je ispunila cijelu zemlju.

Omerova samokontrola

Usprkos svemu tome i činjenici da je bio vladar brojnih pokrajina islamske države, Omer, r.a., bio je najžešći prema samom sebi. Ahnem, r.a., kaže: „Bio sam sa Omerom, r.a., kada ga je sreo čovjek i rekao mu:

- Vladaru pravovjernih, hajde sa mnom i pomozi mi protiv tog i tog. On je uistinu veliki tiranin (zalim).

Omer uze štap i poče udarati tog čovjeka, koji je tražio pomoć od njega.

- Ne dolazite vladaru pravovjernih onda kada on ima vremena da se bavi donošenjem presuda u vašim međusobnim sporovima, a dolazite onda kada je on zauzet važnim državnim poslovima. Zašto mi nisi došao u sudnicu?

Čovjek se sav razočaran povuče pred Omerom. Nakon što se udaljio, Omer sam sebi reče da ga mora vratiti. Naredi da mu dovedu tog čovjeka. Kad dođe, Omer mu reče:

- Uzmi štap i uzvrati mi istom mjerom na svaki udarac kojim sam te udario. Nisam imao pravo da te udarim. Zar neko ima pravo udarati onoga ko traži svoje pravo?

Tačno je da je taj čovjek pogriješio što nije došao tražiti pravdu u sudnici koja je za to predviđena, ali je isto tako tačno da za taj prestup nije zaslužio udarac.

- Neću to učiniti, tako mi Allaha, prepustit ću to Allahu. Nakon što sam vidio kako od ljudi tražiš halala i kako si shvatio svoju grešku, ja sud o tome prepuštam Allahu.

- Ostavi to Allahu ili mi uzvrati istom mjerom. Ako je to radi Allaha, onda mi halali.

- Halalio sam ti.

Nakon toga Omer, r.a., ode i klanja dva rekata. Zatim je sam sebe kritikovao riječima:

„Sine Hattabov! Bio si prezren, pa te Allah uzdigao, bio si zalutao, pa te Allah uputio, bio si ponižen, pa te Allah uzvisio. Zatim ti je dao vlast nad ljudima, pa ti je došao čovjek da od tebe traži pomoć, a ti si ga udario! Šta ćeš reći svome Gospodaru, sutra kad Mu dođeš?" „Šta ćeš reći svome Gospodaru sutra kad Mu dođeš", govorio je sebi rukama se udarajući, kažnjavajući i koreći samog sebe zbog onog što je učinio.

Koliko li je samo ovdje primjera za pravednog vladara i sudiju koji sudi ljudima i sam sebe kori zbog svojih propusta.

Najčudnije što se spominje o Omerovoj samokontroli nesumnjivo je događaj u kojem je on naredio da se svi stanovnici Medine pozovu

sa „Essalatu džamia“, što bi značilo: „Odmah svi dođite na zajednički namaz“. Takav poziv bi se upućivao u iznimno važnim situacijama, koje ne trpe ni najmanje odlaganje, kao npr. kad bi se okupljala vojska za rat ili kad bi pristigao ratni plijen i tome slično.

Kad se ljudi okupiše u džamiji, Omer se pope na minber, zahvali Allahu, donese salavat, a zatim reče:

- O ljudi! Da ste bili sa mnom i vidjeli me kad sam ovce čuvao kod mojih daidža u plemenu Benu Mahzum. Tetkama bi donosio vodu i čuvao im ovce, a one bi mi davale šaku hurmi ili grožđa. Takav je bio moj život.

Samo to reče i siđe s minbera. Ljudi se nisu mogli načuditi takvom njegovom postupku. Abdurahman b. Avf, r.a., skupi hrabrosti, te mu reče:

- Vladaru pravovjernih, šta si time želio postići? Zašto si nas sakupio i obratio nam se sa minbera. Da li je to samo zbog te dvije riječi?!

- Teško tebi, sine Avfov! Osamio sam se od ljudi i razmišljao o sebi, kad iznenada začuh kako sam sebi govorim: „Ti si vladar pravovjernih, između tebe i Allaha nema nikog, niko nije iznad tebe. Pa ko je bolji musliman od tebe!?“ Htio sam da svojoj duši pokažem koliko vrijedi, pa sam sakupio ljude i ispričao im ovu priču. Da podsjetim samog sebe da sam bio niko i ništa, da sam se hranio od šake hurmi i grožđa i da sam bio čoban. Takav sam bio! A sve to sa ciljem da se ne uzoholim i da ne zavolim da se pred drugim prikazujem kao oduvijek velika ličnost.

Pogledajmo kako je ovaj velikan među muslimanima, onaj koga su zbog toga što je rastavljao istinu od neistine prozvali El-Farukom, stalno sam sa sobom račun svodio.

Životna priča El-Faruka nas uči čudima, preciznosti i samokontroli. Ona nam, usprkos svoj silini i Omerovoj oštrini u kojoj je činio i greške, ukazuje na blagost i samilost, postupajući po Poslanikovoj, s.a.v.s., preporuci (vasijjetu):

„Najbolji među vama su oni koji su najbolji prema svojim ženama, a ja sam najbolji prema svojoj ženi.“

Jedan ashab kaže:

„Došao sam se Omeru požaliti na ponašanje moje supruge prema meni. Njen odnos prema meni bio je grub, obraćala bi mi se nedoli-

čnim riječima i galamila na mene. Otišao sam se požaliti Omeru, ne bi li mi on dao savjet kako da postupim. Došao sam pred Omerovu kuću, jednom na vrata pokucao i začuo žestoku galamu koja je dolazila upravo iz njegove kuće. Omerova žena je tako snažno galamila na njega, a on je sve to nijemo slušao. Iznenadio sam se da žena tako galami na muškarca koga se boje svi ljudi? Zar on nije u stanju suprotstaviti se jednoj ženi?! Odlučio sam da odustanem od ponovnog kucanja i da se vratim kući. Međutim, Omer je već bio čuo kucanje, izađe da otvori vrata, pozva me i upita:

- Šta si htio?

- Nije važno. Htio sam te nešto pitati, ali to više nije važno.

- Ne može tako! Reci mi šta trebaš?

- Vladaru pravovjernih, došao sam ti se požaliti na ponašanje supruge, ali kad sam se uvjerio da je i tvoja žena takva, vratio sam se i sebi rekao: "Ako je tako s vladarem pravovjernih, šta da onda ja očekujem!"

Omer njega, a zajedno sa njim i sve nas, poče učiti, pa mu reče:

- Podnijela je puno toga! Prala je odjeću, kuhala, čistila kuću – a ništa od toga nije morala, odgojila mi je djecu! Pa zar da to ne otrpim radi svih tih njenih zasluga?!

Na taj način je Omer odgajao ljude oko sebe. Općenito gledano, žena obavlja golemu zadaću i izvršava teške obaveze i kad bi muškarac dobro pogledao sva dobra koja mu ona ukaže, oprostio bi joj mnoge posrtaje. Omer, r.a., je želio podučiti ovog ashaba istom onom značenju kojeg nalazimo u Poslanikovim, s.a.v.s., riječima:

„Najbolji među vama su oni koji su najbolji prema svojim ženama, a ja sam najbolji prema svojoj ženi."

Od nenadmašnih uzora, kakav je zasigurno bio Omer, mi učimo kako da uredimo ovaj prolazni svijet, porodicu, društvo i državu. Od njih možemo naučiti takva značenja. Omer, tako moćan i odvažan, nije uspio kontrolirati žestinu jedne žene?! Neki muškarci misle da su muškarci samo ako su strah i trepet svojim suprugama i ukućanima. Ne, dragi gospodine, najbolji su oni koji su najbolji prema svojim porodicama. Nećeš nikad biti jači i moćniji od Omera! Pa opet, on je bio tako blag i osjećajan prema svojoj ženi i djeci. Omer je odavao priznanje onima koji bi ga zaslužili, zbog toga ni ti ne zaboravi priznati vrijednost i zasluge koje pripadaju tvojoj supruzi.

Omer, radijallahu anhu, je bio zapanjujuće skroman čovjek na dunjaluku. Alija, r.a., nam kazuje da je vidio na Omeru b. Hattabu ogrtač sa dvadeset i jednon zakrpom. Mi ne želimo obući odjeću na kojoj je samo jedna zakrpa, a Omer b. Hattab, emirul mu'minin, oblačio je odjeću koja je na sebi imala dvadeset i jednu zakrpu. Koliki stepen ovosvjetske skromnosti je postigao ovaj velikan među draguljima ovog ummeta – Omer b. Hattab - El-Faruk[1].

Jedan od najveličanstvenijih prizora koji nam spominje historija jeste onaj čudni događaj koji nam prenosi Osman b. Affan, r.a., koji kaže:

„Kada sam otišao da se odmorim i sklonim od neopisive vrućine na svom imanju zvanom Alije, koje se nalazilo sjeverno od Medine, u daljini sam ugledao čovjeka kako vodi dvije kamile. Od silne vreline zemlja ispred mene kao da je plamtjela i činilo mi se da ispred sebe vidim leptire. Rekoh sebi: 'Šta je ovom čovjeku? Bolje mu je da je malo sačekao dok oslabi ovo podnevsko sunce. Mogao ih je u predvečerje naći, ionako nemaju gdje pobjeći, osim u obližnje zelene oaze.' Čovjek se sve više približavao, pa sam naredio slugama da pokušaju saznati ko je taj čovjek. 'Vidim čovjeka umotanog kako vodi dvije kamile, ali ne znam ko je on', reče sluga. Čovjek se još više približi, a ja upitah slugu da li ga poznaje. 'Poznajem', reče, 'to je vladar pravovjernih.' Bio sam potpuno iznenađen. Zar je moguće da je to baš on? Htjedoh se lično uvjeriti da se radi o Omeru, da on u ovo doba i po ovakvoj žegi i užarenom pustinjskom pijesku vodi kamile, te izađoh na prozor da ga vidim. Ali, tako mi Allaha, nisam mogao izdržati da mi glava bude direktno izložena suncu, pa sam se povukao u prostoriju u kojoj sam se nalazio. Sačekao sam ga dok nije stigao ispred kuće. Kroz prozor sam mu doviknuo:

- Vladaru pravovjernih, šta te u ovo doba natjera da hodaš pustinjom?

- Prisjetio sam se da nedostaju dvije kamile iz imetka kojim je plaćen zekat, pa sam izašao da ih nađem kako bih ih vratio na mjesto gdje se čuvaju kamile. Bojao sam se da ne uginu, pa da me Allah bude za njih pitao.

- Hajde, dođi u hlad! Poslat ću svog slugu da ih umjesto tebe odvede tamo gdje si naumio.

---

1 *Onaj koji rastavlja istinu od neistine.*

- Samo se ti vrati u svoj hlad.
- Imam sluge koji će umjesto tebe obaviti taj posao.
- Vrati se ti u svoj hlad, reče mi ponovo i nastavi dalje ići.

Potpuno iznenađen onim što sam vidio, okrenuh se prisutnima i rekoh: 'Ko hoće da vidi snažnog i povjerljivog muslimana, neka gleda u Omera.'"

Tako se Omer, r.a., bojao kako će pred Allahom, dž.š., položiti račun za dvije odbjegle deve. Htio je to lično uraditi, bojeći se dana kad će Allahu račun polagati. Jeste li čuli da ijedan vođa naroda na takav način svodi račun sam sa sobom!?

Godine suše[1]

Osamnaeste godine po Hidžri dogodili su se značajni događaji za historiju muslimana. Jedan od tih događaja je i suša koja je zadesila Medinu. Ta godina je nazvana „Amul remade". Ova godina je bila posljednja u nizu od četiri sušne godine u kojima nije pala nijedna kap kiše. Ljudi su trpjeli u prvoj godini, pa u drugoj, pa su osaburili i treću godinu, ali u četvrtoj godini ponesta im sabura. Nestalo je hrane, stoka je od žeđi pomrla. Strašna glad zahvati cijelo Arabljansko poluostrvo, a ljudi u sve većem broju počeše spas od propasti tražiti u Medini. Nadali su se da će im Omer b. Hattab ponuditi izlaz i spas.

Počeše podizati šatore oko Medine, tako da se rijeka ljudi svakodnevno slijevala u Medinu i oko nje. Ljudi su tražili hranu, u Medini i od Omera tražili su spas. Svako pleme koje je dolazilo prenosilo je Omeru patnje kroz koje je prošlo, a Omer bi im naredio da se utabore izvan Medine. Vijest da Omer prihvata gladne brzo se proširi i hiljade gladnih pohrliše ka Medini. Omer b. Hattab poče tražiti da mu dođe još veći broj muslimana koji žive izvan Medine, u Šamu i Egiptu. Ljudi se odazvaše pozivu, a Omer im poče organizovano i planski dijeliti hranu izvan Medine. Omerov sluga, ashab po imenu Eslem, kaže:

„Čuo sam Omera da je jedne noći nakon što su ljudi večerali kod njega, a večera je bila finansirana iz državne blagajne, naredio da ga obavijeste o broju ljudi koji su te noći večerali. Rečeno mu je da ih je

1 *Amul remade.*

bilo sedam hiljada! Zatim naredi da ga obavijeste o broju porodica koje se nalaze u šatorima, a koje nisu te noći bile kod njega na večeri. Otišli su i evidentirali djecu, žene, starce i bolesne, kojih je bilo četrdeset hiljada."

Takva je bila glad te godine. Četrdeset hiljada ljudi došlo je tražiti koru hljeba u Medini kako bi se spasili od sigurne propasti. Omer je njima i njihovim porodicama svaki dan davao dovoljnu količinu hrane. Nekoliko dana nakon toga, Omer naredi da se ponovo evidentiraju gladni. Ovoga puta ih je bilo deset hiljada za sofrom i pedeset hiljada u šatorima!

Poče ga obuzimati osjećaj da će se sa stalnim uvećanjem broja gladnih smanjiti i nestati količina hrane kojom je raspolagao. Brzo posla Amru b. Asu pismo slijedećeg sadržaja:

„Amre, ti i Egipćani ste u blagostanju, a ljudi kod mene umiru od gladi. Svuda oko mene je smrt i samo smrt! Požurite i pomozite!"

Amr b. As mu odgovori:

„Budi radostan, vladaru pravovjernih! Tako mi Allaha, neće ti stići ovo pismo a da kamile nisu već krenule prema vama. Prva će biti kod tebe, a zadnja kod mene."

Tako i bi. Iz Egipta stiže karavana i spasi ljude od gladi.

Cijeli ovaj period Omer je izlazio izvan Medine i molio Uzvišenog Allaha da spusti kišu na ovaj blagoslovljeni grad. S njim bi izlazio jedan broj ljudi, a on bi ih u namazu predvodio i učio dove. Jednog dana odluči da promijeni taj običaj, pa reče:

- Gospodaru naš, mi smo Ti se za kišu molili spominjući Poslanika, s.a.v.s., a danas te za kišu molimo spominjući Poslanikovog amidžu.

Dade prednost Abbasu, pa im on kao imam prođe i klanja namaz. Nisu se ni pomakli s namaza, a već su vidjeli veliki oblak na sredini neba. Iz Egipta pristiže pomoć, pa tek nakon toga pade kiša, te se tako okonča kriza gladi. Tako je Omer, r.a., vodio državu i spasio muslimane od sigurne propasti.

Strahota gladi koja je zadesila muslimane te godine može se naslutiti i iz djela historičara koji su opisali Omera, r.a. Onaj ko pažljivo čita biografiju Omera, r.a., primijetit će da jedni historičari za njega kažu da je bijelac, a drugi da je crnac. Postavlja se pitanje o kakvoj je to grešci riječ kod historičara!?

Ibn Sa'd kaže: „Sjećate se našeg opisa Omera: Bijel sa crvenilom na sebi, a nakon toga Ibn Sa'd kaže da je Omer crn. Ljudi koji su se bavili ovom dilemom zaključili su da je Omer bio bijel prije godina gladi, a da je postao crn nakon tih godina zbog siline gladi i iscrpljenosti kroz koju je prošao. Četiri godine nije kušao mesa ni masnoće! Život je održavao samo na hljebu i ulju! Zavjetovao se da neće okusiti ni meso ni masnu hranu sve dok se ne spase ljudi. 'Ne mogu ja, - govorio je Omer - jesti meso, a ljudi mi od gladi umirati!'"

Enes, r.a., nam priča: „Došlo je do toga da je Omerov stomak od gladi jako krčao, i nama, koji smo bili pored njega, bilo je zbog toga pomalo neprijatno. To je bilo u godini gladi. Omer je živio na ulju, jer je sam sebi zabranio meso i masnu hranu. Pritiskao bi stomak prstom i govorio mu: 'Krči ti koliko te volja, nemamo za tebe ništa osim ulja.'"

Takav je bio Omer, r.a. Bogobojazan, pravedan i krajnje obazriv prema onima nad kojima je vladao. O kakvoj ljudskoj veličini se radilo kad je svojim podanicima davao prednost nad samim sobom!

Omer, r.a., je bio veoma oprezna osoba. Jednom prilikom su tabiini govorili:

- Nismo vidjeli pravednijeg, niti oštrijeg prema licemjerima od tebe, vladaru pravovjernih. Ti si najbolji čovjek poslije Allahovog poslanika, s.a.v.s.

Jedan od prisutnih ashaba po imenu Avn b. Malik, r.a., im reče:

- Lažete, tako mi Allaha, vidio sam poslije Poslanika, s.a.v.s., čovjeka koji je bio bolji od Omera, r.a. Bio je to Ebu Bekr.

Omer, r.a., im reče:

- Istinu vam je rekao Avn, a vi ste slagali. Ebu Bekr je bio blaži od mirisa miska, a ja sam bio zalutao više od deve.

Šta je htio ovim da kaže? U prve tri godine islama, Omer je bio nevjernik, a Ebu Bekr musliman. Kaže da je u tom periodu Ebu Bekr bio blaži od mirisa mošusa, a on zalutao više nego izgubljena deva. Obratimo pažnju na njegovu opreznost.

Omerova pažnja prema Ehlul bejtu

Postoji zaista veliki broj hadisa koji ukazuju na Omerovu vrijednost, dobrotu, brigu o muslimanima općenito, a posebno o ashabima. A opet, posebno se brinuo o Poslanikovoj, s.a.v.s., porodici. Zabilježeno je da je Omer b. Hattab jednom prilikom poslao po Alijinog sina Husejna. Husejn, r.a., na putu prema njemu srete njegovog sina Abdullaha. Husejn ga upita:

- Odakle dolaziš?

- Dolazim od Omera. Tražio sam dozovolu da uđem kod njega pa mi nije dozvolio. Pokucao sam mu na vrata, ali mi nije dozvolio da uđem.

Husejn se nakon tog razgovora vrati. Omer, r.a., vidjevši da Husejn kasni, drugi put posla po njega. Kad je došao, reče mu:

- Šta te spriječilo da mi dođeš?

- Došao sam ti, ali me tvoj sin Abdullah obavijestio da mu nije bilo dozvoljeno da uđe kod tebe, pa sam pomislio da ni meni nećeš dozvoliti, jer ti je on preči i bliži od mene.

- Pa zar si ti kod mene kao on?! Tako mi Allaha, draži si mi i vredniji od njega zbog tvoje blizine s Poslanikom, s.a.v.s.

Pogledajmo samo koliko je pazio i poštovao porodicu Poslanika, s.a.v.s.

Govor o Omeru, r.a., ne može nikada postati dosadan, zbog njegovog značaja i vrijednosti. To je jedna trajna inspiracija svima nama.

Međutim, smatramo ovoga puta dovoljnim ono što smo ovdje spomenuli u korist tvrdnje o vrijednostima i položaju halife Omera, r.a. u muslimanskom ummetu.

Osvajanja za vrijeme Omerovog hilafeta

A sada ćemo započeti kazivanje o osvajanjima, slavi i podvizima ostvarenim u doba Omera, r.a. Za vrijeme njegove vladavine islam se za vrlo kratko vrijeme naglo proširio na druga područja. U to vrijeme muslimani su porazili dvije najveće svjetske sile toga vremena, Perziju i Bizantiju. Za vrijeme njegovog hilafeta osvojen je Irak, Iran, Horasan, Šam, Egipat i dio Sjeverne Afrike.

KRAJ PERZIJSKOG CARSTVA

Najveći događaj tog perioda svakako je definitivno uklanjanje sa svjetske scene velike Perzije kao najmoćnije države toga vremena.

Govoreći o posljednjem periodu Ebu Bekrovog, r.a., hilafeta, spomenuli smo da je Musenna b. Harise, r.a., bio namjesnik u Iraku, nakon što je Halid b. Velid napustio Irak[1] i zaputio se prema Šamu. Halid je po naredbi Ebu Bekra nakon osvajanja Iraka krenuo prema Šamu, postavljajući Musennu za namjesnika Iraka.

Musenna je čekao dalje upute od Ebu Bekra. One su, međutim, kasnile. Musenna odluči da ode u Medinu i lično se uvjeri u tamošnje prilike. Htio je zatražiti dozvolu da traži pomoć od onih koji su se bili odmetnuli od islama, jer je Ebu Bekr bio izričito zabranio da se traži bilo kakva pomoć od bivših odmetnika (murteda). Niko ko je bio odmetnik od islama nije mogao učestvovati u džihadu. Musenna je stigao u Medinu u vrijeme kada je Ebu Bekr ležao na samrtnoj postelji[2]. Neposredno pred svoju smrt, Ebu Bekr je ostavio oporuku da se Musenni pošalje određeno pojačanje u ljudstvu. Iz ovog primjera se vidi velika briga Ebu Bekra za osvajanjima. Kasnio je sa slanjem vojske u Irak samo zato što nije imao koga poslati, jer je sva vojska bila usmjerena ka Šamu. Naredio je da se opremi vojska i pošalje u Irak, ali ga je smrt pretekla u takvim nastojanjima.

Ebu Bekra je na vlasti naslijedio Omer, r.a., koji je odmah naredio Musenni da se vrati u Irak i obavijestio ga o namjeri da mu hitno pošalje pojačanje i pomoć u ljudstvu. Omer posla glasnika da pozove sve one koji su spremni poći sa Musennom u Irak. Prvi koji se odazvao bio je Ebu Ubejd b. Mes'ud es-Sekafi, prvak plemena Sekif, iz grada Taifa. S njim se odazva i njegov brat Urve b. Mes'ud es-Sekafi, r.a., o kome se u Kur'anu kaže da su nevjernici za njega rekli:

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

„I još kažu: 'Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen kakvom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!'" (Ez-Zuhruf, 31)

Odazvali su se i Velid b. Mugire iz Meke i Urve b. Mes'ud iz Taifa. Ubejd b. Mes'ud es-Sekafi je bio prvi dobrovoljac i sa sobom je

1 *Halid b. Velid je komandovao muslimanskom vojskom u 13 bitaka u Iraku, i u svim je pobijedio.*
2 *August 634. godine.*

poveo čitavu vojsku iz Taifa. Omer mu naredi da bude emir (vođa) te vojske i glavni vojni zapovjednik u Iraku. Poče mu sakupljati vojsku i neprestano ga savjetovati. Jedan od Omerovih vasijjeta upućen Urvi bio je i slijedeći:

„Perzijanci su skloni prevari i spletkama! Nemoj žuriti, u svim pitanjima se savjetuj sa svojim drugovima, jer Perzijanci su prevaranti i odgajani su da budu zli."

Musenna, r.a., se vrati u Irak i ponovo poče njime upravljati. Oni koji su živjeli u predjelima blizu Iraka, umjesto da idu prvo u Medinu, a znajući da će vojska iz Medine krenuti prema Iraku, odmah se uputiše prema Iraku. U ovom periodu islamska vojska se intenzivno pripremala i grupisala tako da se i u samom Iraku osjećala izvjesna živost. Stizale su svježe vojne trupe i činile sve brojniju muslimansku vojsku na iračkom tlu.

Nekako u istom tom periodu Perzijanci su bili zaokupljeni međusobnim razdorima i svađama koji su se pojavili nakon smrti njihovog cara. Svađe i sukobi bili su glavna preokupacija perzijskog dvora. No, postajali su sve više svjesniji opasnosti koja im je prijetila. Broj muslimana u Iraku iz dana u dan se povećavao. Postali su realna opasnost po perzijsku stabilnost i vlast, ali su Perzijanci bili u sve žučnijim i stalnim svađama. Bili su svjesni da se zbog te opasnosti moraju ujediniti. Dogovorili su se da upravljanje perzijskim carstvom predaju ženi, kćerki perzijskog cara po imenu Kudan[1]. Bilo je to prvi puta u dugoj historiji Perzije da tim velikim carstvom vlada jedna žena. Taj sporazum je rezultat stanja u kome su u dugim međusobnim sukobima mnogi perzijski prinčevi poubijani, ili su se, od straha da budu ubijeni, sakrili na sigurna mjesta, čekajući razrješenje krize vlasti u Perziji. Postignut je dogovor da državu vodi jedna od perzijskih princeza dok se ne pojavi neko od perzijskih prinčeva.

Ona je za vrhovnog vojnog zapovjednika imenovala vojskovođu po imenu Rustem. Ovaj iskusni vojnik, osjećajući veliku islamsku prijetnju, okupi nekoliko vojski. Vojskom koju je uputio u pokrajinu Furs zapovijedao je Džamah. Drugu vojsku pod zapovjedništvom

1 Ovdje je riječ o perzijskoj carici Buran, prema nekim historičarima jedinoj ženi – vladar iz dinastije Sasanida, koja je bila na čelu perzijske države od 629. do 631. godine. Bila je kći Husreva II. Opjevana je u poemi „Šahnama". Umrla je u gradu Mervu 636. godine. (http://en.wikipedia.org/wiki/Purandokht)

Narsa uputi prema današnjem gradu Basri. Treću vojsku posla direktno na Musennu, kako bi pritisnuo glavninu muslimanskih snaga. Zatim uputi još jednu vojsku prema ratarima koji su iskazali svoju lojalnost muslimanima plaćajući im džizju. Rustem ih obavijesti da se Perzija pribrala, da je završen period unutrašnjih nesporazuma i svađa, te da nema potrebe da i dalje plaćaju džizju Arapima. Zatražio je od njih prekid dogovora s Musennom i da se podignu na sveopći ustanak protiv muslimana.

I tako počeše ustanci stanovništva koje je i ranije bilo lojalno Perzijskom carstvu. Perzijanci su prema njihovom mišljenju bili jači od muslimana, ali kad su postali slabiji, seljaci nisu imali drugog izbora nego da muslimanima plate džizju. Tako cijeli Irak diže ustanak protiv muslimana, nakon što je ranije bio prihvatio da bude jedna od muslimanskih pokrajina.

Bitka kod Nemarika

Tri perzijske vojske su krenule prema muslimanima. Musenna, r.a., osjeti da mu prijeti velika opasnost. Irak se pobunio i ususret su mu dolaze tri opremljene, obučene i naoružane vojske. On napusti svoj glavni grad Hiru[1], strahujući da se i njegovi stanovnici ne okrenu protiv njega. Pribojavao se opasnosti koja bi mu mogla doći i iz unutrašnjosti samog grada.

Musenna odluči da krene prema mjestu zvanom Nemarik. Neprestano poče slati glasnike preko kojih je od Omera, r.a., tražio da mu pošalje pojačanje u ljudstvu. Međutim, pojačanje je kasnilo, a perzijska vojska je prije nego je stigao Ubejd sustigla Musennaovu vojsku u mjestu zvanom Nemarik. Tu započe bitka između malobrojne islamske i ogromne perzijske vojske.

Ovoga puta perzijsku vojsku je predvodio lično Džamah. Musenna, taj veliki islamski vojskovođa, uspio je sa tako malobrojnom muslimanskom vojskom poraziti Perzijance, predvođene njihovim slavnim vojskovođom Džamahom.

1 Hira je bio glavni grad Arapa lojalnih Perzijancima, u kome su muslimani nakon zauzimanja Iraka našli utočište i u njemu se osjećali sigurnim.

Sam čin Džamahova zarobljavanja čini se zanimljivim. Jedan muslimanski vojnik ga sustiže i reče mu:

- Predaj se i ja ti garantujem sigurnost.

- Jesi li ti vojskovođa?

- Ne, ja sam obični vojnik.

- Dobro, kako ćeš mi onda ti garantovati slobodu?

- To je moja briga! Ja ti garantujem sigurnost, a ti se predaj.

Veliki perzijski vojskovođa se preda, jer je jedina alternativa tome bila smrt. Musenna se naljuti na tog svog vojnika.

- Kako ćeš mu garantovati - pitao ga je - mi hoćemo da ih porazimo i ponizimo, kako mu možeš garantovati?

Musenna preko glasnika zatraži stav Omera, r.a., o ovom spornom pitanju. „Kad mu je već data garancija, onda ga pustite", naredi Omer, obrazloživši to pravom po kojem i najslabiji musliman može dati garanciju drugima.[1]

Bitka kod Kusura

Poražene perzijske trupe ponovo se okupiše u središnjem dijelu Iraka, u mjestu zvanom Kusur. Rustem ovoga puta posla još jednog svog velikog vojskovođu po imenu Galinos na čelu ogromne vojske koja se kretala prema Kusuru. Ebu Ubejde je u međuvremenu stigao s pojačanjem i hitro se uputi prema Kusuru. Galinos je bio uznemiren. Znao je za pristiglo pojačanje na čijem čelu je bio Ebu Ubejde. Počeše pripreme za veliku bitku. Perzijanci su se najviše pribojavali činjenice da muslimani do tada nisu izgubili nijednu bitku od Perzijanaca. Ebu Ubejde je stigao u Kusur još dok je Galinos bio na putu prema njemu i odmah naredi napad. Na taj način Ebu Ubejde porazi perzijsku vojsku prije nego je na bojno polje stigao Galinos. Ebu Ubejde posla manje vojne snage u obližnja mjesta, ponovo uspostavi islamsku vlast, a stanovnici tih krajeva drugi put prihvatiše plaćanje džizje.

Galinos je bio zapanjem brzinom i vojnom snagom muslimana. Kad je Galinos konačno stigao na bojno polje, zatražio je ponovo da

1 Naravno, tako je bilo u početku islamske države, kasnije su donesene zakonske regulative koje to nisu dozvoljavale, kako ne bi došlo do bezakonja i nereda.

se bori sa svojom vojskom protiv muslimana. Bila je povrijeđena njegova sujeta velikog vojskovođe. Tako se odigra još jedna bitka između muslimanske vojske na čelu sa Ebu Ubejdom i ogromne perzijske vojske na čelu sa Galinosom. I drugi put Galinos i perzijska vojska doživješe poraz. Galinos pobježe s bojnog polja u Medain, nakon što je njegova vojska u jednom danu doživjela dva teška poraza.

Vijest se nevjerovatnom brzinom proširi dunjalukom. Ogromna perzijska vojska, na čelu sa svojim najtrofejnijim vojskovođama, gube bitku za bitkom od do tada nepoznate muslimanske vojske.

Bitka na mostu[1], hrabrost usprkos porazu

Rustem, zapovjednik perzijske vojske, osjeti veliku opasnost i sramotu. Nije mogao prihvatiti činjenicu da najveće perzijske trupe, predvođene najvećim perzijskim vojskovođama, porazi mala i nepoznata vojska koja je bila ispomoć a ne glavna vojna formacija! Rustem odluči krenuti u odlučujuću bitku. Posla najvećeg perzijskog vojskovođu Galobida na čelu velike i za to vrijeme najopremljenije vojske u svijetu. S tom vojskom posla veliku ratnu perzijsku zastavu, koju su Perzijanci nosili sa sobom samo u za njih posebno važnim bitkama. Tu zastavu, dužine dvanaest a širine osam metara, zvali su Turkiškabjan.[2]

Vijesti o Rustemovoj namjeri stigoše do Ebu Ubejda, koji odmah posla glasnika Omeru, r.a.

- Sada počinje odlučujuća bitka - reče Omer.

Ebu Ubejde se vrati prema Hiri. Išao je sve dok se ne ulogori na obali rijeke Eufrata. Perzijska vojska je napredovala sve dok se nije utaborila na suprotnoj obali te rijeke, tako da je samo rijeka Eufrat dijelila dvije vojske. Perzijanci su sa druge strane sagradili most. Po tom mostu će ova bitka ostati upamćena u historiji islama kao Bitka na mostu.

Ebu Ubejde es-Sekafi započe savjetovanje sa ashabima i velikim vojnim zapovjednicima o tome da li oni treba da pređu preko rijeke

---

1 *23. šabana 13. godine po Hidžri, što odgovara 22. oktobru 634. godine po Miladu.*

2 *Ova zastava je bila napravljena od tigrove kože. Kada govorimo o Perziji toga vremena, moramo uvijek imati na umu da se radi o najvećoj državi toga vremena.*

do neprijatelja, ili je bolje sačekati da neprijateljska vojske pređe na njihovu stranu. Perzijanci im poslaše slijedeću poruku:

„Ne možemo se ovako boriti! Vi ste na jednoj, a mi na drugoj strani rijeke. Spremni smo vam dati garanciju i dozvoliti vam da sve vaše trupe pređu most, pa tek nakon toga započeti bitku. Ili vi nama dajte iste garancije."

Počeše dogovori unutar islamske vojske. Ashabi i vojskovođe predlagali su da se omogući Perzijancima da pријeđu rijeku. Prvo, nema mogućnosti prevare, jer ako se muslimani odluče za prelazak, Perzijanci bi ih mogli prevariti. Drugo i još važnije je to da muslimani svojim prelaskom smanjuju manevarski prostor između vojnika i rijeke, a upravo taj prostor bi mogao biti velika opasnost za njih.

Ebu Ubejde, r.a., bio je veoma uporan u insistiranju da muslimani prijeđu rijeku. Glavni razlog njegovog insistiranja bila je bojazan da bi im se moglo prigovoriti da su kukavice. No ovdje nije bilo riječi o kukavičluku, nego o činjenici da su muslimani bili u velikoj opasnosti. Ali, Ebu Ubejde je bio uporan.

- Moraju znati - tvrdio je on - da smo mi snažni i odlučni.

Pod žestokim pritiskom svoga komandanta, ostale vojskovođe nerado prihvatiše Ebu Ubejdeovo mišljenje.

Perzijanci su ispunili dato obećanje, i tek nakon što je i posljednji muslimanski vojnik prešao most, poče Bitka na mostu - strašna i krvava bitka između islamske i perzijske vojske.

Perzijanci se počeše boriti svom žestinom, koristeći svu raspoloživu snagu i tehniku. U sastavu perzijske vojske bio je jedan vrlo čudan odred sastavljen od slonova izdresiranih za borbu. Na njihovim leđima bile su pričvršćene nosiljke sa kojih su vojnici strijelama i kopljima gađali muslimanske vojnike, a slonovi su svojim nogama i surlama rušili sve pred sobom. Ono što je doprinijelo dodatnoj panici u muslimanskim redovima bio je prvi susret njihovih konja i deva sa slonovima. Preplašene životinje su bježale od slonova kad god bi im se primakle. To je zadavalo velike probleme muslimanima.

Ebu Ubejde tada povika:

- Ko će se žrtvovati i presjeći kaiše kojima su pričvršćene nosiljke na slonovima, kako bi vojnici pali s njih? Ja sam prvi dobrovoljac!

Tako je bodrio ljude. Skupine dobrovoljaca su se prijavile za taj zadatak, predvođene Ebu Ubejdeom, koji je bio uzor i pravi muslimanski vojskovođa. Uspjeli su doći do najvećeg slona i napasti ga, presjeći kaiš i oboriti nosiljku i perzijske borce sa nje. Ali, ovaj za boj dresirani slon, napade one oko sebe, te nogom obori Ebu Ubejdea, stade na njega i ubi ga. Tako je poginuo Ebu Ubejde, r.a.

Ubijen je vođa muslimana! Ovdje komandu preuze njegov amidžić zajedno sa drugim pripadnicima plemena Benu Sekif. Zaštitiše muslimansku zastavu i tijelo ubijenog komandanta, te pријeđoše most. U tom vremenu, Perzijanci osjetiše pometnju u redovima muslimanske vojske, napadoše složno na njenog bajraktara i ubiše ga. Islamsku vojnu zastavu ponese treći pripadnik plemena Sekif, pa i njega ubiše, pa četvrti, pa i njega ubiše, i tako redom poginu sedam hrabrih bajraktara. Takva je bila neustrašivost pripadnika ovoga plemena, radijallahu anhum. Pade zastava islama, koju podiže Musenna, r.a., i naredi povlačenje.

U tom momentu Ebu Ubejdeov rođak, Abdullah Es-Sekafi, r.a., u borbenom zanosu, u bici koju je doživio kao bitku plemena Benu Sekif, poboja se da će muslimani pobjeći s bojnog polja. Nakon što je vidio neustrašivost i pogibiju svojih suplemenika samoinicijativno ode do mosta, presiječe konopce kojima je bio pričvršćen i tako sruši most.

Muslimani su se htjeli povući, Musenna iznenada ugleda da je most srušen.

- Ko je ovo uradio! - upita.

- Abdullah - rekoše mu.

Nakon bitke Musenna ga je uhapsio i dao žestoko izbičevati.

- Šta te navelo da to učiniš - pitao ga je.

- Bojao sam se da će pobjeći - reče.

- Bez moje dozvole ti da srušiš most?!

Allahovom odredbom, to se ipak tako dogodilo. Muslimani su se povlačili, ali most je bio srušen. Nađoše se u teškom okruženju, između Eufrata s jedne i Perzijanaca s druge strane. Poče pokolj u redovima muslimana. Tu se pokaza neustrašivost muslimanskih boraca.

Musenna naredi da se ponovo spoji most, što nije bio nimalo lahak zadatak i njegova realizacija zahtijevala je mnogo vremena. Muslimanska vojska poče pred naletima perzijske vojske spas tražiti ska-

čući u rijeku Eufrat. Živote u ovoj strašnoj bici izgubilo je četiri od šest hiljada muslimanskih vojnika, koliko je brojala ova islamska vojska.

Dvije trećine vojnika je ubijeno ili utopljeno zbog samoinicijativnog postupka ovog zanesenog pojedinca!!! Nije svaki zanos i nužno dobra stvar! Često je vjerski fanatizam izuzetno štetan, posebno onaj koji u sebi ne sadrži dogovor, uvažavanje i slušanje drugačijeg stava. Još ako je poduzet bez traženja saglasnosti, kao u ovom slučaju, onda nužno vodi velikom zlu!

Za to vrijeme muslimani su uspjeli osposobiti most i tako su se spasili od sigurne smrti.

U ovoj bici je ranjen i Musenna, r.a., ali uprkos tome hrabro se borio protiv neprijatelja. Zatim je ranjen i Sulejm b. Kajs, jedan od ashaba i vojskovođa. On je sa svojom skupinom vojnika omogućio i drugim muslimanima da se povuku.

Musenna, r.a., bio je posljednji musliman koji je prešao most. Kad se lično uvjerio da niko od muslimana nije ostao na drugoj strani rijeke, presjekao je drugi put konopce i most se srušio. Tako Perzijanci nisu mogli preći na njihovu stranu, ali su pokušavali ponovo osposobiti most i preći na muslimansku stranu rijeke. Uporno su plivajući pokušavali preći na drugu stranu i spojiti most, te tako dokrajčiti muslimansku vojsku. Musenna, r.a., poče u dovama moliti Uzvišenog Allaha da spasi i izbavi muslimane iz ove teške situacije.

Hvaljen neka je Allah! U tom momentu iz perzijske prijestolnice stiže vijest o novim perzijskim svađama i ustanku koji je čovjek po imenu Fejruzan podigao protiv Rustema. Perzijanci se podijeliše na dva tabora, one koji su bili za Fejruzana i one koji su bili za Rustema. Ove vijesti stigoše do perzijskih vojnika pred kraj bitke sa muslimanima. Zapovjednik perzijske vojske naredi povlačenje prema perzijskoj prijestolnici, kako bi podržao Rustema u ovom opasnom sukobu.

Da nije bilo tog događaja, uništena bi bila muslimanska vojska Ebu Ubejde, r.a.

Perzijska vojska se vrati i tako se spasiše preostale dvije hiljade muslimanskih vojnika, koji rekoše da ih je stid vratiti se i muslimanima reći u oči da su poraženi.

Bio je to prvi poraz muslimanske vojske od strane Perzije. Prvi poraz uopće u islamskim osvajanjima.

Do Omera stigoše vijesti o porazu muslimanske vojske i stidu koji zbog toga osjećaše. Omer, r.a., posla glasnika da muslimane pozove riječima:

"Gospodaru moj! Zaista je svaki muslimanski vojnik svoj život bio izložio velikoj opasnosti. Allah se smilovao Ebu Ubejdi! Da je zatražio, pomogao bih mu. Zbog čega je prešao most? Zašto nije ostao na strani na kojoj sam mu mogao pomoći?!"

Ali, takav je bio ishod Bitke na mostu. Bio je to žestok udarac muslimanima. Poslije tako velikih osvajanja i pobjeda Ebu Ubejde i Musennaa, r.a., dolazi tako gorak poraz, koji je uzdrmao muslimane i njihovo samopouzdanje.

Revanš kod Buvejba[1]

Omer, r.a., bio je svjestan poljuljanosti morala u redovima islamske vojske. Po glasniku je u Jemen poslao pismo slijedećeg sadržaja: „Pošaljite nam koga možete! Izbavite nas! Spasite nas!"

Prvi su se odazvali vojnici pod zapovjedništvom velikana među ashabima Džerira b. Abdillaha, r.a. Omer, r.a., ga odmah posla kao pojačanje Musennau, r.a. Potom stigoše druge vojske koje je Omer, r.a., također poslao kao pojačanje muslimanskoj vojsci u Iraku.

U periodu konsolidacije muslimanske vojske Fejruzan i Rustem postigoše međusobni dogovor.

Hvaljen neka je Allah! Kao da je dao razdor među Perzijancima onoliko dugo koliko je bilo potrebno muslimanima da se priberu i formiraju novu vojsku. Konsolidacija muslimana trajala je tačno onoliko dugo koliko je trajao i međusobni spor.

Fejruzan i Rustem zajednički opremiše vojsku protiv muslimana. Za komandanta te vojske imenovaše vojskovođu po imenu Muhran. Musennaova vojska s pridošlim pojačanjem srete se s Muhranovom vojskom drugi put na rijeci Eufrat. Opet ih je dijelio samo Eufrat. Perzijanci im uputiše isti poziv:

- Ili vi dođite nama, ili ćemo mi doći vama!

- Ovoga puta dođite vi nama! - reče im Musenna.

---

1 14. ramazana 14. godine po Hidžri, što odgovara 31. oktobru 635. godine po Miladu.

Naučio je lekciju na grešci Ebu Ubejde, r.a. Perzijska vojska pријеđe rijeku i zauze borbene položaje ispred muslimana.

Musenna, r.a., je ovoga puta vojsku podijelio na tri dijela: dva krila i središte. Perzijanci se odlučiše za istu taktiku. Njihova dva krila napast će dva muslimanska, a srednji dio suprotstavit će se srednjem dijelu muslimanske vojske. Srednjim dijelom, ili srcem, kako su ga zvali, muslimanske vojske komandovao je Musenna, a srcem perzijske vojske komandovao je Muhran. Musenna naredi svojim vojnicima:

- Pritisnite, pritisnite neprijateljsku vojsku! Ako ih složno i jako napadnemo samo jednom, to će biti njihov kraj.

I zbilja, sreda pritisnu sredu, a i dva krila veoma snažno pritisnuše srce perzijske vojske. Perzijski vojnici odgovoriše kontranapadom. Bitka se razvi u ljuti boj!

Glavnina snaga napadala je srce sve dok Musenna ne naredi da se napad usmjeri na samog Muhrana, zapovjednika perzijskih snaga. Silina više nije bila usmjerena ka srcu vojske nego ka glavnokomandujućem te vojske. Pritisak islamske vojske dao je plodove. Dio vojske u kojem se nalazio Muhran poče se povlačiti i poraz se učini neminovnim ishodom bitke. Muslimani su u ovom silovitom i odlučujućem napadu uspjeli doći do Muhrana i ubiti ga.

Vidjevši da im je komandant ubijen Perzijanci počeše bježati sa bojnog polja. Jedan broj perzijskih vojnika osigura odstupnicu i perzijska vojska započe povlačenje preko mosta. Muslimani su bili svjesni da ovladati mostom znači uništiti perzijsku vojsku. Ova bitka se naziva Bitka kod Buvejba[1]. Muslimanska vojska navali svom žestinom na most i razvi se žestok boj oko mosta. Musenna, r.a., je uspio zauzeti most i onemogućiti odstupnicu perzijskim vojnicima koji su bježali.

Perzijanci su htjeli pobjeći, ali su bili iznenađeni da im muslimani to ne dozvoljavaju. Počeše bježati lijevo i desno, ali bi ih muslimani slijedili gdje god bi pobjegli. Tako su muslimani ponovo zauzeli prostor između Eufrata i Tigrisa i na tom prostoru su ponovo uspostavili muslimansku vlast. Zauzeli su predio koji se nalazio sjeverno od Eufrata. Ovoga puta su muslimani stigli čak do dalekog Ehvaza[2].

1 *Lokacija u današnjem Iraku u blizini granice sa Kuvajtom, oko 120 km jugozapadno od Basre.*

2 *Grad u današnjem Iranu u blizini granice sa Irakom, oko 100 km sjeverozapadno od Basre.*

Hvaljen neka je Allah! Muslimani su u ovoj bici zvanoj Buvejb, prvoj nakon Bitke na mostu, uspjeli nadoknaditi sve što su izgubili u ranijoj Bici na mostu.

Pripreme za odlučujuću bitku s Perzijom

Perzijanci su osjetili neopisiv strah! Pitali su se kako je moguće da njihova vojska bude tako poražena! Muslimani su bili sve bliže Medainu, tadašnjoj prijestolnici Perzijskog carstva. Perzijanci su ovoga puta bili složni u odlučnosti da nešto moraju poduzeti. Nađoše jednog od odbjeglih prinčeva, koji se pojavio kad se situacija malo smirila, a zvao se Jezdedžerd. U slavljeničkoj pompi okupiše se oko Jezdedžerda, koji ih ponovo ujedini u veliko carstvo, nakon velikih međusobnih neslaganja i svađa.

Rustem i Fejruzan pod zapovjedništvom Jezdedžerda opremiše nekoliko vojski, kako bi se suprotstavili islamskoj prijetnji. Prvu vojsku poslaše u Zukullu, drugu u Hiru, a treću u Ehvaz. Bila su to tri najveća grada pod muslimanskom vlašću na Eufratu, i ujedno najveća muslimanska uporišta.

Kad je Musenna, r.a., saznao za opasnost koja mu prijeti, o tome obavijesti halifu Omera r.a., koji je bio svjestan da su se Perzijanci ujedinili i da ovaj puta šalju svoje najjače trupe. Perzijanci su bili izloženi opasnosti koja pogađa sve narode – nejedinstvu. Nejedinstvo rezultira slabošću, a jedinstvo rezultira snagom jednog naroda. Omer je tada izrekao čuvene riječi:

- Tako mi Allaha! Perzijskim kraljevima suprotstavit ću arapske kraljeve. Allaha mi, neće ostati na Arabljanskom poluostrvu nijedan kralj, govornik, pjesnik, bogataš - niko ko je u stanju da se bori a da ne krene u boj sa nama. Oni koji su bliže Musennau neka se odmah zapute prema njemu!

Omer, r.a., sakupi veliki broj muslimana, jer je taj period bio vrijeme obavljanja obreda hadždža. Lično je sa muslimanima te godine obavio hadždž. Od njih je zatražio da se odmah po obavljanju obreda hadždža upute prema Iraku. Ljudi se sakupiše u Medini. Omer, r.a., je opremao i slao u Irak jednu vojsku za drugom.

U tim danima do halife stiže vijest da je Musenna na samrtnoj postelji zbog posljedica rana koje je zadobio u Bici na mostu. Ovdje se Omer, r.a., posavjetova sa ashabima. Prvo je mislio da on umjesto Musennaa treba otići i lično predvoditi muslimane u boju, jer je trebalo da uslijedi odlučujuća bitka za islam. Omer, r.a., je bio krenuo prema Iraku. U toj vojsci bilo je mudrih, učenih, pametnih i posebno poznatih ashaba, koji se okupiše oko njega savjetujući ga riječima:

- Vladaru pravovjernih! Nemoj ti ići, jer ako pogineš - muslimani će biti izgubljeni. Pošalji jednog od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba poznatog po snazi i poznavanju vojnih vještina. Ti nemoj ići, jer ako pogineš - bit će gotovo s muslimanima.

Pod ovim savjetodavnim pritiskom Omer, r.a., popusti i odstupi od prvobitnog mišljenja da on lično predvodi muslimansku vojsku u odlučujućoj bici.

Omer, r.a., se nakon toga sa minbera obrati prisutnim muslimanima slijedećim riječima:

- O ljudi! Namjeravao sam lično krenuti s vojskom, ali mi je drukčije sugerirano od vas.

Halifa Omer, r.a., započe široke konsultacije o tome koga da imenuje zapovjednikom muslimanskih snaga u toj presudnoj bici. Počeli su pristizati prijedlozi, sve dok neki od ashaba ne reče:

- Našao sam ga, našao sam ga!

- Ko je?!

- Esed (Lav)!

- Ko je on?!

- Esed!

- Ko je on?!

- Sa'd b. Ebi Vekkas!

Sa'd, r.a., je u to vrijeme po naređenju Omera b. Hattaba sakupljao zekat u Jemenu. Omer posla vjesnika, tražeći od Sa'da da dođe u Medinu, da bi ga imenovao za novog vojskovođu islamske vojske. Omer, r.a., ga zajedno sa onima koje je uspio sakupiti posla u Irak.

Musenna, r.a., je sa sobom imao osam hiljada vojnika. Sa'd je stigao u Irak nakon smrti Musennaa, r.a., koji je u ranama i kao šehid napustio ovaj svijet.

Halifa Omer, r.a., svakodnevno je slao glasnika. To je bio sistem informiranja i komuniciranja halife sa islamskom vojskom. Komandant Sa'd je, također, s druge strane svakodnevno slao halifi glasnika sa najnovijim informacijama. Na taj način su informirali jedan drugog o stanju na terenu i odlukama vezanim za njih.

Halifa je bio vrhovni komandant muslimanske vojske i njome je komandovao iz Medine. Sa'du je izdao slijedeće naređenje:

- Podijeli mi vojsku tako da se sastoji iz desnog krila koje će podržavati nekoliko manjih vojnih formacija.

Omer mu je objašnjavao kako će komandovati, kako će postupati koji zapovjednik, a kako vojnik koji vodu nosi. I o najsitnijem detalju halifa je lično vodio računa, jer se radilo o odlučujućoj bici. Omer, r.a., ih je bodrio, podsjećajući ih na značaj postizanja šehadeta na Allahovom putu. Naredio je Selmanu el-Farisiju, r.a., da bodri muslimane i podstiče ih na borbu.

Nakon što se prethodno u Medini abdestio, Sa'd b. Ebi Vekas, r.a., povede vojsku prema Iraku, tačnije prema gradu Kufi, ili još tačnije, prema selu zvanom Kadisija[1]. Sa'd se sa muslimanskom vojskom utabori u tom mjestu, čekajući perzijsku vojsku koja im je išla ususret. Nastojao je ovladati pokrajinom u koju je došao; sakupljao je džizju i ratni plijen od onih koji su se uporno borili protiv muslimana. Sve to je veoma snažno uznemirilo Perzijance koji su živjeli u toj pokrajini. Nastojao je proširiti islamsku upravu nad krajevima koje do tada nije uspjela zauzeti muslimanska vojska. Uspio je pokoriti cijeli taj kraj. Naravno, sve te vijesti i pritužbe pokorenih Perzijanaca i ratara stizale su do perzijske vojske.

Sav taj pritisak na Jezdedžerda natjerao ga je da naredi Rustemu, koji je vladao Perzijskim carstvom dok se Jezdedžerd bio pritajio, da on lično povede vojsku u rat protiv muslimana. Rustem nije želio ići u rat, više mu se sviđalo da iz pozadine prati razvoj situacije i kontrolira buduće poteze Perzijskog carstva. Bojao se muslimana koji su tako briljantno nizali pobjedu za pobjedom u ratu s perzijskim vojnim trupama.

1 *Mjesto u današnjem Iraku na desnoj obali Eufrata, oko 200 km južno od Bagdada.*

I Rustem se našao pod strahovitim pritiskom. Car traži od njega da ide u rat u koji ne želi ići. Rustem je uspio odgoditi svoj odlazak cijeli mjesec dana. Čitavo to vrijeme Sa'd je strpljivo čekao.

Rustem je u etapama slao svoje trupe. Prvo je opremio i poslao predvodnicu, zatim je opremio i poslao glavninu, da bi na kraju poslao ostatak vojske sa kojom je protiv svoje volje i sam krenuo. Svaka od tih vojski bila je ogromna i brojala šezdeset, sedamdeset i stotinu hiljada vojnika! Ukupan broj vojnika koje je pokrenuo Rustem dostigao je brojku od dvije stotine i pedeset hiljada boraca! A ukupan broj vojnika Sa'da b. Ebi Vekasa dostigao je brojku od svega dvanaest hiljada boraca. Pogledajmo tu ogromnu brojčanu razliku! Dvanaest hiljada vojnika suprotstavit će se vojsci koja broji dvije stotine i pedeset hiljada vojnika! Priznat ćemo da to zvuči nemoguće. Ali, snaga i pobjeda ne moraju uvijek biti na strani brojki i statistike, nego na strani imana (vjerovanja). Pobjeda ne dolazi s brojčano superiornom vojskom koja u sebi nema duha i vjere. Nije u tome prava vrijednost! Ona je u čvrstom ubjeđenju i u srcima boraca koji duboko vjeruju da pobjeda dolazi od Uzvišenog Allaha.

Hrabra izvidnica

U periodu iščekivanja perzijske vojske Sa'd b. Ebi Vekas, r.a., je slao svoje obavještajce i izviđače da mu pribave informacije o pokretima neprijateljskih trupa. Kad je vidio da Perzijanci kasne, poslao je izviđačku jedinicu i naredio joj da ode duboko u neprijateljsku teritoriju i na licu mjesta se uvjeri dokle je stigla perzijska vojska. Pripremio je jedinicu od deset izviđača. Jedan od njih bio je Tulejha b. Huvejlid el-Esdijj. Tulejhu smo ranije spominjali i rekli da je on za sebe tvrdio da je božiji poslanik. Porazio ga je Halid b. Velid pred kojim je on pobjegao i nastanio se u Šamu. Kasnije, nakon što se islam ponovo učvrstio, vratio se i iznova prihvatio islam. Jedan od deseterice izviđača bio je i Amr b. Madijekrib, koga su u džahilijetu, kao i Tulejhu, smatrali vrijednim koliko hiljadu boraca, s tim da je Amr bio poznatiji borac od Tulejhe. Za vrijeme odmetništva i Amr se odmetnuo i bio sljedbenik Esveda el-Ansija u Jemenu, jer je i sam Amr bio iz Jemena. Kad je poražena Esvedova vojska, i Amr bi poražen i zarobljen. Potom se vratio islamu. U ovoj izviđačkoj jedinici

bili su sve sami prekaljeni arapski borci još iz predislamskog perioda poznati po svojoj hrabrosti.

Ova deseteročlana jedinica, predvođena ovom dvojicom arapskih junaka, stigla je u daleke predjele u koje nijedan musliman prije njih nikada nije kročio. Zadatak im je bio da lociraju vojsku koju muslimani iščekuju već puni mjesec dana. Izvidnica je išla sve dok nije otkrila prvu vojsku, koja je zapravo bila prethodnica perzijske vojske. Bilo je to šezdeset hiljada vojnika koji su išli ususret muslimanskoj vojsci. Kad je izvidnica vidjela tako veliku vojsku, pobojala se i rekla:

- Vratit ćemo se i obavijestiti komandanta Sa'da o ovome što smo vidjeli.

Tulejha im reče:

- Tako mi Allaha! Ovo nije ta vojska!

- Postoji li veća vojska od ove?

- Tako mi Allaha, ovo je samo prethodnica vojske!

Amr potvrdi Tulejhine riječi i reče im da njih dvojica poznaju ratovanje bolje od ostalih. Njih dvojica predložiše da krenu dalje u izviđanje i otkriju ostatak vojske.

- Ako je ovo prethodnica, kolika li je tek vojska - pitali su se oni.

Ostali izviđači nisu mogli vjerovati da postoji veća vojska od ove, ostaviše njih dvojicu i vratiše se da obavijeste Sa'da o dolasku vojske. Amr i Tulejha nastaviše dalje putovati sve dok ne sretoše glavninu vojske. Otkriše ogromnu vojsku sačinjenu od preko sedamdeset hiljada vojnika, ne računajući sluge koje su ih pratile.

- Ovo je srce - reče jedan od njih.

- Da - potvrdi drugi.

To je značilo da ih ima još! Nastaviše napredovati dalje prema dubini neprijateljske teritorije sve dok ne otkriše ostatak vojske. Spominje se da ih je bilo najmanje osamdeset hiljada. Predvodio ih je Rustem lično. Dvojica muslimanskih izviđača, Amr i Tulejha, složiše se da se radi o ostatku vojske kojoj se trebaju suprotstaviti muslimani.

Tako brojna i opremljena vojska! Odlučiše da se vrate i obavijeste Sa'da. Tulejha i Amr su se dogovarali šta da urade. Tulejha je bio mišljenja da se ne treba vraćati dok ne napadnu vojsku i ubiju neke od njenih vojnika.

Amr mu reče:

- Čovječe, kako ćeš napasti osamdeset hiljada ljudi?!

- Ti si kukavica!

- Ma kakva kukavica, postoji li čovjek koji će napasti osamdeset hiljada ljudi?!!

- Ma ti si kukavica, rekao sam ja tebi.

Amr se vrati, a Tulejha ih napade.

Ovo je nešto nepojmljivo, ali Arapi toga vremena bili su tako neustrašivi i posebni borci. U predislamskom periodu su Tulejhu i Amra smatrali vrijednim koliko hiljadu drugih boraca, pa kakvi su tek bili nakon što im je srce ispunjeno imanom. Bili su tako strašni borci u međuarapskim ratovima, pa kakvi li su tek bili borci u ratovima sa neprijateljima Arapa.

Tulejha napade perzijsku vojsku. Presjekao je sve konopce šatora pored kojih je prošao. Naravno, niko nije mogao ni zamisliti da bi jedan čovjek mogao napasti vojsku od osamdeset hiljada ljudi. Išao je tako sve dok nije došao do Rustemovog šatora, čije je konopce presjekao i oborio ga na Rustema. Sebi je kao ratni plijen uzeo Rustemovog konja, a potom se vratio. Nastade neviđena panika u redovima perzijske vojske.

Tulejha i Amr se vratiše i obavijestiše Sa'da o onome što su vidjeli. Rustem shvati kako će se sukobiti s neobično hrabrim borcima kakve nikada prije toga nije sreo. Počeše završne pripreme sa obje strane za Bitku na Kadisiji. Slijede detalji jedne od najvećih bitaka u dugoj historiji islama, poznatoj kao Bitka na Kadisiji.

Bitka na Kadisiji

Historičari su ovu bitku veoma detaljno opisali[1]. Svaki njen dan i svaku noć su nazvali posebnim imenom.

Prvi dan su nazvali Dan Arma (žestoki dan), u mjesecu muharremu četrnaeste godine po Hidžri. Dvije vojske su se poredale u bojne redove. Sa>d b. Ebi Vekas naredi svojim vojnicima da ne napadaju prije četvrtog tekbira.

1 Novembar 636. godine

Naredba je glasila: „Na prvi tekbir se spremite, na drugi pritegnite odjeću i kaiše, na treći provjerite ispravnost oružja, a na četvrti tekbir napadnite!"

I poče ljuti boj dvije veličanstvene vojske - muslimanske koja je brojala svega dvanaest hiljada vojnika i perzijske koja je brojala dvije stotine pedeset hiljada vojnika. Dvadeset vojnika protiv jednog! Perzijanci su u svojim redovima imali jedinice sastavljene od istreniranih slonova. Ti slonovi su u nekoliko ranijih bitaka zadali dosta problema muslimanima, posebno u Bici na mostu. Tako je bilo i ovoga puta, slonovi su bili velika prepreka muslimanima. Preplašeni konji ponovo počeše bježati ispred slonova.

Perzijski vojskovođa Rustem naredi napad na jedno od arapskih plemena. Takva je bila taktika ratovanja ovog perzijskog vojskovođe, odabrao bi neko od plemena i svu silinu napada bi usmjerio na taj dio vojske. Odabra pleme Budžejle i na njih posla slonove. Poče pokolj u redovima Budžejle tako snažno da se činilo kako niko od njih neće preživjeti. Oni zatražiše pomoć od Sa'da, koji zatraži od plemena Benu Esed da im pomogne. Benu Esed krenu u pomoć Budžejli, s njima je bio i Tulejha b. Huvejlid el-Esdijj. Poče žestoka borba između Benu Eseda i Budžejle s jedne i Perzijanaca s druge strane. Benu Esed je uspio zaštititi pripadnike plemena Budžejle, ali se broj stradalih naglo poveća u njihovim redovima, tako da je tada samo iz plemena Benu Esed poginulo pet stotina boraca. Sad oni, nakon ovih teških gubitaka, zatražiše pomoć od Sa'da. On im posla pripadnike plemena Temim na čelu sa poznatim ashabom Asimom b. Amrom et-Temimijem, r.a.

Asim, r.a., primjeti da će, ukoliko nastavi boriti se kao Budžejle i Benu Esed, bez značajnijih rezultata stradati i Benu Temim. Odluči borbu otpočeti sa strijelcima. Naredi im da odvuku pažnju vojnika koji štite slonove, one koji su na slonovima i koji im pružaju zaštitu. Stijrelci uputiše pravu kišu strelica na slonove i vojnike oko njih. Zatim Asim sa nekoliko svojih boraca krenu u proboj prema slonovima, dođe iza njih, približi im se i presiječe kaiše kojima su bile pričvršćene nosiljke na njihovim leđima, te tako oboriše one koji su bili u njima. Ovoga puta životom su platili perzijski vojnici koji su bili u tim nosiljkama. Tako je pritisak na pleme Benu Esed i Benu Temim popustio, ali tek nakon ovih velikih ljudskih gubitaka.

Ljuti boj između muslimana i Perzijanaca se nastavio sve do prvog sumraka. Perzijskoj vojsci od dvije stotine i pedeset hiljada vojnika nije bilo kraja. S prvim sumrakom svaka vojska se povuče na početne položaje čekajući zoru. Ta noć je nazvana Lejletul hede'.[1] Vojnici su bili zaokupljeni ukopom poginulih i liječenjem ranjenih. Sa'd b. Ebi Vekas bio je zauzet reorganiziranjem islamske vojske. Žene su se brinule o ranjenicima i liječile ih.

Drugi dan Bitke na Kadisiji nazvan je Jevmul agva'.[2] Kad je čuo da dvije stotine pedeset hiljada vojnika ide ususret muslimanskoj vojsci, Omer b. Hattab posla glasnika u Šam i zatraži od tamošnjih muslimana da pomognu Sa'dovoj vojsci. Ebu Ubejde, r.a., posla pojačanje u Irak pod zapovjedništvom Hašima b. Utbe b. Ebi Vekasa, Sa'dovog amidžića. Hašim krenu prema Iraku plašeći se da će se bitka okončati prije njegovog dolaska. Odmah je opremio i poslao predvodnicu vojske, da stigne prije ostatka vojske i ohrabri muslimane da izdrže dok ne stigne glavnina pojačanja. Na čelu predvodnice bio je Ka'ka b. Amr et-Temimi, r.a., koga su također ubrajali u one borce koji su vrijedili kao hiljadu drugih boraca.

Ka'ka je sa svojom predvodnicom stigao na Kadisiju drugi dan bitke, prije Hašima i ostatka pojačanja. Kada su se vojske ponovo poredale u bojne redove, izašao je Ka'ka i zatražio da mu neko od perzijskih boraca izađe na dvoboj. Na dvoboj mu je izašao Zulhadžib, isti onaj Perzijanac koji je ubio mnogo muslimana na Bici kod mosta, među kojima su bili Ebu Ubejde i Sulejt. Ka'ka ga prepozna, i znajući da je on nanio dosta bola muslimanima u toj bici, povika:

- O osvetnici Ebu Ubejde! O osvetnici Sulejta! O osvetnici boraca Mosta!!

Zatim krenu u napad i za kratko vrijeme ubi Zulhadžiba, jednog od najvećih junaka perzijske vojske.

Bitka se nastavi, ali ovoga puta bez slonova, jer su im nosiljke bile oštećene, a posada pogubljena, tako da su tražili zamjenu za njih.

Ka'ka se povuče puštajući da se borba rasplamsa. Oko sebe okupi pripadnike plemena Benu Temim i upita ih za razloge njihove jučerašnje nemoći.

1 *Noć zatišja.*
2 *Dan nevolje.*

- Slonovi su nas onemogućili u našim namjerama.

- Napravit ćemo slonove!!

- Kako ćemo napraviti slonove!?

- Ako su vas zastrašili slonovima, i mi ćemo njih zatrašiti! Dovedite mi devu!

Dovedoše mu devu, on na nju stavi podu že drvo, prekri ga platnom, na platnu napravi simulaciju očiju, nosa i usta, tako da se deva doimala kao veoma neobična i strašna životinja. Na leđa deve postavi jednog vojnika, a potom im naredi da isto tako postupe s drugim devama. Pripadnici plemena Benu Temim počeše isto tako činiti s drugim devama. Zatim naredi da se te deve uvedu u borbu. Sada se perzijski konji prepadoše deva i od straha počeše bježati.

Taj dan je bio Ka'kain dan. Mnogo je gubitaka nanio perzijskoj vojsci toga dana. Borba je trajala sve do ponoći toga dana. Ovoga puta borba nije prestala s prvim sumrakom. Ljudski gubici tog dana bili su ogromni. U tom danu je poginulo dvije hiljade muslimana i deset hiljada Perzijanaca. Ali, deset hiljada od dvije stotine i pedeset hiljada je manje nego dvije od dvanaest hiljada muslimana. Jevmu agva', drugi dan Bitke na Kadisiji bio je dan velike borbe i nadljudskih napora.

Zatim se obje vojske povukoše u tamu noći, koju zbog broja poginulih u njoj prozvaše Lejletus sevad[1]. Žene su se brinule o ukopu mrtvih i liječenju ranjenih, a Perzijanci su svoje mrtve ostavili da leže nepokopani.

Trećeg dana stigao je Hašim. Ka'ka posla po njega i zajedno sa njim dogovori strategiju ratovanja za taj dan. Hašim nije doveo sve svoje vojnike sa sobom. Jednu grupu je uputio ka obližnjem prašnjavom mjestu. Naredi im da podignu prašinu i glasno uče tekbire. Grupa podiže prašinu i učeći tekbire napravi sliku kao da muslimanima u pomoć dolazi velika vojska iz Šama.

To među Perzijance unese dodatni nemir. Još jučer je došao Ka'ka i napravio mnoga čuda, a sad im ususret dolazi cijela vojska iz Šama! U srce Perzijanaca useli se snažan strah. Pristiže grupa muslimana, nedugo iza toga još jedna. Riječ je o namjerno raspoređenim malim grupama muslimanskih vojnika. Te grupe su dizale prašinu i glasno donosile tekbire. Činilo se kao da neprestano dolazi pojačanje za po-

1 *Noć leševa.*

jačanjem! Perzijski vojnici se prepadoše. Činilo im se da im ususret iz Šama dolazi vojska kojoj nema kraja. Taj strah bio je upravo ono što je Ka>ka želio postići ovim vojnim manevrom.

Toga dana se slonovi ponovo vratiše u bitku. Muslimani su se ponovo pokušali probiti do njih, ali su Perzijanci ovoga puta bili mnogo oprezniji, pa su zaštitu postavili ne samo ispred nego i iza slonova. Vojnici koji su bili na slonovima ubijali su muslimane koji nikako nisu uspijevali doći do njih. Ljudske žrtve su zbog slonova bile ogromne. Muslimanski vojnici požališe se svome komandantu i zatražiše da im pronađe izlaz iz te teške situacije. Sa'd se toga dana nije pojavio na bojnom polju. Bio je bolestan, tijelom su mu se proširili čirevi, tako da nije ostao nijedan dio tijela a da nije bio od toga izobličen. Zbog toga nije mogao sjediti niti uzjahati konja ili devu. Mogao je ležati jedino okrenut licem prema zemlji. Sa'd se nalazio na kuli s koje je komandovao bitkom. Bio je poznat po nevjerovatno oštrom vidu, tako da je sa velike udaljenosti mogao vidjeti šta je u ruci onog ko mu dolazi. Na taj je način, oslanjajući se na oštrinu svoga vida, usmjeravao i pratio razvoj događaja u samoj bici.

Sa'd je bio svjestan poteškoća koje im zadaju slonovi. Muslimani su tražili da riješi problem sa slonovima. Sa'd pozva Ka'kaa i Asima te im saopći da će izgubiti ovu bitku ukoliko se ona nastavi voditi na identičan način. Naredi im da riješe problem sa slonovima! Njih dvojica počeše smišljati plan. Ka'ka okupi borce Benu Temima i podijeli ih u dvije grupe. Jednom je komandovao Ka'ka, a drugom Asim. Počeše pratiti način na koji se kreću slonovi i kako njima vladaju oni koji ih usmjeravaju. Primijetiše da svi slonovi idu u smjeru u kome se kreću dva slona, bijeli i šugavi. Gdje god bi otišla ova dva slona, ostali bi ih u stopu slijedili. Znali su da ukoliko uspiju neutralizirati ta dva slona, sa ostalima bi lakše izašli na kraj. Dogovoriše se da Ka'ka napadne bijelog, a Asim i njegovi vojnici šugavog slona. Perzijanci su na slonove stavili metalne ploče koje su ih štitile od strijela i koplja, tako da su nezaštićeni dijelovo slonovog tijela bili samo surla i oči. Asimova i Ka'kaina grupa poče vršiti koordinirani pritisak na perzijske vojnike koji su bili zaduženi za slonove. Asim i Ka'ka su čekali pogodnu priliku za napad. Kad im se učinilo da je došlo vrijeme za napad, hrabro krenuše prema slonovima.

Stajali su na leđima svojih konja i iz tog položaja su gađali i pogodili slona u oko. Nakon što mu je koplje našlo put do oka, bijeli slon tako snažno zariča i od bola se poče povlačiti, gazeći perzijske vojnike koji su se našli iza njega. Kad je pogođen u oko, Šugavi slon od bola sjede i pregazi one koji su se našli iza njega. Ka'ka vidje da je šugavi slon pao, priđe mu i sabljom mu presiječe surlu. Slon se dade u bijeg, gazeći sve perzijske vojnike koji su mu se našli na putu. Ostali slonovi su slijedili ta dva ranjena slona sve dok nisu pobjegli do rijeke, ušli u nju u utopili se u njoj. To je bio kraj slonova i na taj način su oni isključeni iz daljeg sudjelovanja u borbi.

Nastavljena je najteža bitka za muslimane, jer u dugoj historiji islama ne nalazimo težu niti čudniju bitku od ove na Kadisiji. Borba je nastavljena sve dok nije pala noć, koju prozvaše Lejletul herir[1]. Muslimani od iscrpljenosti nisu mogli govoriti, samo su spominjali Allaha i stenjali. Teško su disali i kao da su stalno stenjali, zbog čega je ta noć tako i nazvana.

Obje strane su to vrijeme iskoristile za postavljanje nove vojne strategije. Sa'd im ponovi naređenje da ne smiju napasti neprijatelja prije četvrtog tekbira. Bilo je to u vrijeme prvog akšama, dok je Sa'd još mogao da vidi poljanu i borce.

Sa'd donese prvi tekbir, Perzijanci pomisliše da je to muslimanima poziv na napad, pa odlučiše da ih preduhitre kontranapadom. Ka'ka sa svojom grupom napade plašeći se da će Perzijanci stići do njih prije nego dođe naređenje za napad. Kad to Sa'd vidje reče:

- Gospodaru moj, oprosti mu i pomozi ga, jer sam mu dozvolio, iako nije dozvolu zatražio!

Pobojao se da će ga Allah kazniti nakon smrti, pa mu je dozvolio i odobrio mu taj brzopleti postupak. Perzijanci su prišli još bliže, te pred njih istupi pleme Benu Esed. Sa'd ponovi isto:

- Gospodaru moj, oprosti im i pomozi ih, jer sam im dozvolio, iako nisu dozvolu zatražili!

I tako redom, kad god bi napala skupina muslimana, Sa'd bi im dozvolio.

Ostatak muslimanske vojske je čekao četvrti tekbir koji se nije čuo sve dok muslimani nisu klanjali jaciju namaz. Nakon obavljenog na-

1 *Noć stenjanja*

maza, Sa'd je donio četvrti tekbir koji je značio početak muslimanskog napada. Bitka se rasplamsa a noćna tama se pojača. Muslimani koji su bili oko Sa'da pokušavali su vidjeti šta se dešava i saznati kako se odvija bitka. Sa'd je ostao sam, društvo mu je bio jedino maloljetni dječak. Nije imao koga pitati šta se dešava, niti je od tame išta mogao vidjeti. Obrati se dječaku od pet-šest godina i reče mu da ode i vidi šta se dešava. Dječak ode i priđe borcima, pogleda šta rade i vrati se.

- Šta si vidio?

- Vidio sam da se igraju.

- Nije, nego su oni posve ozbiljni!

Bio je to vrhunac ozbiljnosti i napora.

Borba je nastavljena tokom cijele noći i trajala je sve do zore. Bila je to strašna bitka koja je trajala od zore do zore, sa malom stankom od akšama do jacije namaza. Opasnost, strah i fizički napor trajali su cijelih jedan dan i cijelu jednu noć. Dogodila se bitka kakvu ranije nisu vidjeli ni Perzijanci ni muslimani u noći zvanoj Lejletul herir. Perzijanci će kasnije priznati da nikad nisu učestvovali u sličnoj bici.

U tom periodu Ka'ka se sa svojom jedinicom povukao, opremio je i uputio prema Šamu. Zatim im je naredio da se sa pojavom zore vrate. Bili su to isti vojnici koje je poslao prema Šamu, samo im je dao nove zastave. U kratkim vremenskim intervalima dolazilo je novo pojačanje, tako da se činilo da dolazi nepregledna kolona pojačanja. Perzijanci su bili prestravljani. "Ne možemo poraziti dvanaest hiljada, pa kako ćemo se boriti sa novim muslimanskim pojačanjem", pitali su se.

Ka'ka se ponovo vrati u borbu. Tokom noći izvršio je potrebnu reorganizaciju muslimanske vojske. On je bio istinski zapovjednik bitke, jer Sa'du zdravstveni problemi nisu dozvoljavali da to čini. Ka'ka poče mijenjati položaj muslimanskih vojnika. Vojnike sa desnog krila prebacio je na lijevo, one iz sredine povukao je nazad, a one iz pozadine rasporedio je u sredinu. Perzijski vojnici su tako imali priliku gledati nova lica i ljude s kojima se nisu borili jučer. Nemir se uvuče u srca perzijskih vojnika tako snažno da Ka'ka to jasno opazi na njihovim licima. Ka'ka poče dozivati muslimanske borce riječima:

- Pobijedit će onaj ko izdrži još samo jedan sahat!

Naravno, u svakoj bici je odlučujući posljednji sahat vremena.

- Pobijedit će onaj ko izdrži još samo jedan sahat. Strpite se samo još jedan sahat! Zaista pobjeda dolazi sa strpljenjem! - ponavljao je.

Ka'ka zajedno s jednom grupom konjanika napade komandanta perzijske vojske Rustema i bitka potraja do podneva. Zamislite boj koji se vodi od zore prethodnog dana do podneva narednog. Bio je to posljednji dan bitke na Kadisiji, koji je nazvan Jevmul kadisijje[1].

Fejruzan i Hormuzan na desnom i lijevom krilu pod silovitim pritiskom muslimanske vojske počeše se povlačiti. Ka'ka to primijeti, te naredi dodatni pritisak na sredinu perzijskih vojnih snaga. Ka'ka lično napade taj srednji dio, ili, kako su ga oni nazivali, srce vojske. Silina napada bila je usmjerena prema Rustemu. Muslimanski borci predvođeni Ka'kaom uspjeli su probiti njegovu tjelesnu gardu i stići do samog Rustema. Prije Ka'kaa do Rustema stiže muslimanski borac po imenu Hilal b. Ullete i on ubi Rustema.

Ubijen je Rustem, perzijski junak! Vijest se munjevitom brzinom proču, što natjera perzijske vojnike u bijeg. Nakon što ugleda bježanje svojih vojnika, perzijski zapovijednik Galinos shvati da je velika nesreća pogodila Perziju. Znao je da je iza njih velika rijeka i na njoj most. Hitro, zajedno sa grupom vojnika, krenu da zaštiti most kako bi se njegovi vojnici mogli povući. Sada se povela još jedna velika borba, ovoga puta sa Galinosom. Većina perzijskih snaga uspjela je preći most, oni koji ga nisu uspjeli preći ili su pobjegli ili su poginuli. Na kraju i sam Galinos sa svojom grupom vojnika pređe most.

Jedan od muslimanskih vojskovođa po imenu Zuhre b. Huleje sa svojim vojnicima prijeeđe most i ne dopusti perzijskim vojnicima da ga sruše. Sve što je Galinosu tada bilo na umu je kako pobjeći od naleta muslimanske vojske. Galinos se dao u bjekstvo, a Zuhre u potjeru za njim. Gonjenje je trajalo puna tri dana. Naravno, vojskovođe su uvijek imali najbrže konje, tako da ih niko nije mogao pratiti u njihovoj trci na život i smrt. Na kraju ga Zuhre, nakon ove čudne potjere, stiže i ubi.

Muslimani su prešli most i našli se na perzijskoj teritoriji. Ka>ka je ostao sa glavninom vojske da izvrši potrebnu reorganizaciju vojske. Dirar b. Ezver je bio vođa muslimanskih trupa koje su prešle most.

1 *Dan Kadisije.*

Uspjeli su sustići dio perzijskih trupa i zarobiti veliku ratnu zastavu Perzijskog carstva zvanu Turkeškabijan, koju smo ranije spominjali. Dirar b. Ezver uspio je oboriti i zarobiti najznačajniju zastavu Perzijskog carstva. Razbijena je perzijska vojska, čiji vojnici su se razbježali po širokim perzijskim prostranstvima.

Tako je završena velika Bitka na Kadisiji. Na vojnom polju poražena je najmoćnija svjetska vojska toga vremena. To je bila velika pobjeda muslimana[1].

Omerovo iščekivanje ishoda Bitke na Kadisiji

Sa'd b. Ebi Vekas odmah posla glasnika s radosnim vijestima halifi Omeru, r.a., koji je svaki dan izlazio iz Medine prema Iraku, od zore do podneva čekajući vijesti iz Iraka. Toga dana je znao da se vodi teška i odlučijuća bitka. Očekivao je da će se bitka okončati toga dana ili sutradan. Vjesnik koga je poslao Sa'd nije poznavao halifu Omera, r.a. Vjesnik stiže do pred Medinu i ne prepoznavši Omera prođe pored njega hitro jašući. Omer je vikao za njim:

- Šta je s tobom, čovječe! Odakle dolaziš?

- Iz Iraka!

- Kakve vijesti donosiš?

- Pobjeda!

- Hvala Allahu, reče Omer, i nastavi radosno jahati za njim.

Ušli su u Medinu. Vjesnik je jahao prvi, a Omer za njim. Ljudi počeše nazivati selam Omeru, r.a.:

- Esselamu alejkum, vladaru pravovjernih.

Vjesnik se okrenu prema njemu i reče mu:

- Pa što mi ne reče da si ti halifa, Allah ti se smilovao!?

- Ne brini se, brate - reče mu Omer, r.a., koji se tako mnogo obradova velikoj pobjedi na Kadisiji.

Bila je to najveća pobjeda muslimana. Ona je otvorila vrata osvajanju cijelog Perzijskog carstva.

---

1 Novembar 636. godine.

Bitka kod Babilona

Pobjegli perzijski vojnici ponovo se okupiše u gradu Babilonu. Ovoga puta pod zapovjedništvom Fejruzana. Muslimanski vojskovođa Zuhre b. Huleje ih sustiže, napade i porazi za svega sahat vremena borbe. Muslimani zauzeše Babilon. Jedan dio perzijskih vojnika pobježe prema Kufu, a drugi u Nehavend[1]. Zuhre krenu prema gradu zvanom Kufa, napade ga i osvoji, te ubi njihovog vojskovođu. Ostatak perzijske vojske sada se nalazi u gradu Nehavendu. Zuhre je odlučio sačekati dolazak komandanta muslimanskih trupa Sa'da.

Sa'd, Zuhre, Ka'ka i druge islamske vojskovođe se na zajedničkom sastanku složiše da je sada otvoren put ka perzijskoj prijestolnici Medainu, te da će zauzimanje Nehavenda ostaviti za kasniju fazu osvajanja. „Mnogo je važnije u ovom momentu uzdrmati perzijsku prijestolnicu, jer svaku državu potrese pad njene prijestolnice", zaključiše oni.

Donesoše zajedničku odluku da krenu prema Medainu. Perzijanci su se pripremali za bitku kod Nehavenda, a muslimani su se uputili ka njihovom glavnom gradu.

Bitka za perzijsku prijestolnicu Medain

Perzijanci su bili zatečeni takvim muslimanskim izborom. Prijestolnica je bila dobro čuvana, ali u njoj nije bilo približno vojnika koliko u Nehavendu. Bili su jako iznenađeni saznanjem da su muslimani prije njih stigli do njihove prijestolnice.

Perzijska prijestolnica Medain[2] nalazila se između dvije rijeke, sa istočne i zapadne strane. Muslimani su, naravno, došli sa zapada. Carski dvor nalazio se na istočnoj strani grada. Perzijanci su se ponosili svojom prijestolnicom. Nazivali su ga Ivanu Kisra[3]. Bio je bijele boje, te su ga nazivali još i Bijela kuća.

Muslimanska vojska stiže u predgrađe Medaina[4], iz kojeg se jasno vidjela Bijela kuća.

1 *Decembar 636. god.*

2 *Ktesifon, tada perzijska prijestolnica. Arapi ga nazivaju Medain. Nalazio se oko 30 km jugoistočno od današnjeg Bagdada.*

3 *Kisrini dvori.*

4 *Početak 637. godine.*

Dirar b. Esved povika:

- Allahu ekber! Ovo je Kisrina bjelina, ovo nam je obećao Allah, a istinu o njemu nam je saopćio Njegov Poslanik!

Muslimani su zajedno sa Dirarom donosili tekbire. Dirar, r.a., je ovim svojim riječima podsjetio na hadis koga bilježi imam Muslim, od Džerira, r.a., u kome Poslanik, s.a.v.s., kaže:

„Mala skupina muslimana osvojit će Bijelu kuću, Kisrin dom".

Učesnicima ovih osvajanja bilo je neobično drago da se to obećanje obistinilo i da su oni ta obećana mala skupina muslimana.

Opsada Medaina otpoče u mjesecu zul hidžetu četrnaeste godine po Hidžri. Sa'd je poslao vojsku da prvo zauzme okolna sela. Stanovnici tih sela im rekoše da oni ne vole cara jer je nad njima provodio teror.

- Mi smo bili prisiljeni na lojalnost, pa nas nemojte tretirati kao borce - molili su.

Sa'd posla glasnika do Omera, tražeći njegovu presudu o ovom pitanju. „Oni su sa svojim carem, ali tvrde da su na to primorani, pa kako da postupim?" Omer, r.a., sakupi najistaknutije ashabe da se sa njima posavjetuje.

- Oni - reče im on - nemaju vođu, svi oni su podanici, uz to tvrde da su primorani. Kako da postupim s njima? Da li da se prema njima odnosim kao prema neprijateljskim borcima ili kao prema onima sa kojima imamo mirovni dogovor?

Prisutni ashabi mu preporučiše da se prema njima odnosi kao prema zimmijama[1].

- Neka plate džizju - bila je zajednička odluka tog savjetodavnog skupa.

Ta vijest se strahovitom brzinom proširi okolnim selima, koja su također umjesto ratovanja sa muslimanima željela platiti džizju. Tako su muslimani zauzeli čitavo područje oko Medaina. Ostalo je samo da pokore prijestolnicu.

Kada se perzijski car Jezdedžerd uvjeri da ga podanici neće braniti od muslimanske vojske, napusti istočni dio Medaina i utvrdi se u njegovom zapadnom dijelu. Sve brodove je uzeo sebi, ne ostavljajući

1 *Kršćanima i židovima lojalnim islamskoj državi.*

muslimanima ni najmanji čamac, kako oni ne bi imali na čemu preći rijeku. Postavi vojnike na obale rijeka da spriječe prelazak muslimanskih trupa preko rijeke.

Muslimani uđoše u napušteni, zapadni dio Medaina. Nisu znali kako da prijeđu rijeku bez brodova, mostova, ili bilo čega čime bi se pomogli u tom zadatku. Počeše tražiti mjesto na kome je rijeka uža i plića, gdje bi se lahko moglo preći na drugu obalu. Jedan lojalni Perzijanac ih obavijesti da nedaleko od njih ima jedno mjesto na kome se uz pomoć konja može preći na drugu obalu[1].

Sa'd b. Ebi Vekas izda naređenje Asimu b. Amru et-Temimiju, r.a., da provjeri tu mogućnost. Asim krenu sa šezdeset konjanika iz plemena Benu Temim prema tom mjestu. Uvjeri se da je rijeka na tom dijelu duboka toliko da je pješadija ne može pregaziti, ali da se uz određeni napor i uz pomoć konja, može preći.

- Šta mislite - upita Asim prisutne.

- Prelazimo - rekoše oni.

Bio je to poduhvat velikog rizika. Moglo se desiti da prijeđu rijeku, ali i da se u njoj utope. Asim krenu sa šezdeset konjanika i uspješno pijređe na drugu obalu.

Perzijanci su bili veoma iznenađeni i pitali su se kako su muslimani uspjeli preći rijeku. Poslaše vojnike da zaustave Asimovu grupu. Sa'd se poboja za život svojih šezdeset hrabrih konjanika, ali je u isto vrijeme želio znati gdje je to mjesto na kome su prešli rijeku. Njih šezdeset ne bi uspjelo sagraditi most i osigurati prelazak ostalim trupama.

Sa'd naredi svim trupama da krenu prema tom mjestu. Stajali su ispred tog mjesta, ne znajući šta im je dalje činiti. Da li je mudro da u tako rizičnim uslovima naredi svim trupama da gaze preko rijeke? Ali, bila je to prilika koja se više neće ponoviti! Postoji grupa koja će ih zaštititi, a ako oni sada ne prijeđu na njihovu stranu, grupa će stradati, te će tako izgubiti i priliku koja im se ukazala.

1 *Poznato je da konji mogu plivati u plićim, ali ne i u dubokim vodama.*

Plutajuća vojska

Sa'd se posavjetova sa ostalim vojskovođama koji mu predložiše da naredi prelazak preko rijeke. Najspremniji konjanici sa najboljim konjima mogli su preći. Ali, konjanici sa slabim konjima, kako će oni preći? Ashabi su bili jednoglasni da treba preći rijeku i Sa'd pod tim pritiskom naredi prelazak. Bila je to plutajuća vojska. Zamislimo vojnike, konje, hranu i sve što prati jednu vojsku kako plivajući prelazi na drugu obalu, na kojoj ih spremno čeka neprijatelj. Sa'd poče učiti dovu:

„Dovoljan nam je Allah i divan li je On zaštitnik! Tako mi Allaha, On će, uistinu, pomoći svoga štićenika, uzvisit će Svoju vjeru, porazit će Svoga neprijatelja sve dotle dok su loša djela i grijesi vojnika manji od njihovih dobrih djela."

Naredi muslimanskim vojnicima da se drže u parovima i ako se jednom nešto dogodi, da mu drugi pritekne u pomoć. Selman el-Farisi, r.a., bio je Sa'dov par, te su njih dvojica zajedno prelazili rijeku. Selman na Sa'dovom licu primijeti nelagodu i strah da se muslimani ne utope, pa mu reče:

- Islam je nešto novo, njemu su mora učinjena pokornim, kao što mu je i kopno pokorno. Tako mi Onoga u Čijoj ruci je Selmanova duša, iz islama će u grupama izlaziti isto onako kako su u islam u grupama ulazili. Niko od ovih koji prelaze rijeku neće stradati.

Selman je učio dovu u kojoj kao da je bio zavjet Allahu.

Nijedan musliman nije stradao niti se utopio, osim jednog vojnika čiji se konj uplašio i povukao ga u vodu. Ali Ka'ka je doplivao do njega i spasio mu život. Ovaj dan je u historiji islama poznat kao Jevmul džerasim. Riječ „džursuma" u arapskom jeziku se koristi za komadiće zemlje ili gline. Kad bi muslimani i njihovi konji bili u opasnosti od utapanja tokom prelaska rijeke, iznenada bi im ususret doplutali komadi zemlje kojim bi se pomogli i izbjegli utapanje. Uhvatili bi se za njih, malo predahnuli, a potom nastavili plivati prema drugoj obali. To je jadan od kerameta koji su se dogodili muslimanima toga dana.

Perzijski car Jezdedžerd nije mogao vjerovati da je cijela muslimanska vojska uspjela preći na drugu obalu.

- Kako su mogli preći bez brodova, čamaca i mosta? Kako? - pitao se u čudu.

- Plivajući! - rekoše mu.

- Kako je moguće da jedna cijela vojska prepliva rijeku? Kakva je to vojska!

Nakon toga su svi Perzijanci pobjegli pred muslimanskom vojskom. Za sobom su ostavili pustu perzijsku prijestolnicu Medain. Jezdedžerd je sa ženom i djecom pobjegao u grad Halvan, na krajnjem sjeverozapadu Iraka.

Prvi odred koji je ušao u Medain bio je odred Ka>kaa b. Amra pod nazivom Harsa, za njima je ušao odred Asima b. Amra et-Temimija koji se zvao Ehval, zatim su ušli i svi ostali odredi. Tako je Medain zauzet bez borbe!! Takav je to bio keramet (počast) muslimanima! Glavni grad najveće svjetske sile muslimani su zauzeli bez borbe[1]! Pogledajmo Allahovu blagodat koju je dao Svojim robovima!

Kisrin dvorac zvani Bijela kuća

Sa'd b. Ebi Vekas uđe u Medain koji su Perzijanci napustili panično bježeći od muslimanske vojske. Sa sobom su uzeli samo ono što su mogli ponijeti. Sa'd je išao ulicama Medaina sve dok nije došao do Kisrinog dvorca, zvanog Bijela kuća. Naredi da se namjena Bijele kuće promijeni, i da ubuduće služi kao džamija. Tako su muslimani obavili prvi namaz u Bijeloj kući, do samo prije nekoliko sati palači Perzijskog carstva i simbolu dunjalučke moći.

Sa'd se nije mogao načuditi grandioznosti Kisrinog dvorca. Toliko raskoši, zlata, srebra, luksuza i uživanja nalazilo se na jednom mjestu! To njegove oči nikad ranije nisu vidjele! Kisrin dvorac bio je dvorac najvećeg cara na svijetu!! Sa'd je ušao u Bijelu kuću učeći kur'anski ajet:

كَمْ تَرَكُوا مِن جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ۝ وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ۝ كَذَٰلِكَ
وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ۝

„I koliko ostaviše bašča i izvora, i njiva zasijanih i dvorova divnih, i zadovoljstava koja su u radosti provodili! Tako to bî, i Mi smo to u nasljedstvo drugima ostavili."[2]

1 *Mart 637. godine.*

2 *Ed-Duhan 25-28*

Muslimani su osvojili Medain početkom petnaeste godine po Hidžri, a prva džuma u Medainu klanjana je u mjesecu saferu šesnaeste godine po hidžri.

Sakupljen je ratni plijen. Sa'd naredi da se krene u potjeru za odbjeglom perzijskom vojskom, tako da su uspjeli zarobiti mnoge od njih.

Potom je podijeljen ratni plijen, koji se dijelio na slijedeći način: četiri petine ratnog plijena pripalo je muslimanskim vojnicima, a jedna petina je ostavljana za muslimansku državnu blagajnu. Svaki muslimanski vojnik toga dana je postao bogataš.

Halifa Omer, r.a., se nije mogao načuditi bogatstvu koje je stiglo i svemu što je od Perzijanaca zarobljeno. Omer tada reče:

- Ljudi koji su poslali sve ovo su zaista povjerljivi.

To je tačno! Onaj ko preda svo to bogatstvo mora biti povjerljiva osoba. Alija, r.a., mu tada reče:

- Ti si bio povjerljiv u očima svojih podanika, pa su i oni prema tebi isti takvi bili.

I zaista je pravilo da ako vladar vodi računa o državnoj imovini, i ostali građani vode računa o njoj, a ako vladar krade državu, i građani je kradu!

- Ti si bio pošten, pa su ti i podanici pošteni - reče mu Alija, r.a.

Ćilim perzijskog cara zvani El-Kitr

Sa'd b. Ebi Vekas je najčudniji ratni plijen slao halifi Omeru, r.a., znajući da će se muslimani tome veoma obradovati. Sakupio je vojsku i objasnio im kako jedan dio plijena, zbog njegove masivnosti i kompaktnosti, ne mogu podijeliti. Upitao ih je da li se slažu da se u tom dijelu odreknu svojih četiri petine, pa da to pošalju svojoj braći u Medinu. Vojska se složi s prijedlogom.

Među tim čudima ratnog plijena koji je vojska poklonila samo Medinelijama bio je El-Kitr – ćilim perzijskog cara Kisre.

Šta je to El-Kitr? Nešto izuzetno posebno i čudno. Ćilim dug šezdeset i širok isto toliko metara. Pokrivao je tri hiljade i šest stotina kvadratnih metara prostora! To je otprilike kao devet velikih četverospratnih kuća od četiri stotine kvadratnih metara. Jedan ćilim!

Historičari su ga opisali ovako: „Među ratnim plijenom koji je Sa'd podijelio nalazila se i Kisrina odjeća, nakit, sablja i tome slično. Nakon što je odvojio jednu petinu za muslimansku državnu blagajnu, ostao je nepodijeljen Kisrin ćilim zvani El-Kitr. Nisu znali kako da ga podijele. Sa'd im reče: 'Allah vam je dao mnogo bogatstvo, svi ste postali bogataši. Pa, da li je vaša dobra volja da se u ovom ćilimu odreknete vašeg prava na četiri petine, te da ga ovako cijelog pošaljemo halifi Omeru, neka ga on podijeli onako kako on misli da ga treba podijeliti stanovnicima Medine? Ja ne znam kako bismo ga mi međusobno mogli podijelili. Mi smo velika vojska, svakom od nas bi dospio samo jedan mali komadić tog ćilima. Smatrajte ga poklonom Medinelijama od nas.' 'Slažemo se, tako nam Allaha, to je pravo rješenje', rekoše prisutni vojnici. I tako ga cijelog kao ratni plijen poslaše halifi Omeru, r.a."

Ćilim perzijskog cara bio je dug šezdeset i širok isto toliko metara. Bio je u jednom komadu, sa istkanim putevima i rijekama u sebi, sa reljefnim oblicima poput kuća po sebi. Sa njegove dvije strane činio se kao zasađena bašča sa proljetnim biljkama napravljenim od svile, ukrašenim draguljima, zlatom i srebrom. Takva dekoracija ćilima je onima koji bi se na njemu nalazili davala osjećaj kao da su u bašči.

Kisra ga je koristio u zimskom periodu, kada nestane zelenila, ruža i biljaka. Tada bi prostirali ovaj ćilim, i činilo im se kao da sjede u zelenoj bašti. Pogledajmo blagodat u kojoj su živjeli. Kad bi se htjeli opijati, pili bi na tom ćilimu i mislili da se nalaze u zelenoj oazi!

Nakon što ćilim bi donesen Omeru, on sakupi ljude, pope se na minber, zahvali Allahu i zamoli ih da ga posavjetuju kako da postupi s njim. Jedni su ga savjetovali da ga zadrži za sebe, drugi da on odabere šta će uraditi s njim, a treći su tražili da im se dadne vremena da razmisle o tako neobičnom i vrijednom plijenu prepunom zlata i srebra. Ashabi su bili neodlučni, sve dok im se Alija, r.a., nije obratio riječima:

- Zašto si svoje znanje učinio neznanjem, a ubjeđenje sumnjom? Od ovog svijeta ti pripada samo ono što si dao, proživio, obukao, pojeo, potrošio i ono čime si iskušan.

- Istinu si rekao - reče mu Omer, te poče sjeći ćilim i dijeliti ga stanovnicima Medine kojih je bilo veoma malo, jer je glavnina otišla u osvajanja izvan Medine. Aliji je dodijeljen dio ćilima koji je prodao

za dvadeset hiljada, a nije se radilo o najboljem ili najvećem dijelu ćilima. Ovo je samo jedan primjer iz koga se može vidjeti kakav je bio taj ćilim i koliki je bio ratni plijen iz ovog vojnog pohoda.

Obećane Kisrine narukvice

Među ratnim plijenom koji je poslat Omeru, r.a., bile su i dvije narukvice perzijskog cara Kisre. Kisra je oblačio zlatne narukvice, tako da su se među plijenom našle i te njegove narukvice. Kada je došlo vrijeme da se u Medini podijeli plijen, Omer naredi da niko ne napušta mjesto na kome se našao tog momenta.

- Dovedite mi Suraku b. Malika - naredi Omer.

Istog onog koji je bio sustigao Poslanika, s.a.v.s., na putu Hidžre prema Medini.

- Stavi na ruke ove dvije narukvice - naredi mu Omer.

On ih stavi na svoje ruke.

- Sada visoko podigni ruke - reče mu Omer.

On podiže ruke.

- Prošetaj malo da te muslimani vide.

On prošeta da ga vide.

- Reci im šta ti je rekao Poslanik, s.a.v.s., kad si za vrijeme Hidžre bio u potjeri za njim i kad si ga htio ubiti. Onda kad ti je nekoliko puta pao konj i kad si od njeg zatražio sigurnost, a on ti je garantovao. Šta ti je tada rekao Poslanik, s.a.v.s.?!

- Poslanik, s.a.v.s., mi je tada rekao: *"Kako ćeš se, Suraka, ti osjećati kad ti na rukama budu dvije Kisrine narukvice?"* "Šta pričaš", upitah ga tada, "kako ću ja na svoje ruke staviti narukvice perzijskog cara?" *"Hoćeš, obući ćeš ih!"* Bio sam iznenađen tim riječima. Osoba koju proganjam me obveseljuje i obećava mi Kisrine narukvice - reče Suraka.

Pogledajmo Poslanikovu, s.a.v.s., ubijeđenost u Allahovu pomoć i Njegovo obećanje, a zaista Allah nikad nije iznevjerio dato obećanje!!

Sa'd b. Ebi Vekas nakon toga naredi muslimanima da se zajedno sa svojim porodicama nastane u Medainu, tako da taj grad umjesto Hire postane muslimanska prijestolnica u Iraku.

Bitka kod Dželula'a

Odbjegla perzijska vojska ponovo se okupi u mjestu zvanom Dželula, sjeverno od Medaina, na lijevoj obali rijeke Tigris. Kad je za to čuo Sa'd, odmah je prema njima uputio vojsku na čelu sa svojim bratićom Hašimom b. Utbom b. Ebi Vekasom. U predvodnici te vojske bio je Ka'ka b. Amr. Perzijskom vojskom komandovao je Muhran[1]. U mjesecu saferu šesnaeste godine po Hidžri započe opsjeda perzijskih vojnika koja potraja punih osamdeset dana. Muslimani nikako nisu uspjeli zauzeti ovaj grad. Perzijanci su ga opasali dubokim kanalom iza kojeg su u prašini postavili bodljikave željezne stupice. Kad bi konjanici i uspjeli preći kanal, konj bi udario na te stupice koje bi ga onemogućile u daljem hodu. To je bilo nešto slično današnjim minskim poljima. Postavili su ih na svim prilazima, samo ne na onim mjestima koja su jedino njima bila poznata. Putevi su bili tijesni, čak i kad bi muslimani prošli pored tih stupica, teško bi se probili kroz te kontrolirane i tijesne puteljke.

Kad se osamdesetodnevna opsada muslimanima učinila predugom, Ka'ka odluči da poduzme odlučnije mjere. Perzijski vojnici bi izlazili iz grada, napadali muslimane i potom se brzo povlačili. U toku jednog takvog njihovog napada, Ka'ka uzvrati kontranapadom na put kojim su oni izašli iz grada. Perzijski vojnici su pokušali odbiti napad, ali u tome nisu uspjeli sve dok Ka'ka zajedno sa njima ne uđe u Dželula'u. Borba za ulazak u grad trajala je od zore do sumraka, kao u noći Lejletul herira[2], sve dok Ka'ka zajedno sa njima nije prošao kroz gradsku kapiju. Nakon toga perzijski vojnici ponovo pobjegoše, te tako muslimani zauzeše i ovaj grad. Bila je to još jedna velika pobjeda muslimanske vojske.

Za to vrijeme Jezdedžerd je bio u Halvanu, istočno od grada Dželula'. Kada je čuo da su muslimani zauzeli Dželula'u, napusti Halvan i pobježe dalje na istok, prema gradu Er-Rej. Ka'ka odluči da ide za njim u Halvan i zauze ga, prateći dalje kretanje perzijskog cara Jezdedžerda.

---

1 *Bio je jedan od perzijskih generala, koji je komandovao dijelom vojske koja se okupila u Dželuli.*

2 *Noć stenjanja, koju smo spominjali govoreći o Bitki na Kadisiji.*

Zaustavljanje osvajanja Perzije

Za tako kratak vremenski period zauzeta su ogromna geografska prostranstva. Krajevi koji su osvojeni nakon Kadisije bili su prostorno jednaki svim iračkim gradovima koje je zauzeo Halid b. Velid i muslimanske vojskovođe poslije njega prije Kadisije. Vojska koja je zauzela ta ogromna prostranstva bila je malobrojna, ali je strah u srcima Perzijanaca bio ogroman. Taj kraj se nazivao Sevad i radilo se o veoma neprohodnim predjelima.

Omer, r.a., se poboja tako dubokog prodora od strane malobrojne vojske koja nije imala osiguranu odstupnicu i bokove. Muslimani su progonili Jezdedžerda i činilo im se kao da će zavladati cijelom Perzijom, ali prijetila je opasnost okupljanja odbjegle perzijske vojske i napada sa nezaštićenih bočnih strana na muslimane. Omer, r.a., naredi da se zaustave sva dalja osvajanja Perzije.

„Nemojte ići dalje na istok", glasila je njegova naredba, „možete napredovati sjeverno i južno, ali ne i istočno." „Kamo sreće", govorio je Omer, „da je između mene i njih vatrena planina."

Omer, r.a., je strahovao za živote muslimana, jer su osvojena ogromna prostranstva za veoma kratak vremenski period. Tako je zaustavljeno dalje napredovanje prema istoku i usmjereno na sjever i jug.

Skupina Perzijanaca, Arapa i Bizantijaca okupi se u mjestu zvanom Tikrit[1], na obali Tigrisa, sjeverno od Bagdada.

Kad je Sa'd za to saznao, posla vojsku na čelu sa Abdullahom b. Muattemom, koji je držao Tikrit pod opsadom četrdeset dana. Ovaj vojskovođa primijeti da bi osvajanje ovog grada moglo vremenski dugo potrajati. Poče pregovarati sa Arapima koji su se borili zajedno sa Perzijancima i Bizantijcima.

- Šta je s vama, zašto se borite za njihove interese - pitao ih je - ako hoćete ratni plijen i pobjedu, pa mi smo sada jača strana. Kisra je pobjegao, nemate nikakve koristi od njega, a i na Bizantijce će doći red. Dođite nama i pridružite nam se.

---

1 Ovaj grad je danas poznat po tome što se u njemu rodio svrgnuti irački diktator Sadam Husejn, koji je zajedno sa svojim sugrađanima trideset godina vladao Irakom.

Arape lojalne perzijskoj kruni obuze pohlepa. Sa'du od njih dođe pozitivan odgovor, a on im poče slati izaslanike koji ih pozvaše u islam. Rekoše im da ako prihvate islam, njihova zarada bit će veća, na šta oni pristadoše i tajno prihvatiše islam. Dogovori se sa njima da će napasti tačno dogovorenog dana, a da oni napadnu neprijatelja iznutra.

- Kada čujete tekbir i vi donesite tekbir - reče im.

Dogovorenog dana napade Ibn Muattem, uzviknu tekbir, a i muslimani iz utvrde također uzviknuše tekbir. Perzijanci i Bizantijci su bili potpuno zatečeni tekbirima izvana i iznutra utvrđenja. Mnogo Perzijanaca i Bizantijaca izgubiše živote, a muslimani osvojiše Tikrit.

Vijesti o muslimanskim osvajanjima brzo se pročuše u okolnim iračkim gradovima kao što su Nejneva i Mosul, čiji stanovnici zatražiše sporazum o mirnoj predaji svojih gradova Abdullahu b. Muattamu. Tako islamska vojska nastavi sa osvajanjima, ali ovoga puta bez vojnih sukoba.

Osnivanje i izgradnja Kufe i Basre

Omeru, r.a., su stizale delegacije islamskih vojskovođa u Medinu i on im na licima primijeti promjenu. Bili su mršaviji i iscrpljeni. Omer se poboja za njihovo zdravlje, jer je bilo tako očito da su teško podnosili novu klimu na koju nisu bili naviknuti. Omer, r.a., uputi Sa'du, r.a., slijedeću zapovijed:

- Pošalji mi Selmana el-Farisija i Huzejfu b. Jemana.

Selman je odlično poznavao Perziju, a Huzejfe Arape. Pogledajmo izbor!

- Neka mi izaberu mjesto na kojem ima i kopna i vode, zemlju koja je blizu rijeke. Neka između mene i tog mjesta ne bude nijedna rijeka ili most.

To je značilo da to mjesto treba biti sjeverno od Eufrata i da treba više odgovarati konfiguraciji prirodne sredine i ambijenta u kojem su živjeli Arapi.

Selman i Huzejfe počeše potragu za takvim mjestom u Iraku, sve dok ne dođoše u Kufu. Arapska riječ „kufe" znači prašina pomiješana s kamenčićima. Složiše se da to mjesto odgovara zadatim uslovima

- blizu je rijeke, zemljište i klima pogoduju prirodi Arapa, te odlučiše da u Kufi obave namaz. Tako su Selman i Huzejfe prvi muslimani koji su obavili namaz u Kufi. Nakon namaza su Allahu uputili slijedeću dovu:

„Gospodaru naš, učini ovo mjesto mjestom ustrajnosti i stabilnosti".

Nakon što je obaviješten o izboru dvojice ashaba, Sa'd sazva sve vojskovođe i zajedno sa njima još jednom razmotri ponuđeni prijedlog. Jednoglasno se složiše da je to najbolji mogući izbor. U mjesecu muharremu sedamnaeste godine po Hidžri svi se okupiše u Kufi koja je tada bila nenaseljena. Između mjesta na kojem su stajali i rijeke iza njih bile su bašče, polja i zelena širina, a u isto vrijeme je to bilo polukontinentalno mjesto, koje je kao takvo više odgovaralo Arapima. To mjesto je bilo bogato plodnom zemljom, vodom i plodovima, jednom riječju svim što je potrebno. Na tom mjestu se dogovoriše da započnu pripreme za izgradnju grada Kufe, koji će biti najveći sagrađeni grad za vrijeme hilafeta Omera, r.a.

Sa'd b. Vekas, r.a., po Omerovoj zapovijedi imenova graditelja po imenu Ujadž b. Malik i zaduži ga da pripremi urbanistički plan grada. On dobro prouči mjesto na kome je trebalo sagraditi grad. Gradnju je započeo sa izgradnjom džamije. Zatim u neposrednoj blizini džamije sagradi upravnu zgradu za Sa'd b. Ebi Vekasa, a onda odredi raspored gradskih ulica. Glavne ulice bile su široke četrdeset metara, sporedne trideset, mahalske dvadeset, a razmak između kuća bio je sedam metara. Takav urbanistički plan nalazimo i danas u modernom društvu! Sve je bilo precizno isplanirano i tačno se znalo gdje će biti putevi, gdje kuće, a gdje ostali prateći objekti.

Zatim Sa'd pozva muslimane i reče im da svi koji to žele mogu u Kufi graditi privatne kuće. Ljudi se odazvaše pozivu i počeše graditi na ovom mjestu za koje su znali da će postati nova prijestolnica muslimana u Iraku. Na taj način poče preseljenje iz Medaina u Kufu. Tako je sagraden grad Kufa koji će kasnije postati glavni grad islamske države.

Iste godine Omer, r.a., posla Utbu b. Gazvana da podigne još jedan muslimanski grad u Iraku, koji prozvaše Basra. Ovaj grad postat će vojna utvrda i glavni grad sjevernih iračkih pokrajina.

Osvajanje južne Perzije

U to vrijeme vladar Bahrejna bio je Ala' b. Hadrami. Prateći sva ta osvajanja u Iraku, sam sebi reče: „Zašto ne bih i ja učestvovao u toj nagradi? Zašto gazija ne bi mogao biti i iz Bahrejna? Na koji način da to izvedem? Pa morem, naravno."

I tako on poče opremati tri vojske sa mora. Jednu kojom je komandovao Džalud b. Mualla, drugu pod zapovjedništvom Suvara b. Humama i treću vojsku pod komandom Kulejba b. Munzira b. Savia. Muslimanska vojska brodovima stiže na perzijsko kopno. Prvi koji je krenuo bio je Džarud, koji je išao prema Istahru, glavnom gradu središnje Perzije.

Sva ranija osvajanja Perzije bila su na sjeveru. Sa ovim pokretima muslimanska vojska počinje osvajanje južnog dijela Perzije. Kad su Perzijanci čuli za nadiranje muslimanskih snaga sa juga, počeše opremati veliku vojsku da im se suprotstave. Ala' i Džarud su napredovali prema unutrašnjosti sve dok nisu stigli veoma blizu Istahra. Iza sebe nisu imali nikakve zaštite, što Perzijanci iskoristiše, te poslaše brojnu vojsku da odsiječe muslimane od brodova kojima su došli. Tako su se muslimani našli u okruženju između Istahra s jedne i perzijskih vojnika s druge strane. Saznavši da su njegovi vojnici opkoljeni neprijateljskim, Kulejb b. Munzir b. Savi reče:

- Ovaj narod vas nije sebi zvao, nego ste im vi svojom voljom došli. Brodovi i zemlja pripast će pobjedniku, pa se pomozite strpljenjem i namazom, jer to je velika snaga, ali ona je data samo bogobojaznima.

Nakon toga započe napad na perzijsku vojsku. Rasplamsa se žestoka borba između muslimana i Perzijanaca. U toj borbi poginuše Džarud i Suvar, dvojica od trojice muslimanskih vojskovođa. Naravno, velike gubitke pretrpjela je i perzijska vojska. Opkoljen sa istočne i zapadne strane perzijskom vojskom Ala' b. Hadremi odluči da se povuče iz ove borbe i krene na sjever. Brodovi su bili na jugu, tako da su Perzijanci očekivali da će muslimani krenuti prema njima, ali oni ih iznenadiše i krenuše ka sjeveru.

Muslimani su tražili spas preko Basre odakle bi se ponovo vratili u Bahrejn. Perzijanci poslaše svoje snage i opkoliše ih i sa sjevera. Sada su Ala' i svi njegovi vojnici bili sa svih strana opkoljeni neprijateljskim vojnicima.

Vijesti o tim događajima stigoše do Omera, r.a., u Medinu, koji reče:

- Allah mu se smilovao! Ko mu je naredio da tako postupi!?

Sve to se dogodilo bez ikakvog prethodnog dogovora s halifom Omerom, r.a. Halifa hitno posla zapovijed Utbi b. Guzvanu, namjesniku Basre, da izbavi Ala'a i njegovu vojsku. Utbe krenu s vojskom od dvanaest hiljada vojnika i porazi perzijsku vojsku koja je sa sjevera držala u okruženju muslimane iz Bahreina. Na taj način se muslimani spasiše sigurne pogibije. Nakon što se Ala' b. Hadremi vratio u Bahrejn, Omer ga smijeni sa položaja namjesnika te pokrajine.

- Šta je to - pitao ga je Omer - opremiš vojsku i kreneš u rat bez dogovaranja, obavještavanja, bez kordinacije i pomoći. Ne radi se to tako.

Istina je da je Ala', r.a., podnio veliki teret, ali je smijenjen zbog postupka na koji se nije moglo nikako drukčije odgovoriti. Ala' napusti Bahrejn i krenu prema Kufi i kao običan vojnik stavi se na raspolaganje Sa'du b. Ebi Vekasu. Pogledajmo posljedicu neposlušnosti prema emiru! Umalo da svojim postupkom izazove uništenje velikog broja muslimana, da nije bilo Allahove milosti.

Muslimani su stali sa osvajanjima na istoku Perzije, dok je sjever gotovo cijeli bio osvojen. Na red je došao južni dio Perzijskog carstva. Južno od Basre nalazio se grad Ehvaz. Njegovo većinsko stanovništvo bili su Arapi lojalni perzijskoj kruni. Zapovjednik Ehvaza zvao se Hormuzan, za koga se veže jedna zaista čudna anegdota.

Hormuzan dobro utvrdi zidine Ehvaza i, ponesen pobjedom nad Ala'om i njegovom vojskom, odluči napasti dijelove koji su administrativno pripadali Basri. Utbe b. Gazvan, namjesnik Basre, posla pismo Omeru, r.a., u kome ga obavijesti o pokretima Hormuzanove vojske.

„Opremi vojsku protiv njih!", glasila je Omerova zapovijed.

Zatim naredi Sa'du b. Ebi Vekasu da i on pripremi vojsku. Sa'd opremi vojsku pod zapovjedništvom Nuajma b. Mes'uda. Nuajm je u Bici na Hendeku otkrio prevaru između jevreja i mušrika. Bio je vješt vojskovođa i diplomata u pregovorima. Vojska krenu sa sjevera Iraka iz Kufe i sa sjeveroistoka iz Basre. Nuajm shvati da se radi o Arapima i poče tajne pregovore sa njima. Slao je pisma arapskim vladarima perzijskog juga koji su bili lojalni Perzijancima. Oni mu dadoše pozi-

tivan odgovor. „Da, mi smo sa vama", glasio je njihov odgovor. Dogovoriše se da zajedničkim snagama istovremeno napadnu Perzijance. Na bojnom polju na Hormuzana napade vojska iz Kufe i Basre, ali i iz Ehvaza. Muslimani su uspjeli tom prilikom zauzeti dva grada, Menazil i Nahrusiri.

Hormuzan sazna da su dva najveća grada pokrajine Ehvaz pala u muslimanske ruke. To unese strah u srca njegovih vojnika, koji su većinom bili Arapi, i poče rasulo u redovima njegove vojske. Nakon što je Hormuzan postao svjestan da je jedini mogući ishod rata poraz, zatraži primirje i sporazum. Obratimo pažnju na veliko lukavstvo koje je upotrijebio Nu'man b. Mes>ud, r.a. Muslimani prihvatiše ponuđeni dogovor, i sporazumno, bez borbe zauzeše pokrajinu Ehvaz.

Postignuti sporazum je podrazumijevao plaćanje džizje. Muslimani su vladali pokrajinom Ehvaz, a Perzijanci su plaćali određeni porez islamskoj državi kao znak lojalnosti novoj vlasti. Muslimanska vojska se povukla u Kufu i Basru, ostavljajući samo mali broj vojnika da vladaju tim krajem. Nakon određenog vremena Hormuzan shvati da njima vlada šačica muslimanskih vojnika, odluči da ponovo sakupi vojsku, pomažući se ovoga puta sa Kurdima. Kurdi mu dadoše podršku i na zajedničkom sastanku donesoše odluku o jednostranom prekidu ugovora. Hurkus b. Zuhejr odmah nakon primitka vijesti o prekidu ugovora krenu sa vojskom da zaštiti malobrojne muslimanske vojnike u Ehvazu. Omer, r.a., naredi Utbi da im pomogne, pa Utbe b. Gazvan krenu sa vojskom prema Ehvazu. Arapi koji su postali lojalni muslimanima, nakon što su bili lojalni Perzijancima, pobojaše se za svoju sigurnost, pa ponovo pređoše na stranu Perzijanaca.

- Pokajali smo se i hoćemo da se vratimo Perzijancima, a vama ćemo plaćat džizju - govorili su.

Horkus zatraži mišljenje Omera, r.a., koji mu naredi da se ne bori sa njima ukoliko budu plaćali džizju. Muslimani su prihvatili džizju, bez obzira na to što se radilo o ljudima koji su prekinuli ugovor. Mnogi od tih Arapa su se vratili ponovnom plaćanju poreza i pod okrilje islamske vlasti.

Bitka kod Tustera

Umrije Utbe b. Gazvan, a za namjesnika Basre bi postavljen Ebu Musa el-Eš'ari. Situacija u Ehvazu se smirila, ali perzijski car Jezdedžerd u Rejju nije mirovao. Ponovo okupi vojsku, ovoga puta u Nehavendu. Zatim otpoče pregovore sa Ehvazom.

- Napast ćemo sa sjevera, a vi nam pomozite sa juga - poručivao im je.

Proču se da se stanovnici Ehvaza pripremaju ponovo prekinuti ugovor, te da ih treći put zaredom na to priprema Hormuzan. Naravno, ohrabrila ga je vojska perzijskog cara koja je u Nehavendu brojala stotinu pedeset hiljada vojnika. Konačno, Hormuzan obznani prekid ranije postignutog sporazuma između njega i islamske države. Omer b. Hattab posla vojsku iz Kufe prema Hormuzanu.

- Ovoga puta ne prihvatajte ugovor s njim - glasila je Omerova naredba.

Muslimani poraziše Hormuzanovu vojsku, a on pobježe u grad Tuster, još jedan u nizu velikih gradova pokrajine Ehvaz. U tom gradu se okupi ostatak razbijene Hormuzanove vojske.

Kufska vojska pod zapovjedništvom Nu'mana b. Mukarrina spoji se sa vojskom koja je stigla iz Basre, i cijeli Ehvaz krenu s njima, tako da se oformi ogromna islamska vojska kojom je komandovao poznati Poslanikov, s.a.v.s., ashab po imenu Ebu Sebra b. Ebi Rahim, r.a. Vojske su se okupile kod grada Tustera, oko koga su Perzijanci iskopali duboke rovove. Poče muslimanska opsada ovog grada. Jedan perzijski vojnik izađe iz utvrde i zatraži sigurnost, koju mu muslimani pružiše.

- Pokazat ću vam - reče im - odakle se snabdijevaju vodom.

Pokaza im mjesto na kome je voda ispod zidina dolazila u grad. Bera' b. Malik, r.a., zatraži dozvolu da plivajući tom podzemnom vodom uđe u utvrdu i otvori im kapiju.

- Strah nas je da ne pogineš - rekoše mu oni.

- Gospodaru moj - zamoli on u dovi - daj mi da ja budem uzrok zauzimanja ovog grada i počasti me šehadetom.

Ashabi se oprostiše od njega, jer je ovo bilo prvi put da Bera' b. Malik moli za šehadet, a bio je poznat po tome da je Allah, dž.š., pri-

mao svaku njegovu dovu. Ashabi su znali da će postati šehid, čvrsto ga zagrliše i oprostiše se s njim.

Bera' krenu sa skupinom dobrovoljaca plivajući prema utvrdi sve dok ne stigoše do vrela unutar zidina. Perzijanci nisu mogli vjerovati svojim očima! „Kakvi su to borci, koja je to hrabrost", pitali su se. Napadoše na muslimane, ali Bera' je već navikao na takve situacije, jer je on otvorio kapiju Jemame. Bera' je sa svojim borcima uspio doći do vrata i otvoriti ih. Bera' b. Malik, r.a., je u ovoj bici postigao šehadet i pokopan je kod tusterske kapije, u današnjem Iranu, a tadašnjoj Perziji.

Hormuzan i Omer

Perzijski vojnici pobjegoše nakon otvaranja kapija i muslimani zauzeše cijeli grad, osim gradske kule u kojoj se utvrdi Hormuzan i njemu najodaniji vojnici. Hormuzan zatraži primirje i novi ugovor.

- Nema više ugovora - odgovoriše mu muslimani - tri puta si potpisivao i kršio ugovor, pa, dosta je bilo.

- Predat ću se, ali pod uslovom da o mojoj sudbini odluči sam Omer. Vi meni ne možete suditi, Omer je taj koji mi može suditi.

- Omer će te pogubiti - rekoše mu.

- Da vidimo hoće li - reče im on.

Muslimani se složiše da tako bude.

Muslimani zauzeše Tuster nakon čega grad za gradom zatraži da im se dozvoli plaćanje poreza i lojalnost islamskoj državi. Napokon muslimani zauzeše cijelo područje Ehvaza.

Ebu Sebra, r.a., shodno dogovoru posla Hormuzana Omeru, r.a., u pratnji Ahnefa b. Kajsa i Enesa b. Malika. Susret Omera i Hormuzana bijaše veoma neobičan. O njemu su historičari napisali slijedeće:

„Da bi muslimanima u Medini pokazali značaj i veličinu osvojenih krajeva, poslaše sa Hormuzanom odjeću koju je oblačio. Radilo se o jednom od najpoznatijih perzijskih namjesnika toga vremena. Poslaše njegovu odjeću šivenu zlatnim koncem, krunu ukrašenu dijamantima i ostali nakit da ga vide Omer i ostali muslimani. Enes b. Malik, Huzejfe i Hormuzan odjeven u raskošno kraljevsko ruho uđoše kod Omera u džamiju. Muslimani su se okretali i gledali kralja kako za njima ide.

- Gdje je Omer - pitali su.

- U džamiji - rekoše im.

Uđoše u džamiju i nađoše ga kako spava. Hormuzan uđe u džamiju i upita:

- Gdje je Omer, ovdje nikoga budnog nema.

- Ovdje je, jedan je od ovih koji spavaju.

- Gdje su mu sluge i straža?

- Nema on ni sluga ni straže.

- Onda on mora da je Božiji poslanik, kad tako nezaštićen živi. Tako rade samo poslanici.

- Nije poslanik, rekoše, ali radi isto onako kako su radili poslanici!

Omer se probudi i prisutni ga obavijestiše o Hormuzanu. Omer ga pogleda, pa reče:

- Hvala Allahu koji je preko islama ponizio njega i takve kao on!

Zatim naredi da mu skinu njegovu raskošnu odjeću, te da mu umjesto nje obuku grubu odjeću. Potom Omer obavi s njim razgovor koji je prevodio Mugire b. Šu'be, ashab koji je govorio perzijski jezik. Omer ga upita:

- Kako ti se sviđa kazna za prevaru i šta misliš o Allahovoj kazni?

- Omere, mi smo se poznavali i u predislamskom vremenu, dobu džahilijeta, pa smo vas vojno porazili. Sada kad je Allah sa vama, vi ste pokorili nas.

- Čak i u doba džahilijeta vi ste nas porazili zahvaljujući vašem jedinstvu i našoj neslozi. Niste vi ni tada bili jači, ali ste bili pod komandom jednog kralja, a mi smo bili rascjepkani na mala plemena.

Potom ga Omer upita:

- Šta ti je argument i opravdanje da toliko puta raskineš postignuti dogovor? Šta je to: "hoću mir", pa ga pogaziš, "hoću sigurnost", pa je prekršiš! Koje je tvoje opravdanje?

- Strah me je da me ne pogubiš prije nego ti kažem.

- Nemoj se toga bojati!

- Dajte mi vode - reče od straha.

Donesoše mu veliku posudu vode.

- Ko popije toliko vode, ko pije iz takve posude? - upita on.

On je bio kralj i nije navikao piti iz svakakve posude.

- Boga mi - reče Hormuzan - kad bih umro od žeđi, ne bih se iz te posude napio! Donesite mi lijepu čašu.

Donesoše mu čašu koju je tražio i on je uze drhtavim rukama.

- Pij - reče mu Omer.

Strah je bio jači od njega, i čaša mu ispade iz ruku.

- Strah me je da ćeš me ubiti prije nego se napijem - reče.

- Dajte mu vode - reče Omer - neće ga zadesiti u isto vrijeme smrt i žeđ. Ne boj se, živjet ćeš dok se ne napiješ.

Hormuzan uze čašu i baci je. Omer, r.a., ga upita:

- Zašto si bacio čašu sa vodom?

- Ne treba mi voda, samo sam htio da mi garantuješ život.

- Nisam ti garantovao život, pogubit ću te.

- Dao si mi garanciju! Jesi!

- Nisam ti ništa garantovao! Ti lažeš!!

Enes b. Malik koji je sproveo Hormuzana do Medine reče:

- Istinu kaže, vladaru pravovjernih, dao si mu garanciju.

- Enese! Kako ću garantovati život ubici Bera'a b. Malika? Nađi mi izlaz iz ove situacije, ili ću tebe kazniti. Kako možeš reći da sam mu dao garanciju.

- Vladaru pravovjernih, rekao si mu da mu se ništa neće dogoditi dok ti ne kaže razlog! Zatim si mu rekao da mu se ništa neće dogoditi dok se ne napije! To mu je bila garancija, a on je odbio da pije.

Prisutni ashabi mu također rekoše da je to bio znak garantovanja sigurnosti.

Omer osjeti da ga je Hormozan prevario, okrenu se i reče mu:

- Prevario si me, tako mi Allaha, mogu samo muslimanu dozvoliti da me prevari. Ubit ću te! Nisam ti dao garanciju.

Hormuz mu spremno odgovori:

- Ako dozvoljavaš da te samo musliman prevari, onda ja svjedočim da nema drugog božanstva osima Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik.

Tako Hormuzan prihvati islam, koristeći se raznim metodama, samo da se spasi od Omera. Na kraju mu Omer ipak garantova bezbjednost, a Allah najbolje zna kakav je bio Hormuzanov islam.

Omer se poboja da je razlog tako čestih ustanaka od strane podanika islamske države protiv islamske vlasti eventualna nepravda koja se prema njima učini. Jednu delegaciju građana lojalnih islamskoj državi (zimmija) upita:

- Da li je nepravda muslimana razlog vaših ustanaka?

- Mi smo od muslimana do sada vidjeli samo pravdu.

- Ali zašto onda zimmije dižu bune i ustanke? Zašto i kako je Hormuzan toliko puta podigao naše podanike na oružani ustanak protiv nas? Šta ih je navelo na to?

Ahnef b. Kajs mu reče:

- Vladaru pravovjernih, mi smo zaustavili naša osvajanja na istoku, a tamo im je kralj Jezdedžerd. Znaj dobro da će se oni protiv nas boriti sve dok je njihov kralj sa njima i dok ih on bude na to podsticao. Oni će se na ustanak protiv nas dizati sve dotle dok nam ne dozvoliš da nastavimo naša osvajanja na istoku i dok ih potpuno ne pokorimo.

- Pravo si rekao! Tačno je tako! - složi se Omer.

Zatim Omer naredi da se nastave osvajanja na istoku Perzijskog carstva sve do konačnog pokoravanja svih Kisrinih namjesnika u Perziji. To je obuhvatalo široka prostranstva Horasana, odnosno prostor današnjeg Pakistana i bivših sovjetskih republika u kojima su danas muslimani ve ćina i sve pokrajine do Indije. Razgovor sa Ahnefom i situacija sa Jezdedžerdom bili su povod da halifa Omer izda naređenje o zauzimanju cijele Perzije.

ZAVRŠNA OSVAJANJA PERZIJE

Prva velika bitka odigrala se kod Nehavenda. Potom su uslijedila velika osvajanja. Slijede pojedinosti oko osvajanja Nehavenda i drugih pokrajina na sjeveru Perzije, Šama i Egipta.

Bitka kod Nehavenda

Dali smo uvodne napomene vezane za presudnu bitku poznatu kao Bitka kod Nehavenda.[1]

Prepreka konačnom zauzimanju velikog Perzijskog carstva bila je brojna perzijska vojska u gradu Nehavendu. Perzijski car Jezdedžer naredi svim vojnim trupama pod njegovim zapovjedništvom da se okupe u Nehavendu. Ovaj grad je bio tvrđava na brdima, južno od njega nalazila se perzijska prijestolnica Medain, koju smo ranije spominjali. Za glavnog komandanta ove vojske perzijski car imenova Fejruzana. Njegove trupe bile su potpomognute perzijskim vojnicima iz Horasana, Sinda – danas poznatog kao Pakistan, i iz pokrajine zvane Bab koja se nalazila između Perzije, Armenije i Rusije. Namjesnici tih pokrajina su se odazvali carevom pozivu i vojno pojačanje je neprestano stizalo, tako da se u tom gradu okupilo stotinu pedeset hiljada perzijskih vojnika, spremnih da se sukobe sa muslimanskom vojskom.

Sa'd b. Ebi Vekas, nakon što se uvjerio u brojnost, opremljenost perzijske vojske i tešku prohodnost prema kulama na brdu, zatraži od Omera, r.a., pojačanje u ljudstvu.

Omerova dilema

U tom periodu Omeru, r.a., stiže izaslanstvo stanovnika Kufe i požali se na ponašanje emira njihovog grada, Sa'da b. Ebi Vekasa. Omer, r.a., je bio pred dilemom, da li pokrenuti postupak utvrdivanja odgovornosti optuženog namjesnika u vremenu kada se on i njegova vojska pripremaju za jednu od najvažnijih bitaka protiv ljutog i moćnog neprijatelja Perzije, ili se potpuno posvetiti predstojećoj bici. Obratimo pažnju na to da su halifine dileme toga vremena bile identične nekim našim dilemama. I nama često govore: „Ostavimo se sada tih spora-

1 Decembar 641. godine.

dičnih pitanja, pred nama je opasnost, islam je u pitanju!". Omer, r.a., međutim, donese slijedeću odluku: „Ne! Tako mi Allaha, ništa me neće spriječiti da provedem istragu na osnovu pritužbi pristiglih od muslimana." Zapovijedi da se cijeli slučaj detaljno istraži i da se donese sud o osnovanosti pritužbi koje su muslimani Kufe iznijeli protiv svog emira. Za glavnog istražitelja imenova Muhameda b. Meslemu. Detaljnom istragom utvrđena je Sa'dova nevinost po svim tačkama optužbe. Nakon utvrđivanja istine, Omer, r.a., smijeni Sa'da, r.a., sa položaja. Takvu odluku obrazložio je riječima: „Tako mi Allaha, neću dopustiti postojanje mržnje između namjesnika i podanika, jer ako takav ostane na vlasti, ostat će i mržnja, a njihov međusobni odnos mora biti korektan. Ove optužbe su narušile taj odnos, te sam donio odluku o smjeni Sa'da b. Ebi Vekasa sa mjesta namjesnika Kufe."

Upravljanje Kufom i komandovanje muslimanskom vojskom u ratu protiv Perzije preuze Nu'man b. Mukarrin, r.a., koji se lično uputi prema Nehavendu. Od muslimana iz susjednih krajeva, a posebno od stanovnika Kufe, zatraži da mu pomognu i podrže ga u ovom vojnom pohodu. Od stanovnika Ehvaza, o čijem osvajanju smo ranije govorili, zatraži da onemoguće dolazak dodatnih perzijskih pojačanja u Nehavend, što oni i učiniše. Nu'man dođe blizu Nehavenda, na udaljenost od svega tri dana hoda. U Nehavend posla svoja tri izaslanika: Tulejhu b. Huvejlida el-Esdijja, Amra b. Madikeriba i Amra b. Abda. Njihov zadatak bio je da provjere sigurnost puta do Nehavenda i da li postoje zasjede, vojni pokreti i tome slično. Amr b. Abd se vrati slijedećeg dana. Na pitanje zašto se vratio Amr odgovori:

- Išao sam dan i noć, nema nikoga. Onaj ko ne poznaje teren može stradati ili se izgubiti, te sam se vratio, a njih dvojica su nastavili ići dalje.

Druga dvojica su išli dva dana i nisu ništa sumnjivo uočili, te se Amr b. Madikerib odluči vratiti, a Tulejha nastavi ići dalje sve dok nije došao do samog Nehavenda. Detaljno izvidi grad i njegovu okolicu, potom se vrati svom komandantu, obavijesti ga o svim detaljima izviđanja i reče:

- Između tebe i njih nema ničeg nepoželjnog, put je slobodan sve do Nehavenda.

Nu'man b. Mukarrin, r.a., naredi pokret vojsci koja se s malim predasima ubrzo nađe pred zidinama Nehavenda.

Započe opsada Nehavenda. Perzijanci bi izlazili iz kule, borili se protiv muslimana, a potom se vraćali u kulu. Prošli su tako srijeda, četvrtak i petak, a zatim Nu'man okupi svoje zapovjednike i iznese plan za Ka'kaa, r.a. Slijedećeg dana na napad Perzijanaca Ka'ka spremno odgovori kontranapadom. Gubici su bili veliki i obostrani, a na kraju je Ka'ka bio poražen i njegovi vojnici se počeše povlačiti.

Nu'man naredi ostalim vojnicima da ostanu na svojim mjestima. Perzijanci su se radovali, jer su doživjeli da prvi put nakon Bitke kod mosta poraze muslimane. Veliki broj perzijskih vojnika napusti tvrđavu i navali na Ka'kaa koji se povlačio. Ostatak muslimanske vojske žarko je želio napasti, ali Nu'manova zapovijed bila je da ostanu na svojim mjestima. Rat između Perzijanaca i Ka'kaovih vojnika nastavio se sve do podneva, ostatak muslimanske vojske je sve to posmatrao sa distance. Nakon što su muslimani obavili podne i ikindiju namaz, Nu'man naredi napad. Poraženi Ka'ka iznenada napade, jer se radilo o isplaniranoj akciji da se što veći broj perzijskih vojnika izvede iz tvrđave i umori u dugotrajnoj borbi, a potom da se na njih izvrši jedan opći napad.

Poče bitka za koju kažu da je bila teža od one na Kadisiji. Nu'man, r.a., bio je u prvim borbenim redovima. Osjetivši silinu bitke i miris šehadeta, izda zapovijed da u slučaju njegove pogibije, vojskom komanduje Huzejfe. Nu'man, r.a., se borio sve dok nije svoju plemenitu dušu vratio svome Gospodaru na kapiji Nehavenda. Smrt muslimanskog vojskovođe nije mnogo uticala na dalji tok bitke, jer je Nu'man bio jedan od malobrojnih muslimana koji su bili daleko ispred ostalih. Sa njim je bio i njegov brat Nu'ajm b. Mukarrin, koji je nakon bratove pogibije obukao njegovo odijelo, dajući Huzejfi zastavu koja je bila visoko podignuta, tako da se borba nastavila sve do večeri. Perzijanci su bili opkoljeni. Ispred njih se nalazila neustrašiva muslimanska vojska, a iza njih njihovi rovovi ispunjeni plamtećom vatrom. Jedini spas bili su im uski putevi kojima su izlazili iz kule i napadali muslimane. Pod tamom noći, pritiskom muslimanske vojske i neopisivim strahom, perzijski vojnici su izgubili vezu sa svojom komandom. Umjesto da idu putevima koji vode u kulu, upadali su u plamteće rovove.

Perzijanci su još jednom doživjeli težak vojni poraz, ali njihov komandant Fejruzan uspio se spasiti i pobjeći u Hemedan.

Huzejfe b. Jeman, r.a., nastavi zauzimanje Nehavenda, nakon čega posla Sa'da b. Ekrea, r.a., da Omeru, r.a., saopći radosnu vijest o velikoj pobjedi i zauzimanju Nehavenda. Kada je Sa'd stigao do Omera, on ga upita:

- Kakve nam vijesti donosiš?

- Allah te je počastio još jednim osvajanjem! I to kakvim!

Bila je to pobjeda nad posljednjom vojskom koju je Perzija mogla okupiti i suprotstaviti muslimanskoj vojsci.

U Bici kod Nehavenda poginuo je Nu'man za kojim je Omer tako gorko i glasno plakao da su mu se ramena tresla! Sa'd mu, tješeći ga, reče:

- Vladaru pravovjernih, samo je on poginuo od svih poznatih vojskovođa u toj bici. Svi ostali su manje poznati tabiini.

- To su slabi među muslimanima, ali Onaj Koji ih je počastio šehadetom zna njihova lica i porijeklo, to da ih Omer poznaje ništa im neće koristiti.

Bitka kod Nehavenda je kasnije prozvana Osvajanjem svih osvajanja, zato što nakon nje Perzijanci više nisu imali mjesta vrijednog spomena. Bilo je još mnogo bitaka nakon nje sa Perzijancima, ali više nijedna nije bila tako važna kao ova, Bitka svih bitaka.

Ostatak perzijske vojske na čelu sa vojskovođom Fejruzanom utvrdio se u Hemedanu. Huzejfe je krenuo za njima, šaljući u predvodnici Nu'ajma b. Mukarrina koji započe opsadu grada, nakon čega Perzijanci zatražiše sporazumni mir (sulh). Tako muslimani osvojiše Hemedan mirnim putem. Zatim se uputiše prema Rejju, nedaleko od Teherana, pa i oni zatražiše sporazumni mir, te i ovaj grad osvojiše bez borbe. Krenuše dalje na sjever, prema Horasanu i mjestu između Iraka i Horasana zvanom Kavmis. Saznavši za ranija osvajanja muslimana stanovnici ovog grada zatražiše sporazumni mir, te i ovaj grad bi osvojen bez borbe. Nastaviše dalje prema dalekom sjeveru Perzije do grada Džurdžana, koji također pade bez borbe. Zatim se uputiše na sjeveroistok Perzije do Taberistana, koji se mirno preda. Potom dođoše do Isfahana, čiji stanovnici pružiše oružani otpor, ali ih muslimani vojno poraziše u toj bici. Kad su vidjeli da će biti poraženi, stanovnici Isfahana zatražiše mirovni sporazum, te se na taj način zauze i ovaj grad.

Bilo je to osvajanje Perzije, svjetske sile broj jedan toga vremena, čije su sve pokrajine sada bile u rukama muslimana. Perzijsko carstvo ne samo da je obuhvatalo današnji Irak i Iran, nego su u njegovom sastavu bile brojne pokrajine koje danas nazivamo muslimanskim republikama Ruske federacije. Perzijsko carstvo prostiralo se na današnji Afganistan, pokrajine istočno od Irana sve do Srednjeg Pakistana, onih predjela koje muslimanski historičari nazivaju Zemlje Sinda. Sjeverno, Kisrino carstvo sezalo je sve do centralnih dijelova današnje Turske, a sjeveroistočno sve do Kine. Granice Perzijskog, odnosno Kisrinog, carstva protezale su se od Sinda, do Kine pa sve do Turske.

U vrijeme osvajanja Nehavenda samo su Irak i Iran bili pod muslimanskom vlašću, sve ostale pokrajine Perzijskog carstva i dalje su bile pod vlašću perzijskog dvora i cara Jezdedžera.

Osvajanje Azerbejdžana

Omer, r.a., je želio zaustaviti dalja osvajanja Perzije, ali spominjali smo Hormuzana i ono što je Ahnef b. Kajs rekao Omeru, r.a., da će se Perzijanci dizati na ustanak sve dok ih bude vodio njihov car Jezdedžer. Omer, r.a., je smatrao to veoma razumnim obrazloženjem, nakon kojeg je naredio zauzimanje cijele Perzije. Muslimanska vojska je početkom osamnaeste godine po hidžri poduzela veliki vojne manevre. Omer b. Hattab, kao što smo spominjali, imenova Ebu Musaa el-Eš'arija za namjesnika Basre i glavnokomandujućeg muslimanskih snaga koje će djelovati prema Perziji iz tog pravca. Prve vojne trupe upućene su prema Azerbejdžanu, nedaleko od mjesta zvanog Tibriz. Za komandanta tih trupa Ebu Musa imenova Bukejra b. Abdullaha. Poražena perzijska vojska ponovo se okupi u Azerbejdžanu pod komandom Rustemovog brata Isfendejara. Tu se sukobiše dvije vojske i perzijska još jednom pretrpi težak vojni poraz, a Isfendejar bi zarobljen. Bukejr b. Abdullah ga htjede pogubiti, ali ga Isfendejar upita:

- Da li je tebi draži mir ili rat?

- Naravno da mi je draži mir.

I iz ovog primjera se jasno vidi da su muslimani uvijek bili za mir. Težili su samo da riječi „La ilahe illallah“ budu gornje. Njih nije zani-

mao samo rat i ratni plijen, što im mnogi žele pripisati kao osnovni i jedini motiv osvajanja, čineći na taj način potvoru na njih i njihov islam. Mirovni sporazum podrazumijevao je manji ratni plijen od onog stečenog vojnom okupacijom. I pored toga, muslimani su oduvijek težili miru, zato je islamski vojskovođa Bukejr rekao da mu je mir draži od rata. Tada mu Isfendejar reče:

- Onda me nemoj pogubiti, jer Azerbejdžanci neće htjeti s tobom sklopiti mirovni sporazum ako ga prethodno ne sklopiš sa mnom.

Bukejr ga nakon ovog razgovora ostavi u životu.

Ebu Musa mu posla pojačanje pod zapovjedništvom Ebu Dudžane Semmaka b. Hareše, r.a., jednog od ashaba i boraca Bedra. Dvije muslimanske vojske se spojiše, a potom uputiše prema Azerbejdžanu. Isfendejar pozva Azerbejdžance da se predaju, uvjeravajući ih u pismima da se ne mogu oduprijeti naletima nepobjedive muslimanske vojske. Pod tim diplomatskim pritiskom i realnom vojnom prijetnjom, cijeli Azerbejdžan prihvati mirovni sporazum i posta još jedna država u sastavu velikog islamskog carstva. Za namjesnika Azerbejdžana Omer, r.a., imenova Utbu b. Ferkada, rahimehullah.

Bukejr nastavi dalje vojni pohod prema Babu, mjestu koje smo spominjali i rekli da se nalazi između Perzije, Rusije i Armenije. Muslimanska vojska je pred Babom čekala Omerove upute da li da se tu zaustave ili da idu u dalja osvajanja. Omer, r.a., posla još jednu vojsku pod zapovjedništvom Surake b. Amra, a predvodnicom te vojske komandovao je Abdurrahman b. Rebia. Vladar Baba po imenu Šehrjerad posla izviđače i na osnovu povratnih informacija shvati da vojnici protiv kojih se treba boriti traže smrt. To ga obeshrabri, te zatraži mirovni sporazum, što muslimani i prihvatiše.

Zapovjednik muslimanskih trupa Suraka posla manje vojne formacije da zauzmu obližnja manja mjesta, te na taj način ovlada armenijskim i kavkaskim planinama. Cijeli taj prostor osvojen je s komandnog mjesta koje se nalazilo u Babu. U tom periodu umre Suraka koga na komandnom mjestu zamijeni Abdurrahman b. Rebia.

Potom dođe Omerova zapovijed da se krene u osvajanje predjela današnje Turske[1], do čijih sjevernih granica su već stigli muslimani. Abdurrahman b. Rebia krenu sa vojskom u dubinu Turske sve dok ne dođe do Anadolije. Stanovnici tog područja nisu im se vojno suprotstavljali, svjesni svoje nemoći pred vojskom koja je porazila veliku Perziju, tako da muslimani bez borbe ovladaše polovinom Turske i cijelom Anadolijom u kojoj postaviše svoje namjesnike. Na taj način se islamska država proširila na sjever, zaustavljajući se prema Omerovim uputama na tom području.

Osvajanja su nastavljena dalje na istok prema Horasanu u koji je Omer, r.a., uputio vojsku pod komandom ashaba Ahnefa b. Kajsa, r.a. Perzijski car Jezdedžerd našao je novo utočište u horasanskom gradu Mervu. Na putu prema Mervu, Ahnef dođe do grada Hirata u Afganistanu, koji je i danas poznat pod tim imenom. Saznavši za pad Hirata, perzijski car pobježe iz Merva i nastani se u Mervi Revdu. Ahnef nastavi progoniti Jezdedžerda koji se strašno bojao vojske koja je nezaustavljiva i koja, činilo mu se, nema namjeru stati. Jezdedžerd započe diplomatske kontakte sa vladarima Kine, Pakistana i Turske. U pismima koja im je pisao nalazio se samo jedan vapaj:

„Spasite me! U protivnom, samo je pitanje dana kada će doći red na vaše države."

Pad Perzijskog carstva, Šama i Egipta za samo četiri godine

Bila je to vojska bez kraja i predaha. Sva spomenuta osvajanja dogodila su se za manje od četiri godine. Nemoguće je bilo očekivati da cijela Perzija padne za četiri godine, i ne samo Perzija nego i pola Turske. U istom tom periodu muslimani zauzimaju cijeli Šam i Egipat. Perzijski car je tražio da mu, prvenstveno radi svoje sigurnosti, pomognu i vladari drugih država. Kraljevi Kine i Turske počeše slati vojnike da spase perzijskog cara Jezdedžerda.

1 *Turci tada nisu živjeli u Anadoliji, nego na prostorima Transoksijanije, sa onu stranu rijeke Amu Darje. Prostor koji dr. Suvejdan ovdje opisuje je tad bio pod bizantskom vlašću, muslimani nisu njime potpuno ovladali, nego su njihove čete izvršile prodor u ovaj teritorij. Muslimanska vlast u Anadoliji je uspostavljena mnogo kasnije, nakon bitke kod Malazgirta.*

Usprkos tim saznanjima Ahnef b. Kajs nastavi vojno napredovanje. Zauze Merv Revdu, iz kojeg perzijski car pobježe u grad Belh, nadajući se da će se njegova vojska spojiti sa savezničkim trupama Kine, Indije, Pakistana i Turske. I Ahnef zatraži dodatne trupe iz Kufe, osvoji Mervi Revd, a Jezdedžerd odluči da ovoga puta ne bježi dalje, usprkos tome što se njegova vojska još nije spojila sa savezničkom. Još jednom se sukobiše dva ljuta neprijatelja i još jednom perzijska vojska bi poražena. Jezdedžerd napusti svoju vojsku i bježeći pred muslimanima prijeđe rijeku.

Perzijskom caru je bilo draže vlastito blago od teritorije

Nakon što je Jezdedžerd prešao rijeku, stigoše savezničke trupe. On ih okupi i ponovo se vrati preko rijeke ne bi li porazio Ahnefa b. Kajsa. U međuvremenu se predomisli i usmjeri vojsku prema Mervu, prijestolnici te pokrajine u kome su se nalazili ostaci Kisrinog blaga, kojeg je ponio sa sobom za vrijeme povlačenja iz Medaina. Jezdedžerdu je to blago bilo draže od teritorije. Ahnef je u Mervu ostavio malobrojnu muslimansku jedinicu, koja nije bila u stanju odbraniti taj grad. Tako Jezdedžerd spasi svoje blago, a tek nakon toga odluči da se bori protiv Ahnefa.

Merv je bio prijestolnica Horasana, a većina Jezdedžerdove vojske bila je iz Horasana. Stanovnici Horasana upoređivali su odnos Jezdedžerdove vlasti prema njima sa muslimanskom vlašću za vrijeme mirovnog sporazuma. Nije im ostalo ništa drugo nego da priznaju kako su muslimani samilosniji, pravedniji i iskreniji u datim obećanjima. Shvatiše da su Jezdedžerdovi saveznici stranci, da će čak i u slučaju pobjede njihovom zemljom dominirati stranci.

„U čemu je razlika“, pitali su se, „muslimani su stranci kao i Turci i Kinezi, ali muslimani su pravedniji“.

Sve to navede stanovnike Horasana na bunu protiv perzijskog cara kome rekoše:

- Mi nećemo napustiti Merv! Ako se hoćeš boriti, borit ćemo se u svom gradu, a ne ići za tobom gdje god ti misliš da treba ići. Mi želimo mirovni sporazum (sulh) sa muslimanima!

Jezdedžerd se našao u velikoj opasnosti jer je većina njegovih vojnika odabrala neposlušnost. Nastojao ih je svim sredstvima ubijediti vršeći razne pritiske na njih, ali oni sve to odbiše prihvatiti. Pobuniše se protiv njega, opljačkaše mu sve njegovo blago i protjeraše ga. Poslaše glasnika da u njihovo ime od Ahnefa zatraži mirovni sporazum. Ahnef dade pristanak, te na taj način ostatak blaga perzijskog cara ponovo posta vlasništvo muslimana.

Jezdedžerd je sada ostao sam; bez vojske, vlasti i namjesnika. Napusti zauvijek Perziju i nastani se na dvoru turskog kralja.[1]

Ratni plijen iz Merva bio je jednak ratnom plijenu sa Kadisije. Bila je to velika pobjeda muslimana i konačni slom perzijskog cara Jezdedžerda.

Osvajanja su dalje nastavljena i Osman b. Ebil Asi, r.a., krenu sa vojskom prema gradu Istahru, koga danas nazivaju Fejruzabad. Tu se sukobi sa velikom perzijskom vojskom i vojno je porazi. Poražene perzijske vojskovođe odlučiše zatražiti mirovni sporazum s muslimanima i plaćanje džizje. Osman prihvati ponudu, što je ohrabrilo i ostala mjesta da isto učine. Bez borbe muslimani osvojiše Sabur, Širaz i druge perzijske pokrajine.

O Sarije b. Zunejne, povuci se na brdo, na brdo

Kod malog mjesta zvanog Darbedžer[2], prema kojem je napredovala malobrojna muslimanska vojska pod komandom Sarije b. Zunejna el-Kinanija, r.a., zbio se neobičan događaj. Dogodila se borba s Perzijancima na zemljištu koje je bilo pustinjsko, nedaleko od obližnjih planina. Perzijanci su ovoga puta bili potpomognuti Kurdima, tako da su Sariju napale dvije vojske koje su ga umalo porazile. Za vrijeme te bitke Omer, r.a., je spavao, i u snu vidio cijeli tok bitke. Probudio se pred sabah-namaz, klanjao sabah, a zatim naredio ljudima da ostanu u džamiji. Ljudi se okupiše, a Omer im poče kazivati san, precizno opisujući cijeli tok bitke.

---

1 *Prema nalazima nekih historičara Yezdgard III je ubijen u gradu Mervu 651. godine. Ubili su ga njegovi sljedbenici. (http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Yazdegerd+III+of+Persia)*

2 *Mjesto u današnjem Iranu, oko 200 km istočno od Basre.*

Zatim poče glasno vikati: „O Sarije b. Zunejne, povuci se na brdo, na brdo!! Nemoj da iza tebe bude pustinja, neka bude brdo." Potom Omer, r.a., reče okupljenim muslimanima:

- Allah ima svoju vojsku koju samo on poznaje, možda Sariju neko od te vojske obavijesti da se treba povući na brdo!

Sarija i muslimani s njim začuše glas koji ih sa neba doziva: „O Sarije b. Zunejne, povuci se na brdo, na brdo!!" Muslimani su u čudu stajali, bio je to Omerov glas. Omer ih sa neba doziva?! Sarija naredi povlačenje prema brdu, zaštiti se s te strane, reorganizova vojsku, napade i porazi perzijsku vojsku potpomognutu s Kurdima. Sarija posla Omeru vjesnika sa radosnim vijestima o pobjedi, a Omer i muslimani su ga stalno pitali:

- Jeste li čuli kakav glas sa neba?

- Jesmo, tako nam Allaha, i čudili se otkud da nas Omerov glas doziva sa neba: „O Sarije b. Zunejne, povuci se na brdo, na brdo!!"

To je jedan od Omerovih, r.a., kerameta. Bio je to čovjek od Allaha nadahnut i potpomognut u velikim pobjedama muslimana.

Tako je osvojena ova pokrajina, zatim je osvojena pokrajina Kerman, koja je sada u sastavu muslimanskih republika Rusije. Osvojio ju je islamski vojskovođa Sehl b. Udej, r.a. Potom je od strane Asima b. Amra et-Temimija, r.a., osvojen Sidžistan – domovina Afganistanaca. Ova pokrajina osvojena je vojno, a ne mirovnim sporazumom. Nakon toga osvojena je pokrajina Mukran, koja se nalazi između Pakistana i Irana, usprkos trupama kralja Sinda, današnjeg Pakistana i Indije. Islamski vojskovođa Hakem b. Amr es-S'alebijj im je nanio još jedan težak vojni poraz, progoneći ih nakon toga sve do rijeke Sind[1], da bi se nakon toga vratio u Mukran. Na taj način muslimanska osvajanja su istočno zahvatila sva područja do rijeke Sind; Irak, Iran, Pakistan, sjeverozapadno cijeli Afganistan i sve muslimanske republike bivšeg Sovjetskog saveza, a na zapadu sve do Anadolije. Zamislite samo ta velika osvajanja i prostiranje novog, islamskog carstva za svega četiri godine.

Omer, r.a., se poboja tako velikih prostranstava ponovo osvojenih. Cilj nastavka osvajanja bio je riješiti se prijetnje Jezdedžerda, koji

1 *Rijeka Indus, koja izvire u gorjima Kašmira, teče sa krajnjeg sjevera Pakistana a uliva se u Arapsko more na krajnjem jugu Pakistana.*

je neprestano širio smutnju. Sada je nestalo te prijetnje. Svako dalje napredovanje na istok značilo je otvaranje novog fronta protiv indijskih i pakistanskih vladara. Radilo se o dva velika carstva, udaljena od muslimanskih gradova, kojima bi se trebale suprotstaviti malobrojne muslimanske vojne trupe, a stanovnici novoosvojenih pokrajina još uvijek su bili privrženi svojoj vjeri.

Imajući sve to na umu, Omer, r.a., naredi zaustavljanje daljih osvajanja na istok. Dosta je bilo! Cilj je bio Jezdedžerd, taj cilj je neutralisan, a cijelo njegovo carstvo postalo je muslimansko.

OSVAJANJA U BIZANTIJI

Bitka na Jermuku[1]

Halid stiže na Jermuk[2] na kome su danima vođene borbe bez pobjednika. Muslimanska vojska je još uvijek bila podijeljena na četiri vojske. Halid je prvog dana obavio namaz sa svojim vojnicima i primijeti da je muslimanska vojska podijeljena, a neprijateljska jedinstvena. Okupi muslimane, zahvali Allahu, pa im reče:

- Ovo je jedan od Allahovih dana i u njemu ne treba biti nikakvog ponosa i sile. Očistite svoj džihad i pokažite Allahu vaša djela. Nemojte se boriti protiv neprijatelja razjedinjeni i u grupe podijeljeni, jer to nije dozvoljeno i tako ne smije biti! Kad bi halifa znao da se vi borite podijeljeni u četiri grupe protiv vojske koja je jedinstvena, on vam to ne bi odobrio, niti bi time bio zadovoljan. Razmislite šta je bolje, jer bi to bio i Ebu Bekrov izbor, kad bi on bio ovdje. Ebu Bekr nas ne bi postavio za vojskovođe da nije bio potpuno siguran da ćemo jedni prema drugima biti razumni. On bi vas u ovakvim uslovima učinio jednom vojskom. Stanje u kojem se vi nalazite mučno je i teško muslimanima. Shvatam da se dunjaluk umiješao između vas. Bojte se Allaha, jer je svaki od vas poslat kao emir u grad do kojeg ćemo doći tek nakon ove bitke. Neka komandovanje vojskom bude naizmjenično. Ovi su se za boj spremili, pa ako ih danas vratimo u njihove rovove, stalno ćemo ih tjerati nazad. Ako ih pobijedimo, bit će stalni gubitnici, jer je ovo najveća vojska koju imaju. Međutim, ako oni nas poraze, nećemo se od tog poraza više nikada oporaviti! Prihvatite zajedničku komandu, neka neko od nas bude komandant danas, sutra će biti drugi, i tako redom.

- Prihvatamo - rekoše.

- Onda mi dozvolite da vam ja danas budem komandant.

1 *Ova bitka se odigrala 636. godine u vrijeme halife Omera r.a. Posljednji vojni pohod za vrijeme Ebu Bekra je bilo opsjedanje Damaska koje je započelo 21. augusta 634., a završeno u septembru iste godine. Ebu Bekr, r.a., je umro 23. avgusta 634., dva dana nakon započinjanja opsade. Dr. Suvejdan se držao drugih izvora koji tvrde da je Damask osvojen čitavu godinu kasnije.*

2 *Rijeka i istoimena ravnica neposredno pored Golanske visoravni. Odlučujući boj se desio 20. augusta 636. godine. Kršćani su bili do nogu potučeni. Osim ovog, postoje i druga mišljenja muslimanskih historičara u vezi sa datumom kad se odigrala Bitka na Jermuku, ali je većina njih saglasna da je to bilo u augustu mjesecu 636. godine.*

Trideset šest muslimanskih jedinica

Tako se svi složiše da im tog dana komandant bude Halid b. Velid, r.a. Halid još jednom pokaza o kakvom vojnom strategu je riječ. Naredi okupljanje svih muslimanskih vojnika na jednom mjestu, zatim ih podijeli u trideset šest jedinica, svaka od tih jedinica brojala je po hiljadu vojnika. Ebu Ubejdu je postavio za komandanta sredine, Amra b. Asa i Šurahbila b. Hasenea na desno krilo, a Jezida b. Ebi Sufjana na lijevo krilo. Među komandantima tih jedinica bili su Ka'ka b. Amr, Ijad b. Gunm koji je stigao iz Iraka, Hašim b. Utbe b. Ebi Vekkas, Suhejl b. Amr el-Amirij, Ikrime b. Ebi Džehl, Abdurrahman b. Halid b. Velid, Habib b. Mesleme b. Malik eš-Šehrij, Safvan b. Umeje, Seid b. Halid b. As, Abdullah b. Kajs, Zubejr b. Avvam, Dirar b. Esved i drugi. Veliki broj najistaknutijih ashaba učestvovao je u ovoj velikoj bici na Jermuku koja je bila, brojčano gledano, nepravedna. Sto osam hiljada muslimana stajalo je ispred dvije stotine četrdeset hiljada kršćana. U bici na Jermuku učestvovalo je više od hiljadu ashaba Allahovog Poslanika. Među njima je bilo stotinu ashaba koji su učestvovali u velikoj Bici na Bedru, bici koja je rastavila istinu od neistine. Ovaj podatak nam jasno ukazuje na značaj i veličinu ove bitke.

Ebu Sufjan b. Harb je bodrio vojsku govoreći:

„Allah, Allah! Vi ste predstavnici Arapa i pomagači islama, a oni su predstavnici Bizantijaca i pomagači mnogoboštva (širka). Gospodaru naš, ovo je jedan od Tvojih dana. Gospodaru naš, spusti Svoju pobjedu na Svoje robove."

Ebu Ubejde umjesto Halida b. Velida

I poče bitka! Konjanici su progonili druge konjanike. Tokom te velike bitke desio se jedan veliki događaj. Stiglo je pojačanje iz Medine i pismo Halidu b. Velidu od Omera b. Hattaba, r.a. u kome ga obavještava da je Ebu Bekr es-Siddik umro i da je Omer b. Hattab novi halifa muslimana. U pismu je bila jasna naredba o smjeni Halida i postavljenju Ebu Ubejde za njegovog nasljednika. Halid se nalazio usred bitke i nije bilo vremena za promjene u vojnom vrhu muslimanske vojske.

Upitan o sadržaju pisma, reče:

- Sve je uredu, dolazi nam pojačanje, inšallah.

Nastavljana je borba sve do večernjih sati. Tek tada Halid obavijesti Ebu Ubejdu o sadržaju pisma. Pokornost emiru kod prvih muslimana bila je potpuna, ukoliko se nije radilo o nepokornosti prema Allahu. Ovaj veliki vojskovođa, strateg, isukana Allahova sablja - Halid b. Velid, bez ijedne riječi odstupio je sa mjesta glavnog komandanta i prepustio ga Ebu Ubejdi Amiru b. Džerrahu. Da li ste čuli da se tako nešto dogodilo u cijeloj ljudskoj historiji. Vojskovođa na vrhuncu svoje slave, u zamahu osvajanja, bez ijedne izgubljene i usred odlučujuće bitke, odstupi s pozicije komandanta uz potpuno razumijevanje i prihvatanje halifine odluke o vlastitoj smjeni. Takvi su bili prvi muslimani jer se nisu borili za lični prestiž, nego su u svakom svom pokretu težili Allahovom zadovoljstvu. Halidovo odstupanje sa položaja je model pokornosti, odvažnosti, žrtve i požrtvovanosti. Neka je Allahova milost na Ebu Sulejmana Halida b. Velida, isukanu Allahovu sablju i tog velikog uzora.

Ebu Ubejde narednog dana preuze komandovanje vojskom, a za komandanta konjice na desnom krilu imenova Halida b. Velida. U sredinu postavi Seida b. Zejda, Ka'kaa b. Amra i Ikrimu b. Ebi Džehla. Na lijevo krilo postavi Jezida b. Ebi Sufjana i Kajsa b. Hubejru.

Kad je Halid vidio kako bizantijski sveštenici čitaju svojim vojnicima Bibliju i podstiču ih na borbu, ode do Ebu Ubejde i reče mu:

- Došao sam da ti nešto predložim.

- Reci ono što ti Allah zapovijeda, slušam te i pokoravam ti se.

Jeste li čuli da jedan vojskovođa na takav način razgovara s vojnikom!? Ebu Ubejde je znao da je Halid veći strateg od njega

- Na ovaj narod se mora napasti napadom kojem neće moći odoljeti. Vidim da si razdvojio konjicu na dva dijela. A ja strahujem za naše desno i lijevo krilo. Postavi konjicu iza vojnika na desnom i lijevom krilu, pusti pješadiju da prva napadne, pa kad neprijateljski vojnici posustaju, tek tada naredi napad konjice.

- Divno je to što si predložio.

Savjeti i oporuke

Borba se nastavi narednog dana. Muslimani su bodrili jedni druge da izdrže. Ebu Ubejde se obrati svojim vojnicima riječima:

- Allahovi robovi! Pomozite Allaha, On će vas pomoći i učvrstiti vas! O muslimani, strpljivi budite, jer stpljivost je spas od nevjerstva, zadovoljstvo Gospodara i izbavljenje od sramote. Ne napuštajte svoja mjesta, ni koraka ne krećite prema njima i prvi ne počinjite borbu. Ispružite koplja, zaštitite se štitovima, držite se šutnje i samo u sebi spominjite Allaha, sve dok vam drukčije ne naredim, inšallah.

Zabranio im je da govore i naredio da samo Uzvišenog Allaha zikr čine. Zamislite vojsku čiji svaki vojnik samo Allaha spominje!

Istupi velikan među ashabima, Muaz b. Džebel[1], Ensarija iz plemena Hazredž i obrati im se riječima:

- O hafizi Kur'ana! O vi koji podučavate druge Kur'anu i koji čuvate Uputu i Istinu! Allahovu milost nećete postići, niti ćete ući u Njegov Džennet sa željama; niti će Allahov oprost biti dat ikom drugom osim iskrenima. Zar niste čuli Allahove riječi:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝

„Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati. A oni koji i poslije toga budu nezahvalni - oni su pravi grješnici."[2]

---

1 *Kad je Poslanik, s.a.v.s., učinio Hidžru, Muazu je bilo dvadeset godina. On ga je pobratimio sa Dža>ferom b. Ebi Talibom. Prisustvovao je Akabi i svim vojnim pohodima Poslanika, s.a.v.s. Bio je jedan od najboljih poznavalaca šerijatskog prava. Bio je u Jemenu, podučavajući njegove stanovnike propisima islama. Učestvovao je u osvajanju Šama i bio Ebu Ubejdeov vojnik. Umro je osamnaeste godine po Hidžri.*

2 *En-Nur, 55*

Stidite se svoga Gospodara da vas vidi kako bježite s bojnog polja, jer vi drugog utočišta osim kod Njega nemate, niti imate drugog dostojanstva, osim kod Njega.

Amr b. As, jedan od komandanata, također se obrati vojnicima slijedećim riječima:

- O muslimani! Spustite svoje poglede, čučnite na koljena i ispružite koplja. Kad vas napadnu, zadržite ih, pa kad posustaju, poput lavova uzvratite. Tako mi Onoga Koji je zadovoljan iskrenošću i Koji zbog nje nagrađuje, a Koji je nezadovoljan s lažima i Koji zbog nje kažnjava, čuo sam da će muslimani osvajati Šam, njivu po njivu, dvorac po dvorac. Neka vas ne obeshrabri njihova brojnost, jer ako budete iskreni poletjet ćete visoko poput ptica.

Ebu Sufjan, r.a., savjetnik vojske, istupi pred vojsku riječima:

- O muslimani! Vi ste Arapi, nalazite se u zemlji nearapa, daleko od svojih porodica, halife i drugih muslimana. Porazili ste i porobili mnoge svoje neprijatelje. Tako mi Allaha, samo vaša iskrenost i strpljivost može vas spasiti od ovog neprijatelja i približiti vas Allahovom zadovoljstvu. To je Allahova zakonitost na ovom svijetu. Iza vas je prostranstvo, između vas i halife su pustinje i doline, niko od vas nema se gdje utvrditi i skloniti, osim u strpljivosti i nadajući se onome što mu je Allah obećao. Utvrdite se vašim sabljama! Međusobno se pomažite i neka vam one budu zidine. O sljedbenici islama! Pred vama je ono što vidite. Ispred vas je Allahov Poslanik i Džennet, a iza vas je šejtan i vatra.

Muslimanski komandanti su ličili na svoju vojsku

Govornici i vaizi su se smjenjivali jedni za drugim. Ebu Ubejde naredi sastanak vojskovođa. Dogovoriše se da zajednički posjete Tezaruka, glavnog komandanta bizantijske vojske na Jermuku. Dođoše u njegov šator koji je bio sav u svili. On im ponudi da sjednu, ali oni to ne prihvatiše, govoreći kako oni ne sjede na svili.

Bizantijci su bili iznenađeni, došli su im muslimanski zapovjednici koji bi trebalo da, kao i oni, žive u potpunom izobilju. Muslimanske vojskovođe željele su pokazati svojim neprijateljima kako se komanduje vojskom i da se oni razlikuju od onih komandanata koji uživaju

dok drugi vojnici krvare i ginu za njihove ideale i društvene položaje. Muslimanski komandanti su ličili na svoju vojsku. Dozvoliše im da sjednu na mjesto koje su oni odabrali, a odabrali su zemlju.

Ashabi predložiše Allahovim neprijateljima da izaberu između prihvatanja islama, plaćanja džizje ili rata. Bizantijska komanda prihvatala je jedino rat.

- Ko su ovi - pitali su jedni druge - trideset šest četa prijeti dvije stotine i četrdeset hiljada vojnika!

Sve je bilo spremno za početak bitke.

Halid i Mehan

Neposredno pred početak bitke glavni komandant bizantijske vojske Mehan[1] zatraži da se sretne s Halidom. Tako se sretoše dvojica vojskovođa između dvije za rat postrojene vojske. Obratimo pažnju na ovaj dijalog! Mehan reče:

- Šta je ovo?! Mi smo čuli da ste vi izašli izvan granica vaše zemlje zato što ste gladni i sirotinja. Evo, dat ćemo svakom vašem borcu po deset zlatnih dinara, odjeću, hranu, a vi se vratite svojim kućama. Slijedeće godine, poslat ćemo vam isto toliko. Nema potrebe da se ovdje borimo!

- Mehane, nismo mi napustilu svoju zemlju zbog toga što ti spominješ! Mi smo narod koji pije krv, a rečeno nam je da nema ukusnije krvi od bizantijske. Došli smo napiti se te krvi!

Mehan se prepade takvog odgovora i pobježe. Halidove riječi se brzinom vjetra proniješe bizantijskom vojskom. Mehan reče svojim komandantima:

- Boga mi je istina ono što pričaju o Arapima! Oni stvarno piju krv!

Pogledajmo koliko jedna riječ ponosnog muslimana može unijeti pometnje u redove neprijatelja.

Halid naredi Ikrimi b. Ebi Džehlu i Ka>kau b. Amru da napadnu. Tako je počela ova velika bitka, početkom mjeseca redžepa trinaeste godine po Hidžri.

---

1 *Čuveni bizantijski vojskovođa Baanes.*

Lijevo bizantijsko krilo napade desno krilo muslimanskė vojske. Pred njim (krilom) je bio Muaz b. Džebel koji je vikao:

- Gospodaru naš, učini im noge nestabilnim, srca uplašenim, a na nas spusti smiraj! Daj nam da se čvrsto držimo Tebe, omili nam susret s Tobom i učini nas zadovoljnim s Tvojom odredbom (sudbinom).

Bizantijski vojskovođa usred bitke prelazi na islam

Jedan od bizantijskih vojskovođa po imenu Džurdžel zatraži razgovor s Halidom. Halid dođe i srete se sa njim između dvije postrojene vojske. Bili su tako blizu jedan drugom, da su se njuške njihovih konja dodirivale. Džurdžel mu reče:

- Halide, reci mi, ali iskreno, jer slobodan čovjek ne laže! Nemoj me varati, jer pošten čovjek ne vara! Da li je Allah spustio vašem poslaniku sablju s neba koju je on tebi dao i s kojom pokoriš svakog na koga je digneš?

- Ne, nije.

- Pa zašto si, onda, prozvan Isukana Allahova sablja.

- Allah, dž.š., nam je poslao Poslanika, mi mu u početku nismo povjerovali i borili smo se protiv njega. Neki su kasnije povjerovali u njegovo poslanstvo i bili mu bliski, a neki nisu. Ja sam bio jedan od onih koji su ga u laž ugonili i od njeg bili daleko. Zatim je Allah uputio naša srca i mi smo ga slijedili. Potom je došla bitka na Mu'ti, kad mi je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ti si jedna od Allahovih sablji koje je Allah spustio na mnogobošce." Nakon toga je u dovi zamolio Allaha da me učini pobjednikom. Tako sam prozvan Isukana Allahova sablja[1]. Ja sam najljući neprijatelj mušricima.

- Halide, čemu vi pozivate?

- Pozivamo ljude da posvjedoče da nema dugog božanstva osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik. Pozivamo da se vjeruje u ono što je njemu objavljeno.

- Šta će biti sa onim koji se ne odazovu vašem pozivu.

- Platit će džizju i mi mu garantujemo mir.

- A ako je ne plati?

1 *Na arapskom se kaže sejfullahil meslul.*

- Objavit ćemo mu rat, borit ćemo se protiv njega.

- A šta će biti sa onim koji vam se odazove i danas prihvati vašu vjeru?

- Postat će jedan od nas, svi smo pred šerijatom jednaki, bilo da se radi o našim prvacima, bogatašima ili siromasima.

- Ko danas pristupi vama, imat će kod Allaha nagradu kao i vi?

- Hoće, i više od toga.

- Kako će biti ravnopravan sa vama u onome u čemu ste ga pretekli?

- Mi smo ovu vjeru prihvatili od našeg Poslanika, dali smo mu prisegu na vjernost dok je bio živ i među nama. Dolazila mu je objava sa neba, prenosio nam je Kur'an, pokazivao nam nadnaravnost (mudžizu) svoga poslanstva. Vidjeli smo da je istina sve što nam je rekao. Međutim, vi niste vidjeli ništa od toga, niti ste čuli nevjerovatne stvari i argumente. Pa ko od vas prihvati ovu vjeru, a nije ga ni vidio ni čuo, bolji je od nas.[1]

- Boga mi, istinu si mi rekao i nisi me prevario.

- Tako mi Allaha, sve sam ti istinu rekao, a Allah je garant da je tako.

Nakon ovog razgovora, Džurdžel je uradio nešto veoma neobično. Okrenuo je štit i prešao na Halidovu stranu.

- Poduči me islamu - reče mu.

Halid ga odvede u svoj šator, dade mu da se okupa, abdesti i klanja dva rekata.

Trojica žednih ranjenika

Nakon tog događaja Bizantijci napadoše muslimane i pomjeriše ih s njihovih položaja. Kad je Ikrime vidio da muslimanima prijeti poraz, reče:

- Borio sam se protiv Poslanika, s.a.v.s., nekoliko puta i nisam bježao, pa zar danas od vas da bježim!

Zatim povika:

- Ko obećava da će se boriti do smrti?

1 Ovo je Halidov idžtihad, jer su ashabi nesumnjivo najbolja generacija, pa su samim tim bolji i od njih.

Obeća mu Dirar b. Ezver, Haris b. Hišam i drugih četiri stotine muslimana. Zatim napadoše, a bitka se vodila oko Halidovog šatora. Muslimani su uz teške napore uspjeli odbiti ovaj napad. Bilo je mnogo ranjenih ashaba. Među onima koji su zadobili smrtonosne rane bili su Dirar b. Ezver, Haris b. Hišam i Ikrime b. Ebi Džehl. Za ovu trojicu ranjenika koji su bespomoćno čekali smrt veže se jedna čudna zgoda. Jedan muslimanski borac ih nađe u stanju između života i smrti. Jednom od njih doda vode i reče da se napije. Kad se taj htjede napiti, začu glas drugog kako stenje.

- Odnesi ovu vodu mom bratu - reče.

- Napij se prvo ti, pa ću je onda odnijeti njemu.

- Odnesi ovu vodu mom bratu!

Ode do drugog, kad začu stenjanje trećeg ranjenog borca.

- Odnesi ovu vodu mom bratu - reče.

Vodonoša ode do trećeg i nađe ga mrtvog. Vrati se onom prvom, ali je i on već preselio na onaj svijet. Ode do trećeg, ali i on je već bio mrtav. Da li ste čuli za slično davanje prednosti drugom nad samim sobom.

Stotinu neustrašivih konjanika

Potom Halid napade sa konjicom lijevo krilo bizantijske vojske. Napad je bio nezaustavljiv za bizantijske vojnike i tom prilikom život izgubi šest hiljada bizantijskih vojnika. U tom napadu sa Halidom je bilo svega stotinu konjanika. Bizantijce uplaši ovaj napad, te počeše bježati sa bojnog polja. Nekome se može učini nestvarnim da stotinu konjanika ubije šest hiljada vojnika, ali ti vojnici su bježali, a Halidova konjica ih je sustizala. U tom napadu poginuo je Džurdžel, rahimehullah, nakon što je zarad Allaha klanjao samo dva rekata. Kolika li se samo Allahova milost sručila na ovog čovjeka u zadnjim trenucima njegovog života?

Toga dana muslimani su zbog žestine borbe klanjali podne i ikindiju-namaz išaretom. Borba je nastavljena i noću, te su muslimani klanjali akšam i jaciju-namaz spojeno i u zadnjoj trećini noći. Muslimanskom vojskom je komandovao Ebu Ubejde, ali svaki pokret te vojske bio je vođen po Halidovim uputama.

Seid b. Musejjib prenosi predaju od svoga oca koji mu je pričao: „Na Jermuku su utihnuli glasovi. Iznenada smo začuli glas koji je ispunio bojno polje: 'Pripadnici islama, izdržite! Čvrsto, čvrsto! Okrenuli smo se i ugledali Ebu Sufjana pod zastavom svoga sina.'"

Postoje predaje da je Heraklije, nakon što mu se vratila poražena vojska, upitao svoje vojskovođe:

- Teško vama! Pričajte mi o tom narodu koji se protiv vas borio. Zar oni nisu ljudska bića poput vas?

- Naravno da jesu.

- Da li ih je bilo više nego vas?

- Naprotiv, nas je bilo nekoliko puta više nego njih.

- Pa kako ste onda poraženi? Kako vas je mali broj mogao poraziti?

- Želiš li znati zašto su nas porazili? Zato što se noću u namazu klanjaju Allahu, a danju poste. Zato što ispunjavaju dato obećanje, naređuju dobro a zabranjuju zlo i zato što se međusobno u dobru takmiče. Zbog toga što se mi opijamo, činimo blud, kršimo obećanje, činimo harame i zulum, širimo mržnju i ne težimo Božijem zadovoljstvu. Eto, zato smo poraženi - reče mu jedan od staraca.

- Tačno je tako - potvrdi Heraklije.

Historija je zabilježila da je jedan bizantijski namjesnik odabrao sebi za obavještajca jednog Arapa iz plemena Kuda'a, te mu jednom prilikom reče:

- Pomiješaj se s tim narodom i sa njim provedi jedan dan i jednu noć. Potom mi ispričaj kako su ih proveli.

Špijun ode i neometano zajedno sa muslimanima provede dan i noć. Vrati se, a namjesnik ga upita:

- Kakve mi vijesti donosiš.

Obratimo pažnju na taj precizni opis njihovog stanja, kako bismo bolje razumjeli na osnovu čega su oni pobjeđivali, a zbog čega smo mi poraženi. Ova kazivanja koja u ovoj knjizi navodimo nisu za zabavu, ona su za pouku; da znamo kako smo poletjeli za dunjalukom, pa ga izgubili. Da znamo kakvu su muslimani imali civilizaciju i kako su se nametnuli kao vođe čovječanstva, a danas su postali puki poslušnici i konzumenti drugih civilizacija.

- Noću su pobožnjaci, a danju konjanici. Kad bi sin njihovog kralja ukrao, i njemu bi ruku odsjekli, a ako bi blud učinio, kamenovali bi ga. Među njima se sudi po pravdi.

- Ako je istina to što kažeš, unutrašnjost zemlje mi je bolja od njene površine. Molim Boga da se nikada ne sretnem s tim ljudima i da oni mene ne sretnu - reče namjesnik.

Takvi su bili ashabi, Allah sa njima bio zadovoljan.

Hrabrost Zubejra b. Avvama

Događaj koji plijeni pažnju u ovoj bici vezan je Poslanikovog, s.a.v.s., ashaba Zubejra b. Avvama, r.a. I njega su ubrajali u borce koji vrijede koliko hiljadu drugih boraca. Takvim ga je smatrao Omer, r.a. Kasnije, kada je Amr b. As tražio od halife Omera, r.a., pojačanje u ljudstvu, Omer mu posla četvericu ashaba od kojih je svaki vrijedio kao hiljadu drugih boraca. Jedan od njih bio je Zubejr b. Avvam. Kad se rasplamsala bitka na Jermuku, okupiše se najpoznatiji muslimanski junaci i predložiše Zubejru da, uz njihovu podršku, žestoko napadne neprijatelja.

- Nećete izdržati i ostati čvrsti - reče im Zubejr - bojim se da ću ja napasti, a vi se vratiti i samog me ostaviti.

- Nećemo se vratiti - rekoše.

Okupiše se i pripremiše. Ljudi su gledali te hrabre dobrovoljce koji kao da prkose smrti na Allahovom putu, koji se ne predaju ljudima i koji se zbog Allaha ni na čije prijekore ne obaziru. Bizantijski vojnici su u čudu gledali kako malobrojna skupina od najviše četrdeset muslimana napada dvije stotine četrdeset hiljada vojnika. Usprkos zadobijenim ranama, ovi hrabri junaci su se probijali kroz neprijateljske redove. Na kraju su se morali zaustaviti, osim Zubejra koji je uz Halida bio najkompletniji borac. Njih dvojica su bili jedinstveni konjanici po tome što su u isto vrijeme objema rukama jednako dobro koristili sablje. Da li ste čuli za konjanika koji se bori sa dvije sablje u rukama dok nogama konja usmjerava u željenom pravcu! Zubejrova majka, Safijja bint Abdulmuttalib – Poslanikova, s.a.v.s., tetka, ostavljala ga je u mračnom mjestu kad je imao svega pet godina. Mali Zubejr od straha je plakao i mnogi su joj to zamjerali.

- Učim ga da se ničega ne boji - govorila bi im ona.

Takav je i bio, neustrašiv. Razmislimo o nevjerovatnoj hrabrosti u koju bismo teško povjerovali da nije spomenuta u Buharijevom Sahihu. Jedna osoba, Zubejr b. Avvam, sam se bori protiv bizantijske vojske. Bizantijci su napadali na njega, ali se on ne samo branio, nego i napadao na sve strane. Buhari bilježi da se Zubejr borio sa Bizantijcima sve dok nije prošao kroz njihove redove na drugu stranu. Kakav je to bio borac! Jedan konjanik probije vojsku od dvije stotine i četrdeset hiljada vojnika! Bizantijski zapovjednici su bili ozlojeđeni sramotom koju im je nanio. Zubejr se istim putem vratio na drugu stranu. Moral Bizantijaca je bio ozbiljno ugrožen! Oni u svoj silini bijesa napadoše kao jedan i pomjeriše muslimane sa njihovih položaja. Muslimani nisu očekivali takav napad bizantijskih vojnika neposredno poslije sramote kojoj su bili izloženi. Dio vojske kojom je komandovao Šurahbil b. Hasene se poče povlačiti. Ebu Ubejde ih pozva na strpljivost, upozoravajući ih na onosvjetsku kaznu za bježanje sa bojnog polja. Poražena je i strana kojom je komandovao Amr b. As, r.a. U tom napadu ubijen je Ikrime b. Ebi Džehl, r.a., sin faraona ovog ummeta, Ebu Džehla. Neka je hvaljen Allah Koji živo izvodi iz mrtvog. Od najvećeg neprijatelja islama i najžešćeg Poslanikovog, s.a.v.s., neprijatelja pojavio se sin Ikrime, koji će komandovati mnogim bitkama kako bi zastava islama ostala visoko podignuta. Ista ona zastava koju je njegov otac nastojao oboriti i pogaziti. U tom napadu poginuo je Haris b. Hišam, Amr b. Ikrime, Seleme b. Hišam, Amr b. Seid i drugi velikani među ashabima. Neprijateljski vojnici su stigli do žena koje su se nalazile iza muslimanskih boraca. I one se počeše boriti i bodriti muslimanske borce da izdrže i odbiju ovaj napad.

Briljantnost Halidove strategije

Halid povede muslimansku konjicu i uđe između neprijateljske konjice i pješadije. Tadašnja taktika ratovanja je nalagala da prvo napada konjica, a da im pješadija osigurava odstupnicu i štiti leđa. Halid je uspio odvojiti bizantijsku konjicu od ostatka vojske i napade ih s leđa. Bizantijska konjica nije očekivala takav napad, jer je iza njih trebalo da bude njihova pješadija. Poražena bizantijska konjica se dade u bijeg, a Halid naredi vojnicima da im omoguće prolaz kroz musli-

manske redove. To je značilo spas za neprijateljske konjanike, ali i olakšanje borbe za muslimane. Muslimani su zatim napali pješadiju. Halid se ovom prilikom posluži još jednom varkom. Naredi muslimanskim vojnicima da oslobode jedan dio prostora da bi neprijateljska pješadija vidjela svoju konjicu kako bježi i ostavlja ih bez zaštite.

Bizantija se nije spasila od poraza ni vezanjem vojnika u lance

Bizantijski vojnici su se borili za dunjaluk. Zato su ih vezali u lance u skupinama od po deset boraca, kako ne bi mogli pobjeći sa bojnog polja. U tim lancima poginu ogroman broj bizantijskih vojnika. Jednostavno, preživjeli nisu mogli pobjeći i vući sa sobom poginule.

Bizantija je doživjela težak poraz. Mnogi muslimani su ostali bez očiju u ovoj bici. Jedan od njih bio je Ebu Sufjan, koji je na Hunejnu izgubio jedno, a na Jermuku i drugo oko. Ostatak života proveo je slijep. Oko su izgubili lični čuvar Poslanika, s.a.v.s., Mugire b. Šu'be, r.a., Eš'as b. Kajs, Amr b. Ma'dikerib i mnogi drugi.

Ovo je bio početak povlačenja Bizantije iz Šama i početak nezaustavljivih islamskih osvajanja Fahla, Damaska i drugih šamskih gradova.

Bitka na Jermuku bila je prekretnica za prihvatanje islama od strane blagoslovljenog naroda u Šamu. Iz Šama će kasnije krenuti muslimanska vojska koja će osvojiti Egipat, cijelu Sjevernu Afriku, Tursku i Istočnu Evropu.

Najveća bitka koju su muslimani vodili u Šamu bila je Bitka na Jermuku. Ona nas podsjeća na slavu muslimana koja se može vratiti onda kada se nađe nova generacija koja će istinskim imanom povjerovati u ovu veličanstvenu vjeru, isto onako kako su u nju vjerovali ti veliki junaci.

OSVAJANJE ŠAMA

Osvajanje Damaska[1]

Bizantijci su nakon poraza pobjegli sa bojnog polja što je rezultiralo zauzimanjem Palestine i Jordana od strane muslimanske vojske. Spomenuli smo kako je smijenjen Halid b. Velid sa položaja glavnog vojnog zapovjednika i kako ga je naslijedio Ebu Ubejde Amir b. Džerrah, r.a., ashab kome je Poslanik, s.a.v.s., kazao tajnu ovog ummeta. Odbjegli bizantijski vojnici grupisali su se ponovo u pokrajini zvanoj Sihi. Kad su vijesti stigle do bizantijskog cara Heraklija, on je počeo slati velike vojne snage kao pojačanje u Damask. Sada su se Bizantijci grupisali u dva grada, Damasku i Sihiju. Ebu Ubejde posla glasnika Omeru i upita koji od ta dva grada da prvi zauzme. „Počni sa Damaskom", zapovijedi Omer. Omer, r.a., je znao da muslimanima iz tog grada prijeti veća opasnost.

Ebu Ubejde krenu prema Damasku, šaljući jedan dio vojske da zaštiti leđa muslimanskoj vojsci iz pravca Sihija. Ebu Ubejde posla predvodnicu prema Damasku pod zapovjedništvom Halida b. Velida el-Mahzumija, r.a. Nije mu ni najmanje smetalo to što je Halid bio smijenjen, htio je iskoristiti ogromno vojno-strateško iskustvo koje ga je krasilo. Ubejde je dobro znao da je Halid bolji strateg i komandant od njega. Zbog toga ga je Ebu Ubejde imenovao za komandanta predvodnice. Ebu Ubejde krenu prema Damasku, ostavljajući Amra b. Asa za namjesnika Palestine i Jordana. Halid dođe pred Damask sa njegove sjeverne, a Ebu Ubejde dođe pred Damask sa njegove južne strane. Tako započe opsada Damaska iza čijih zidina je bio veliki broj Bizantijaca, koja će trajati punih sedamdeset dana.

Halid b. Velid je neprestano slao izviđače. Jedne večeri izviđači primijetiše neuobičajene glasove koji su dopirali iza zidina Damaska. Muslimani pojačaše intenzitet praćenja Bizantijaca i otkriše da se zapovjedniku Damaska Artagonu rodio sin, te da je u čast tog događaja organizirano narodno veselje, na kome su bizantijski vojnici konzumirali velike količine alkohola, tako da su vojnici te noći bili potpuno pijani. Čak i tako pijani i izvan sebe, bizantijski vojnici nisu strahovali za svoje živote zbog zidina kojima je Damask bio opasan.

1 *Ponedjeljak, 16. redžeb 14. godine po Hidžri, što odgovara 4. septembru 635. godine po Miladu.*

Halid naredi hitni sastanak svih vojskovođa predvodnice, među kojima je bio i Ka'ka b. Amr et-Temimi, prije nego se vratio u Irak. Razmotrili su novonastalu situaciju, a Halid je iznio plan napada. Naredili su da se naprave stepenice od konopaca i lasa, kao one pomoću kojih stočari hvataju odbjeglu stoku. Grupa dobrovoljaca krenula je prema Bizantijcima, odvraćajući im pažnju i čekajući pogodnu priliku za postavljanje pripremljenih ljestava. Na čelu te grupe bili su Halid i Ka'ka, glavni zapovjednici muslimanske vojske. Oni su bili primjerne vojskovođe, a ne savremeni komandanti koji sjede u komotnim komandnim mjestima daleko od borbene linije. Halid i Ka'ka pokušavaše se lasima pričvrstiti za damaske zidine. Bizantijski vojnici su pokušavali omesti takve pokušaje, ne oglašavajući opću uzbunu, jer nije napala cijela muslimanska vojska, nego samo nekolicina njihovih vojnika. Muslimani su uspjeli postaviti dvoje ljestve pomoću kojih su Halid, Ka'ka i njihovi saborci uspjeli ući unutar damaske utvrde. Halid je prije ove akcije izdao slijedeću zapovijed svojim vojnicima:

- Kada čujete naše tekbire iza zidina Damaska, vi krenite u opći napad na kapiju grada.

Nakon što su se popeli na kulu, Halid i Ka'ka zaučiše tekbire, a predvodnica muslimanske vojske napade grad sa sjevera i poče žestoka borba za gradsku kapiju. Muslimanska vojska je spremno čekala da Halid i Ka'ka otvore kapiju. Vijest je brzo stigla do zapovjednika Damaska. Ebu Ubejde, koji se nalazio na južnoj strani Damaska, ništa nije znao o tom napadu, jer se sve to dogodilo u samo nekoliko trenutaka. Zapovjednik Damaska brzo posla delegaciju Ebu Ubejdi, tražeći mirovni sporazum (sulh), na što on pozitivno odgovori. Halid nije znao za delegeciju, te on zajedno sa Ka'kaom zauze damasku kapiju. Tako muslimanska vojska sa jedne strane grada uđe silom, a sa druge strane mirovnim sporazumom. Bio je to prvi grad zauzet kombinovano, vojnom pobjedom i mirovnim sporazumom. Pa, kako sada postupiti?!

Predaja nekog grada mirovnim sporazumom značila je da sva materijalna dobra ostaju u vlasništvu stanovnika tog grada, a da vlast nad tim gradom pripada pobjedniku, pod dogovorenim uvjetima, te da poražena strana plaća džizju. Vojno zauzimanje grada značilo je da cijeli grad i sve što se nađe u njemu, muškarci, žene, djeca, kuće, farme, zemlja i blago, postaju vlasništvo muslimanskih vojnika.

Muslimani su se našli pred velikom dilemom, da li da se prema stanovnicima Damaska odnose kao prema vojno poraženim ili kao prema onima sa kojima je postignut mirovni sporazum?

Zatražili su Omerovu arbitražu, a ona je glasila: „Prema svima njima se odnosite kao prema onima s kojima je postignut mirovni sporazum." Takvu odluku Omer, r.a., objasnio je činjenicom da su muslimanske vojskovođe pogriješile, jer koordinacija među njima nije bila potpuna. Ako im je samo jedan od muslimanskih komandanata odobrio mirovni sporazum, to obavezuje sve muslimane, jer muslimani nisu varalice. Obratimo ovdje pažnju na datu riječ i ispunjenje datog obećanja, jer se sve moglo dovesti u pitanje tvrdnjom da su stanovnici Damaska zatražili mirovni sporazum tek nakon što su postali svjesni neminovnog vojnog poraza. Kao i tvrdnjom da je sporazum postignut nakon, a ne prije vojnog poraza. Usprkos svemu tome, muslimani nisu pogazili dato obećanje.

Omer, r.a., za namjesnika Damaska imenova Jezida b. Ebi Sufjana, r.a. Ebu Ubejde se nakon ovog osvajanja uputi ka gradu Sihiju u kome je bio stacioniran drugi dio bizantijske vojske. Ponovo je predvodnicom komandovao Halid b. Velid, r.a. Pred zidine ovog grada Halid je stigao noću, Bizantijci izađoše iz svojih utvrda i napadoše Halidovu vojsku. Ebu Ubejde se spoji sa svojom predvodnicom i započe žestoku borbu sa velikim brojem bizantijskih vojnika koji su se nalazili u tom gradu. Borba je trajala cijelu tu noć, cijeli naredni dan i cijelu narednu noć! Na kraju su Bizantijci bili poražena strana, stjerana između vlastitih rovova i jače muslimanske vojske. Ogromni ljudski gubici bili su u redovima bizantijske vojske, a grad Sihij bi zauzet vojnom okupacijom.

Glavnina bizantijskih snaga u Šamu je poražena. Nakon pada Damaska i Sihija drugi gradovi su se predavali bez borbe. Tako su stanovnici palestinskog grada Gisana poslali muslimanskom vojskovođi Šurahbilu b. Hasenu delegaciju preko koje su zatražili mirovni sporazum, što on i prihvati. Ebu Ubejde nakon toga krenu prema Himsu, na putu do tog grada prođe pored Bealbeka, koga vojno pokori. Te vijesti dođoše do stanovnika Himsa, koji se odlučiše utvrditi. Otpoče opsada Himsa, za vrijeme koje njegovi stanovnici zatražiše vojna pojačanja od bizantijskog cara Heraklija. Car im naredi da budu strpljivi i obeća im pojačanje koje nikako nije stizalo. Nakon toga stanovnici

Himsa zatražiše mirovni sporazum, što Ebu Ubejde, r.a., prihvati te za njihovog namjesnika imenova Ebu Ubadu b. Samita, r.a.

Zatim Ebu Ubejde nastavi vojni pohod prema Hamatu, čiji stanovnici zatražiše mirovni sporazum, koji i njima bi odobren. Zatim je postignut sporazum sa Šejzom, Mu'arrom, potom Ebu Ubejde krenu prema Lazikiji, na Sredozemnom moru. Stanovnici tog grada pružiše vojni otpor, ali doživješe težak vojni poraz i Lazikija bi vojno pokorena. U tom gradu muslimani sagradiše prvu džamiju u Šamu.

Ebu Ubejde naredi Halidu da zauzme Kinnesrid. I u tom gradu Bizantijci doživješe težak vojni poraz nakon kojeg se utvrdiše. Halid započe opsadu tog grada, obraćajući im se pismom slijedećeg sadržaja:

„Tako mi Allaha, kada biste bili u oblacima, Allah bi nas donio do vas, ili bi vas spustio do nas."

Kad su se bizantijski vojnici uvjerili u odlučnost muslimana, zatražiše sporazumni prekid borbi, što Halid i prihvati. Kasnije će jedan od bizantijskih vojskovođa upitati Halida:

- Je li istina da je vaš Gospodar spustio sablju sa neba i dao je vašem Poslaniku, pa je on onda tebi dao, i da se ti boriš protiv nas sa sabljom s neba? Da li te zbog toga zovu Allahova sablja?

Do te mjere su se bojali Halida i tako su o njemu mislili.

- Nije istina - reče mu Halid - Poslanik, s.a.v.s., me je tako nazvao kada sam se borio protiv vas na Mu'ti i kada sam podigao bajrak islama, tada je rekao: "Nakon što su poginule vojskovođe, bajrak je podigao Isukana Allahova sablja kojom je Allah porazio nevjernike".

Tako je Halid odabrao da govori istinu, a mogao ih je još više uplašiti da im je rekao da ima sablju poslanu sa neba.

Kinnesrid je bio jaka vojna utvrda, visoko u brdima, a nedaleko od tih kula nalazio se bizantijski car Heraklije. Halid se pribojavao da bi bizantijski car mogao napasti i zauzeti taj grad, nakon čega bi ga bilo teško iz njega istjerati. Stoga Halid odluči mirovno okončati dalje borbe, ali pod uvjetom da stanovnici toga grada poruše sve kule, što oni i prihvatiše, te tako i postupiše.

Predajom Kinesrida Heraklije više nije imao odstupnicu. Više iza sebe nije imao moćnih utvrda. Halid je toga bio svjestan i nije želio propustiti takvu priliku, te odmah krenu sa vojskom prema Hera-

kliju. Krenuo je da porazi velikog cara Bizantije, moćnog kao što je bio moćan car Perzije. Dva najmoćnija cara u svijetu toga vremena. Bizantijsko carstvo vladalo je tada cijelim Šamom i cijelom Evropom. Španija, Britanija, Italija, Njemačka i Francuska bile su bizantijsko vlasništvo! I cijeli Egipat i Sjeverna Afrika bili su u Heraklijevim rukama. Zamislimo sada Halida koji samo sa predvodnicom vojske progoni Heraklija, kao što su muslimani progonili perzijskog cara Jezdedžerda. Heraklije sazna da je Halid krenuo u potjeru za njim, te odluči da pobjegne pred njim. Halid bi zauzeo svaki grad u kome je prije njega bio Heraklije, baš onako kako je bilo s Jezdedžerdom.

Sve to se dešavalo bez znanja Ebu Ubejde, jer Halid nije želio propustiti tako dragocjenu priliku. Jednostavno nije bilo vremena da se posavjetuje sa svojim komandantom. Heraklije je grčevito bježao pred Halidovom vojskom koja je bila samo predvodnica nepobjedive muslimanske vojske. Povlačio se sve dok nije potpuno napustio prostor Šama i pobjegao sve do Konstantinopolisa, danas poznatog kao Carigrad ili Istambul. Tako Halid osvoji ostatak Šama i protjera Heraklija.

Vijesti o Halidovim osvajanjima stigoše do Ebu Ubejde koji se tome jako obradova. Vijesti o Halidovoj samoinicijativi dođoše do Omera, o čemu on reče:

- Halid je sam svoj komandant. Allah se smilovao Ebu Bekru koji je bolje od mene poznavao ljude.

Zaista se radilo o neponovljivom vojnom strategu, vojskovođi sa jako istančanim osjećajem za pobjedu. Kako je moguće smijeniti vojskovođu kakav je bio Halid, koji sa predvodnicom vojske porazi bizantijskog cara.

Zauzimanje Jerusalema

Sve ovo događalo se na sjeveru Šama. Neosvojene su ostale još neke pokrajine Šama. Za to vrijeme Amr b. As, namjesnik Palestine i Jordana krenu sa vojskom prema Idžnabidu, kojim je komandovao poznati bizantijski vojskovođa Ardagon. Amr ga porazi, usprkos svoj vojnoj vještini koju je poznavao ovaj vojskovođa kojem nije ostalo ništa drugo nego da pobjegne u Jerusalem (Kuds). Amr b. As krenu

prema Jerusalemu[1] i otpoče njegovu veliku opsadu. Dočeka ga gradonačelnik Jerusalema, grada koga su u to vrijeme nazivali Ilja'.

- Predajte se - reče mu Amr.

- Predat ćemo se čovjeku po imenu Omer ili Imer

- Ja sam Amr!

- U našim svetim knjigama ima radosna vijest u kojoj se kaže da će taj grad osvojiti čovjek po imenu Omer ili Imer, ili tako nekako.

- Ja sam Amr, moje ime je Amr.

- Reci mi svoje ime slovo po slovo.

- Ajn, mim, ra, vav. Izgovara se Amr, a piše amru.

- Nisi ti taj, ime čovjeka kojem ćemo predat Jerusalem sastoji se od samo tri slova.

Amr je bio veoma iznenađen onim što je čuo.

- Naš vladar, vladar pravovjernih, zove se Omer. Mislite li možda na njega?

- Opiši mi ga!

Amr ga opisa, a gradonačelnik reče kako je Omer čovjek koga očekuju. Tako mi Allaha, reče gradonačelnik, grad nećemo nikom drugom predati osim Omeru.

Dolazak Omera u Jerusalem

Amr zatraži mišljenje Ebu Ubejde koji reče da je najbolje posavjetovati se sa Omerom. Nema potrebe za nastavak ratovanja, pozvat ćemo Omera. Obavijestiše o tome Omera, r.a., koji odluči da dođe u Šam kako bi osvojio Jerusalem.

Omer b. Hattab, r.a., krenu prema Jerusalemu na samo jednoj devi i u pratnji svoga sluge, sa kojim je naizmjenično jahao na devi ili je vodio dok bi sluga jahao. Zamislite samo kolika je bila veličina Omera, r.a. Tako su putovali sve do Jerusalema, bez garde, vojske, pompe i usiljenosti. Samo halifa i sluga!

Dođoše do Jerusalema a vijest o njihovom dolasku brzo se proču. Muslimanske vojskovođe su uzalud pokušavali da mu daju drugu devu.

1 Godine 638.

- Dalje od mene - govorio im je Omer, r.a.

Ebu Ubejde, Halid b. Velid, Amr b. As i Šurahbil b. Hasene su željeli dočekati Omera. Dođoše pred njega na svojim prelijepim konjima, obučeni u najljepša šamska odijela toga vremena. Čim ih Omer ugleda, poče ih kamenjem gađati, govoreći im:

- Zar vas je dunjaluk tako brzo promijenio. Koliko jučer bili ste mudžahidi, osvojili ste nove pokrajine i odmah se počeli otmjeno odijevati. Poslao sam vas u džihad, a ne u rakoš.

- Daj nam priliku da ti objasnimo.

- Recite!

- Vladaru pravovjernih, tako nam Allaha, ova odijela oblačimo samo za vrijeme borbe.

- Zašto?! Takva odjela se oblače u svečanim prilikama, kada se želi drugima pokazati vlastiti raskoš. Kako to da se tako oblačite za vrijeme borbi?

- Primijetili smo da nas stanovnici ove pokrajine ne uvažavaju kad smo u običnim odorama. Vrijeđaju nas i ne boje nas se, ali kada se obučemo kao njihove vojskovođe, onda to ulije strah u njihova srca, te nakon toga traže mirovni sporazum o obustavi rata. Uvidjeli smo da je to korisnije za muslimane, pa ih zato oblačimo samo za vrijeme borbi.

- Istinu ste rekli, reče im Omer, i odobri im takav njihov postupak.

Davali su mu da uzjaše njihovog konja, ali on to odbi, insistirajući da sam odabere kako će ući u Jerusalem. Stanovnici Jerusalema izađoše da dočakaju halifu kome će gradonačelnik predati ključeve grada. Okupljene mase očekivale su paradu vojske, raskoš i ceremoniju. Kad je Omer došao, muslimani počeše donositi tekbire.

- Ko je halifa, gdje je on - pitali su se stanovnici Jerusalema.

Bila je to osoba koja je jahala na devi. Zemljište između Omera, r.a., i okupljene mase bilo je blatnjavo, a tačno na tom mjestu bio je red na Omera, r.a., da vodi devu. Sluga mu reče kako on treba da vodi devu, a halifa da jaše. Međutim, Omer odbi slugin prijedlog, uze devu i povede je kroz blato. Stanovnici Jerusalema su sa nestrpljenjem pitali da li je halifa onaj na devi. Ne, odgovoriše im muslimani, nego onaj što vodi devu. Gradonačelnik Jerusalema tada reče:

- On je taj koga očekujemo! Tako je, on je!

Omerov namaz pored crkvei izgradnja džamije El-Aksa

Potom Omer, r.a., potpisa mirovni sporazum sa gradonačelnikom Jerusalema, nakon čega se otvoriše jerusalemske kapije i muslimani na čelu sa svojim halifom Omerom uđoše u ovaj blagoslovljeni grad. Razgledajući grad Omer dođe do crkve zvane Kijameh[1], koja je ujedno i najvažnija crkva za kršćane. Omer uđe u crkvu da je razgleda. Bilo je podne i začu se ezan.

- Želim obaviti namaz - reče Omer jerusalemskom gradonačelniku.

- Klanjaj u crkvi, nemamo ništa protiv toga - reče mu on.

Omer odbi da klanja u crkvi, izađe iz nje i obavi namaz na stepenicama ispred crkve. Namaz je klanjao sam, a ne u džematu. Kada je obavio namaz, okrenu se jerusalemskom gradonačelniku i reče mu:

- Da sam klanjao u crkvi, muslimani bi je poslije mene uzeli sebi za džamiju, i rekli bi: 'Ovdje je Omer klanjao'.

Obratimo pažnju na stepen tolerancije i dalekosežnu pronicljivost Omera, r.a. Nije vodio računa samo o vremenu u kome je živio, nego i o vremenu koje će doći poslije njega. Omer, r.a., napisa zabranu da bilo ko od muslimana klanja na stepenicama crkve na kojima je on klanjao, ili da u njoj prouči ezan. Zatim reče gradonačelniku:

- Pokaži mi mjesto na kome ću sagraditi džamiju.

- Na stijeni sa koje je Jakub začuo Allahov glas.

Omer ode na to mjesto i nađe ga zapuštenim. Stanovnici su bili napustili veličanje toga mjesta i ono bijaše ruševina. Omer naredi da se mjesto očisti od ruševina, i sam učestvujući u odnošenju ruševnog materijala. Muslimani su slijedili njegov primjer, tako da je mjesto veoma brzo bilo očišćeno. Potom počeše graditi džamiju. Prvi koji je započeo gradnju te džamije bio je Omer. Po njemu ta džamija i dobi naziv Džamija Omera b. Hattaba. Pored te džamije nalazi se stijena s koje je Poslanik, s.a.v.s., započeo put na Miradž. Danas je ta džamija poznata kao Mesdžidul Aksa, po mjestu na kome je ranije bila džamija. Tako je osvojen Jerusalem.

1 *Kod nas poznata pod tim imenom.*

Kuga u Emvasu

Jedan od velikih događaja koji se u to vrijeme dogodio u Šamu poznat je kao kuga u Emvasu. Osvajanja koja smo spominjali dogodila su se za nepune četiri godine Omerovog hilafeta i prije osamnaeste godine po Hidžri. Te osamnaeste godine Omer. r.a., htjede drugi put posjetiti Šam, koji je već u to doba bio stabilni dio islamske države. Krenu na sjever i kada je prošao Tebuk i ušao u Šam, do njega stigoše vijesti o širenju kuge u Šamu, koju prozvaše kuga u Emvasu. Muslimanski namjesnici napustiše Šam i dođoše do halife Omera da se sa njim posavjetuju o tome kako postupiti u toj situaciji. Kuga je jednostavno prijetila da potpuno uništi muslimane u Šamu. Omer, r.a., nije odmah donio odluku tom pitanju. Naredi da se sakupe Muhadžiri i Ensarije i zajednički razmotre ovo pitanje.

- Šta vi mislite - pitao ih je Omer - da li da nastavim putovanje u Šam ili da se vratim u Medinu.

Prisutni se podijeliše u mišljenju, jedni su mu savjetovali da nastavi, drugi da se vrati.

- Dobro - reče Omer - možete svi ići!

Zatim pozva prve muslimane Meke[1], pa i njih upita za mišljenje.

- Vrati se, vladaru pravovjernih - rekoše svi uglas.

U tom momentu dođe i Ebu Ubejde, koji je već usput saznao da se halifa želi vratiti. Stade pred njeg i upita ga:

- Zar bježiš od Allahovog određenja, Omere? To je Allahova sudbina! Ako ti je suđeno, kako misliš od nje pobjeći?

- Samo da je neko drugi to rekao?! Bježim od Allahovog određenja - u Allahovo određenje! Gdje da pobjegnem i od koga? Od Allaha?! Svi smo mi u Allahovom određenju i drugog izlaza nemamo. Vidiš Ubejde, kad bi ti imao devu koju treba nahraniti i kad bi imao dvije njive, u jednoj bujnu a u drugoj slabu travu, gdje bi je napasao?

- U onoj sa bujnom travom!

- Zar to ne bi bilo Allahovo određenje i zar ne bi ostavio drugu njivu sa Allahovim određenjem?

Ebu Ubejde, r.a., nije mogao prihvatiti Omerove argumente, zatraži dozvolu da se vrati u Šam, obrazlažući svoju odluku činjenicom

1 *Muhadžire.*

da je on namjesnik Šama i da ne može napustiti svoje suborce, te da je njegov stav da ne treba bježati od kuge. Omer ga zagrli i isprati znajući da ga više neće vidjeti.

Nakon Ebu Ubejdeovog odlaska, dođe Abdurrahman b. Avf, r.a., govoreći:

- Imam Poslanikovu, s.a.v.s., izjavu o ovom pitanju.

- Pa gdje si ti?! Sve smo pokušali da dođemo do Poslanikovog, s.a.v.s., hadisa o ovom pitanju i ništa nismo doznali. Do sada imamo samo naša mišljenja, ali ne i hadis.

- Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., da je o kugi rekao: *„Ako se kuga pojavi među stanovnicima jednog mjesta, ne ulazite u njega; a ako se tada nađete u tom mjestu, onda iz njega ne izlazite."*[1]

Kada je Omer, r.a., čuo ovaj hadis, naredi povratak u Medinu. Amr b. As se vrati sa Ebu Ubejdom, koji na povratku umre od posljedica kuge koja ga je zahvatila i bi pokopan u Šamu.

Glavni zapovjednik muslimanske vojske u Šamu postade Amr b. As. On odmah naredi muslimanskim vojnicima da se razdvoje i upute prema brdima, jer je kuga bila prelazna i zahvatala je uglavnom ljude koji su živjeli u zajednicama. Muslimani napustiše gradove i sela, privremeno se nastanivši u malim skupinama po obližnjim brdima. Nakon određenog vremena kuga se povuče, smrt se ponovo vrati u normalne okvire, a ljudi se počeše vraćati svojim kućama. Radosne vijesti obradovaše Omera, r.a., koji pohvali Amra, r.a., i zahvali mu na njegovoj brizi o muslimanima. Inače, ta kuga bila je najveće iskušenje i opasnost po živote muslimana u Šamu. Zahvaljujući ovom mudrom potezu muslimanskog namjesnika u Šamu, spašeni su životi mnogih muslimana.

Kodifikacija nasljednog šerijatskog prava

Zbog velikog broja umrlih, među muslimanima se pojavio problem pravne prirode. Naime, radilo se o načinu podjele nasljedstva umrle osobe koju nasljeđuje osoba koja je također umrla prije nego je pravno naslijedila umrlog, pa zatim pomru i oni koji tu osobu na-

1 *Radi se, dakle, o rješenju identičnom savremenoj hospitalizaciji bolesnika.*

sljeđuju prije nego je pravno naslijede. Kako to sada podijeliti - bila je dilema sa kojom su se muslimani prvi put susreli. Islamski pravnici nisu znali kako postupiti i kako pravilno podijeliti nasljedstvo među muslimanima. Omer, r.a., zatraži mišljenje najučenijih ashaba. Oni ga posavjetovaše da on lično ode u Šam i presudi ljudima u tim spornim pitanjima. Omer, r.a., sakupi sva sporna pitanja i razradi precizan sistem podjele nasljedstva među muslimanima. Taj sistem nastao je tek nakon kuge u Emvasu, koju kao da je Allah iz Svoje mudrosti poslao da bi se uredilo i kodifikovalo islamsko nasljedno pravo, sa svim njegovim parcijalnim i rijetkim slučajevima.

Sastanak ashaba u Džabiji

Tokom ovog, trećeg po redu[1], putovanja, Omer, r.a., uspio je riješiti sva sporna pitanja oko nasljedstva među muslimanima. Za vrijeme ovog trećeg Omerovog putovanja u Šam on naredi svim muslimanskim vojskovođama i prvacima Šama da priredc zajednički sastanak u mjestu zvanom Džabije na Golanu.

Svi muslimani se odazvaše pozivu i okupiše u mjestu zvanom Džabije. Bio je to najveći skup muslimana toga vremena, upriličen nakon završenih osvajanja. Poražena su dva najmoćnija carstva toga vremana - Perzijsko i Bizantijsko carstvo.

Bilalov ezan

U Džabiji su se toga dana sastali najpoznatiji ashabi, koji zatražiše od Omera, r.a., da im ezan prouči Bilal, r.a. Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti, Bilal nije nikada proučio ezan. Godinama je, od tuge za Poslanikom, s.a.v.s., uporno odbijao da više ikada ezan prouči. Omer pozva Bilala i reče mu:

- Ovo je veliki dan kod Allaha, dž.š.! Danas cijeli svijet svjedoči poraz Perzije i Bizantije. Muslimani su danas ujedinjeni i niko se ne može suprotstaviti njihovoj vojsci, pa nam, Bilale, prouči jedan ezan, Allah ti se smilovao.

1 *Računajući i onaj put sa kojeg se vratio.*

Cijela ta situacija i taj neponovljivi skup omekšaše Bilala, koji stojeći na obroncima Golana poče učiti ezan: „Allahu ekber!" Muslimani su plakali, posebno ashabi među njima, u kojima je Bilalov ezan budio najdublje emocije koje su u sebi gajili prema Poslaniku, s.a.v.s. Sjetili su se kako ih je taj ezan pozivao na zajednički namaz sa Poslanikom, s.a.v.s. Taj glas nisu čuli od Poslanikove, s.a.v.s., smrti.

„Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber! Ešhedu en la ilahe illallah! Ešhedu en la ilahe illallah."

Kada je proučio: „Ešhedu enne Muhameden Resulullah", Bilal zaplaka, a zajedno sa njim i svi muslimani, prisjećajući se svog dragog Poslanika, s.a.v.s. Bilalov plač postajao je sve glasniji, tako da nije mogao do kraja proučiti ezan.

Bio je to veliki dan za muslimane i velika pobjeda kojom je Allah počastio muslimane i dao im stabilnost i sigurnost, a islam se proširio u svim tim predjelima.

OSVAJANJE EGIPTA

Prije nego Omer krenu prema Medini, dođe mu Amr b. As, r.a., sjede pored njega i reče mu:

- Vladaru pravovjernih! Kako ćeš ostaviti Egipat? Zemlju prostranu i prepunu dobra! Sve što si do sada osvojio je samo pola dobra kojeg Egipat ima u sebi.

Poče mu opisivati Egipat, njegovo prostranstvo, rijeku Nil i njegov strateški položaj. Objasni mu da je Egipat tajna bizantijske moći.

- Ako želiš - govorio mu je Amr - zadati Bizantijcima završni udarac, uzmi od njih Egipat.

Amr ga nije prestajao ubjeđivati sve dok mu ne reče:

- Kreni sa vojskom prema Egiptu, ali ništa samostalno ne poduzimaj! Dobit ćeš moje upute dok budeš na putu prema njemu.

Amr b. As krenu sa vojskom od svega četiri hiljade boraca prema Egiptu, koji je u to vrijeme imao dva miliona stanovnika.[1]

Kad je Amr sa vojskom stigao nadomak granice sa Egiptom, dođe mu Omerov kurir sa pismom. On naredi vojsci da požuri. Vojska požuri, a za njima i Omerov izaslanik.

- Stigao je izaslanik s pismom od Omera - rekoše mu.

- Znam - reče - ali vi požurite.

Amr je vrlo često pitao da li su prešli egipatsku granicu. Vojska je žurila, a za njom je žurio izaslanik, koji ih napokon sustiže.

- Imam pismo od halife Omera - reče - i želim ga predati Amru b. Asu.

Amr poče navoditi razne izgovore, te da je zauzet, da sada ne može i tome slično. Cijelo to vrijeme izbjegavanja kurira i pošte, Amr je izdavao naredbu da se požuri prema Egiptu.

- Da li smo u Egiptu? - često bi upitao Amr.

- Ne - odgovarali su mu.

- Onda nastavite dalje - naredio bi i dalje izbjegavajući da se sretne sa izaslanikom.

---

1 *Možda se iz ovog pohoda najbolje vidi hrabrost i snaga koja je krasila tadašnju muslimansku vojsku.*

Nakon što su ga obavijestili da su ušli u Egipat, Amr naredi da mu dovedu izaslanika. Dovedoše ga i on mu preda pismo u kojem je pisalo slijedeće:

„Ako si ušao u Egipat, nastavi! A ako još nisi ušao u Egipat, vrati se!"

Pogledajmo samo tu pronicljivost i sposobnost da se pretpostavi šta Omer misli.

„U Egiptu smo", obavijesti ga u pismu, „pa nam pošalji potrebno pojačanje."

Omer, r.a., je pokušavao pregrupisati snage i poslati pojačanje, ali vojnika jednostavno nije bilo. Ogroman prostor je zauzet i svako pomjeranje vojnih snaga moglo je prouzrokovati trajno gubljenje tek osvojenih pokrajina. U svim mjestima je bio samo mali broj ashaba i tabiina.

U cijelom Šamu[1] bilo je svega trideset hiljada muslimanskih vojnika, a Heraklije je u Istambulu čekao da kazni i najmanju grešku muslimana.

Omer posla pojačanje od četiri čovjeka, sa svakim od njih je bilo po hiljadu vojnika. Ta četverica bili su El-Mikdad, Ubade b. Samit, Muhammed b. Mesleme i Zubejr b. Avvam. Omer posla Amru pismo slijedećeg sadržaja:

„Šaljem ti pojačanje od četiri hiljade vojnika, na čelu svake hiljade je čovjek koji kod mene vrijedi koliko hiljadu vojnika, tako da tvoja vojska sada broji dvanaest hiljada."

Bilo ih je svega osam hiljada, četir hiljade su došle sa Amrom, četiri hiljade vojnika je došlo kao pojačanje i ova četveriva ashaba koji su vrijedili kao četiri hiljade drugih boraca. Poslanik, s.a.v.s., je rekao:

„Neće dvanaest hiljada biti poraženo zbog malobrojnosti."[2]

Trebalo bi nam dosta vremena i prostora da napišemo sve ono što je krasilo tog hrabrog islamskog vojskovođu i osvajača Egipta, Amra b. Asa. Zauzeo je bez borbe cijeli sjeverni Egipat. Njime je u to vrijeme upravljao bizantijski namjesnik Mukavkis. On je bio egipatski Kopt lojalan Bizantijskom carstvu. Ali pravi vladari Egipta od strane Bizantijaca bili su El-Džatolejk i Artagon, koji je bio vrhovni Heraklov namjesnik.

1 *Tj. Jordanu, Palestini, Libanu i Siriji.*
2 *Ebu Davud, El-Džihad, 2244.*

Mukavkis nije ništa radio bez njegove saglasnosti. Zapravo, radilo se o odnosima vrlo sličnim kolonijalnim. Bizantijske trupe su bile stacionirane samo u Aleksandriji, ostali dio Egipta kontrolirali su vojnici kojima je zapovijedao Mukavkis.

On posla El-Džatolejka i glavnog egipatskog svećenika da zaustave dalje napredovanje muslimanske vojske u unutrašnjost Egipta. Prije početka bitke, Amr zatraži od njih dvojice da porazgovoraju, uz obostrane garancije o sigurnosti pregovora. Oni prihvatiše ponudu i odazvaše se pozivu. Amr b. As ih pozva da prihvate islam ili da pristanu islamskoj državi plaćati džizju (porez). Potom ih obavijesti o oporuci koju je Poslanik, s.a.v.s., ostavio vezano za njih. Muslim u svom Sahihu bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

„Vi ćete sigurno osvojiti Egipat, to je zemlja u kojoj se mnogo spominje (i upotrebljava) kirat[1]*, pa kada ga osvojite, lijepo s njegovim stanovnicima postupajte. U njemu se nalaze oni koji zaslužuju zaštitu i koji su vam rodbina.“*[2]

Njih dvojica se začudiše. Upitaše:

- Zar među nama postoji rodbinska veza? Kako? Pa, vi ste Arapi, a mi Kopti?

- Ismailova majka, a on je djed najodabranijeg Poslanika, Hadžera, bila je iz Egipta, pa ste vi tazbina i rodbina Poslanika, s.a.v.s. Zato nam je Poslanik, s.a.v.s., ostavio u amanet da lijepo sa vama postupamo.

- Daleka je ta rodbina! Govorite o rodbini koja je tako daleko jedna od druge, ali o njoj ne vodi računa niko osim osobe koja je poslanik. Samo poslanik može imati toliku brigu za tako dalekom rodbinom, koja se odrodila jedna od druge. Garantuj nam našu sigurnost dok odemo i posavjetujemo se sa našim narodom.

- Ljudi poput mene vas neće prevariti. Imate moju riječ tri dana.

- To nam nije dovoljno, daj nam još vremena.

- Dajem vam samo jedan dan više. Četiri dana vam je najviše što možete dobiti!

Odoše do Mukavkisa po savjet. On se posavjetova sa Artoganom, koji je kao bizantijski namjesnik vladao Egiptom, ali on odbi bilo ka-

1 *Kirat je dio dirhema ili dinara.*

2 *Muslim, Fadailus-sahabe, 2543.*

kvu mogućnost osim rata. Sam Mukavkis bio je skloniji dogovoru sa muslimanima, ali nije mogao ništa učiniti bez pristanka Bizantijaca. Oni poručiše Egipćanima da će poslati svoju vojsku da se sukobi sa muslimanima, kad ih se oni već toliko boje. Poslaše vojsku u mjesto Ajnu Šems, ali ih Amr uspješno opkoli i stavi pod kontrolu, a potom poče manje vojne snage slati u Aleksandriju.

Stanovnici Ajn Šemsa bili su Kopti i primijetiše korektan odnos muslimanske vojske prema njima. „Želimo mirovni sporazum", poručiše Amru, „ali pod uvjetom da nam vratiš svakog zarobljenika kojeg ste zarobili." Amr se posavjetova sa Omerom koji mu naredi da oslobodi sve zarobljenike, ne bi li im se srca na taj način smekšala. Kopti su bili potpuno iznenađeni iskazanom milošću.

- Ovo su najplemenitiji ljudi - govorili su - čak i ratne zarobljenike puštaju na slobodu.

Na taj način muslimani zauzeše cijeli Egipat, osim Aleksandrije. Amr b. As dođe do mjesta Fustat, utabori se i u njemu podiže ogromni šator iz kojeg je vladao cijelim Egiptom, osim grada Aleksandrije. Dio muslimanskih vojnika poželi se nastaniti u Egiptu, tako da počeše graditi kuće oko tog velikog šatora Amra b. Asa. Po tom šatoru ovaj grad prozvaše Fustat, što u prijevodu znači šator. Kako ne bi nastao nered, Amr naredi da se grad gradi planski i sa svim potrebnim pratećim sadržajima.

Tako nastade veličanstveni muslimanski grad koji će stoljećima biti muslimanska prijestolnica u tom dijelu Afrike, sve do izgradnje Kaira, koji će biti sagrađen mnogo godina kasnije.

Potom Amr b. As krenu sa vojskom prema Aleksandriji, čije su većinsko stanovništvo činili Bizantijci. Ovaj grad Amr je zauzeo vojnom okupacijom, tako da je Aleksandrija jedini grad u Egiptu koji su muslimani zauzeli borbom.

Jedan događaj pri osvajanju Aleksandrije bio je posebno interesantan. Bizantijci su uzimali od Kopta bogatstvo koje su sada muslimani zaplijenili od Bizantijaca. Dilema je bila slijedeća:

„Da li je to bogatstvo postalo ratni plijen, jer je osvojeno ratnom pobjedom, ili se prema njemu treba odnositi kao prema imovini Kopta?"

Amr je odlučio da se prema njemu ponašaju kao prema bogatstvu čiji su vlasnici Kopti, te da se na osnovu toga to bogatstvo ima vratiti vlasnicima, odnosno Koptima! Nakon takve odluke Kopti u grupa-

ma prigrliše islam, te to posta jedan od glavnih razloga njihovog masovnog prihvatanja islama. Kakva je to vjera, kakva je to pravednost! Vojska silom osvoji bogatstvo koje nakon toga vrati obespravljenima!

Bizantijski vojnici se nakon vojnog poraza razbježaše i napustiše, ako Bog da, Egipat zauvijek, i zaustaviše se u Istambulu.

Osvojena su još neka područja Sjeverne Afrike, ali ovo su bila najznačajnija islamska osvajanja za vrijeme hilafeta Omera, r.a.

OMEROVA SMRT

Posljednje o čemu ćemo govoriti jeste ubistvo Omera, r.a. Navest ćemo predaju koju bilježi Buharija u svome Sahihu. Od Amra b. Mejmuna se prenosi da je rekao:

„Stajao sam u drugom safu za vrijeme sabah-namaza[1], tokom kojeg je izvršen atentat na halifu Omera. Nikoga između mene i Omera nije bilo, osim Abdullaha b. Abbasa. Omer je, dok bi prolazio između dva safa, govorio: 'Poravnajte safove'. Tek nakon što bi se uvjerio da u safovima nema praznina, prošao bi u mihrab. Proučio bi tekbir, pa bi na tom rekatu proučio suru Jusuf, En-Nahl ili njima sličnu suru, da bi ostali muslimani imali vremena da se okupe na namazu. Nakon što je donio početni tekbir, čuo sam ga kad je rekao: 'Ubi me', ili 'Pojede me pas!' Nožem ga je napao Ebu Lu'lu el-Medžusi[2]. Oni koji su se našli u prvom safu do Omera napadoše Ebu Lu'lua, ali ih Perzijanac dvosjeklim nožem desno i lijevo od sebe ubode, sve dok nije tako nanio teške rane trinaesterici muslimana, od čijih posljedica je umrlo njih sedam. Niko mu nije mogao prići, jer je jedino on bio naoružan. Neko od muslimana skinu sa sebe ogrtač sa kapuljačom koji omete Perzijanca u daljem ranjavanju muslimana. Nakon toga on se prekla i na taj način počini samoubistvo.

Omer, r.a., za ruku uze Abdurrahmana b. Avfa i gurnu ga naprijed da kao imam predvodi sabah-namaz.

Muslimani koji su se našli u zadnjim safovima čuli su Omerov tekbir, ali on nikako da počne učiti fatihu. Samo oni koji su bili u prvom safu znali su šta se dešava, jer je džamija bila tijesna, a proširenje je bilo iza mihraba. Muslimani iz zadnjih safova počeše dovikivati: 'Subhanallah, subhanallah', misleći da je Omer pogriješio i zaboravio da treba učiti naglas. Abdurrahman b. Avf prođe pred džemat i brzo obavi namaz. Za to vrijeme Omer je iznesen iz džamije. Među onima koji su bili s njim bio je Abdullah b. Abbas kome Omer reče: 'Sine Abbasov! Idi i vidi ko me ubi!' Abdullah ode, raspita se o atentatoru, potom se vrati i reče mu: 'Mladić, rob Mugire b. Šu'be'. 'Onaj zanatlija', upita Omer. 'Da, taj', reče mu Abdullah."

---

1 *Četvrtak, 26. zul hidždžeta 23. godine po Hidžri, što odgovara 3. novembru 644. godine po Miladu.*

2 *El-Medžusi je naziv pripadnosti vjeri vatropoklonika u kojoj su bili Perzijanci toga vremena. Dakle, radi se o medžusiji, nemuslimanu i vatropokloniku iz Perzije.*

Ebu Lu'lu je pravio sablje i željezne kuke, to mu je bilo zanimanje. Omer b. Hattab namjerovao je iz Medine protjerati sve nemuslimane, ali nakon toga u njoj ne bi bilo zanatlija koji bi mogli napraviti iste takve sablje. Htio ih je protjerati, ali mu Mugire b. Šu'be reče da ih ne može protjerati, jer neće imati ko da ih zamijeni u tako važnim poslovima. Omer b. Hattab popusti pred stalnim molbama Mugire i njemu sličnih ashaba.

Jednom prilikom je Omer, r.a., prošao pored Ebu Lu>lua dok je on kovao željezo, te ga upita:

- Šta praviš?

- Pripremam ga za veliki dan.

Omer b. Hattab se prisjeti toga, pa reče:

- Zaprijetio mi je pas! Toga dana je htio reći da ga priprema za moje ubistvo.

Zamislite samo, jedan muslimanski rob prijeti vladaru! Ashabi su mu tada govorili da ga ubije ili protjera, ali halifa Omer to odbi učiniti, obrazloživši to riječima:

- Ne postupam samo na osnovu sumnje. Nemam nikakav dokaz protiv njega.

Takva je vjera islam!

- Allah ga ubio - reče Omer - ja sam mu samo dobro učinio, ja sam ga ostavio u Medini i pružio mu zaštitu. Hvala Allahu Koji nije dao da uzrok moje smrti bude čovjek koji tvrdi da pripada islamu. Ti Abdullah i tvoj otac ste voljeli da bude što veći broj Perzijanaca[1] vatropoklonika u Medini.

Poznato je da je Abbas b. Abdulmuttalib imao najviše robova, a da je najveći broj njegovih robova bio iz Perzije.

- Vi ste ih nama doveli - kritički mu reče Omer.

- Ako hoćeš, sve ću ih pobiti - reče Abdullah b. Abbas.

- Pogriješio si, zar ćeš to učiniti nakon što su naučili vaš jezik, okrenuli se prema vašoj Kibli i obavili hadždž. Zar ćeš ih sve pobiti sada kad su, Bog zna kako, prihvatili islam. Prošlo je vrijeme za kajanje!

1 Ovo se odnosi na Perzijance prije islama.

„Omera su prenijeli iz džamije u kuću, a mi smo krenuli za njim", priča dalje Amr b. Mejmun. Ljudi su izgledali kao da ih nikad teža nesreća nije zadesila. Kako da Omer b. Hattab bude ubijen?! Jedni su govorili: 'Nije to ništa', drugi: 'Strahujemo za njega'. Donesoše mu sok od hurmi, Omer ga popi, ali on izađe na stomak. Potom mu donesoše mlijeko, on ga popi, ali i ono mu izađe na ranu. Tako su ashabi znali da će od ovih rana umrijeti, jer oni nisu znali takve rane liječiti.

Ušli smo kod njega i ljudi mu počeše dolaziti. Među njima je bio jedan mladić koji mu reče: 'Budi obradovan, vladaru pravovjernih, radosnom viješću od Allaha poslanoj tebi. Bio si ashab Poslanika, s.a.v.s., jedan si od prvih muslimana, naučio si, postao vladar i bio si pravedan, a zatim si postigao šehadet na Allahovom putu. Sve to se našlo kod tebe'.

'Volio bih', reče Omer, 'da mi sve to bude dovoljno, da ništa ne zaradim, ali i da na gubitku ne budem. Želim napustiti ovaj dunjaluku, a da moja dobra djela budu bar jednaka onim lošim.'"

Pogledajmo kako izgleda istinski strah od Allaha, dž.š. Odjeća mladića koji ga je bodrio bila je preduga.

- Dovedite mi ga ponovo - naredi Omer.

- Mladiću - reče mu - podigni odjeću, to je čišće za tvoju odjeću i draže tvome Gospodaru.

Čak ni u ovako teškim trenucima Omer nije propustio priliku da naredi na dobro i zabrani zlo. Pogledajte i dobro razmislite!

Potom reče svome sinu Abdullahu:

- Vidi koliko iznosi moj dug prema drugim ljudima.

Izračunaše da on iznosi osamdeset šest hiljada.

- Ja nemam imetka - reče Omer - pa vidite, ako to može pokriti imetak Omerovih sinova, neka se to odatle izmiri, a ako ni to ne bude dovoljno, pitajte ljude iz plemena Benu Udej b. Ka'b, moje pleme. Ako ni to ne bude dovoljno, pitajte Kurejšije.

Pogledajmo, vladar pravovjernih, halifa svih osvojenih područja nema ni on lično, ni njegova porodica, ni njegova bližnja rodbina imetak kojim bi se izmirio dug. Pogledajmo tu skromnost i poštenje. Razmislimo dobro o ovim značenjima.

- Pitajte - reče Omer - Kurejšije da mi pomognu u izmirenju duga, a ako i oni ne budu imali, nemojte pitati druga plemena.

Zatim reče sinu Abdullahu:

- Idi kod Aiše, majke pravovjernih, pa joj reci: "Omer ti šalje selam", a nemoj joj reći "emirul mu'minin" - vladar pravovjernih - jer ja danas nisam vladar pravovjernih.

Pogledajmo preciznost i brižnost Omerovu.

- Reci joj: "Omer od tebe traži dopuštenje da bude ukopan pored njegova dva druga."

Ode Abbdullah b. Omer, nazva joj selam, zatraži dozvolu, pa uđe kod nje. Nađe je kako sjedi i plače.

- Omer b. Hattab ti šalje selam - reče joj - i traži dopuštenje da bude ukopan kod njegova dva druga.

U sobi u kojoj je ukopan Poslanik, s.a.v.s., ukopan je i Ebu Bekr čija je glava bila kod Poslanikovih, s.a.v.s. nogu. Soba je bila mala i bilo je prostora za još samo jedan kabur.

- To mjesto sam željela za sebe, da ja budem ukopana pored njih dvojice, zajedno sa ocem i mužem. Omeru ću danas dati prednost nad samom sobom - reče Aiša.

Kada ga ugledaše kako dolazi, povikaše:

- Ovo je Abdullah b. Omer, došao je.

- Podignite me - reče Omer.

Podigoše ga i pridrža ga čovjek pored njega.

- Kakve vijesti mi donosiš - upita - obraduj me! Nadam se da je dala svoj pristanak.

- Onako je kako ti voliš, vladaru pravovjernih - reče mu Abdullah.

- Hvala Allahu - reče - ništa mi od toga nije bilo važnije.

Vodio je računa gdje će biti pokopan, htio je da bude s njima pokopan. Omer se poboja da je Aiša dala pristanak samo zbog stida od njega, te da bi se mogla predomisliti nakon njegove smrti. Zbog toga im reče:

- Kada umrem, ponesite me i nazovi selam, pa reci: "Omer traži dopuštenje". Ako mi dozvoli, tu me pokopajte, a ako mi ne dozvoli, vratite me i zakopajte u muslimanskom mezarju.

Amr b. Mejmun kaže: „Kad smo ugledali njegovu kćerku Hafsu, majku pravovjernih, ustali smo. Ona mu priđe i plakala je neko vrijeme pored njega. Ljudi zatražiše dozvolu, ona im dopusti i uđe u kuću, a njen plač iz njene kuće je dopirao do nas".

- Posavjetuj nas - rekoše mu muslimani koji su bili pored Omera - koga da izaberemo za halifu poslije tebe.

Na to im Omer odgovori, kako se kaže u Muslimovoj predaji:

- Zar da ja budem za vas odgovoran i živ i mrtav, pa da me Gospodar moj bude za to pitao. Volio bih da moja dobra djela budu bar ista kao ona loša. Kad bih vam preporučio halifu poslije mene, postupio bih kao što je prema vama postupio onaj koji je bio bolji od mene, Ebu Bekr. A ako vam ne preporučim nasljednika, postupit ću opet kako je postupio onaj koji je bolji od mene - Allahov Poslanik.

Abdullah b. Omer je rekao: „Kad je spomenuo Poslanika, s.a.v.s., znao sam da neće imenovati svoga nasljednika." Omer, r.a., smatrao je da je Poslanikov, s.a.v.s., postupak bolje slijediti nego postupak Ebu Bekra.

Potom Omer, r.a., reče:

- Ne znam za to bolje osobe od onih sa kojima je Poslanik, s.a.v.s., za života bio zadovoljan: Alija, Osman, Zubejr, Sa'd, Talha i Abdurrahman b. Avf. U tom savjetodavnom tijelu bit će i moj sin Abdullah, ali on ne može biti izabran za slijedećeg halifu. Ako bude izabran Sa'd, bit će to dobar izbor, a ako ne bude izabran Sa'd za halifu, onda neka ga onaj ko bude izabran uzme sebi za vezira, jer ga ja nisam smijenio ni zbog kakvog prekršaja ili izdaje.[1]

Zatim Omer reče:

- Moj savjet slijedećem halifi je da pazi prve muslimane Muhadžire i da zna njihovu vrijednost, te da čuva njihove svetinje. Također, savjetujem ga da lijepo postupa sa Ensarijama koji su prije drugih svoje kuće otvorili islamu, da cijeni njihovo dobro, a da im oprosti njihove pogreške. Savjetujem ga da se pravedno odnosi prema novim islamskim pokrajinama koje su granica islama, izvor bogatstva i stabilnosti. Da od njih na obostrano zadovoljstvo uzima samo ono što im je višak prihoda. Savjetujem ga da se lijepo odnosi prema Ara-

1 *Govoreći o Kufi, spomenuli smo da ga je Omer, r.a., smijenio s položaja namjesnika Kufe. Omer je sada želio jasno reći da je Sa'd smijenjen zbog spleta okolnosti, a ne zbog prevare ili zloupotrebe položaja.*

pima, jer oni su izvorni Arapi i podloga islama. Da uzme dio imetka bogatih i podijeli ga siromašnim. Savjetujem ga da dadne sva zagarantovana prava zimmijama , da nastavi sa džihadom, da zaštiti svoje podanike i da od njih ne traži više nego što mogu podnijeti.

Potom naredi Bilalu:

- Idi i stoj na medinskoj kapiji i budi vladar muslimana sve dok se ne izabere slijedeći halifa.

Između izbora novog halife Osmana i Omerovog ubistva prošla su tri dana. Izbor je obavljen nakon Omerove smrti, koji je bolovao tri dana. Tri dana nakon Omerovog ubistva islamskom državom vladao je Bilal, r.a. Njemu je Omer naredio da preda vlast onome koga izaberu, a ako se ne dogovore i posvađaju, onda da ubije one koji budu manjina. Ako budu trojica protiv četverice, ubij onu trojicu, pet protiv dva, ubij onu dvojicu, šest protiv jednog, ubij tog jednog.

- Da ih ubijem, vladaru pravovjernih - čudio se Bilal.

- Ubij ih - reče mu Omer - ne želim razdor među muslimanima.

Takva Omerova odluka bila je poznata članovima šure koji su birali halifu. Jednoglasno su izabrali da to bude Osman, r.a., o čemu ćemo detaljno govoriti kada budemo govorili o ovom halifi.

Buhari bilježi predaju od Ibn Abbasa vezanu za Omerovu smrt u kojoj se kaže:

"Kada je umro Omer, išli smo za dženazom. Abdullah b. Omer nazva selam Aiši i reče joj: 'Omer od tebe traži dozvolu'. Aiša, r.a., mu i drugi put dozvoli, te unesoše Omera, r.a. Pored Abdullaha b. Omera stajao je Abdullah b. Abbas i Alija, r.a., koji su posmatrali ukop Omera, r.a."

Ibn. Abbas kaže:

„Čuo sam Aliju kad je rekao: 'Allah ti se smilovao! Tako sam se nadao da će ti Allah odrediti da budeš ukopan pored tvoja dva druga, jer sam tako često čuo Poslanika, s.a.v.s., kad je govorio: 'Bili smo ja, Ebu Bekr i Omer, uradili smo ja, Ebu Bekr i Omer, krenuli smo ja, Ebu Bekr i Omer', te sam se zbog toga nadao da ti Allah odredi da s njima budeš ukopan'."

Tako je umro Omer b. Hattab, El-Faruk islama, onaj s kojim je Allah rastavio istinu od neistine, pomogao ovu našu lijepu vjeru, dao da za vrijeme njegovog hilafeta muslimani zauzmu velika područja, onaj

u čije vrijeme se nije dogodila nijedna smutnja, niti su se muslimani ijednom međusobno razišli i podijelili. Bilo je to vrijeme apsolutnog međumuslimanskog konsenzusa mišljenja i djela.

Allah mu se smilovao i nas zajedno sa njim u Džennetul Firdevsu sastavio. Amin!

Molim Uzvišenog Allaha da nam podari snage da upotpunimo ovaj ciklus kazivanja o pravednim halifama, te da od nas primi ovaj naš skromni trud. Amin.

BILJEŠKA O PISCU

Dr. Tarik b. Muhamed Es-Suvejdan je rođen 1953. godine u Kuvajtu. Diplomirao je na Fakultetu za petroinžinjering pri američkom Univerzitetu u Pensilvaniji 1975. Magistrirao je 1982. na Fakultetu za petroinžinjering pri Univerzitetu u Oklahomi, a doktorirao je 1990. na istom univerzitetu. Predsjednik je Upravnog odbora Grupacije za inovacije u Kuvajtu od 2001. godine do danas. Predsjednik je Upravnog odbora Zaljevske korporacije za administrativno i ekonomsko investiranje od 1992. do danas. Profesionalni je trener seminara za osoblje administracije i javne uprave Kuvajta od 1992. do danas. Bio je generalni direktor Američke akademije za inovacije u periodu od 1997. do 2001. godine. Direktor je televizijskog kanala „Er-Risala" od 2005. godine do danas. Bio je predavač na Fakultetu za tehnološke studije u Kuvajtu u periodu od 1977. do 2001. godine. Bio je revizor za petroinžinjering u kuvajtskom Ministarstvu nafte u periodu od 1975. do 1977. godine.

Dosada je objavio 19 knjiga iz oblasti menadžmenta i administracije, 2 knjige iz islamskih znanosti (Es-Savm, Muhtesarul ahidetil islamijjeh) i dvije ilustrovane historije o Palestini i Andaluziji. Objavio je 15 video kompleta iz oblasti menadžmenta, te 23 kompleta iz islamskih znanosti, i to:

- Kisatun-nihajeh (Priča o kraju),
- Kasas minet-tarihil islamijj (Kazivanja iz historije islama),
- Kasasul enbija (Vjerovjesnici i njihovi narodi) - prevedeno na naš jezik,
- Es-siddik vel faruk (Ebu Bekr i Omer) - prevedeno na naš jezik,

- Tarihul endelus (Povijest Endeluzije) - prevedeno na naš jezik,
- I'džazul Kur'an (Nadnaravnost Kur'ana),
- Es-siretun-nebevijjeh (Život Poslanika, s.a.v.s.),
- Muhtesarul akidetil islamijeh (Sažetak islamskog vjerovanja),
- Siretul imam Malik b. Enes (Biografija imama Malika b. Enesa),
- Siretul imam Ebu Hanife (Biografija imama Ebu Hanife),
- Siretul imam eš-Šafi'ij (Biografija imama Šafije),
- Siretul imam Ahmed b. Hanbel (Biografija imama Ahmeda b. Hanbela)
- Siretu Umer el-Faruk, (Biografija Omera el-Faruka) - prevedeno na naš jezik,
- Siretu Ebu Bekr es-Siddik, (Biografija Ebu Bekra es-Siddika) - prevedeno na naš jezik,
- Siretu Usman b. Affan (Biografija Osmana b. Affana),
- Siretu Alij b. Ebi Talib (Biografija Alije b. Ebi Taliba),
- Siretu Halid b. Velid (Biografija Halida b. Velida),
- Džeddid imanek (Obnovi svoje vjerovanje),
- Tarihul Kuds vel falestin (Povijest Jerusalema i Palestine),
- Esmaullahil husna (Allahova lijepa imena),
- Revai'ul kasas (Prekrasna kazivanja),
- Revai'u hadaretina (Naša divna civilizacija)

Uredio je i vodio radio serijale na Kuvajtskom radiju o slijedećim temama:

- Da'vetu lin-nedžah (Poziv u uspjeh), 55 emisija,
- Es-siretul halideh (Trajna biografija), 360 emisija,
- Kasasul enbija (Kazivanje o vjerovjesnicima), 195 emisija,
- Tarihul endelus (Povijest Andaluzije), 90 emisija,
- Nudžum havler-resul, sallallahu alejhi ve sellem (Zvijezde oko Poslanika, s.a.v.s.), 120 emisija,
- Ruhul kelimat (Duh riječi), 30 emisija,

Pripremio je i vodio slijedeće televizijske projekte:

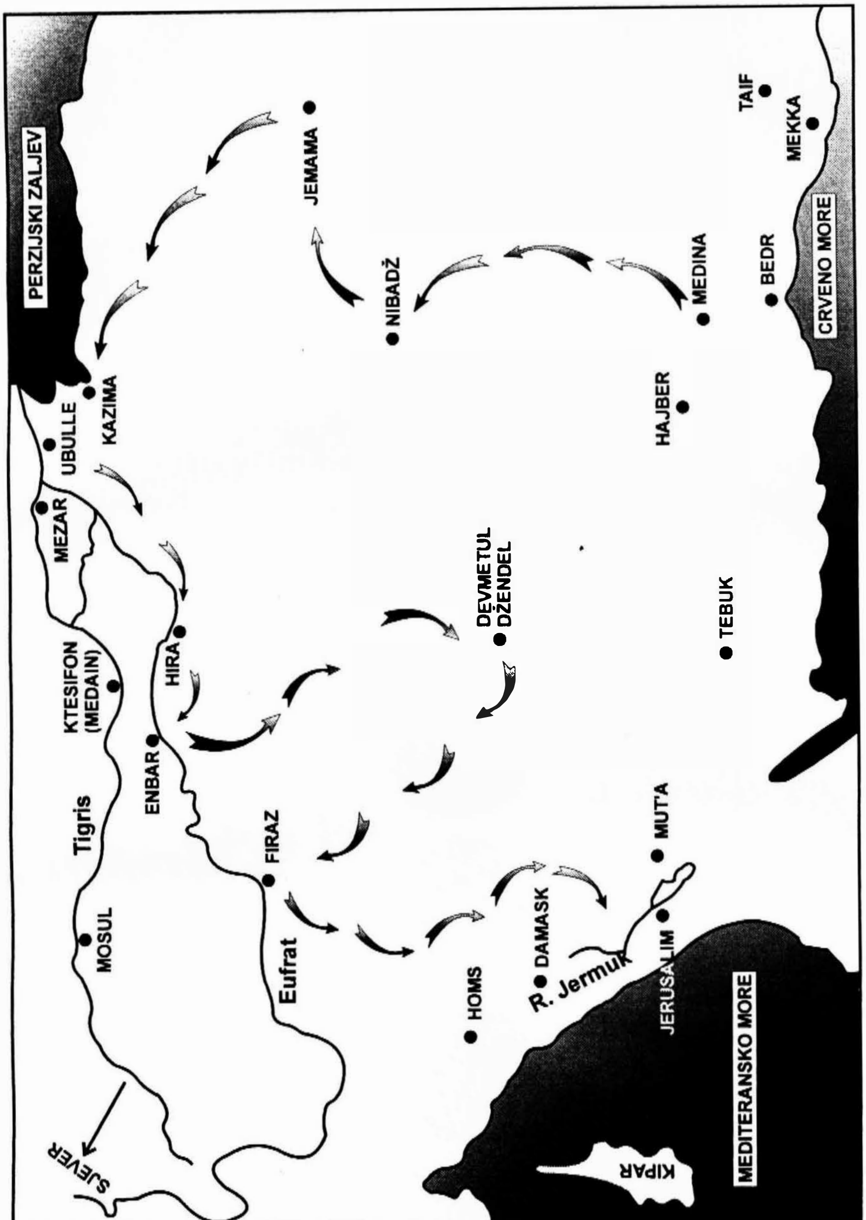
- Nisa halidat (Vječite žene), TV MBC i TV Dubai, 30 emisija,
- Kasasul enbija (Kazivanje o vjerovjesnicima), TV MBC i TV Dubai, 30 emisija,
- Es-siretul halideh (Trajna biografija), TV MBC i TV Sudan, 120 emisija,
- Kasas ve 'iber (Kazivanja i pouke), TV Kuvajt, 30 emisija,
- Allah azze ve džell (Allah, dž.š.), TV Iqre, 15 emisija,
- Revai'ul kasas (Prekrasna kazivanja), TV ART, 30 emisija,
- Sina'atun-nedžah (Umijeće uspjeha), TV Iqre i TV way Smarts , 30 emisija,
- Fennul ihsan (Umijeće dobročinstva), TV Katar, 30 emisija,
- Esrarul hadž (Tajne hadža), TV Ikre, TV Bahrejn i TV Sudan, 11 emisija,
- Siretu Halid b. Velid (Biografija Halida b. Velida), TV ART, 60 emisija,
- Kasasul enbija (Kazivanje o vjerovjesnicima) - na engleskom jeziku, TV Katar, 30 emisija,
- Kissatun-nihajeh (Priča o kraju), TV Kuvajt, 30 emisija.

Održao je brojna predavanja, učestvovao na mnogim seminarima, organizovao je 38 radionica iz oblasti menadžmenta u Kuvajtu, Zemljama Arapskog zaljeva, Maleziji, Evropi, Americi i Australiji, pred više od 50 hiljada učesnika i slušalaca.

Ono što treba posebno napomenuti je uspjeh dr. Suvejdana u kompariranju savremenih metoda menadžmenta sa izvornim islamskim učenjem. Autor nijednog momenta ne zaboravlja da je musliman i nastoji u svojim predavanjima ukazati kako su muslimani imali tu metodologiju mnogo vjekova ranije, da je imaju i danas, samo je treba sročiti u modernu formu. Iako njegovo obrazovanje nije usko vezano za oblast islamskih znanosti, autor godinama uspijeva biti jedan od najslušanijih islamskih daija. Razlog tome je prije svega u njegovom jedinstvenom načinu iskaza onoga o čemu govori. On se

današnjim muslimanima obraća jezikom savremenika, jasno i razgovijetno. Otvoreno ukazuje, kritikuje i nudi rješenja za savremene probleme muslimanskog društva. U svojim predavanjima i javnim nastupima nastoji akcenat staviti na pouke koje muslimani moraju uzeti iz ranijeg perioda, ali isto tako neumorno naglašava da smo mi ummet koji mora poznavati svoju prošlost i uzeti aktivno učešće u kreiranju sopstvene budućnosti. U vezi s nekim pitanjima ulema mu je uputila određene kritike. Uvijek bi u narednim projektima spomenuo te sugestije, obrazlažio zbog čega je tako postupio i navodio bi izvore iz kojih je crpio informacije. Javno bi se izvinio za propuste i priznao bi učenost učenijima od sebe. Možda ga baš zato muslimanske mase vole. Zato što hoće javno reći „Pogriješio sam i halalite mi, a taj i taj to zna bolje od mene".

Dr. Suvejdan je oženjen i otac je šestero djece.

Karta predstavlja načelan pravac kretanja Halid ibn Velida i njegovih trupa od Medine do Jermuka (632-636 godine).

RECENZIJA

Ova njiga zapravo je transkript predavanja koja je poznati kuvajtski predavač dr. Tarik es-Suvejdan održao o dvojici prvih i ujedno najpoštovanijih muslimanskih vladara nakon poslanika Muhammeda, mir neka je na njega, Ebu Bekru i Omeru. Tarik nije historičar po vokaciji, ali je majstor izgovorene riječi sa izuzetnom sposobnosti da razluči bitno od nebitnog i da to na lahak način predoči slušaocu. On, također, nije klasični orijentalni govornik i orator čije riječi blijedo izgledaju na papiru jer ne mogu da viču i gestikuliraju. Zahvaljujući prevodiocu Senadu Ćemanu ta njegova predavanja pretočena su u izuzetno čitljivo štivo u kome će uživati kako šira publika tako i studenti historije islama, Perzije i Bizantije. Predavanja su spremana na temelju najreferentnijih klasičnih djela islamske historiografije, tako da smo dobili jedno izuzetno štivo koje, na popularan ali povijesno utemeljen način suptilno i nimalo nametljivo nudi najvažnije lekcije koje nam je ostavilo dvanaest godina historije islama, od 632. do 644. Ovdje je priča o tom vremenu ispričana sa nevjerovatnom lahkoćom, što nikako ne znači da je ona interesantna samo početnicima. Naprotiv, ona obiluje mnoštvom malo poznatih detalja kao i interesantnim viđenjem dobro poznatih epizoda.

Knjiga uvjerljivo i realno predstavlja povijesne aktere toga doba: oni ratuju, donose teške državničke odluke, pobjeđuju neprijatelje... ali i plaču kad Poslanikov mujezin Bilal još jednom bezuspješno pokuša proučiti ezan dok odmaraju između bitaka negdje na Golanskoj visoravni, bore se sa svojim porivima, imaju nesporazume (Fatima i Ebu Bekr), griješe (Halid), strpljivo slušaju suprugu dok na njih galami (Omer); ljubomorni su (Omer) i to poštuju (Poslanik-Omer), i tako dalje. A o kakvim događajima i veličinama je ovdje riječ najbolje će ilustrirati činjenica da je hazreti Omer morao zaustavljati muslimanske vojnike u njihovim osvajanjima i da su ga oni gotovo varali kako bi nastavili ('Amr ibn 'As je zapravo na "prevaru", bez dozvole, osvojio Egipat).

Postoje svakako i elementi ove prekrasne priče o slavi i uspjehu na koje se ne možemo "doslovno" ugledati: Omerovo bičevanje mladog, nadmenog namjesnika Muavije, ili suviše radoznalog Usajbiga. No, ne treba ni plaho osuđivati aktere tih događaja jer u njihovo doba ti postupci i nisu izgledali tako čudno i neprihvatljivo. Što neko reče, nije riječ ni o čemu drugome do li o tadašnjoj arapskoj pedagogiji.

Postoji nekoliko stvari koje zaslužuju posebnu pažnju čitaoca. Prva je svakako etika ljudi toga doba. Ne samo da su bili moralni u međusobnim odnosima već i u odnosu sa neprijateljem u ratu: postojala su jasna pravila i ako ih je neko prekršio, kao slavni Halid, morao je snositi posljedice. Omer je održao obećanje zarobljenom neprijatelju dato na prevaru. Halid je ispoštovao greškom date garancije neprijatelju, itd.

Drugo, valja se osvrnuti na njihov odnos prema vlasti, korupciji i javnim sredstvima. Tako saznajemo da Ebu Bekr nije uzimao koliko je htio, već koliko su mu odobrili. Kad mu nije bilo dovoljno da pokrije troškove porodice, žalio se i jedva dobio povišicu. Nije im bio stran ni princip sukoba interesa. Omer je od svojih namjesnika oduzeo polovinu imovine stečene trgovinom dok su bili na položajima, jer su se konkurenti žalili da duplo manje zarađuju. Rođenom sinu je zabranio da zadrži dobit od trgovine devama jer mu je bilo jasno da su mu ljudi davali bolje uvjete zbog oca-halife. Također, Omer je odbio potpisati dodjelu neobrađene zemlje uglednom Mekkeliji jer je smatrao da ona pripada svim muslimanima.

Treće, vlast koja je kroz ove godine slave i ponosa vodila muslimane možda nije bila demokratska po najzahtjevnijim savremenim standardima, ali jeste bila vlast koja je poštivala pravila, procedure i dogovor. Bila je to vlast bez samovolje u kojoj je bilo mjesta za opoziciju. Kad je Omer upitao šta bi bilo kad bi počeo naginjati dunjaluku, našao se neko ko će i njemu reći da bi ga ispravili sabljom!

Četvrto, vrijedi skrenuti pažnju na jednu činjenicu koju obično zanemarimo u govoru o najvećim ljudima islama, a to je da su bili veliki civilizatori i graditelji institucija. Spomenimo kao primjer samo neka od ostvarenja halife Omera. Između ostalog, on je: bio prvi koji je planski oformio muslimanske gradove (Kufu i Basru u Iraku, te Fustat u Egiptu); prvi je imenovao kadije (sudije); prvi je izvršio popis stanovništva i imovine; prvi je osnovao „Daru'd-dekik" (kuću bra-

šna), nešto poput robnih rezervi i socijalno-osiguravajućih ustanova danas; prvi je sitnim kamenčićima prostro Poslanikovu, s.a.v.s., džamiju, u kojoj su do tada sedždu činili na prašini koja bi se lijepila po njihovim čelima; prvi je vakif u islamu; prvi je profesionalizirao državnu službu; prvi je osnovao „Bejtu'l-mal" (državnu blagajnu); prvi je uveo računanje vremena po hidžretskom kalendaru; prokopao je plovni kanal od Nila do Crvenog mora itd.

Da nema nikakvu drugu vrijednost osim što popularizira humane poruke iz ovoga perioda islamske historije, ova knjiga bi bila vrijedna objavljivanja i čitanja, pa je kao takvu najtoplije preporučujemo.

Sarajevo, 31. august 2005.
Mr. Ahmet Alibašić

LITERATURA

-Audio komplet od 6 kaseta pod nazivom „*Siretus-sidik vel faruk*", dr. Tarik Suvejdan, El-Kurtuba lil intadžil fennij, Džedda, 1998.

-Audio komplet od 6 kaseta pod nazivom „*Ebu Bekr es-Siddik*" dr. Tarik Suvejdan, El-Kurtuba lil intadžil fennij, Džedda, 2000.

-*Tarihut-Taberi,* treći i četvrti tom, El-Alami lil matbuat, Bejrut, 1998.

-*El-bidajetu ven-nihajeh,* Ibn Kesir, peti, šesti, sedmi i osmi tom, Darul hadis, Kairo, 1994.

-*Et-Tariku ilel medain,* Ahmed Adil Kemal, Darun-nefais, šesto izdanje, Bejrut, 1986.

-*Futuhuš-šam,* Muhammed El-Vakidi, Dar Ibn Haldun, bez godine izdanja.

-*El-Futuh, Ibn E'asem El-Kufi,* Darul kutubil ilmijjeh, Bejrut, 1986.

-*Mu'džem ma ustu'džime min esmail biladi vel mevadi'a,* El-Bekri, Darul kutubil ilmijjeh, Bejrut, 1998.

Internet stranice:

- http://www.swordofallah.com
- http://en.wikipedia.org/wiki/Purandokht
- http://ancienthistory.about.com/library/bl/bl_time_persianempirekings2.htm
- http://en.wikipedia.org/wiki/Purandokht
- http://islamonline.net/Arabic/history/1422/9/article10.shtml
- http://islamic.naseej.com/islamic/html

SADRŽAJ

SADRŽAJ

KRAJ PERZIJSKOG CARSTVA

ZAVRŠNA OSVAJANJA PERZIJE

OSVAJANJA U BIZANTIJI

OSVAJANJE ŠAMA